

NIŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

XIX. ve XX. YÜZYIL
ŞADIYE ULUSOY ve CÜNEYT AYRAL'A AİT
KOLEKSİYONLARDAKİ
İÇ GİYİM ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Çiğdem ERTİKİN

Enstitü Anasanat Dalı : Tekstil ve Moda Tasarımı
Enstitü Sanat Dalı : Tekstil ve Moda Tasarımı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hülya TEZCAN

TEMMUZ-2017

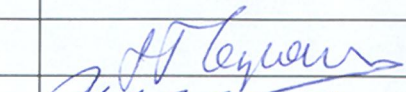

NIŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

XIX. ve XX. YÜZYIL
ŞADIYE ULUSOY ve CÜNEYT AYRAL'A AİT
KOLEKSİYONLARDAKİ
İÇ GİYİM ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Çiğdem ERTİKİN

Enstitü Anasanat Dalı : Tekstil ve Moda Tasarımı
Enstitü Sanat Dalı : Tekstil ve Moda Tasarımı

“Bu tez 05/07/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Hülya Tezcan	Başarılı	
Prof. Dr. Esin Sarioğlu	Başarılı	
Yrd. Doç. Dr. Çiğdem Koçak	Başarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygu olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Çiğdem ERTİKİN

05.07.2017

ÖNSÖZ

Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tekstil ve Moda Tasarım Ana Sanat Dalı yüksek lisans tez çalışması, Sayın Şadiye Ulusoy ve Sayın Cüneyt Ayrıl'a ait iç çamaşırı koleksiyonlarının incelenmesine yönelik bir çalışmadır. Tezde iç giyim parçalarının, envanter kayıtları oluşturulmuş, kumaş ve süsleme özellikleri incelenerek, 19. ve 20. yüzyıla kadın iç giyimine dair bir kaynak olması hedeflenmiştir.

Bu çalışmanın oluşumunda ve koleksiyonları incelerken, desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Hülya Tezcan'a teşekkürlerimi sunarım. İç giyim koleksiyonlarını incelememe izin veren Sayın Şadiye Ulusoy ve Sayın Cüneyt Ayrıl'a derin saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım. Ve tüm tez aşamasında bana destek veren hocam, Sayın Prof. Dr. Esin Sarıoğlu'na teşekkürlerimi sunarım.

Çiğdem ERTİKİN

05.07.2017

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vi
RESİM LİSTESİ	vii
FOTOĞRAF LİSTESİ	xi
ÇİZİM LİSTESİ	xiv
Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti	xvi
Nişantaşı University Institute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis	xvii
GİRİŞ	1
Amaç	4
Önem	5
Varsayımlar	5
Sınırlılıklar.....	5
Tanımlamalar.....	7
1. BÖLÜM:GIYİM VE İÇ GIYİM	11
1.1. Giyinme Kavramı	11
1.2. İç Giyim Tanımı	13
1.3. İç Giyim Kullanma Sebepleri.....	13
2. BÖLÜM: GIYİM VE İÇ GIYİMİN TARİHSEL SÜRECİ	18
2.1. Tarih Öncesi Medeniyetlerde Giyim ve İç Giyim.....	18
2.1.1. Sümer Medeniyeti	23
2.1.2. Babil ve Asur Medeniyetleri	24
2.1.3. Girit Medeniyeti	25
2.1.4. Mısır Medeniyeti.....	28
2.1.5. Yunan Medeniyeti.....	31
2.1.6. Roma İmparatorluğu	32
2.1.7. Bizans İmparatorluğu.....	35

2.2.	Avrupa’da Ortaçağ Giyim Modası Ve İç Giyim	36
2.2.1.	Avrupa Ortaçağ Karakteristik Kadın İç Giyim Alışkanlıkları	41
2.3.	Avrupa’da XVI. Yüzyıl Giyim Modası Ve İç Giyim.....	45
2.3.1.	Onaltıncı Yüzyıl Karakteristik Kadın İç Giyim Alışkanlıkları	46
2.4.	Avrupa’da XVII. Yüzyıl Giyim Modası Ve İç Giyim	49
2.4.1.	XVII. Yüzyıl Karakteristik Kadın İç Giyim Alışkanlıkları	50
2.5.	Avrupa’da XVIII. Yüzyıl Aydınlanma Ve Endüstri Devri Yüzyıl Giyim Modası Ve İç Giyim	51
2.5.1.	XVIII. Yüzyıl Karakteristik Kadın İç Giyim Alışkanlıkları	55
2.6.	Avrupa’da XIX. Yüzyıl Giyim Modası Ve İç Giyim.....	58
2.6.1.	Ondokuzuncu Yüzyıl Karakteristik Kadın İç Giyim Alışkanlıkları	60
2.7.	Avrupa’da Yirminci Yüzyıl Giyim Modası Ve İç Giyim	68
2.7.1.	Yirminci Yüzyıl Karakteristik Kadın İç Giyim Alışkanlıkları	74
3.	BÖLÜM: TÜRK DEVLETLERİNDE GİYİM ve İÇ GİYİM TARİHİ....	80
3.1.	Orta Asya Türk Devletlerinde Giyim ve İç Giyim.....	81
3.2.	Büyük Selçuklu Devleti ve Anadolu Selçuklu Devletleri Giyim ve İç Giysileri	84
3.3.	Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Giysileri ve İç Giyim.....	86
3.3.1.	Osmanlı İmparatorluğu Karakteristik Kadın İç Giyim Alışkanlıkları	97
3.3.2.	Cumhuriyet Dönemi Giyim ve İç Giyimi	102
4.	BÖLÜM: İÇ GİYİMİN MARKALAŞMA SÜRECİ.....	105
4.1.	Avrupa’da İç Giyim Markalaşma Süreci.....	105
4.2.	Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası İç Giyimde Markalaşma Süreci	108
5.	BÖLÜM: KATALOG	117
	Katalog Örnek No: 1.....	117
	Katalog Örnek No: 2.....	119

Katalog Örnek No: 3.....	121
Katalog Örnek No: 4.....	123
Katalog Örnek No: 5.....	125
Katalog Örnek No: 6.....	127
Katalog Örnek No: 7.....	129
Katalog Örnek No: 8.....	131
Katalog Örnek No: 9.....	133
Katalog Örnek No: 10.....	135
Katalog Örnek No: 11.....	137
Katalog Örnek No: 12.....	139
Katalog Örnek No: 13.....	141
Katalog Örnek No: 14.....	143
Katalog Örnek No: 15.....	145
Katalog Örnek No: 16.....	147
Katalog Örnek No: 17.....	149
Katalog Örnek No: 18.....	151
Katalog Örnek No: 19.....	153
Katalog Örnek No: 20.....	155
Katalog Örnek No: 21.....	157
Katalog Örnek No: 22.....	159
Katalog Örnek No: 23.....	161
Katalog Örnek No: 24.....	164
Katalog Örnek No: 25.....	167
Katalog Örnek No: 26.....	169
Katalog Örnek No: 27.....	171
Katalog Örnek No: 28.....	173

Katalog Örnek No: 29	176
Katalog Örnek No: 30	179
Katalog Örnek No: 31	180
Katalog Örnek No: 32	182
Katalog Örnek No: 33	178
Katalog Örnek No: 34	181
Katalog Örnek No: 35	183
Katalog Örnek No: 36	185
Katalog Örnek No: 37	186
Katalog Örnek No: 38	187
Katalog Örnek No: 39	189
Katalog Örnek No: 40	190
Katalog Örnek No: 41	192
Katalog Örnek No: 42	194
Katalog Örnek No: 43	196
Katalog Örnek No: 44	197
Katalog Örnek No: 45	199
Katalog Örnek No: 46	201
Katalog Örnek No: 47	203
Katalog Örnek No: 48	205
Katalog Örnek No: 49	207
Katalog Örnek No: 50	209
Katalog Örnek No: 51	210
Katalog Örnek No: 52	212
Katalog Örnek No: 53	213
SONUÇ	215

KAYNAKÇA.....	221
ÖZGEÇMİŞ.....	230

KISALTMALAR

Bkz : Bakınız

CEO : Chief Executive Officer (Üst Düzey Yönetici)

Cm : Santimetre

Dr : Doktor

M :Metre

M.Ö. : Milattan Önce

M.S. : Milattan Sonra

TDK : Türk Dil Kurumu

Yy. : Yüzyıl

Vb : Ve benzeri

RESİM LİSTESİ

Resim 1. İncil'den bir sahne, 14. yüzyıl (http://www.metmuseum.org/art/collection/search , 2017)	17
Resim 2. 1476 Basel'de Basılmış Bir Kitapta Âdem İle Havva'yı Gösteren Tahta Baskı Resim	19
Resim 3. Egtved Mezarında bulunan Erken Dönem Bronz Çağına ait Giyim (Boucher 1966: 20)	21
Resim 4. M.Ö. 1450-1200 Yıllarına Ait Geç Dönem Kıbrıslı Çıplak Kadın Toprak Heykeli (<a href="http://www.metmuseum.org/art/collection/search/241105?rpp=20&pg=4&ao=on&ft=b
reasts&pos=76">http://www.metmuseum.org/art/collection/search/241105?rpp=20&pg=4&ao=on&ft=b reasts&pos=76 , 2017)	22
Resim 5. Mari'de Bulunan Keçi Tüyünden Yapılmış Eteği ile Ebih Heykeli, M.Ö. 2340 (http://www.louvre.fr/en/oeuvre-notices/statue-ebih-il-nu-banda ,2017)	23
Resim 6. Sümer Heykeli M.Ö. 3000 (Louvre Museum, 2017).....	24
Resim 7. Knossos Sarayı Freskusu M.Ö. 2800- 800 (<a href="http://www.biblicalarchaeology.org/daily/biblical-sites-places/biblical-archaeology-
sites/minoan-frescoes-at-tel-kabri-2/">http://www.biblicalarchaeology.org/daily/biblical-sites-places/biblical-archaeology- sites/minoan-frescoes-at-tel-kabri-2/ , 2016)	26
Resim 8. M.Ö. Giriti Dönemi Yılanlı Tanrıça Figürü (<a href="http://www.heraklion.gr/en/ourplace/archeological-museum/archeological-
museum.html">http://www.heraklion.gr/en/ourplace/archeological-museum/archeological- museum.html , 2015)	27
Resim 9. Knossos Sarayı Toreador Freskusu M.Ö.1450 (http://employees.oneonta.edu/farberas/ARTH/arth200/politics/greeks_other.html , 2016)	27
Resim 10. Yeni Krallıkta Dans ve Müzik. M.Ö.1415 (The Metropolitan Museum of Art, 1973: 50)	29
Resim 11. Kozmetik Malzemeleri Koymak İçin Bir Kase M.Ö: 1400 (Scott, 1973: 35)	30
Resim 12. Atalante M.Ö. 450'e ait bir Yunan Vazosu (nationalgallery.org.uk, 2014) ...	32
Resim 13. Villa Romana del Casale, Piassa Armerina, Sicilya M.S. 4. Yüzyıl (www.villaromanadelcasale.it , 2014)	34

Resim 14. Antik Roma Mozaiklerinde Bulunan Kadın İç Giyimine Ait Bir Tasvir Örneği – Sicilya, Villa Romana del Casale (http://earlychurchhistory.org/fashion/ancient-roman-undergarments,2016).....	34
Resim 15. Erkek Kısa Braies örneği 15. yüzyıl (Museo Nacional de Arte de Cataluña, Barcelona)	37
Resim 16. 13. Yüzyıla ait erkek Drawers Örneği (Maciejowski Bible)	38
Resim 17. Ortaçağ Kadın Gece İç Giyimi Örneği (Württembergische Landesbibliothek)	39
Resim 18. Yandan Bağcıklarla Bedene Oturan Kıyafet Örneği, Deposition Dieric Bouts Detay-1455	40
Resim 19. Ortaçağ Kadın Chemise Örneği (http://whiteoakhistoricalssociety.org/historical-library/the-late-middle-ages-early-renaissance/women-in-the-15th-century/ , 2017).....	42
Resim 20. Kadın Drawers Örneği (Catanyalı Agatha'nın İşkence Sahnesi, Book of Hours Northern France or Flanders, 1460, MS M.194 fol. 167r The Morgan Library & Museum)	43
Resim 21. Boccaccio's Famous Women, 1474 yılına ait (Bavarian State Library/ https://www.bsb-muenchen.de/en,2016).....	44
Resim 22. Lengberg Kalesinde bulunan üçüncü sütyen örneği (Foto Kaynak: Beatrix Nutz- (Nutz, Bras in the 15th Century? A Preliminary Report , 2013)	46
Resim 23. Lengberg Kalesinde Bulunan Dördüncü Sütyen Örneği (Foto Kaynak: Beatrix Nutz- (Nutz, Bras in the 15th Century? A Preliminary Report, 2013)	46
Resim 24. XVI. Yüzyıla ait Chemise İskoçya Kraliçesi Mary'e ait -1587, National Trust Collection, Coughton Court. (J. Arnold, Patterns of Fashion IV)	46
Resim 25. İtalyan Drawers Örneği (Willet ve Cunnigton, 1992: 44)	47
Resim 26. 1562 yılına ait Eleanor Toledo'nun Cenazesinde Giydirilen Korsesi (Galleria Del Costume, http://www.museumsinflorence.com/musei/costume_gallery.html)	48
Resim 27. 1660 Yılına Ait Korse Örneği (Lynn, 2010).....	51
Resim 28. 1780 Yıllarına ait Kadın İç Giyimlerine Örnek (http://www.lacma.org, 2017)	54
Resim 29. Marie Antoniette'in Pamuk Chemie A La Riene İle Tablosu, Elisabeth Vigee-Lebrun, 1783 (Martin ve Koda, 1993: 13)	55

Resim 30. False Bosom hakkında yapılmış bir karikatür (Hawthorne, 1992).....	57
Resim 31. 1770 İtalyan İpek Korse (The Metropolitan Museum of Art)	58
Resim 32. 19. Yüzyıla ait bir drawers örneği (The Metropolitan Museum of Art)	61
Resim 33. 1851 Yılında İlk Pantaloon İle Görünüş (Courtesy Peters Collection, National Museum of History and Technology)	62
Resim 34. Paris Emniyet Müdürlüğü Arşivlerinde Bulunan Bir Kılık Değişirme (Pantolon Giyme) İzin Belgesi -1862 (Bard, 2010).....	63
Resim 35. Honoré Daumier, “De l’utilité de la crinoline pour frauder l’octroi,” lithograph on newsprint, <i>Le charivari</i> , 19 June 1857 tarihinde yayınlamış bir illüstrasyon (The Fine Arts Museums of San Francisco- https://www.famsf.org).....	64
Resim 36. Bustle Pad V&A Museum-Londra, Foto Kaynak: Çiğdem Ertikin, 2015.....	64
Resim 37. 19. Yüzyıla ait korse örneği V&A Museum Londra (Foto kaynak: Çiğdem Ertikin,2015)	65
Resim 38. 19. Yüzyıla ait korse örneği arka detayı (V&A Museum Londra)	65
Resim 39. Korse Koruyucu Örneği 1876 (Willet ve Cunnigton, 1992: 175)	66
Resim 40. Princess Petticoat (http://www.abitiantichi.it/storia/biancheria.html ,2017) ..	66
Resim 41. 19. Yüzyıl Sonuna Ait Bir Combination Örneği (http://www.metmuseum.org/art/collection/search , 2017)	67
Resim 42. 1890 Yılına Ait Bust Bodice Örneği (Ewing, 1971)	68
Resim 43.1880 yılına ait false bosom örneği (Hawthorne, 1992).....	68
Resim 44. Paris,1948 Chistian Dior Atölyesi, New Look Tasarımları (Giroud,1987)...	71
Resim 45. Fransa 1947 New Look İç Çamaşırı Görünümü (Neret, 2002)	71
Resim 46.Jean Paul Gaultier Tasarımı Madonnanın Sahne Kıyafeti-1990 (http://www.dailymail.co.uk/femail/article-2152786/Madonnas-cone-bustier-BACK-22-years-Jean-Paul-Gaultier-reinvents-iconic-design-MDNA-tour.html , 2017)	73
Resim 47. 1920 Yılına Ait Chemise Örneği (http://www.metmuseum.org/art/collection/search , 2017)	74
Resim 48. 20. Yüzyılın başlarına ait bir korse örneği, V&A Museum, Londra	75
Resim 49.Fransız bir Korse Örneği (http://www.metmuseum.org/art/collection/search , 2017)	76
Resim 50. 1950 yılına ait ipek bir Corsette örneği (Fashion Institute of Design & Merchandising Museum)	76

Resim 51. Bust Bodice Örneği (Lynn,2010).....	77
Resim 52. Göğüs Büyücutü Örneği erken dönem 20. Yüzyıl (Neret, 2002)	77
Resim 53. V&A Museum’da bulunan Fransız, 1950 Yılına Ait Bir Girdle Örneği, Londra Foto: Kaynak Çiğdem Ertikin, 2015	79
Resim 54. İnsanlık Tarihinin Bilinen En Eski Pantolonu (https://www.sciencenews.org/article/first-pants-worn-horse-riders-3000-years-ago) ..	82
Resim 55. Türk Motifi Örneği (Güneş, 2013).....	83
Resim 56. Hunlara Ait Noyun-Ula Buluntular (Türkoğlu, 2002).....	83
Resim 57. Sultan Vahdettin’inin Çocukluğuna Ait Don (Tezcan, Osmanlı Sarayının Çocukları: Şehzadeler ve Hanım Sultanların Yaşamları, Giysileri, 2006)	88
Resim 58. Sultan III. Mustafa Tarafından Büyük Prusya Kralı’na Hediye Edilen Başlık, Bot, Şalvar (Hadjianastasis, 2014).....	90
Resim 59. Gelin Kıyafeti, Eskişehir, 20. Yüzyıl Başı (Görünür, 2010)	94
Resim 60. Kadınlar Mahsus Gazetesi Senakon? Marka Korse Reklamı – 22 Eylül 1904	95
Resim 61. Korse ve sütyen 20 yüzyıl başı Sadberk Hanım Müzesi Env. No. 9812/K 423, 9813/ K (Görünür, 1999: 94)	96
Resim 62. Bursa (Dağ-Yörük) Yöresine ait Don Örneği- Yıl 1909	97
Resim 63. Göynek Örneği (Cüneyt Ayrıl Koleksiyonu Envanter No: Ayrıl-İÇ-082, Foto: Çiğdem Ertikin).....	100
Resim 64. The Gossard Marka modern korse ve Girdle örnekleri (Nieder & Heimann, 20th Century Fashion: 100 Years Of Apparel Ads, 2016).....	106
Resim 65. Wonder Bra Dergi Reklamı	107
Resim 66. Maison Baker Pera Mağası Reklamı 1904 (Kadınlara Mahsus Gazetesi)...	110
Resim 67. Galata Tiring Mağazası Reklamı (http://www.yeniakit.com.tr/foto-galeri/osmanli-doneminin-19-muazzam-reklami-5014)	110
Resim 68. Kadınlar Mahsus Gazetesi İç Giyim Reklamı 1904	111
Resim 69. 1967 Yılına Ait İstanbul’da Bulunan İç Giyim Markaları (İstanbul Ticaret Odası Sanayicileri Adres Kitab I 1967)	115

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1. A. Cüneyt Ayrıl Koleksiyonu Envanter No: Ayrıl-İÇ-004, Bursa Yöresi Don.....	117
Fotoğraf 2. A. Envanter No: U12-İÇ-001, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don ..	119
Fotoğraf 3.A. Şadiye Ulusoy Koleksiyonu Envanter No: U12-İÇ-002, İç Etek.....	121
Fotoğraf 4.A. Envanter No: U12-İÇ-003,Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don	123
Fotoğraf 5. A. Envanter No: U12-İÇ-004, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don ..	125
Fotoğraf 6. A. Envanter No: U12-İÇ-005, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don ..	127
Fotoğraf 7. A. Envanter No: U12-İÇ-006, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Elbise	129
Fotoğraf 8.A. Envanter No: U12-İÇ-007Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Etek.	131
Fotoğraf 9.A. Envanter No: Ayrıl-İÇ-012, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Don...	133
Fotoğraf 10.A. Envanter No: U12-İÇ-096, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don .	135
Fotoğraf 11.A. Envanter No: U12-İÇ-012, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Don ...	137
Fotoğraf 12.A. Envanter No: U12-İÇ-013, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don .	139
Fotoğraf 13.A. Envanter No: U12-İÇ-013, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don ..	141
Fotoğraf 14.A. Envanter No: U12-İÇ-027, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don .	143
Fotoğraf 15. A. Envanter No: U12-İÇ-032, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don	145
Fotoğraf 16.A. Envanter Nosu: U12-İÇ-047, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don	147
Fotoğraf 17. A. Envanter Nosu: U12-İÇ-077, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don	149
Fotoğraf 18.A. Envanter No: U12-İÇ-083 Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don ..	151
Fotoğraf 19.A. Envanter No: U12-İÇ-084, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don .	153
Fotoğraf 20.A. Envanter No: U12-iÇ-090, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don .	155
Fotoğraf 21. A. Envanter No: Ayrıl İÇ-025, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait İç Etek-Don.....	157
Fotoğraf 22. A. Envanter No: Ayrıl-İÇ-022, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Don	159
Fotoğraf 23.A. U12-iÇ-090, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu (Takım).....	161

Fotoğraf 24.A. Envanter No: U12-İÇ-105, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu.....	164
Fotoğraf 25. A. Envanter Nosu: U12-İÇ-107, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015	167
Fotoğraf 26.A. Envanter No: Ayrıl-İÇ-096, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait İç Giysi	169
Fotoğraf 27.A. Envanter Nosu: U12-İÇ-108, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015	171
Fotoğraf 28.A. Envanter No: U12-İÇ-111 Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu.....	173
Fotoğraf 29.A. Envanter No: U12-İÇ-113, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Elbise	176
Fotoğraf 30.A. Envanter No: U12-İÇ-115, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Elbise	179
Fotoğraf 31.A. Envanter No: Ayrıl-İÇ-053, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Tulum Kombinezon	180
Fotoğraf 32. A. Envanter Nosu: Ayrıl-İÇ-070, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Gecelik	182
Fotoğraf 33.A. Envanter No: U12-İÇ-131, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Kombinezon	178
Fotoğraf 34.A. Envanter No: U12-İÇ-142, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Kombinezon	181
Fotoğraf 35.A. Envanter Nosu: U12-İÇ-157, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Kombinezon	183
Fotoğraf 36.A. Envanter No: U12-İÇ-168, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse	185
Fotoğraf 37. A. Envanter Nosu: Ayrıl-İÇ-120, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Korse	186
Fotoğraf 38.A. Envanter Nosu: U12-İÇ-169,Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Göğüs Toparlayıcı	187
Fotoğraf 39.A. Envanter Nosu: U12İÇ-245,Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Göğüs Toparlayıcı	189

Fotoğraf 40.A. Envanter No: U12-İÇ-175,Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse	190
Fotoğraf 41.A. Envanter No: U12-İÇ-189, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse	192
Fotoğraf 42.A. Envanter No: U12-İÇ-202, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse	194
Fotoğraf 43.A. Envanter Nosu: Ayrıl-İÇ-122, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Jartiyer	196
Fotoğraf 44.A. Envanter No: Ayrıl-İÇ-100, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Korse, ...	197
Fotoğraf 45.A. Envanter No: U12-İÇ-170, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse	199
Fotoğraf 46.A. Envanter No: Ayrıl-İÇ-097, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Korse, ...	201
Fotoğraf 47.A. Envanter No: Ayrıl-İÇ-95, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Sütyen, ...	203
Fotoğraf 48.A. Envanter No: U12-İÇ-237, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Sütyen	205
Fotoğraf 49. A. Envanter No: U12-İÇ-224, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Büstiyer	207
Fotoğraf 50.A. Envanter No: U12-İÇ-241, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Sütyen	209
Fotoğraf 51.A. Envanter No: U12-İÇ-245, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Sütyen	210
Fotoğraf 52.A. Envanter No: Ayrıl-İÇ-123, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Sütyen, ...	212
Fotoğraf 53.A. Envanter No: U12-İÇ-277, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Mayo	213

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1.A Cüneyt Ayrıl Koleksiyonu Envanter No: Ayrıl-İÇ-004, Bursa Yöresi Don Teknik Çizim.....	118
Çizim 2. A. Envanter No: U12-İÇ-001, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	120
Çizim 3.A. Şadiye Ulusoy Koleksiyonu Envanter No: U12-İÇ-002, İç Etek.....	122
Çizim 4.A. Envanter No: U12-İÇ-003, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	124
Çizim 5.A. Envanter No: U12-İÇ-004, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	126
Çizim 6.A. Envanter No: U12-İÇ-005, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	128
Çizim 7.A. . Envanter No: U12-İÇ-006, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Elbise Teknik Çizim.....	130
Çizim 8.A. Envanter No: U12-İÇ-007, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Etek Teknik Çizim.....	132
Çizim 9.B. Envanter No: Ayrıl-İÇ-012, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Don TeknikÇizimi	134
Çizim 10. A. Envanter No: U12-İÇ-096, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	136
Çizim 11. A. Envanter No: U12-İÇ-012, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	138
Çizim 12.A. Envanter No: U12-İÇ-013, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	140
Çizim 13.A. Envanter No: U12-İÇ-013, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	142
Çizim 14.A. Envanter No: U12-İÇ-027, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	144
Çizim 15.A. Envanter No: U12-İÇ-032, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	146
Çizim 16.A. Envanter Nosu: U12-İÇ-047, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	148

Çizim 17.A. Envanter Nosu: U12-İÇ-077, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	150
Çizim 18.A. Envanter No: U12-İÇ-083 Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	152
Çizim 19.A. Envanter No: U12-İÇ-084, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	154
Çizim 20.A. Envanter No: U12-iÇ-090, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik	156
Çizim 21.A. Envanter No: Ayrıl İÇ-025, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait İç Etek- Don Teknik Çizim.....	158
Çizim 22.A. Envanter No: Ayrıl-İÇ-022, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim.....	160
Çizim 23.A. U12-iÇ-090, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Takım Teknik Çizim ...	163
Çizim 24.A. Envanter No: U12-İÇ-105, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu Teknik Çizim.....	166
Çizim 25.A. Envanter No: U12-İÇ-105, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu Teknik Çizim.....	168
Çizim 26.A. U12-İÇ-108, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu Teknik Çizim.....	172
Çizim 27.A Envanter No: U12-İÇ-111 Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu Teknik Çizim.....	175
Çizim 28.A. . Envanter No: U12-İÇ-113, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Elbise Teknik Çizim.....	178
Çizim 29.A. Envanter No: Ayrıl-İÇ-053, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Tulum Kombinezon Teknik Çizim.....	182
Çizim 30. Envanter Nosu: Ayrıl-İÇ-070, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Gecelik.	107
Çizim 31. A. Envanter No: U12-İÇ-131, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Kombinezon Teknik Çizim.....	180
Çizim 32.A. Envanter No: U12-İÇ-142, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Kombinezon Teknik Çizim.....	182
Çizim 33.A. Envanter No: U12-İÇ-170, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Teknik Çizim.....	200

Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: XIX. ve XX. yüzyıl şadiye Ulusoy Ve Cüneyt Ayrala Ait Koleksiyonlardaki İç Giyim Örneklerinin İncelenmesi
Tezin Yazarı: Çiğdem ERTİKİN Danışman: Prof. Dr. Hülya TEZCAN
Kabul Tarihi: 05.07.2017 Sayfa Sayısı: xvii (ön kısım) +230(tez)
Anasanatdalı: Tekstil ve Moda Tasarımı Enstitü SanatDalı: Tekstil ve Moda Tasarımı
<p>Türk giyimi yüzyıllarca kesim özelliği açısından geleneksel anlayış ile devam etmiş, 17. yüzyıldan itibaren batıdan gelen etkilere paralel olarak, işleme teknikleri ve bazı süsleme özellikleri açısından etkilenmeye başlamıştır (Görünür, 2010: 17).</p> <p>Tanzimat ve Meşrutiyet ile Batılaşma dönemine girilmiş bu dönemle birlikte giyim-kuşamda gözlenebilir bir değişim yaşanmıştır. Osmanlı İmparatorlu'nda yabancı mamüllerin kullanılmasının artışı, Avrupalı devletlerle ticari anlaşmaların yapılması, ithal ürünlerin girişi, yabancı sermayeli yatırımların başlaması, demiryollarının açılması ve stabilize karayoluyla bağlantıların sağlanmasına ulaşımda devrimsel gelişmelerin yaşanmasına bağlıdır. Avrupai tarzın yaygınlaşmasındaki en büyük etken bu kıyafetleri dikmek için gereken tüm malzemelerin yurtdışından sağlanmasıdır. Bununla birlikte Beyoğlunda gayri-müslümlere ait mağaza ve terzi atölyeleri bulunmaktaydı. "Bu mağazalarda Avrupa'dan getirilmiş olan kumaşlar, harçlar, eldiven, şemsiye gibi aksesuarlar, çoraplar, iç çamaşırları satılmaktadır" (Görünür, 2010: 27). Meşrutiyet ve sonrasında Cumhuriyet dönemi ile birlikte kadınlara özel birçok dergi ve gazete yayını basılmıştır. Bu yayınlarda Avrupai kadınların nasıl giyindikleri, iç çamaşır reklamları gibi yazılar bulunmaktadır. 19. yüzyılın son çeyreğinde tamamen Batılı özellikler taşıyan giysileri modanın merkezi Paris'e ısmarlayan saray kadınları, Paris'ten gelen model sayfaları üzerine, terzilere sipariş vermişlerdir (Özer, 2009: 337). Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye'sinde Avrupa'ya özgü bir hayat üslubu bu şekilde Türk kadınına sunulmuştur.</p> <p>Geleneksel olan iç giyim yerini özellikle İstanbul ve çevresinde Avrupai tarz iç giyime bırakmıştır. Batılaşma ile birlikte kadın iç giyim alışkanlıklarının nasıl etkilediğinin, toplamda 19. ve 20. yüzyıla ait yüzlerce parçadan oluşan şadiye Ulusoy ve Cüneyt Ayrıl koleksiyonlarının envanterlerinin çıkartılıp, bu döneme ait özelliklerin belirlenmesi amaçlanmıştır.</p>
Anahtar Kelimeler: İç Giyim, İç Çamaşır, Don, Sütyen, Korse

Nişantaşı University Institute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: Study of Underwear Samples in XIX. and XX. Centuries, şadiye Ulusoy and Cüneyt Ayrat Collections	
Author: Çiğdem ERTİKİN	Supervisor: Prof. Dr. Hülya TEZCAN
Date: 05.07.2017	Nu. of pages: xvii (pre text) +230 (main body)
Department: Textile and Fashion Design Subfield: Textile and Fashion Design	
<p>Turkish clothing continued to be traditionally understood in terms of cutting characteristics for centuries, and from the 17th century on parallel with the effects from the west, it started to be affected in terms of processing techniques and some decorative features (Görünür, 2010: 17).</p> <p>With this period entered into the period of westernization with the Tanzimat and the Constitutional Monarchy, there has been an observable change in clothing. The increase in the use of foreign goods in the Ottoman Empire depends on the commercialization of trade with European states, the introduction of imported goods, the start of foreign capital investments, the opening of railways and the revolutionary development of access to stabilized road links. The most important factor in the spread of the European style is that all the materials needed to sew these clothes are supplied from abroad. In Beyoğlu there were shops and tailor workshops belonging to non-Muslims. "Fabrics, mortars, gloves, umbrellas, accessories, socks and underwear that are imported from Europe are sold in these stores" (Görünür, 2010: 27). After the constitutional monarchy and the republic period, many magazines and newspaper publications were published for women. In these publications there are writings such as how European women are dressed, underwear ads. In the last quarter of the nineteenth century, palace women who ordered Paris in the center of fashion with completely Western features ordered the terracotta on model pages from Paris (Özer, 2009: 337). A life style unique to Europe in the Ottoman and Republican Turkey was presented to the Turkish woman in this way.</p> <p>Traditional underwear has left European-style underwear especially in and around Istanbul. It was aimed to remove the inventories of şadiye Ulusoy and Cüneyt Ayrat collections which consist of hundreds of pieces belonging to the 19th and 20th centuries in total and to determine the characteristics of these turnovers.</p>	
Key Words: Underwear, Lingerie, Underpants, Bra, Corset	

GİRİŞ

Tarih öncesi uygarlıklar da dahil olmak üzere günümüze kadar giysi birçok sebepten giyilmiştir. Bunların en temel olanı, korunma ve örtünme güdüsüdür. İlk insan olarak kabul edilen Adem ve Havva incir yaprakları ile tasvir edilmiş olup, insanoğlu ilerleyen zamanlarda loincloth/peştamal tarzında ilkel kıyafetler giymeyi öğrenmişlerdir. Avcı-toplayıcı yaşam biçiminin terk edilmesiyle giyinme şeklide form değiştirmiş kültürel ve sanatsal bir ifade biçimine dönüşmüştür.

Tarih öncesi giyim hakkındaki sınırlı bilgilere, günümüze kadar ulaşabilmiş taş, kemik, bronz gibi dayanıklı malzemelerin yanı sıra, elyaf, ağaç kabukları, postlar gibi dayanıksız malzemelerden nadiren korunabilmiş olanlarından öğrenebiliyoruz. Bu kanıtlar sayesinde dönemlerin karaktersitik giyim alışkanlıklarının gelişimini izleyebilmekteyiz.

Giyinmenin sadece ihtiyaç doğrultusunda olduğu ilkel toplumlarda iç giyimin giyildiğine dair yazılı kaynaklarda kesin bir kanı bulunmamaktadır. Ancak günümüze ulaşan, duvar resimleri, heykeller, kabartmalar, vazolar gibi tasvirlerin bulunduğu kanıtları inceleyerek varsayımlarda bulunabiliyoruz.

Çivi yazısızını keşfederek ilk yazılı kaynaklara sahip olan ve M.Ö. 4000 yılında kurulmuş olan Sümer Medeniyeti gelecek nesillere büyük bir armağan bırakmıştır. Tarihinin en gelişmiş medeniyeti sayılan, M.Ö. 3000 Sümerlere ait toprak heykel örneklerden birinde (Bkz. Resim 6) nispeten modern külotlara benzeyen bir giysi giymiş yarı çıplak bir kadın görmektediriz.

Yunanistan'ın Girit adasında M.Ö.3000 ve M.Ö.1600 yılları arasında yaşayan Minoslar, onu takip eden toplumların çoğundan daha gelişmiş, çok karmaşık bir kültüre sahiplerdi (S.Pendergast ve T.Pendergast 2004: 132). Girit toplumunda kadın erkek eşitliği bulunmakla beraber, doğurganlığı temsil ettiği için kadın kutsal bir varlık olarak kabul edilmekteydi. Özgür olan Girit kadını, bu doğrultuda kendi giyim tarzını oluşturabilmiştir. Günümüze Girit tarihi hakkında çalışan ilk modern bilim adamları, modern kadın giyimine çok benzer bluzlar ve etekler de dahil olmak üzere bulunan kadın kıyafetlerinin tasarımlarından çok etkilenmişlerdir (S.Pendergast ve T.Pendergast 2004: 133). Giritli kadınlar özgür, güçlü kadınlardı, güzel zaman geçirme anlayışı olan, kendi bakımları için uzun saatler harcayan, tarihte en iyi giyinen kadınlar unvanını kazanmışlardır (Contini, 1965: 29). İlk korseye benzeyen örnekleri, modern kadınınkine

benzer amaçlarla giymiş olan Girit kadınlarını bellerine metaldan parçalardan oluşan geniş kemerler kullandığını görüyoruz.

Antik Mısırlılar kıyafetleri tanımlanabilir bir stil anlayışı olan ilk toplum idi (S. Pendergast ve T.Pendergast 2004: 21). Mısır uygarlığı hakkında, korunan birçok belge ve Mısır sanatında resmedilen çeşitli dokümanlar aracılığıyla birçok bilgiye sahibiz (Boucher, 1966: 91). Köleler, dansçı kızlar, hayat kadınları küçük tanga gibi iç giyim giymişlerdi (Neret 2003: 27). (Bkz. Resim 11)

Diğer bir korse örneğini Antik Roma İmparatorlu'ğunda görebilmekteyiz. *Cectus* olarak adlandırılan bir iç giyim parçası olan Romalı şair Martial'in şiirinde tarifine göre, göğüslerden kalçaların altına kadar kapatmaktadır (<https://www.dollhousebettie.com/pages/history-of-lingerie-iii-rise-of-the-roman-courtesan>, 2016). Antik Roma'da kadın iç giyimine ait rastladığımız diğer bir parça göğüs bandı, *stophium* ya da *mamillare* bir tür don ile birlikte giyilirdi. (Bkz. Resim 13) *Stola succicta* adı verilen geniş, düz bir kemer ile kalçalarda, diğer bir korse olan *cingulum* ise göğüslerin altında giyilmekteydi (Rich;1993: 604).

Ortaçağ Avrupa'sı incelendiğinde kilise baskısı ile karanlık bir dönem yaşayan Avrupa'da kadın tasvirlerinde kadın iç giyimine dair kısıtlı bilgiler elde etmekteyiz. Orta Çağ Avrupa toplumunda kadın iç çamaşırı cinsel cazibe ile ilişkilendiriliyor, bu sebeple de bedenün günahkâr ve şeytanın kaynağı olduğu düşünülüyordu. Bu düşünceden dolayı Orta Çağ kadınlarının iç çamaşırlarına dair bildiğimiz nadir şeylerden biri, bir kadın günahkâr ve ceza alıyorsa iç çamaşırı içinde bahsediyordur (Willet ve Cunnigton,1992: 22). (Bkz. Resim. 20,21)

Avrupa'da Rönesans ile kilise baskısının azalmasıyla kadın kıyafetleri bedene daha oturan ve dekolte bir forma dönüşmüştür. Bu etki ile dış giyimin içine giyilen iç giyim doğru orantılı olarak değişim yaşamıştır. Eteğin içine giyilen farklı ve hacimli tarlatanlar ve korseler bu dönemim en önemli değişimleridir.

Fransız Devrimi, Avrupa'nın büyük kısmının sosyal ve politik tarihinde bir dönüm noktası oldu. Benzer bir durum 18. yüzyıl giyimini de doğrudan etkilemiştir. Bu görünüm tamamen saraydaki değişimlerden kaynaklanmıyor, özellikle çeşitli ülkelerin sofistike fikirlerinin biraraya gelmesinden oluşan bir doruk noktasıdır. (Brooke, 1958: 21).

XIX. yüzyılda Endüstri Devrimi günlük yaşamın neredeyse her yönünü etkiledi. Silahlar, mobilyalar, giyim eşyaları daha modernleşerek standart bir hale getirildi ve üretim yaygınlaştırıldı. (Anderson:152-153). Bu değişimlerin yanında daha önceki yüzyıllarda korse ve hareketi zorlaştıran kadın kıyafetlerine karşı savaş açılır. Özgürlük hareketi ile Avrupa'nın ve Amerika'nın birçok sağlık ve hijyen reformcuları, eğitimciler, feministler, doktorlar, sanatçılar, mimarlar, kadın kulüpleri, dansçılar, aktrisler, opera şarkıcıları, dini gruplar ve diğer birçok eğitimli insanların bulunduğu organizasyonların üyeleri olan kadın ve erkeklerden oluşan giyim reformunun destekçileri, kadın giyimini çağdaş bir stile dönüştürmek ve geliştirmek için çalışıyordu (Cunningham, 2003: 7-9). Bu çalışmalar sonucunda, pantolon sadece erkek kıyafeti olmaktan çıkıp, kadınların da giyebildiği bir giysi olarak görebilmekteyiz. Bu değişim iç çamaşırlarını da doğrudan etkilemiş olup, nadir rastladığımız kadın donunu farklı çeşit, renklerde ve formlarda görebilmekteyiz. Bu değişim hareketi ile korse modern bir form almış, endüstri devrimi ile farklı malzemeler kullanılarak kadına hareket özgürlüğü tanıyan elastik kumaşlardan üretilmiştir.

XX. yüzyıl ile Hollywood sineması ve televizyon Avrupa toplumun hayatına girmiştir. Yazılı ve görsel basın insanların hayatında daha aktif bir rol oynamıştır. İç çamaşırı gizlenecek bir kıyafet olmaktan çıkmış, reklam, dergi ve oyuncularla insanlara tanıtılarak bir arzu nesnesine dönüşmüştür. İç çamaşırı ile ilgili en büyük manifesto, Madonna'nın tasarımcı Jean-Paul tasarımı korsesini sahnede giymesi olmuştur.

Türk giyimi yüzyıllarca kesim özelliği açısından geleneksel anlayış ile devam etmiş, 17. yüzyıldan itibaren batıdan gelen etkilere paralel olarak, işleme teknikleri ve bazı süsleme özellikleri açısından etkilenmeye başlamıştır (Görünür, 2010: 17).

“Geleneksel kadın iç giyimlerini, genellikle pamuklu kumaşlardan oluşan gömlekler, uçkur ile toplanan, boyları değişiklik gösterse de tümü bol kesimli olan don ve ya şalvarlar, göğüslerin muhafazasını sağlaması amaçlanan illere göre farklılık alabilen yelekler oluşturmaktadır” (Çileroğlu, 2011).

Kadın kıyafetindeki çeşitlilik Tanzimat ile başlamış olmak ile birlikte II. Meşrutiyet'ten sonra hız kazanmıştır (Barbarosoğlu, 2013: 141). Meşrutiyet dönemi, sosyal, kültürel, ekonomi, teknoloji ve bilgi seviyesinin Batı'dan ithal edildiği en yoğun dönemdir (Özer, 2006: 38). Avrupa tarzı giyimin kolayca yaygınlaşması bu kıyafetleri hazırlamak için her türlü malzemenin bulunuyor olması ile de ilişkilidir. Beyoğlu'nda Hristiyanların işlettiği

pek çok konfeksiyon mağazası bulunmakta ve terzi atölyeleri açılmaktadır. Bu mağazalarda Avrupa'dan getirilmiş olan kumaşlar, harçlar, eldiven, şemsiye gibi aksesuarlar, çoraplar, iç çamaşırları satılmaktadır (Görünür, 2010: 27). Bu mağazaların en büyüğü Osmanlı'da beri devam eden Boenmorché geleneğinin Cumhuriyet'in bu döneminde de devam ettiği görülmektedir. Louvre (bazem Luvr olarakta reklamlarda geçer), Lions, İstanbul Bonmorşesi (Bon Marché), Karlman (carlmann), Baker gibi büyük mağazalar köklü olanlarıdır (Orçan, 2014:134). Meşrutiyet ve sonrasında Cumhuriyet dönemi ile birlikte kadınlara özel birçok dergi ve gazete yayını basılmıştır. Bu yayınlarda Avrupa kadınlarının nasıl giyindikleri, iç çamaşırı reklamları gibi yazılar bulunmaktadır. 19. yüzyılın son çeyreğinde tamamen Batılı özellikler taşıyan giysileri modanın merkezi Paris'e ısmarlayan saray kadınları, Paris'ten gelen model sayfaları üzerine, terzilere sipariş vermişlerdir (Özer, 2009: 337). Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye'sinde Avrupa'ya özgü bir hayat üslubu bu şekilde Türk kadınına sunulmuştur.

Amaç

Giysi, uygarlıkların tarihteki değişimini ve gelişimini incelememizde bize ayna tutan en önemli öğelerden biridir. Tüm iç giyim tarihini incelediğimizde iç giyimin dış giyimle doğru orantılı olarak değişimler yaşadığını gözlemleyebiliyoruz.

Yaptığım araştırma, yüzyıllardır sadece işlevsel olarak kullanıldığı düşünülen iç giyimin, dış giyim gibi çeşitli sebeplerden dolayı giyildiğini göstererek iç giyimin önemini vurgulamaya çalışmaktır.

Geleneksel Türk kadın iç giyimi, Orta Asya'dan başlayarak genellikle pamuklu kumaşlardan oluşan gömlekler, don veya şalvarlar, yelekler ve entarilerden oluşturmaktadır. Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet ile değişen alışkanlıklardan biri de iç giyimde yaşanmıştır. Geleneksel olan iç giyim yerini özellikle İstanbul ve çevresinde Avrupai tarz iç giyime bırakmıştır.

Bu araştırma ile İstanbul ve çevresinde Batılaşıma ile birlikte değişen iç giyim alışkanlıklarını, toplamda yüzlerce parçadan oluşan Şadiye Ulusoy ve Cüneyt Ayrıl koleksiyonlarının envanterlerinin çıkartılıp, özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Geleneksel iç giyim haricinde, Türk halkının iç giyimde farklı alışkanları olduğunu kanıtlamak amaçlanmıştır.

Önem

Geleneksel iç giyimine dair çalışmalar yapılmış olup, Batılaşma sonrası Avrupalı iç giyim tarzını yansıtan örneklerin incelendiği çalışmalar arasında ilk olma özelliği açısından önem taşımaktadır.

Literatür taraması yapıldığında, Avrupa ve Amerika'da iç çamaşırına dair birçok kaynak olduğu ancak Türkçe yeterli kaynak olmadığı gözlemlenmiştir. Mevcut kaynaklarda ise Batılaşma dönemine ait iç çamaşırını tek başına ele alınmamış olup, dış giyim tarihini anlatan kaynaklarda ara satırlarda okunmaktadır. Bu açıdan iç giyim tarihine ve Türk Batılaşma sonrasına ait iç giyim alışkanlıklarını anlatan bir kaynak olması, araştırmayı önemli ve gerekli kılmaktadır.

Tarihsel miras olarak günümüze ulaşan bu giysilerin renk, dikiş teknikleri ve süsleme teknikleri açısından incelenerek, incelenen koleksiyonların envanterleri çıkartılıp, resmedilerek arşiv yapılmıştır. Arşivlenen dosyalar mevcut ve gelecek nesillere Batılaşma dönemi iç giyimine dair kaynak olması açısından önem arz etmektedir.

Varsayımlar

Şadiye Ulusoy ve Cüneyt Ayrıl tarafından oluşturulan iç giyim örneklerinin İstanbul ve çevresinde giyilen iç giyim örnekleri olduğu varsayılmaktadır.

İç giyim örneklerinin el dikişi olarak dikilmiş olanların, sipariş üstüne Pera ve Galata'da bulunan terziler tarafından ya da evde Avrupalı tarz iç giyimini ait örnekler sunan dergi ve gazetelerden örnek alınarak yapıldığı varsayılmaktadır. Marka etiketi bulunan parçaların, yurtdışından sipariş olarak getirildiği ya da çeşitli mağazalardan hazır alındığı kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar

Araştırmada örneklemeleri yapılan parçalar, Şadiye Ulusoy ve Cüneyt Ayrıl'a ait iç giyimlerin, kumaş, dikim ve süsleme teknikleri ile tanımlamaları ile sınırlıdır.

Araştırma boyunca incelenmiş 350 parça iç giyim Şadiye Ulusoy'a ait, 134 parça Cüneyt Ayrıl koleksiyonuna aittir. Bu araştırmamda 18 adet don, 2 adet külot, 1 adet mayo, 1 adet yelek, 7 adet korse, 1 adet gecelik, 2 adet jüpon, 1 adet büstiyer, 5 adet korse

koruyucu, 2 adet göğüs toparlayıcı, 4 adet kombinezon, 3 adet iç elbise ve 6 adet sütyen olmak üzere 53 parçaya yer verilerek sınırlandırılmıştır.

Tanımlamalar

Bardocucullus: Lidyalıların pelerinine benzeyen Roman giysi ismidir.

Breeches: Modern pantolona benzeyecek kadar dar olan iç giyime verilen isimdir.

Bust Bodice: Göğüsleri desteklemek amacıyla giyilen bir tür sütyen çeşididir.

Bustle: Çeşitli dolgu malzemeleriyle doldurulan ve kadınların kalçasını daha hacimli göstermesini sağlayan iç giyime verilen isimdir.

Cache-Sexe: Genital bölgenin üzerine üçgen bir parçanın yerleştirilip, etrafından bağlanması ile oluşan bir çeşit iç giyimdir.

Cambric: İnce beyaz pamuklu/keten kumaşa verilen isimdir.

Calasiris: Antik Mısır'da kadınlar tarafından giyilen uzun keten elbisedir.

Camisole: Korse koruyucu olarak anılan, önü düğmelerle kapatılan bir tür üst iç giyime verilen isimdir.

Chausses: Ortaçağ'da varlıklı erkeklerin giydiği bilinen bir pantolon çeşidine verilen isimdir.

Chemise: Genellikle keten, pamuk gibi malzemelerden yapılan iç giysiye verilen isimdir.

Chemise A La Reine: XVIII. Yüzyıl Fransa'sında moda olan, kat kat muslin kumaşlardan dikilen iç elbiselerinin giyilmesiyle oluşan iç giyime verilen isimdir.

Cestus: Zonaya benzeyen göğüsleri kasıklara kapayan Roman kadın giysisi.

Cingulum: Roma Döneminde göğüslerin alt kısmına giyilen bir çeşit korseye verilen isimdir.

Combination: Yün ve ipekten üretilen, uzun veya kısa paçalı, mayoya benzeyen bir iç giyime verilen isimdir.

Corseterie: Korse çeşididir.

Crinoline: Tahta, balina kemikleri ve metal gibi malzemelerden yapılan sepet şeklinde giyilen bir iç eteğe verilen isimdir.

Çintemani: İki halka allta bir halka üstte olmak üzere oluşan bir motife verilen isimdir.

Debutante Slouch: 20. Yüzyılda bir moda akımı

Decolletage: Dekolte yani yakası açık giyim modasına verilen isimdir.

Drawers: Dizlere kadar gelen ve bir düğme yada bağcık ile önden bağlanan genelde pamuk, ipek, ketenden yapılan iç donlara verilen isim.

False Bosom: Balmumu malzemesinden yapılan yapma göğüslere verilen isimdir.

Fartingale: Tahtalardan oluşturulan bir kafes üzerine kaplanan kumaştan oluşan bir çeşit iç etektir.

Fascia: Antik Roma'da kadınların göğüslerini düzleştirmek amacıyla, defalarca sardıkları kumaşlarla oluşan bir iç giyimdir.

Fibula: Antik Yunanda kullanılan kıyafetleri birbirine tutturmak için kullanılan broşa verilen isimdir.

Fundoshi: Japonlara ait geleneksel iç giyimidir.

Fryzado: Bir çeşit yünlü kumaş

Girdle: Güğüs altından kalçaları ya da belden kalçanın tümünü sıkıştıran bir çeşit korse çeşitidir.

Grand Habits: XIV Louis'in uyguladığı kurallarıyla oluşan kıyafetlere verilen isimdir.

Hair Shirt: Özellikle Hristiyan'ların işlediği günahları hatırlamaları için giydikleri, keçi kılı ve metal ipliklerle örülen bir yelectir.

Himation: Antik Yunanlıların giydiği bir tür mantoya verilen isimdir.

Hoop: Kasnaklardan oluşan kafes şeklilde bir iç etektir.

Jupon: İç etek.

Khiton: Kadın ve erkekler tarafından giyilen geleneksel Antik Yunan elbisesine verilen isimdir.

Kuşti: Zerdüştlar, sedreh adında alt iç giysisinin üstüne bağladıkları kuşağa verilen isimdir.

Kisru Şa İpşare: Babil’de dokumacıların bağlı olduğu loncalara verilen isim.

Lingerie: İç çamaşırı

Loincloth: Peştemale benzeyen bedene çeşitli ölçülerde sarılan kumaşlardan oluşan bir giysi/iç giysidir.

Less Sous-Vetement: Fransızca iç çamaşısı demektir.

Malo: Hawai’de giyilen genital bölgeyi kapatan bir kumaş ile arkadan geçirilen ipler ile bağlanan bir iç giyimdir.

Mamillare: Antik Roma’da göğüs bandı olarak bilinen bir iç giyimdir.

Mastodeton: Antik çağda göğüsleri düzleştirmek için sarılan bezden oluşan iç giyimin ismidir.

Mockado: Kadife taklidi bir kumaş çeşidi.

Murex Trunculus: Ege ve Akdeniz’de yaşayan ve Latince adı Murex brandaris olan deniz salyangozundan elde edilen Doğal mor boyadır.

Mutande: Ortaçağ’da erkekler tarafından giyildiği bilinen modern külotlara benzeyen iç giyime verilen isimdir.

New Look: 20. Yüzyılda oluşan bir moda akımıdır.

Pala: Antik Roma’da giyilen bir çeşit mantoya verilen isimdir.

Palla Peplosa: Antik Yunanlıların giydiği himationa benzeyen bir tür mantodur.

Pallium: Antik Yunanlıların giydiği himationa benzeyen bir tür mantodur

Panniers: Kalçanın iki yanına eteğe hacim vermesi için kullanılan bir iç etek çeşitidir.

Pantaloons: Pantolon formunda bir iç giyime verilen isimdir.

Pantalettes: Pantolon formunda bir iç giyime verilen isimdir.

Partait Contentement: Yakanın ortasına koyulan büyük kurdelelere verilen isimdir.

Peplos: Antik Yunan kadınlarının elbisesine verilen isimdir.

Peplum: Ceket, etek, bluz ya da elbiselerde genellikle bel hizasında verev kesilerek eklenen ve fırfırlı bir görünüme sahip kısmına denir.

Petticoat: Çeşitli dantel, kurdele ve işlemlerle süslenebilen iç etektir.

Reticella: İğne işinden oluşturulan kıyafetlerin yakası ve manşetlerine kullanılan dantele verilen isimdir.

Robbe-linges: Ketenden iç pantalonudur.

Sedreh: Zerdüştlere'in giydiği alt iç giysidir.

Shenti: Mısır'da giyilen peştamela verilen isim.

Shiftler: Genellikle ketenden yapılan ilkel iç elbise.

Stola: Antik Roma'da giyilen bir çeşit mantoya verilen isimdir.

Stola succicta: Antik Roma'da kalçanın üstünde bağlanan geniş, düz bir kemerdir.

Stophium: Antik Roma'da göğüs bandı olarak bilinen bir iç giyimdir.

Subucula: Antik Roma'da giyilen yünlü bir iç giysidir.

Subligaculum: Antik Roma'da toganın altına giyilen iç giysiye verilen isimdir.

Stays: İki parçadan oluşan korseye verilen isimdir.

Talaris: Antik Roma'da giyilen yünlü, uzun kollu bir iç giysidir

Toga: Antik Roma geleneksel elbisesidir.

Tuttenseck: Göğüs torbası

Zona: Antik Roma'da sütyene benzeyen bir iç giyimdir.

1. BÖLÜM: GİYİM VE İÇ GİYİM

1.1. Giyinme Kavramı

Giysiler farklı kültürlerin tanınmasında politik, sosyal ve kültürel anlamlara sahip semboller taşımaları sebebiyle toplumların dönüşüm süreçlerindeki kültürel oluşumlarını anlamamızda önemli nesnelere olarak kabul edilirler. “Giysiler, bireylerin sosyal yaşamda değişen rolleri, azınlık hakları gibi değişimleri anlatmanın yanı sıra, ayrıca kültürel birtakım davranışlar (pantolon ve etek ayrımı gibi cinsiyetlere göre değişen giysiler, sosyal sınıfları kontrol eden politikalar, estetik tavırlar) hakkında önemli ipuçları da vermektedirler. Bu anlamda bir başka kültürü anlamada vazgeçilmez bir yol gösterici olarak giysiler, önemli bir maddi kültür niteliği de taşır” (Himam & Sipahioğlu, 2013).

İnsanların giyinme sorunu her zaman beslenme sorunu kadar önemi olmuştur. İnsanların “Ne yiyip ne içeceğiz” ve diğer kaygısı ise “Ne giyeceğiz” olmuştur. (Dölen, 1992: 1). Bugün arkeolojik kazılar tarafından ortaya çıkarılan tarih öncesi medeniyet kalıntıları, o günkü devletlere ait tüm giyim tarzı olmasa da giyim kültürünün gelişim aşamasını ve en azından halkın belirli dönemlerde neler giydiklerine dair belli miktarda bilgi edinmemizi sağlamaktadır (Boucher, 1966: 20).

Bir kültürü analiz etmek istiyorsak kıyafet modası son derece yararlıdır, çünkü modanın ana tanımlayıcı unsuru değişimdir. Sadece moda endüstrisinin sürekli değişim göstermesinden değil, herkesin kıyafet giydiği gibi basit bir gerçektir dolayı da bu değişimin yönünün kontrol etmek zordur. Giyinme, kimlik, karakter, cinsiyet, cinsel tercihler, sınıf ayrımı, sosyal statüyü ifade etmek gücü olan moda sistemini anlamlandırma ve düzenleyici olma bakımından toplumsal bir mücadele arenasıdır (Fields, 1997: 357). Nasıl giyeneceğimizi belirleyen birçok etkenden bahsedilebiliriz. Bunlar, hava koşulları, dini ve kültürel farklılıklar, kişinin özel tercihleri, sosyo-ekonomik durumları gibi kısaca özetlenebilir.

Büyük Türk Sözlüğünde giyim hakkında genel bir tanımlama yapmıştır: “1-giyilecek şey, elbise, Osm. Libas, esvap 2-bir defada giyilecek elbise vesair takımı”. Ancak eski çağları ve günümüz sosyal yaşantısını göz önünde bulundurduğumuzda bu tanımlama yeterli olmayacaktır. Giyinmek insanın karşıdakine iletmek istediği bir mesaj doğrultusunda statü sembolü olarak varlığını sürdürmektedir. Sosyolog ve İletişimci Ünsal Oskay “iletişim, insanın varlık sürdürme biçiminin bir ürünü ve insanın varlık sürdürme

biçimindeki gelişmelere göre değişimlere uğrayan insana özgü bir olgudur” tanımlamasını yapmaktadır (Oskay 2005: 3).

Giysinin beden ile olan fiziksel ilişkisi, kumaşın dokunmuş olduğu zamanlarla ilintili olmuş olmalıdır. İlk çağ insanların hayvan postlarını ten üstüne ten gibi sararak, dış etmenlere karşı korunma ve örtünme güdüsünün yarattığı alışkanlıklarının kumaşlara sarınarak devam ettiği düşünülebilir. Bedene dolanarak bedenle ilişkilendirilen kumaş, teni sararak koruyucu nitelik göstermiştir. Henüz giyim bile sayılmayacak olan bu örtünme- sarınma alışkanlığının zamanla, giysi formatına dönüşmeye başlamasıyla, giyimim simgesel boyutunun belirlendiği ifade edilebilir (Şahin, 2016: 4).

Giymeye duyulan gereksinme, insanların dış etkilerden korunması ve vücutlarının bazı kısımlarını örtme ihtiyacını hissetmeye başlamasından sonra doğmuştur. Bundan sonra giyim birçok gelişmeler göstererek zamanımıza kadar gelmiştir (Tekel, 1990: 1).

İlkel insanın kendini koruma ve örtünme ihtiyacından kaynaklanan sorun için ilk kullanılan malzemeler doğada bulunan lifler, yapraklar ve avlandıkları hayvanların derisini yüzerek oluşturdukları ilkel kıyafetlerdir. “Hayvan postunun bu amaçla kullanılmaya başlanılmasının yaklaşık 150.000 yıl önceye rastladığı sanılmaktadır” (Türkoğlu, 2002: 6).

Tarihçi Ellsworth göre; Bezeme arzusundaki ilkel insan, dövme yaptıran adaminkine benzeyen dürtülerle, bedenini boyayarak süsledi. Koruma ihtiyacındaki ilkel adam, önce vücudunu yapraklarla örtmüş, birbirine düğümlenmiş otlarla ve deriler ile kaplamıştır. Ancak doğal haliyle kullandığı bu malzemelerin birbirine geçmesi veya dokunması ile daha dayanıklı ve konforlu olabileceğini keşfetmesinden çok önce değildir. O halde, ilk gerçek kıyafetin, vücuduna koruma ya da örtme ihtiyacıyla oluşturulan kaba lifler veya keten bezden loincloth/peştamal diyebiliriz (Ellsworth, 1917: 13).

Loincloth/peştamal giyimim ve iç giyimimin en basit biçimidir. Daha sıcak iklimlerde kuşkusuz tek giysi olarak giyilir, ancak daha soğuk bölgelerde ise, kişinin temel giyimini oluşturup, diğer giysiler üstüne giyilmekteydi (<https://en.wikipedia.org/wiki/Undergarment>, 2014).

1.2. İç Giyim Tanımı

İç giyim; dış giyimin altına giyilen giysilerdir ve genellikle doğrudan ten ile temas halindedirler. Ancak bir katmandan fazlasını oluşturabilmektedirler. Dış giyimi vücut kirinden korumaya yardımcı olur, dış giysilerden dolayı cildi sürtünmesini azaltmak, vücudu şekillendirmek ve cildin bir kısmını örtmek ve korumaya yardımcı olur. Bazen soğuk havalarda, uzun iç çamaşırları tercih edilerek ek sıcaklık sağlamak için giyilir. (<https://en.wikipedia.org/wiki/Undergarment>, 2014).

Akademisyen Çileroğlu içgiyimi; vücuda ek bir ısı sağlamak ve dış giysinin daha düzgün durmasını sağlama amaçlarına sahip, direk tene temas eden veya uyurken giyilen giysilerin tümüne verilen isim olarak tanımlamıştır. “İç giyimlerin en önemli özelliği, vücut hareketlerini kısıtlamaması, vücut ısısını koruması ve teri emecek kumaşlardan yapılmış olmasıdır” (Çileroğlu, 2011).

İç giyim kitabının yazarı Tekel (1990: 1) iç giyim tanımını; insan vücudunu tabiatın etkilerine karşı koruyan, uygarlıkların gelişimi ile değişime uğrayan, vücut yapısına göre form ve şekil değiştirebilen olan giysilerin tümüdür” şeklinde yapmıştır.

Çileroğlu tüm bu tanımlamara ek olarak iç çamaşırı giymenin insanda ruhsal iyileştirmeye sebep olduğunu belirtmiştir; “Vücudun fiziksel sağlığını koruyan, ruhsal kaygı ve endişeleri gideren, dış giyime iyi bir görünüş kazandırmayı amaçlayan, vücuda istenilen görünümü sağlayacak form kazandıran ve doğrudan tene giyilen giysiler iç giyimleri oluşturmaktadır” (Çileroğlu, 2006: 19).

İç giyimin aksine giyilen tüm giysilere verilen iç çamaşırı adlandırması oldukça yeni bir kavramdır. Fransızca bir kelime olan *lingerie* ve *corseterie*, *less sous-vetement* yani iç çamaşırı, 1907 yılına kadar sözlüklerde yer almamıştır (Farid Chenoune, 2005: 21).

1.3. İç Giyim Kullanma Sebepleri

“Üreme güdüsüyle, ilkel insandan başlayarak İnsanoğlunun üreme organını koruma ve örtünme isteği doğal bir süreçte gelişmiştir. İlkel insanın, üremenin ve cinsel gücün kaynağı olan organları, duvar resimlerinde ve heykellerde giysilerle kapattıklarını ve bu bölgenin kutsal sayıldığını görüyoruz (Türkoğlu, 2002: 4).

Biyolojik anlamda korunma, örtünme ihtiyacı çervesinde iç giyim birçok sebepten giyilir. Soğuk iklimlerde, iç giyim kullanan kişinin sıcaklığını korumaya ek bir giysi katmanı

oluşturulabilir. Dış giysilerin, ter, idrar, adet kanı ve dışkı gibi sebeplerden kirlenmesini önler. Sutyenler göğüslere destek olmaya sağlar ve erkek külotları da aynı şekilde genital bölgede aynı işlevi görmektedir (<https://en.wikipedia.org/wiki/undergarment>, 2015)

Giysinin kendi tarihsel sürecinde, sadece bedeni korumak- örtmek amacından öte başka anlamlar yüklendiği görülür. Endüstriyel üretimin henüz başlamadığı dönemlerin geleneksel giysileri ve giyim- kuşam anlayışları, üstü örtülü ancak ait olduğu toplum tarafından anlamı bilinen, kendine özgü bir dilbilgisi, söz dizimi ve söz dağarcığı olan maddi kültür unsurlarıdır (Şahin, 2016: 109). Burada toplumların kendi içlerinde geliştirdikleri “adet” kavramı ile karşılaşırız. İnanış ve toplumun gerekliliklerine dayalı, yararlılık ilkesine bağlı olmaksızın yazılı olmayan kurallara bağlı olarak giyim biçimi şekillenemebilmektedir.

Dış giyime paralel olarak, sağlığı, dış giyimi koruma ve güzel görünümü sağlama gibi ihtiyaçlardan iç giyim doğmuş ve gelişmiştir (Sıdika, 1990: 1).

Özlük; (2011: 13) korunma ve örtünme gibi basit ihtiyaçlardan çok, beğenilme arzusunun tüm bu ihtiyaçların önüne geçtiğini savunmaktadır. Toplum tarafından kabul görme, karşı cinse hoş gözükme, giyim konusundaki tercihleri etkilemektedir. Girit ve Yunanistan'da yapılan son arkeolojik buluntular, kadınların son 40.000 yıldır bellerini daraltma arzusuyla korse tarzında iç giyimler kullandıkları iddialar arasındadır. 20. yüzyılda, genç kadınlar tarafından yaygınlaştırılan kum saati bel modasından anlaşılacağı gibi kadınların süregelen endişelerinin hala mevcut olduğunu gözlemleyebilmekteyiz (Fields, 2017: 357).

Moda değiştiğinde, iç çamaşırı, kadın bedeninin şekillendirilmeye devam etmiş ve kadınların dış giysilerini nasıl desteklediği de değişmiştir (Tsaousi, 2011: 8). Görünüşe göre, kadın iç çamaşırı, dış kıyafeti çeşitli şekilde desteklemek için, toplumsal statü ve diğer şeylerin yanı sıra da cinsiyetin bir göstergesi olarak kullanılmıştır. İç giyim basitçe sadece zevk meselesi değil temel olarak kadınsı niteliklerle ilgili her şeye sahiptir (Neret 2003: 20). Kadının toplumdaki rolü değiştiğinde, iç ve dış giyim modalarının da değişikliğine uğramıştır (Şahin, 2016: 109).

Sağlık

Ortaçağ'ın başından sonuna kadar iç giyim hem erkek hem kadınlar için karakteristik özelliklerini değiştirmedir. Geleneksel anlamda giyim önemli olmayan bir parçasıdır. Kullanılma amacı tamamen ihtiyaç duyulduğu içindir (Willet ve Cunnigton, 1992: 21). Bu basit ihtiyaçları genel anlamda soğuktan korunma, dış giysilerin kirlenmesini önlemek olarak sıralabiliriz. XVIII. yüzyıla kadar, kişisel hijyen ve günlük bakım hayatın bir parçası değildi ve ilerleyen zamanlarda bu alışkanlığı ancak eğitimli ve zenginler benimsedi. Moda Tarihiçisi Phillis Cunnigton'a göre, Victoria ve Edward dönemlerinde temizlik, sınıf ayrımının işaretiydi. Ayrıca bu dönemde dokuma ve tekstil teknolojisinin ilkel bir dönemde olduğunu düşünürsek iç giyim bu anlamda dış giysiyi koruma açısından büyük bir rol oynamaktaydı.

Statü kavramının, hâkim olduğu geleneksel toplumlarda giyim; kişinin içinde bulunduğu sosyal sınıfın özelliklerini yansıtmaktadır. Bu bakımdan geleneksel toplumlarda moda yoktur. Giysiler bazı rolleri belirtir, herkes kendi yaşına, cinsiyetine, toplum içindeki durumuna ve işine uygun olanı giyer. Olabilecek değişiklikler son derece önemsizdir; kişisel yorumlar da bütünüün sürekliliğini bozmaz (Hakko, 1983: 18-20).

İç çamaşırı tarihindeki yazılı kaynaklar, örtünmenin sosyal hayatla olan ilişkisini anlamamıza ve zaman içinde toplumsal baskıların vücuda nasıl etkisini anlamamıza yardımcı olur. Aynı zamanda kadın bedeninin temsilinin karmaşıklığını anlamak ve kadınlık özelliklerini zaman ve mekan üzerindeki değişimini çerçeveye almamıza sağlayabilir. Dahası, genel kullanılan bir elbise parçası olarak iç giyim, kadınların yaşamında önemli sosyal değişimlerin, örneğin kadınların yirminci yüzyılda istihdam sağlanmasınngibi kanıtları sayabiliriz (Tsaousi, 2011: 7). Bu değişimler sayesinde kadınların sosyal hayatta nasıl bir role sahip olduğunu da takip edebilmekteyiz.

Genel olarak iç çamaşırı rahatlık ya da güzel görünmek adına giyilebilir. Malzeme ve tasarım söz konusu olduğunda bu iki özellik kolaylıkla aynı anda olmayabilir. Pamuk rahat bir malzemedir ancak çoğu insan için pamuklu iç çamaşırı hem görsel hem de dokunsal olarak sade bir kumaştır. Seksi olarak düşünülen iç çamaşırıları genellikle parlak veya şeffaf malzemelerden yapılır. Aynı zamanda, en rahat olanlar, en basit tasarımı olanlardır. Daha tasarım ürünler örneğin; dolgulu, kup kısmı telli ya da değişebilir askılı sutyenler, düz külotlar yerine tangalar en üst seviyede konfor sunmamaktadır. Konfor ve

stil aynı anda ve oranda maksimize edilemeyeceği için, iç çamaşırı sektöründeki bir şirket ya rahatlığı ya da stil vurgusundan birini daha fazla vurgulamalıdır. Örneğin Victoria Secret's başkan ve CEO'su olan Grace Nichols; "Biz müşterilerimize, güzellik, moda ve gösteriş ve biraz da romantizm sunuyoruz" demektedir (Chang, 2004: 9).

İç giyim ayrıca erotik bir işleve de hizmet eder. İç çamaşırları kadınların fiziksel özelliklerini de vurgular. Korse beli bedenini daraltır. Korseler göğüs ve kalçaları sıkıştırarak bedenin o kısmını vurgular (Cunningham, 2003: 20-21).

Dini Açıdan İç Giyim

Giyim konusunu dini açıdan incelediğimizde, giyim bir kişiyi diğerinden ayırmak için bir araç olarak kullanılabilir. Belirli giysiler, giyenlerin belirli sorumlulukları, görevleri veya gücü ifade etmek giyilebilir. Rahibeler, imamlar veya papazlar gibi din adamlarının diğer insanlar tarafından farkedilecek tarzda özel kıyafetleri bulunmaktadır (Olson, 2010: 48).

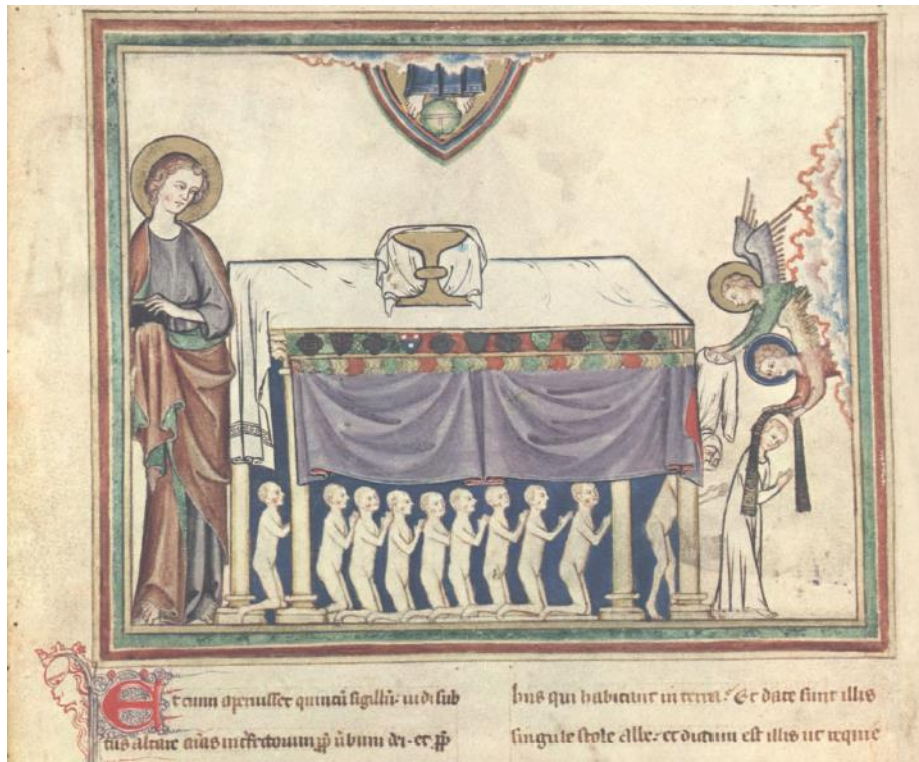
Kur'an'da (Nahl suresi, 81. Ayet şöyle denilmektedir. "Allah , (...) sizi sıcağdan koruyacak elbiseler ve savaşta sizi koruyacak zırhlar yarattı."

İç giyim birçok dinde önemli bir rol oynamaktadır. İbranice İncil'de, püsküllü kıyafetler giymek, Tanrı ve Musa peygamber tarafından Harun ve oğullarına kutsal kıyafet olan ketenden yapılan breeches/donları giyilmesini emrettiği yazmaktadır. Yahudi erkekler, namaz kılariken omuzlarının çevresinde saçaklı dört köşeli bir bez tallit olan şal takarlar. Yahudi inançlarına göre bu püsküllerin Tanrı'nın emirlerini hatırlamasına yardımcı olmak için hazırlanmıştır. Buna benzer püsküllü giysileri Asurlular ve Babilliler de giymiş, bu giysilerin tılsımlı bir güce sahip olduğuna inanmaktaydılar. Zerdüştler, sedreh adında alt iç giysi giyerler ve bel bölgesinde kuşti (Kushti) olarak adlandırılan kutsal olduğu düşünülen bir kuşak bağlarlar (<https://en.wikipedia.org/wiki/undergarment>, 2015). Mormonlar, hayatları boyunca, kutsal papazın giymiş olduğu bir iç giyim eşyası giyerler. (Olson, 2010: 48).

Hair shirt; Türkçe'ye kıldan gömlek olarak çevirdiğimizde, adından anlaşılacağı üzere kıldan yapılmaktadır. Ancak bugün nadiren kullanılmakta olup, tarihte bazı Hristiyan dini emirlerinde bir ceza aracı olarak kullanılırdı. Keçi kılından yapılan gömlek direk tene giyilir ve giyen kişiyi rahatsız ederek günahının farkında olmasını sağlamaktadır. Gömlek örülürken ayrıca metal parçalar da ekleniyordu

(<https://grammarpartyblog.com/2015/01/23/hair-shirt/> 2016). Hair shirt giymek yalnızca bir ceza yönetimi değil aynı zamanda değer gören bir alışkanlıktı (Willet ve Cunnigton,1992: 22).

Orta Çağ Avrupa'sında kadınların iç çamaşırı toplumda, cinsel cazibe ile ilişkilendiriliyor, bu sebeple de, bedenün günahkâr ve şeytanın kaynağı olduğu düşünülüyordu. Bu düşünceden dolayı Orta Çağ kadınlarının iç çamaşırlarına dair bildiğimiz nadir şeylerden biri, bir kadın günahkar ve ceza durumunda iç çamaşırı içinde bahsedilmesidir (Willet ve Cunnigton,1992: 22).

Resim 1. İncil'den bir sahne, 14. yüzyıl (<http://www.metmuseum.org/art/collection/search>, 2017)

İç giysiler ayrıca insanın tevazu ve yalınlığını sembolize edebilir. Ortaçağ'da Hacılar tarafından, sadece bir iç çamaşırı ile sarınarak görünmek, gönüllü olarak bir kendi alçaltma biçimiydi (Willet ve Cunnigton,1992: 22). Adem ve Havva tarafından giyilen yapraklar ve deriler, cennetten kovulduktan sonra masumiyet, hakikat, bütünlük ve saflığı simgelemektedir (Olson, 2010: 48). İncil'de yer alan bir sahnede (bknz. Resim 1), insanlar doğar doğmaz melekler tarafından kıyafet giydirilerek kutsanmaktadır.

2. BÖLÜM: GIYİM VE İÇ GIYİMİN TARİHSEL SÜRECİ

2.1. Tarih Öncesi Medeniyetlerde Giyim ve İç Giyim

Giyim hakkında bilgiye sınırlı sayıda bugüne kadar gelen parçalar sayesinde ulaşabiliyoruz. Taş, kemik, bronz gibi dayanıklı malzemelerin yanı sıra, elyaf, ağaç kabukları, postlar gibi dayanıksız malzemeler hem eski yerleşim yerlerinde hem de su kenarlarında veya mezarlarda nadiren korunabilmiştir. Özellikle keten, keçi kılından gibi yapılan kıyafetlerden bugüne bize ulaşabilenlerden, döneme ait karakteristik özellikleri ve insanların ikamet ettikleri yerlerin özelliklerini öğrenmemiz mümkün olmaktadır (Boucher, 1966: 18-20).

İlk uygarlıklar, hayvan derilerini kendilerini çevreye karşı korumak için kullanmış, yün ve keçi kıllarından nasıl yün ve dokuma yapacağını ve kıyafete dönüştüreceğini öğrenmiştir (S. Pendergast ve T.Pendergast 2004: 53).

İlk dokunmuş kumaşların ortaya çıkışı İ.Ö. 6500'dir. (Dölen, 1992: 35) Dokumanın sepet örme işinden türetilmiş olması mümkündür, bu tekniğin birtakım şekilleri mekanik bir form olduğunu söyleyebiliriz. Hiç şüphesiz, dokuma Paleolitik'in (avcı medeniyetinin) Taş Devrine ya da belki de en azından Mezeolitik Çağ'ın sonuna yerleşmiş medeniyetin başlangıcına kadar geriye gitmektedir. (Boucher, 1966: 23) Ancak dokuma için iplik gereklidir ve bu nedenle dokumadan önce eğirme gelir. Eskiçağlarda eğirme tanrısal bir iş sayılmıştır. Örneğin, Tanrıça Frigga elinde bir iğ ile gösterilirdi. Ortaçağdaki Hristiyan inancına göre ilk iplik eğiren Havva'dır. Eğirme kadının en asil görevlerinden biri sayılmıştır. (Dölen,1992: 201)

Pamuğun geçmişi, dokumacılık alanında kullanılan ilk ve en eski elyaf yündür. Pamuğun dokumacılık alanından kullanılması İ.Ö. 3000-3500 yıllarına kadar geriye gider. Pamuk ve pamuklu dokumacılık Asya'dan ve özellikler Hindistan'dan dünyanın öteki bölgelerine yayılmıştır. Pamuktan söz eden en eski yazılı kaynak İ.Ö. 1500 dolaylarında yazılmış olan Hinduların kutsal kitabı Rig-Veda'dır (Dölen,1992: 71).

Resim 2. 1476 Basel’de Basılmış Bir Kitapta Âdem İle Havva’yı Gösteren Tahta Baskı Resim

(Dölen, 1992: 204)

1922’de Lespugue’de bulunan en ünlü heykelde, yatay çizgilerle kesilen, uzun ve dar bantlardan oluşan bir tekstil ürünü olan loincloth/peştemal örneği görebilmekteyiz. Tunç çağı kadınlarını temsil eden Faardal bronz heykelde, Tunç Çağı kadınlarının giydiği loinclothlar/peştemaller örgülü liflerden yapılmış olmalıdır (Boucher, 1966: 29). İlk dokunmuş kumaşların ortaya çıkışı M.Ö. 6500’dir (Dölen, 1992: 35).

Dokumanın sepet işinden türetilmiş olması mümkündür, bu tekniğin birtakım şekilleri mekanik bir form olduğunu söyleyebiliriz. Hiç şüphesiz, dokuma Paleolitik’in (avcı medeniyetinin) Taş Devrine ya da belki de en azından Mezolitik Çağ’ın sonuna yerleşmiş medeniyetin başlangıcına kadar geriye gitmektedir (Boucher, 1966: 23). Ancak dokuma için iplik gereklidir ve bu nedenle dokumadan önce eğirme gelir. Eskiçağlarda eğirme tanrısal bir iş sayılmıştır. Örneğin, Tanrıça Frigga elinde bir iğ ile gösterilirdi. Ortaçağdaki Hristiyan inancına göre ilk iplik eğiren Havva’dır. Eğirme kadının en asil görevlerinden biri sayılmıştır (Dölen,1992: 201).

İlk iğne kullanımı eski taş (paleolitik) çağında olmuştur. Bu da yaklaşık 40.000 yıl öncesi demektir. Anadolu’nun çeşitli yerlerinde yapılan kazılarda pek çok iğne bulunmuştur (Türkoğlu, 2002: 7).

İlk bilinen kıyafet, M.Ö. 200.000 ile M.Ö. 300.000’larda Neandertaller tarafından yapılmıştır. İlk giyim kanıtları çoğunlukla dolaylıdır. Arkeologlar, hayvan derisinden et sıyırmak için kullanıldığına inandıkları sıyırıcılarını keşfetmişlerdir. Bunlar yaklaşık M.Ö. 100.000 tarihlidir. Arkeologlar, bu erken dönem insanın, kürkleri kafadan ve belki de kollara delikler açıp bedenleri üzerine giydiklerine ve sevdikleri şekillerde kestiklerine inanmaktadır (S. Pendergast ve T.Pendergast 2004: 5).

Modanın ne zaman başladığına dair iki farklı görüş vardır. Birincisi modayı kıyafet çeşitliliği olarak tanımlayanların görüşüdür ki, bunlara göre moda ile kıyafet çeşitliliği birbirinin yerine kullanılarak, kazılardan çıkan renkli kumaş parçaları ve kadınların süslenme aletleri modanın varlığını gösteren deliller olarak kabul edilmektedir. İkinci görüşe göre bugünkü modanın başlangıç tarihi olarak Sanayi devrimi ve Fransız İhtilalini kabul etmek gerekmektedir (Barbarosoğlu, 2013: 28-29).

Kırım’da bulunan Paleolitik döneme ait bir mağaranın yakınlarında bulunan parçaların, at gibi hayvanların yelesi veya kuyruğundan çekilen ipler bağ olarak kullanılıp, kemik, fildişi, geyik boynuzundan yapılan iğneler kullanılarak örülüp, dikildiğini anlaşılmaktadır (Boucher, 1966: 22-23).

Çoğu tarih öncesi uygarlık incelendiğinde, loincloth/ peştemal kullanılan tek giyim ve iç giyimdi. En basit olanı, bacakların arasından geçen uzun bağcıklarla bel kısmından bağlanan olanıdır (Rushton, 2008: 2-5). Erken Dönem mağara resimleri ve figürleri loincloth/ peştemal giymiş erkek figürleri olduğunu gösteriyor. 1961 yılında; Arkeolog James Mellaart önderliğinde bir ekip Türkiye’de bir höyükte kazı yaparken M.Ö. 6200-5200 yılına ait tapınakta büyük bir duvar resmi keşfetti. Beyaz bir loincloth/peştemal giymiş bir erkek resmedilmişti (Digest, 1983: 6-7). M.Ö. 3500 öncesinde, Antik Mısır, Antik Yunan ve Sümerlere ait kalıntılarda loincloth/ peştemal giymiş erkeklerin resmedildiğini görebilmekteyiz (Johnston, 1971: 14, 21, 34).

Resim 3. Egtved Mezarında bulunan Erken Dönem Bronz Çağına ait Giyim (Boucher 1966: 20)

Loinclothlar yün, keten ve keten-yün karışımı olabilirlerdi. Sadece üst sınıf kişiler ipekten yapılmış iç giysileri karşılayabiliyorlardı (<https://en.wikipedia.org/wiki/Undergarment>,2015).

Farklı kültürlerde çeşitli loincloth/peştamal örneklerini farklı isimlerle görebiliyoruz. Örneğin Antik Hawaii’de giyilen *malo*, Japonların geleneksel iç giyimi *fundoshi*, bacaklar arasından bağlanan üçgen bir bez ile genital bölge üzerinde sabitlenen *cache-sexe* olarak sıralayabiliriz. Mısır Kralı Tutankhamun’un (M.Ö. 1341- M.Ö. 1323) çok sayıda ketenden yapılmış *cache-sexe* ile gömülmüştür. (Rushton, 2008:2–5).

Erken dönem Paleolitik dönemden sonra, Bronz ve Demir Çağında ilkel medeniyetler kendilerine bir ticaret rotası belirlemişti ki; bu ticaret malzemeleri arasında silah ve çeşitli aletlerle giyim ve aksesuarlar da bulunmaktaydı. (Boucher, 1966: 18-20) Bu bilgiye göre kıyafet ilkel medeniyetler arasında önemli bir yer tuttuğunu ve bu ticaret yolları sayesinde ticari bir unsur olan kıyafetin geliştiğini söyleyebiliriz.

Resim 4. M.Ö. 1450-1200 Yıllarına Ait Geç Dönem Kıbrıslı Çıplak Kadın Toprak Heykeli
(<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/241105?rpp=20&pg=4&ao=on&ft=breasts&pos=76>,
2017)

Kalkolitik dönem itibari ile heykeller ve kabartmalarda gözlenmeye başlanan, kadın figürlerinin göğüsleri üzerinde çapraz halde yer alan göğüs bantları Hititlere kadar devam etmiştir. (Türkoğlu, 2002: 14). Bu gözlemden yola çıkarak genital bölgenin haricinde kadınlar göğüslerini de örtme geleneği oluşmuş olabilir.

Ketenin ilk kez Anadolu ve Kuzey Irak'ta kullanıldığı ve buradan Güney Avrupa'ya oradan da deniz aşırı ülkelere yayıldığı hakkında tespitler vardır (Yağan, :52-54).

İlk taş devrinin ardından insanlar koyun ve keçiyi evcilleştirmişler ve bunların yünü insanlar tarafından kullanılan en eski tekstil elyafı olmuştur (Dölen, 1992: 123).

M.Ö. 5000'lerde dokumanın bulunmasıyla dokunan kumaşların boyanması isteği ortaya çıkmış ve büyük olasılıkla bu amaçla pigmentler denenmiştir. Bitkilerdeki boyarmaddelerin kullanımı Tunç Çağı başlarında ortaya çıkmıştır. Bu dönemden başlayarak 300 dolayında bitkisel ve hayvansal doğal boyarmadde kullanılmıştır (Dölen, 1992: 459)

2.1.1. Sümer Medeniyeti

Sümerler M.Ö. 4000. yılın ortalarında Mezopotamya’da kurulmuş bir devlet olup, tarihin en eski medeni uygarlığı olarak kabul edilir. Sümerler çivi yazısını keşfederek insanlık tarihine ilk yazılı kaynakları elde etmemizi sağlamıştır. Gelecek nesillere edilen bu keşif ile yeni bir iletişim aracı ortaya çıkmıştır (Deimel, 1939: 1).

Genel Sümer kostümü olan *kaunakes*, koyun derisi veya uzun tüylü keçi derisinden yapılıyordu. Bu hem kadın hem de erkekler tarafından giyiliyordu (MÖ. 2900-2500) (Boucher, 1966: 49). Sümerlerde alta giysi olarak kullanılan bu kıyafetin örnekleri Ortaçağa kadar devam etmiştir.

Resim 5. Mari’de Bulunan Keçi Tüyünden Yapılmış Eteği ile Ebih Heykeli, M.Ö. 2340
(<http://www.louvre.fr/en/oeuvre-notices/statue-ebih-il-nu-banda>,2017)

Sümer kostümüne ait uzun yünlü şal, en eski parçalardan birini temsil eder ve klasik Hindistan modeli kaynaklıdır. Sümerler arasında yaygınlaşmış olan zengin süslemeli giysiler, sonraki dönemlerde Babilliler ve Asurlular tarafından yünlü dokuma konusunda geliştirildi ve mükemmelleştirildi. Kapadokya tabletleri olarak adlandırılan kaynaklarda Babil yünlü ve keten dokumacılığında yapılan kıyafetler hakkında en iyi kalite olarak bahsedilmektedir. Maalesef Mısır’dan daha az kurak olan Mezopotamya toprakları

örnekleri muhafaza edememiştir. Pamuk ve keten kullanımı sınırlıydı, mor boyalı kıyafetler oldukça değerliydi ve nakışlarla süslenen pahalı ve görkemli kıyafetler kolaylıkla ayırt edilebiliyordu (Boucher, 1966: 43).

Resim 6. Sümer Heykeli M.Ö. 3000 (Louvre Museum, 2017)

Sümer uygarlığına en eski bilinen uygarlıktır ve Sümer giyimine ait bilgileri, heykel koleksiyonlarından, kabartmalardan ve bu zamana kadar ulaşan diğer materyallerden ulaşabiliyoruz. Örneklerden biri (Bkz. Resim 6) M.Ö. 3000 yılından kalma toprak heykelde, nispeten modern külotlara benzeyen bir giysi giymiş yarı çıplak bir kadın görünmektedir.

Bu heykel genel olarak iç giyimin varlığına dair ilk kanıtı ve iç giyim tarihinin başlangıcı olarak kabul edilir (Ewing, 1971; Saint-Laurent, 1968).

2.1.2. Babil ve Asur Medeniyetleri

Mezopotamya bölgesinde yaşayan Bâbil ve Asur medeniyetlerinin sıcak iklimde ataerkil yaşam süren Asyalı-Babil kıyafetleri vücudun üzerinden dikilen basit, ilkel ihtiyaçları karşılayacak şekildeydi (Boucher,1966: 44). Bu kıyafetlerin arasında, eteğe benzeyen peştemaller, şallar ve kuşaklar bulunmaktadır (Apaydın,2011: 543).

Erkekler uzun ya da orta boy tunikler, yarım kollu olup, göğsün ortasında açıklık bırakılırdı. Yaka açıklığı ucu püsküllü bağcıkla bağlanırdı. Püsküllerin uzunluğu genellikle, toplumda kişilerin statüsünü göstermektedir.

Babil’de dokumacılar *kisru şa ipşare* adı verilen loncalara bağlıydılar. Yünlü kumaşlar, keten bezi, elbiseler ve renkli kumaşlar için ayrı ayrı loncalar ve her loncanın bir başkanı vardı (Dölen,1992: 277). Bu söylemden yola çıkarak dokumanın erken dönem uygarlıklarda ne kadar önemli olduğu çıkarımını yapabilmekteyiz.

2.1.3. Girit Medeniyeti

M.Ö. 3400’den sonra Giritlilerin uygarlık izlerine rastlayabiliyoruz (Boucher, 1966: 77). Minos kültürü Yunanistan adası olan Girit’te M.Ö. 3000 yıllarında gelişmiştir (S. Pendergast ve T. Pendergast 2004: 119).

Yunanistan’ın Girit adasında M.Ö.3000 ve M.Ö.1600 yılları arasında yaşayan Minoslar, onu takip eden toplumların çoğundan daha gelişmiş, çok karmaşık bir kültüre sahiplerdi (S.Pendergast ve T.Pendergast 2004: 132).

Minos medeniyeti Orta Minos dönemi M.Ö. 1750-1850 ve M.Ö. 1580-1450 geç dönem özellikleri lüks ve merak uyandırıcıdır (Boucher, 1966: 79). Minoslar, birbirine dikilmiş, çeşitli, komplike giysiler giyiyordu. Minos kalıntıları, Minos giysilerinin vücudun dış hatlarına göre yapıldığını ve dikiş teknikleri hakkında gerekli bilgiye sahip olduğunu göstermektedir (S. Pendergast ve T.Pendergast 2004: 152). Girit tarihi hakkında çalışan ilk modern bilim adamları, modern kadın giyimine çok benzer bluzlar ve etekler de dahil olmak üzere bulunan kadın kıyafetlerinin tasarımlarından çok etkilenmişlerdir (S. Pendergast ve T.Pendergast 2004: 133). Giritli kadınlar özgür, güçlü kadınlardı, güzel zaman geçirme anlayışı olan, kendi bakımları için uzun saatler harcayan, tarihte en iyi giyinen kadınlar unvanını kazanmışlardır. Çan şeklinde, kat kat süslemeli ya da renkli çizgili eteklerle, göğsün altında giyilen dar korsenin üstünde göğüsler çıplak kalıyor ve altın, gümüşlerle dokunan oldukça şeffaf kumaşlar örtüyorlardı. Bazen elbiseler bir mürekkepbalığı, kelebek veya palmye yaprağı gibi şekillerde bir araya getirilen sayısız küçük altın plaka ile kaplanmaktaydı (Contini, 1965: 29).

Minoslar kum saati görüntüsü ideal ve arzulanan bir görünüm olmalı ki; Pendergast (2004: 152) Minoslu erkekler ve kadınlar genellikle bakır, gümüş ve altın gibi

metallerden yapılmış korselerle bellerini sıkmakta olduklarını yazmaktadır. Bazı uzmanlar, Minos tapınaklarında bulunan yılan şekilli metal korselerin, dini önemi olabileceğini düşünüyorlar. Diğer araştırmacılar ise, belin şekillendirilmesi olayını basit modadan daha fazla olabileceğini düşünüyorlar. Minoslar için beslenmek için avlanıyor bu da bazı zamanlarda gerçekleşmediğinden, bellerini daraltırlarsa daha küçük bir mideye sahip olup, avlanamadıkları zamanlarda hayatta kalabilirdi şeklinden bir düşüncede bulunmaktadır (S. Pendergast ve T.Pendergast 2004: 119).

Resim 7. Knossos Sarayı Freskosu M.Ö. 2800- 800 (<http://www.biblicalarchaeology.org/daily/biblical-sites-places/biblical-archaeology-sites/minoan-frescoes-at-tel-kabri-2/>, 2016)

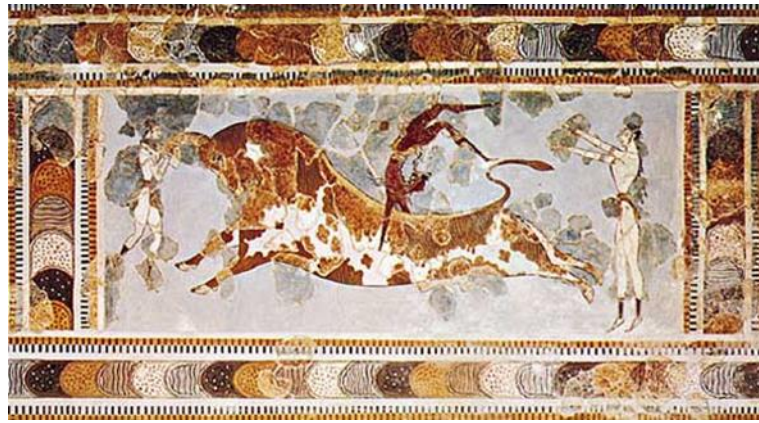
Girit kadınlarının giydiği eteği farklı olarak ele almak gerekmektedir, belden desteklenerek yere kadar uzanmaktadır. Korse biçiminde kemerler kalçaların üzerine sıkıca oturtulmaktaydı. Eteğin süslenmesi de diğer ayırt edici bir özelliktir. Etek yatay bantlarla bölünmekte, sol kısmı nakışlı, çapraz gelen motifler kalça bölgesinde sınırlı, kafes desenli ya da örgüler dikey çizgiler halinde eteğin ortasına kadar gelip, Girit geometrik stili olarak adlandırılan bir süslemeyi görebilmekteyiz (Boucher, 1966: 82).

Genelde Girit kadın kıyafetlerinin canlı renklerle, parlaklığı ve çeşitliliği ve zengin süslemeler olması kadınların zevkini ortaya koymaktadır. Kıyafetlerdeki kırmızılar, sarılar, maviler, morlar saray freskolarında neredeyse hiç bozulmadan korunmuş ve bize kıyafetler hakkında bilgi vermektedir.

Resim 8. M.Ö. Giriti Dönemi Yılanlı Tanrıça Figürü (<http://www.heraklion.gr/en/ourplace/archeological-museum/archeological-museum.html>, 2015)

Toreador Freskosunda atlayan bir atleti tutmak için kollarını açmış, modern şorta benzeyen dar bir giysi giymiş kadın tasviri bulunmaktadır (Bkz. Resim 10). Muhtemelen Girit'te kadın jimnastikçiler adet olarak erkek kostümleri giyiyorlardı, ancak elimizde olan tek örnek budur (Boucher, 1966: 84).

Resim 9. Knossos Sarayı Toreador Freskosu M.Ö.1450
(http://employees.oneonta.edu/farberas/ARTH/arth200/politics/greeks_other.html, 2016)

Ege'deki Girit hakimi efsanevi Kral Minos tarafından bir kadın tanrısallığının yaşamsal rolünü üstlendiği ve kadınların yüksek sosyal konumu olması gerektiği empoze edilmektedir (Solomon 2007: 67). Kral Minos zamanlarında kadın ve erkek arasında eşitlik fikri kabul edilmiştir. Knossos zamanındaki kadınlar önemli bir konuma sahiptirler, önemli varlıklardı ve tanrılar kadındı. Kadınların fikirleri birşeye karar verilecekse en ağır basandı (Solomon 2007: 166). Girit uygarlığında kadının sosyal hayattaki yerinin büyük olduğunu ve buna bağlı olarak giyim-kuşamda kendi tarzlarını yaratmakta özgür olduklarını günümüze ulaşan kanıtlardan görebilmekteyiz.

2.1.4. Mısır Medeniyeti

Antik Mısırlılar kıyafetleri tanımlanabilir bir stil anlayışı olan ilk toplum idi (S. Pendergast ve T.Pendergast 2004: 21). Mısır uygarlığı hakkında, korunan birçok belge ve Mısır sanatında resmedilen çeşitli dokümanlar aracılığıyla birçok bilgiye sahibiz. Mısır uygarlığının tümünün M.Ö. 3200'den özellikle M.Ö. 2800 ve 2400'den 2000'e arasında barış ve otorite döneminden faydalandığını biliyoruz. Ülkenin kaynaklarının akılsızca kullanılması ve firavunların güçlerinin düşüşü ve azalması, üretim tekniklerimin değişmeden kalmasına sebebiyet vermiştir. M.Ö. 2000 yılına doğru, Thebes kralları düzeni ve devletin birliğini sağladı ve iki yüzyıl boyunca süren bir refahı ortamı oluşturuldu (Boucher, 1966: 91).

Yabancı fetihlerin verdiği lükse rağmen Mısır giysileri daima basit kalmıştır. Kadın ve erkeklerin ortak kıyafetleri, uzun, bel ve kalça daralan omuzlarda kare şeklindedir. (Boucher, 1966: 92).

Antik Mısır tarihinin başlangıcından itibaren loincloth/peştemal (shenti) var olduğunu görebiliyoruz (Contini,1965: 21). Firavun, başrahipler için ya da aynı öneme sahip erkekler için ketenden yapılabilir, kaba kumaş ya da deriden ise halk için yapılırdı. Çoğunlukla saray halkı için zengin, altın ipliklerle dokunur, bir veya birden fazla kemerle belde bağlanırdı. Bu giysiler diz altına kadar uzun ya da ayrıca kısa da olabilir. Kısa giyildiğinde üçgen şeklinde bir parça kesilerek sertleştirilir ve bedenin ön kısmında yer alırdı. Başrahiplerin leopar derisi üzerinde pileli etekleri olurdu (Contini,1965: 21).

Kadınların kıyafetleri erkeklerinkine benzer, her zaman ince keten kumaştan, transparan, çoğunlukla pileli olup, Kraliçe Nefertiti neredeyse o günün modasını tam olarak bize

sunmaktadır; uzun dar bir elbise, üstünde yarasa kollu pileli bir tunik, İmparatorluk modası olan göğsünden altından kemer ve geniş bir gerdanlık ve düz kesim bir yaka ile duvar resimlerinde görebilmekteyiz. Bu görünüm muhtemelen muhafazakar bir giyinme şekliydi, çünkü aynı kraliçe oldukça transparan kıyafetler giymeyi sever, kıyafetinin önü göbük kısmına kadar açık, loinclothu/ peştemali ise oldukça kısa tercih ederdi. Kadın dansçılar sadece inci ve altından yapılan kemerler takarak çıplaklıklarını vurgularlardı (Contini, 1965: 21).

Resim 10. Yeni Krallıkta Dans ve Müzik. M.Ö.1415 (The Metropolitan Museum of Art, 1973: 50)

Binlerce yıl Mısırlı kadınların kıyafetleri sadece bir veya iki değişiklik yapılarak, neredeyse aynı kaldı. Eski ve Orta Krallıkta neredeyse 15 yüzyıl giyilmiş olan elbise tipi, iki ayrı parçadan oluşuyordu. Parçalar; dar kolları, arka ve ön açıklık ince bağcıklarla bağlanmakta olan uzun bir üst ile birbirinin üstüne yatay olarak kapanan eteklerden oluşmaktadır. Eski Mısır tarihi boyunca kadınlar tarafından giyilen en belirgin ve en önemli giysi, uzun bir keten elbise olan *calasiris*di (S. Pendergast ve T.Pendergast 2004: 24). Calaris her zaman oldukça hafif iyi kalite ketenden yapılmış, şeffaf ve pilelidir. Kollarda açıklıklar bulunur ve korse vazifesini gören dar kemerler takılırdı. Birbirine paralel yatay pileler büyük ihtimalle reçine ile birbirine sabitlenerek elde edilirdi

(Boucher 1966: 94). Çoğu kadın kıyafetinin omuzlardan desteklenen derin bir dekoltesi vardı. Sonrasında mitolojik savaşçı kadınların zamanında olduğu gibi tek omuz moda oldu (Contini,1965: 21).

Birçok Mısırlı kadın tuniklerinin altına hiçbir şey giymezlerdi. Ancak köleler, dansçı kızlar, hayat kadınları küçük tanga gibi iç giyim giymişlerdi (Neret 2003: 27). Lüksün artışıyla loincloth/peştamal üstüne dış giyimde eklenmiştir (S. Pendergast ve T.Pendergast 2004: 24). Yeni Krallıkla beraber artan refah düzeyi ile orantılı olarak artık loinclothun/ peştemalin bir iç giyim elemanı olarak kullanılmaya başladığını söyleyebiliriz.

Resim 11. Kozmetik Malzemeleri Koymak İçin Bir Kase M.Ö: 1400 (Scott, 1973: 35)

Kozmetik malzemelerini koymak için kullanılan kase (Bkz Resim 11) örneğinde, gövdenin içi boş olup bu kâseyi oluşturan ceylan tarafından suyun içinde çekilen bir kadın figürünü tasvir etmektedir. M.Ö.1400'e ait olan alçıtaşı ve kayrak taşından yapılmış olan bu kadın figüründe modern tangalara benzeyen bir alt giyim görmekteyiz. Diğer bir örnekte (Bkz Resim 10) dansçı kadının sadece bir modern külotlara benzeyene ipleri taşlarla süslemeli bir alt giysi giydiğini görebiliyoruz.

Mısır'da elyaf olarak özellikle keten kullanılmıştır. Mısır mitolojisine göre, keten tanrıların bir buluşu olup yeryüzüne inmeden önce bu kutsal bitkiyi kendileri için yaratmışlardır (Dölen,1992: 277).

Siyah dışında gökkuşağının tüm renkleri Mısır kumaşlarında kullanılmıştır. Firavunun tacı dışında kırmızı genelde favori renkleri arasında değildi. Kırmızı vahşet, kötülük anlamına geliyordu (Contini, 1965: 21).

“Mezopotamya’da ağartma, eğirme, boyama ve dokuma işlemlerinin M.Ö. 4000 sonundan önce iyice gelişmiş olduğu anlaşılmaktadır. İplik ve kumaşların yıkanmasında sabun, potas ve şap kullanılmıştır. Mor renk *Murex trunculus* ve benzeri kabuklu deniz hayvanlarından elde edilmiştir. Bu hayvanların 8000 tanesinden ancak bir gram boya elde edilebileceğinden mor renk çok değerlidir” (Dölen,1992: 460). Eski Mısır’da indigo kullanmamış, bunun yerine çivitotundan yararlanılmıştır. M.Ö. 2000- 1788 döneminden başlayarak yabani safrandan kırmızı ve sarı boyarmaddelerin çıkarıldığı ve boyama yapıldığı bilinmektedir. Eski Mısır’da boyacıların ne kadar kötü koşullarda çalıştıkları Anastasi papirüsündeki “Boyacının parmakları kokmuş balık gibi kokar, gözleri yorgunluktan harap olmuştur “sözlerinden anlaşılmaktadır (Melart: 222), (Thames& Hudson, 1967).

2.1.5. Yunan Medeniyeti

Dor’lara ait olan khiton 5. ve 6. yüzyılda hem erkek hem kadınlar tarafından Yunanistan’da en yaygın giysilerden biriydi (S. Pendergast ve T.Pendergast 2004: 119). İyonya ve Lidya’da, khitonun ince bir kumaştan yapıldığı, hatta günümüzde bürümcük denilen kumaşın bir benzeri olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz (Gören, 1994)

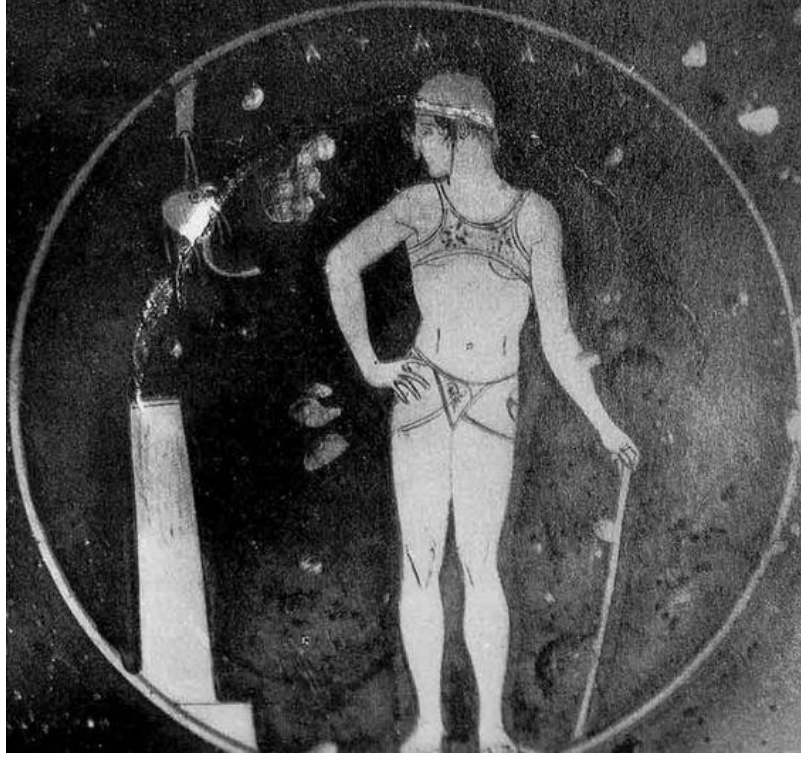
Khiton, Akkadca’da *keten* kumaşı anlamındaki *kitu* sözcüğünden türetilmiş örtü anlamına kelimesine karşılık gelmektedir. (<http://www.arkeo-tr.com/khiton-%CF%87%CE%B9%CF%84%CF%8E%CE%BD.html>).

Arkaik dönem boyunca, khiton sol omuzda iki broşla sabitlenebilen, sağ omzunu çıplak bırakarak ya da her iki omzunu da kapayacak şekilde, yünlü kumaştan yapılan basit bir tunik idi. Kadınlar erkeklerden daha geniş khitonlar giymiş, kendi kişisel zevk ve becerilerine göre katlamışlardır (Contini, 1965: 39-42). Khitonlar, genellikle çıplak vücut üzerine giyilmekte, dışarı çıkarken buna *himation* denilen bir manto eklenmekteydi (Türkoğlu, 2002: 62). Khitonlar ilerleyen dönemlerde kadınların iç giyimi halini almıştır (Ellsworth, 1917: 13).

Kaynaklarda giysilerin altında herhangi bir iç giyim giyildiğine dair kesin bir bilgiye rastlanmıyorsa, dolaylı olarak bele ya da memelere biçim vermek için sarılan keten dolaklardan söz ediliyor. Örneğin *mastodeton* kelimesi ile karşımıza çıkan, tarihçilere göre, kadınların göğüslerini düzleştirmek için kullandıkları ve göğüslerine sardıkları kumaşlardan bahsedilmektedir. Ayrıca Yunan mitolojisinde, avcılığa ve atletizme

yatkınlığıyla ünlü bakire Atalanta, Yunan vazosunda modern külot ve sporcu sutyenlerine oldukça benzeyen bir kıyafetle tasvir edilmiştir. (Bkz. Resim 13)

Resim 12. Atalante M.Ö. 450'e ait bir Yunan Vazosu (nationalgallery.org.uk, 2014)

2.1.6. Roma İmparatorluğu

Romalılar, giyinme konusunda çok dikkatli davranmışlardır. Kimin ne giyebileceğine ve nasıl giymesi gerektiğine konusunda birtakım kuralları vardı. Farklı sosyal sınıfları tarafından giyilebilecek giysinin rengini ve türünü düzenleyen ilk kanun yasalarından bazılarını Romalılar yaratmıştır (S. Pendergast ve T.Pendergast 2004: 166).

Roma kostümü Yunanlılardan alınmış olup, devam niteliğindedir. Roma'nın geleneksel giysisi khiton veya tunikti; *pala* ya da *stola* olarak adlandırılan manto tarzı giysi de yine Yunan'lılardan alınmadır (Ellsworth, 1917: 17).

Kıyafet tarihinde Roma çağı anlatılırken ilk akla gelen kıyafetlerden biri de toga'dır. Bu Roma'nın milli giysisi sayılırdı (Türkoğlu, 2002: 103). Toga giyilmemesi bir seçenek değildi. Tüm Roma halka açık etkinliklerde toga giymesi isteniyor ve toga giyilmeden gidilmesi saygısızlık olarak kabul edilirdi (S. Pendergast ve T.Pendergast 2004: 179).

Toganın ve tuniğin altına kadınlar ve erkekler altta bağlanan anlamına gelen *subligaculum* giymektedirlerdi (<http://earlychurchhistory.org/fashion/ancient-roman-undergarments/>).

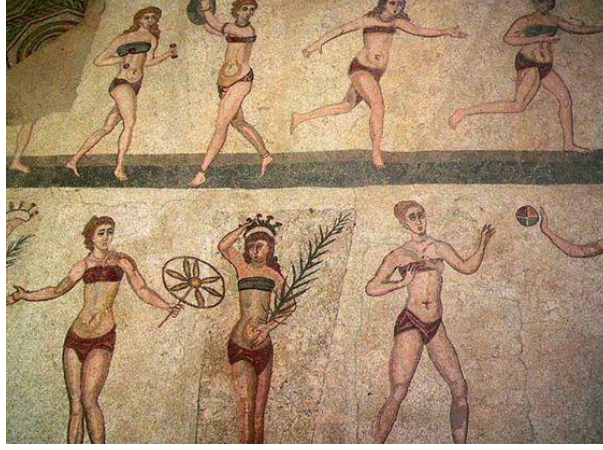
Erken dönemlerde Roman kadınların erkeklerin giydiği toga kıyafeti, altı ile yedi metre uzunluğunda ve iki buçuk metre eninde dikdörtgen kumaşlar, yuvarlak veya oval biçiminde kesilirdi. İlerleyen zamanlarda kadınlar erkek togasını giymeyi bıraktı ve kendi zevklerini ortaya çıkardılar (Contini, 1965: 52). Nitekim imparatorluk merkezinde bile M.S. II. yy'den sonra toga kullanımı süratle azaldı ve yerine himation'a benzer *pallium* veya *palla* peplosa bıraktı.

Güçlü Roma İmparatorluğu yükselişe geçtiğinde, iç çamaşırların artık statü ile ilgisi yoktu; iç çamaşırı ve iç giyim, bir kadının fiziksel olarak gizlemesi ya da kendini olabildiğince sergilemesi ile ilgiliydi. M.Ö. 1. yüzyılda Roma İmparatorluğunun sonuna kadar İsa'dan sonra ilk birkaç yüzyıl boyunca iç giyim çok daha çok giyildi ve tasarımı daha karmaşık hale getirildi (<https://www.dollhousebettie.com/pages/history-of-lingerie-iii-rise-of-the-roman-courtesan>).

İç giysi olarak yün, pamuk veya ipekten yapılmış bir tunikler giyildi. Kısa kollu ve geniş olan bu tunik bazen kemer ile tutturuluyordu. *Zona*, göğüslerin altına giyilir ve sutyenle aynı işleve sahipti. *Stola*, tunikten daha geniş bir kesime sahip bir cübbeydi fakat kısa kollu ve bir veya iki kemer kullanılırdı. *Palla* ise dikdörtgen şeklinde, uzun ve dar bir eşarp ya da çift kat dikdörtgen parça göğsün üstüne ve sırta düşen, omuzlarda dikilir ya da *fibula* ile birleştirildi. Eğer hava soğuk ise birçok tunik üst üste giyilebilirdi (Contini, 1965: 52).

Kadın iç giyimine ait rastladığımız diğer bir parça göğüs bandı, *stophium* ya da *mamillare* bir tür don ile birlikte giyilirdi. *Stola succicta* adı verilen geniş, düz bir kemer ile kalçalarda, diğer bir korse kemer olan *cingulum* ise göğüslerin altında giyilmekteydi (Rich;1993: 604). Asil hanımlar, altın saçaklarla süslenmiş lüks ipekten kısa tunikler giyerdi. Alt sınıflar erkek ve kadınlar, kökeni muhtemelen Lidyalılara dayanan pelerine benzeyen, *bardocucullus* adında kıyafetler giymişler, daha varlıklı kişiler ise, kaşkollu ve kollu olanını giymişlerdir (Boucher, 1966: 120). Renkleri açık ve koyu maviler, sarı veya kırmızı, deniz yeşili, gök mavisi veya canlı pembeydi. Zonaya benzeyen kadınlara ait diğer bir iç giyim parçası olan *cectusu* Romalı şair Martial'in tarifinden, göğüslerden

kalçaların altına kadar kapatan bir tür korse olduğunu öğrenebiliyoruz (<https://www.dollhousebettie.com/pages/history-of-lingerie-iii-rise-of-the-roman-courtesan>).

Resim 13. Villa Romana del Casale, Piassa Armerina, Sicilya M.S. 4. Yüzyıl
(www.villaromanadelcasale.it, 2014)

Fascia olarak bilinen bir tür sütyen tarzında bir iç giyim parçası, Göğüs (5m) bir bezle, vücuda 6-7 kez bandajla, bağlanabilirdi. Bikini tarzı külotlar atletler, dansçılar ve banyoda kadınlar tarafından kesinlikle giyildi- bazı deri bulgular mayo olarak kullanıldığını öngörmektedir (Kenwright,2010: 8).

Resim 14. Antik Roma Mozaiklerinde Bulunan Kadın İç Giyimine Ait Bir Tasvir Örneği – Sicilya, Villa Romana del Casale (<http://earlychurchhistory.org/fashion/ancient-roman-undergarments>,2016)

Yunan ve Roma da dokunmuş kumaş, çok kıymetliydi ve genellikle, bedene oturması için gereken kesim ve dikim işlemleri için boşa harcanmayacak kadar değerli bulunmaktaydı (Fogg, 2014: 18).

2.1.7. Bizans İmparatorluğu

Bizans İmparatorluğu Konstantine'den sonra Roma İmparatorluğunun devamıdır, bağımsız bir imparatorluk kurmuştur. Şehrin adı artık *Constantinople* idi. Konstantin Roma'nın resmi dini olan Hristiyanlık olarak değiştirildi. Roma tarihi, sürekli kazanımlar ve toprak kaybı hikayesidir. Belki bunun sonucu olarak, kıyafetlerde kullanılan malzemeler, renkler ve süslemeler zenginleşmiştir (Gorsline,1978).

Kurulduktan sonra hızla sınırlarını genişleten Bizans İmparatorluğunun toprakları üzerinden, tekstil ve giyim kuşam ile ilgili hammaddelerde ve bunların kalitesinde zamanla değişimler olmuştur. Tekstil hammaddesi olarak Doğu kumaşlarının çok rağbet gördüğü anlaşılıyor (Türkoğlu, 2002: 110).

İpek böceğinin M.S. 6. Yüzyılda imparator Justinianus zamanında Çin'den keşişler tarafından asalarının içinde saklayarak İstanbul'a getirildiği rivayet edilir. 7. Yüzyıldan itibaren Bizans ipek endüstrisinin merkezi İstanbul'dur. İpekli kumaşlar Büyük Saray'ın yakınında veya içinde kurulan imparatorluk atölyelerinde ve bazı özel atölyelerde yapıldığı söylenmektedir (Türkoğlu, 2002: 112).

Bir doğu geleneği olan pantolon veya benzeri giysiler, Bizans dünyasında önceleri halk kesimi tarafından kullanılmıştır. Ancak Roma çağından beri Persleri ya da Hunları çağrıştırdığı için Barbar giyimi olarak tanımladığı için pantolon giyimi terk edilmiştir. (Türkoğlu, 2002: 125).

AVRUPA'DA ONUNCU YÜZYILDAN YİRMİNCİ YÜZYILA KADAR GİYİMİN GELİŞİMİ

2.2. Avrupa'da Ortaçağ Giyim Modası Ve İç Giyim

Asya gibi, Avrupa da erken dönemlerde göç hareketlerinden etkilenmiştir. *La Tène*¹ döneminden 5. yüzyıla kadar Orta ve Batı Avrupa'da bu hareketin kostümü nasıl etkilediğini bilmek oldukça zordur (Boucher, 1966: 135).

M.Ö. 1100'dan M.S. 5. Yüzyıla kadar Keltler Batı Avrupa'ya kadar ilerlemiş, iki gruba ayrılmış, biri Goidel'ler kuzeybatı Almanya'dan Büyük Britanya ve İrlanda'ya, diğer grup Brittonlar, Gaul, Iberia ve Liguria'ya geçmişlerdir. 5. yüzyılda, Keltler doğuya doğru dönmüş ve Adriyatik'e İliroya geçtiler. Alplerin iki yanından Tuna'nın alt vadisine geçmiş, Kuzeyden gelen Almanlara eşlik etmişlerdir. Bu genişleme alanının batısında kalan Keltslerin kıyafetleri hakkında çok az bilgiye sahibiz (Boucher, 1966: 191).

Galyalı ve Gallo Romanlar (Fransız), erkek ve kadınları uzun veya kısa kollu kafadan giyilen, belki de cinsiyetine göre değişim göstermekte olan uzun veya kısa tunikleri, bedene oturmasını istendiğinde kemerli, istenmez ise kemersiz olarak giymekteydiler. Bu ilkel tunik, Nortik ve Akdeniz Medeniyetleri dünyasında benimsenen temel bir kıyafet olmuştur. Bazı heykeller üzerindeki tunikler dolgun ve pileli olarak gözükmektedir. Etekleri uçları işlerle süslenmiş, kenarları yün veya kürkle çevrili, genellikle bilekten sıkmalıydı. Tunik tek başına ya da iki tane üstüste giyilebilir, bu durumda uzun olan iç giyim olarak hizmet ederdi. Diğer bir kıyafet hem kadın hem erkekler tarafından giyilen, muhtemelen kullanım şekli benzer, uzun kollu bir yelettir (Boucher, 1966: 137-138).

En karakteristik Galyalı kıyafeti geniş, sıkı ya da gevşek, modern pantolona benzeyecek kadar darlıkta *breeches* adı verilen pantolon/iç giyimdir. Bazı dokümanlar Romalıların fethinden sonra daha sıkı, vücudu saran breeches giydiklerini varsaymaktadır (Boucher, 1966: 137-138).

Yılın her ayını sembolize eden mevsimlerin resmedildiği İncil'den sahneler, günlük yaşama dair tasvirler sunmaktadır. Konular dini olup, kilise baskısı sebebiyle, sanat XIV.

---

¹ La Tène dönemi; Hansli Kopp'un 1857'de keşfettiği, İsviçre'nin Neuchatel Gölü bölgesinin kuzey tarafında bulunan; zengin defineler ve eserlerin bulunduğu, Avrupa'nın demir çağıdır. (La Tène culture)

yüzyılda gelişmeye başlayıncaya kadar giyim modası gerçekçi bir şekilde tasvir edilemedi (Piponnier ve Mane 1997: 5).

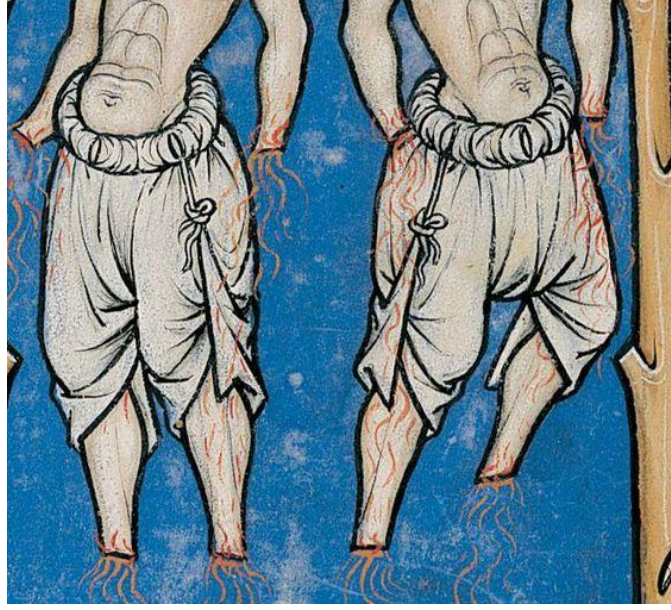
İncil harici diğer bir kaynak doküman, ferdin elbise seçimine dair bilgiler verir. Hesap defterleri, en önemlisinden en önemsizine demirbaşlar, vasiyetler ve vasiyetnamelerin hepsi kişilerin varlıklarına dair kanıt teşkil eder. Belgeleme (XIII. ve XIV. yüzyıllarda, hatta XV. Yüzyılda) oldukça geç dönemde dek yaygın değildi ve bütün Avrupa'yı kapsayacak bilgi vermemesine rağmen, kostümler hakkında deliller sağlam bilgiler göstermektedir. Araştırmalar, İtalya, Fransa ve İsviçre'de bulunan arşivlerde iç çamaşırını sahibi öldükten sonra hayır kurumlarına bağışlandığı göstermektedir (Piponnier ve Mane 1997: 8-9,43). Bazı boşluklara rağmen günümüze ulaşan kaynaklar özellikle 13. yüzyıldan sonra resimlerde giyim/kuşama dair kanıtlar bulabilmekteyiz (Piponnier ve Mane 1997: 13). Bugüne kadar dayanabilmiş Ortaçağa ait birkaç parça kıyafetler dağılmış durumdadır. Bunun sebebi en kaliteli kumaşlardan yapılan kıyafetler bile giyilmeyecek hale gelene kadar yahut kullanılabilen kısımlarından başka bir işlevde kullanılmıştır (Piponnier ve Mane 1997: 8-9).

Ortaçağda erkek breechesleri yerini, dizlere kadar gelen ve bir düğme ile önden bağlanan, pamuk, ipek, ketenden iç donlara (drawers) bıraktı (Rushton, 2008: 2-5) Varlıklı erkekler çoğunlukla chausses olarak bilinen sadece bacakları örten bir iç giyim giyorlardı (Rushton, 2008: 2-5).

Resim 15. Erkek Kısa Braies örneği 15. yüzyıl (Museo Nacional de Arte de Cataluña, Barcelona)

Resim 16. 13. Yüzyıla ait erkek Drawers Örneği (Maciejowski Bible)

Kadınlar evde oldukları için hava koşullarına erkekler kadar maruz kalmamış, bu yüzden daha az sayıda kıyafetleri vardı (Piponnier ve Mane 1997: 45).

Kadınlara ait tek iç giyim olarak, iyi kalite keten ve ipekten kollu, düşük yaka ve *chemiseler*, uzun bir dış giyimi andıran genellikle ketenden yapılan, bazen astarlı ve kürk süslemeli olabilen, banyo yaparken de giyildiği belirtilen parçalardan bahsedilmektedir. Bir kadının servetine bağlı olarak, bol kesim bir chemise/iç elbise, üstüne cote/elbise ve bu katın üstüne surcoat/kaftan giyebilirdi (<https://www.dollhousebettie.com/pages/history-of-lingerie-part-four-the-middle-ages>). Açık surcote Ortaçağın en elit icatlarından biriydi ve neredeyse iki yüzyıl moda olarak kaldı. Önü yelek formunda olup, çoğunlukla ermine ile kaplı, ince işlenmiş veya dekoratif düğmeler eteğin ortasına kadar devam ediyordu (Boucher, 1966: 198-199).

Ancak Avusturya'da Ortaçağdan kalma iç çamaşırlarına dair arkeolojik bir buluş, atalarımızın giyinme alışkanlıkları hakkında ilgili soruları tekrar gündeme getirmiştir. Lengberg Kalesinde, binanın çeşitli yerlerinde Innsbruck Üniversitesi, Harald Stadler (Arkeoloji Enstitüsü) gözetiminde yapılan arkeolojik araştırmalar 2008 yılında gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar sonucunda 15. yüzyıla ait olduğu açıklanan birçok iç giyim eşyası bulunmuştur. Bunların içinde modern sütyenlere çok benzeyen göğüslükler, külot, çorap gibi Ortaçağ kadın alışkanlıklarını tekrar gözden geçirmemize sebep olacak parçalar bulunmaktadır.

Ortaçağda gece giysileri pek az bilinmektedir. İnsanlar ya çıplak ya da gömlekleriyle yatar veya aynı malzemedeki fakat daha uzun iç gömleğin kadın versiyonu olan shift/iç elbise giyerlerdi. Bir takım shiftte sahip olmak varlıklı olduğunun işaretiydi. Kayıtlara göre Venedikli bir kadının beş âdete kadar kolları ve yaka kenarları altın işlemeli shifti olabildiğini yazmaktadır (Contini, 1965: 65).

Resim 17. Ortaçağ Kadın Gece İç Giyimi Örneği (Württembergische Landesbibliothek)

Yüzyıllar boyunca kadın giyiminde hemen hemen hiçbir değişiklik olmadı. Ancak XII. yüzyıl başlarına kadar giyilen klasik bol tunik yavaş yavaş yanlardan ve arkadan bağcıklar aracılığıyla büzülerek bedeni sarmalamaya başladı. Kadın giysileri ilk kez bele oturmaktaydı (Ayrıl, 2006: 21). Bu ani değişimin nedenini kilise baskısının az da olsa azalması ile bağlantılı olduğunu öne sürebiliriz (Ayrıl, 2006: 21).

Modaya uygun kıyafet olgusunun genellikle batı dünyasına özgü olduğu ve köklerinin geleneksel giyiminden Fransız etkisiyle hatların ve kesimin ön plana çıkarılarak çeşitli özel dikim tekniği uygulamalarına 14. yüzyıl saray çevrelerine uzandığı yönünde genel bir kanı bulunmaktadır (Fogg, 2014: 9). XVI. yüzyıl öncesinde kadın ve erkek kıyafetleri arasında benzerlikler varken, XIV. Yüzyıl itibarıyla bu benzerlikler ortadan kalmaya ve keskin farklar oluşmaya başladı. XIV. yüzyılın sonlarında kadın kıyafetlerinin yanlarında kapama bağcıkları bulunmaktaydı. Bu sayede giyenin bedenine göre kıyafet ayarlanabiliyor ve vücuda oturması sağlanıyordu. Bu bağcıkların, bir yüzyıl sonra korsenin ortaya çıkışıyla ilgisi olduğunu söyleyebiliriz. (Bkz. Resim 19) Önde oluşturulan göğüs formu

ince bir bel efekti yaratıyordu (Fogg, 2014: 44-45). 1340'lardan sonra kadın iç giyimleri yüzeyleri ise, vücut şekline uygun hale geldi ve kollar bilekler kadar uzun, kollar şeklindekiydi (Willet ve Cunnigton,1992: 32).

Resim 18. Yandan Bağcıklarla Bedene Oturan Kıyafet Örneği, Deposition Dieric Bouts Detay-1455

XV. yüzyılın başlarındaki kadın elbiseleri, yeni kumaş kullanımları ile daha görkemli hale geldi; Bunlar damask, İran kökenli tafta; kadife ve ipekten üretilen kumaşlardır. Gelişen iletişim ve daha sık yapılan yolculuklar sayesinde çok uzak ülkelerden bile, Avrupa'nın her bölgesine farklı kumaşlar yayılmıştır (Contini, 1965: 92). Hümanizmin verdiği ilham, edebiyat, güzel sanatlar, bilim ve felsefe ve günlük yaşantının her alanında heyecan verici etkiler yarattı (Contini, 1965: 87). Pisanello, Pollaiuolo ve Jacopo Bellini gibi moda tasarımcıları XIV. yüzyılda İtalya'da ortaya çıktı ve kıyafet modelleme yapıp desen tasarladılar (Boucher,1966: 198).

XV. yüzyılda her ikisi de ketenden yapılmış iki drawers/iç don stili var. Biri mutande çok kısa ve benden sıkı, modern külotlara çok benzer. Brache; daha uzun ve daha gevşek, yine de bacaklara oldukça yakındır. Bunlar modern boxerlara çok benzer. Onları iki dikdörtgen parça kesilerek önden arakaya gelecek şekilde bağlanır ya da bir urgan ile belden bağlanırdı (Petrucci, 2015: 3) (Bkz Resim 17).

1474 yılında basılan, Giovanni Bocaco'nun illüstrasyon kitabında, Süryanilerin Kraliçesi Semiramis 'i ve iki kadını külot benzeri bir iç giyim ile resmedilmiştir. Ancak ona göre

Semiramis bir zamanlar Ninus'un karısı idi ve kendini birçok erkeğe vermiş ve bunlardan biride kendi oğlu Ninyas idi (<http://www.historyextra.com/lingerie> bbc history magazine, 2016). (Bkz. Resim 22)

Ortaçağ ve Rönesans boyunca uluslararası ticarete sürekli alınıp satılan bir mal olarak dokumaların gördüğü talep o kadar evrensel bir hale gelmiştir ki, dokumalar ve giyim eşyaları bir nevi para yerine geçmiş ve sanatsal aktarımın da önemli bir parçası haline gelmiştir (Mack 2005: 55).

Mısır ithal edilen pamuk kumaşları, Ortadoğu dokumayı XIII yüzyıldan Avrupa'dan önce biliyordu ya da saf pamuk veya pamuk ya da keten ile karıştırılmış kenevir kuzey İtalya ve İspanya'da daha sonra da güney Almanya'da dokunmaya başladı. Bu kumaşlar oldukça dayanıklı ve pahalıdır (Piponnier ve Mane 1997: 23).

Halk arasında iç çamaşırları kenevir veya diğer kaba kumaşlardan yapılır, tekrarlarca yıkandıktan sonra beyaz ve yumuşak hale gelirdi. Dış giysiler çuha, boyanmamış yün, sert şayak ve şüphesiz ki yün dokumalar gibi ucuz kumaşlardan yapılırdı (Piponnier ve Mane 1997: 44).

Kentleşmeyle birlikte erkekler işletmelere yoğunlaşmış, kadınların sorumluluğu ise kumaş dokumak olmuştur. Küçük çaplı iç giyim üreticilerinin keten iç çamaşırları genellikle evde yapılmış olanlardı (Piponnier ve Mane 1997: 28).

2.2.1. Avrupa Ortaçağ Karakteristik Kadın İç Giyim Alışkanlıkları

2.2.1.1. Chemise/Smock/Shift/ İç Elbise

Kadın iç elbisesi chemise Normanların adlandırmasıyla ya da Saxonların deyimiyle smock, antik uygarlıkların giydiği tuniği anımsatmaktadır. İç elbise, pileli ve boldur, antika işi gibi el işleriyle birleştirilerek yaka ve etek uçları nakış ile bezelidir. Keten, pamuk, patiska, ince tülbent, nansuk gibi kumaşlar kullanılmıştır (Willet ve Cunnigton, 1992: 31).

Hem Ortaçağ erkekler hem de kadınları Fransa'da chemise, İngiltere'de smock ya da shift olarak adlandırılan, vücudun üst kısmına giyilen, genellikle bedene oturan giysilerdir. Modern gömleklerin öncüsü bu iç elbise içe giyilir, dış kıyafet ise onun üstüne giyilirdi. Kadınlar chemisei elbiselerin ve cüppelerin içine giyerdi (<https://en.wikipedia.org/wiki/undergarment>).

Resim 19. Ortaçağ Kadın Chemise Örneği (<http://whiteoakhistoricalociety.org/historical-library/the-late-middle-ages-early-renaissance/women-in-the-15th-century/>, 2017)

2.2.1.2. Drawers/Don

Drawers/don, parçaya ekli bağcıklarla yada seyyar bir kordonla belden bağlanan bol kesim, boyu dize kadar olan bir alt iç giyim parçasıdır.

Pantolon kadın değil, erkeklerle ilişkilendirilmiş. Aslında, batı kültürlerinde pantolon erkeklere özgü bir giysi olarak kalmıştır (Cunningham, 2003: 33).

Resimler, ahşap oymalar, kutsal ve dini temalı illüstrasyonlar sadece erkeklerin bu tipte iç pantolon giydiklerini gösteriyor; Kalçayı yay şeklinde tutan, kalçalarda sıkı iplerle büzülen pantolonlar... Pantolon ve iç giyim erkek sembolü olarak görülmekteydi. Kadınlar ancak, kocalarına karşı gelen hırçın kadınlarsa yahut hayat kadınları ise giyiyorlardı (<http://www.historyextra.com/lingerie> bbc history magazine, 2016).

Resim 20. Kadın Drawers Örneği (Catanyalı Agatha'nın İşkence Sahnesi, Book of Hours Northern France or Flanders, 1460, MS M.194 fol. 167r The Morgan Library & Museum)

Çoğunlukla erkekler tarafından anlatılan bu hikâyelere göre, İncil'in iki çevirisi The 1609-10 Doug-Rheins ve 1611 King James'de, (Isaiah 64/6), (Isaiah 30/22) kadınlara ait menstrüasyon kıyafetinden bahsedilmektedir (<http://www.historyextra.com/lingerie> bbc history magazine, 2016). Ancak buna dair görsel ve resmi kayıtlar bulunmamaktadır.

Stella Mary Newton, *Fashion in the Age of the Black Prince* kitabında, 1350'de Fransız terzisinin talim defterinde bir chemise ve *robbe-linges* (keten iç dondan bahsediyor olmalı) en fazla 8 dinar olduğu yazılmaktadır (<http://rosaliegilbert.com/underpants.html> /2016).

Resim 21. Boccaccio's Famous Women, 1474 yılına ait (Bavarian State Library/ <https://www.bsb-muenchen.de/en,2016>)

2.2.1.3. Sütyen

Bazı araştırmalara göre kadın göğüslerinin desteklendiğine dair bazı Ortaçağ dolaylı olarak kaynaklar bulunmaktadır. Fakat konu oldukça belirsizdir. Örneğin Fransız Philip Fair'in serrahı Henri de Mendeville ve onun ardıl halefi 1312-1320 yazısında şöyle belirtmektedir:

"Bazı kadınlar her sabah göğüslerini sıkabildikleri kadar bantlarla sıkar ve elbiselerin içine iki torba takardı" (<http://www.historyextra.com/lingerie> bbc history magazine,2016).

Ian Marter'ın kitabı, *A time Traveler's Guide to 14th Century* kitabında aristokrat bir kadının doğal görünümünü koruması için ketenden bir çeşit sütyen giymesi gerektiğinden bahsediyor (<http://rosaliegilbert.com/underpants.html> /2016).

15. yüzyılda Almanya'da adı bilinmeyen bir şair, yazdığı hicivli şiirinde, göğüslerin büyüklüğünden bahsetmektedir.

"...Çoğu kadın iki göğüs torbası takıyor, onlarla sokakta yürüyor. Ona bakan genç erkekler, onun güzel göğüslerini görebiliyor. Ancak bu göğüsler çok büyük bu sıkı torbalarda saklı" (<http://www.historyextra.com/lingerie> bbc history magazine, 2016).

Diğer bir örnek ise, Fransız cerrah Henri de Mondeville (1260-1320) göğüsleri çok büyük olan kadınlar için yayınladığı raporunda: *"Giysilerinize göğüslerinize göre ayarladığınız iki torba takın, sıkıca oturtun ve her sabah onları mümkün olduğunca sıkı bir bandajla bağlayın."* demektedir. Henri de Mondeville kadınlara genel olarak seslenmiş ya da en azından o zaman okuyama yazması olan kadınlara hitap etmiş olmalı ki, bu kişiler yalnızca üst sınıf

üyeleri (http://www.smithsonianmag.com/arts-culture/qampa-archaeologist-unearths-600-year-old-bra-in-castle-5900805/).

Innsbruck Üniversitesi, Harald Stadler (Arkeoloji Enstitüsü) gözetiminde kaledeki bulgular, modern sutyenlere oldukça benzeyen eşyaların ve dantel ve keten parçalarının bulunması, 100 yıllar öncesinde sutyenlerin var olduğuna dair bir kanıt yaratmıştır (Alberge,2012). Parçalar Yunan ve Roman göğüs bantlarının aksine, göğüsleri bastırmak yerine, büyütme içindi (http://www.historyextra.com/lingerie bbc history magazine, 2016).

Bulunan dört adet sütyenden, üçüncü sutyen modern sutyenlere benziyor ve muhtemelen bilinmeyen Alman yazarın *tuttenseck* veya göğüs torbası dediği şey olabilir. İki geniş askısının ikisi de muhtemelen arkada devam ediyor ama teki ne yazık ki korunamamıştır. Sütyen kabının kenarının kısmen yırtık kenarları askının daha önce takılı olduğu anlaşılmaktadır. Bu sutyen ayrıca askılarında en çok iğne oyası ile bezenmiş olandır. İki kap arasında şiş örgü ajur deseni alt kenar kısımda son bulmaktadır (Nutz, 2013: 223).

Dördüncü sutyen modern sutyeni en çok anımsatandır. Kazıyı yapan arkeologlar tarafından ilk değerlendirmeye göre Almanca *Mieder*, İngilizce olarak *corselette*, yani büstiyer olarak adlandırılabilir. Sağ ve sol göğüs yuvası dikey olarak birbirine dikilmiş keten kumaştan yapılmıştır. Hayli kaba olan keten göğüs kafesine kadar devam etmektedir, sol tarafta bağcıkla bağlanmak üzere altı adet sıralı kuşgözü delik bulunmaktadır. Karşılığına gelen kuşgözleri kayıptır (Nutz, 2013: 223). Arkadaki altı kuşgözü delikten geçirilen dantellerle bedene bağlanmakta olduğu anlaşılıyor (http://www.historyextra.com/lingerie bbc history magazine, 2016). Dar askıları sütyen ile aynı tekstil malzemesinden yapılmıştır. İğne işi danteller kapların üstüne dikilmiştir. İki göğüs yuvası arasında kalan üçgen kısım, antik dokuma ile ek bir iş yapılarak süslenmiş olabilir (Nutz, 2013: 223).

Resim 22. Lengberg Kalesinde bulunan üçüncü sütyen örneği (Foto Kaynak: Beatrix Nutz- (Nutz, Bras in the 15th Century? A Preliminary Report , 2013)

Resim 23. Lengberg Kalesinde Bulunan Dördüncü Sütyen Örneği (Foto Kaynak: Beatrix Nutz- (Nutz, Bras in the 15th Century? A Preliminary Report, 2013)

Zürih'te bulunan Eidgenössische Technische Hochschule Swiss Federal Institute of Technology'e karbon testine gönderilen iki sütyene ait lif örnekleri, parçaların 15. yüzyıla ait olduğunu onaylamıştır (Nutz, 2013: 223-224). Bu kanıt ışığında Ortaçağdaki tüm kadınların sütyen kullanıp kullanmadığı bilinmiyor ancak bazılarının kullandığı kesin. En azından Doğu-Tyrol Kalesinde sütyenlerin bulunmuş olması soylular tarafından giyildiğini göstermektedir.

2.3. Avrupa'da XVI. Yüzyıl Giyim Modası Ve İç Giyim

Ortaçağ, zenginler için giyim konusunda detaylı bir çalışma yaparken Rönesans, modada kullanım amacından çıkıp çizgiyi aşmış ve abartıya kaçıldığı bir dönemdi (<https://www.dollhousebettie.com/pages/history-of-lingerie-part-v-the-renaissance>).

Rönesans; Avrupanın kilise baskısından kurtulduğu, politikanın, ekonominin, bilimin sanatçı ve tüm bunların etkisiyle moda alanında değişimlerin yaşanması sürpriz olmadı. Modanın merkezi olarak Avrupa, Almanya'dan İtalya'ya ve sonrasında da İspanya'ya geçti (Gorsline, 1978).

Hem erkek hem de kadın kesimleri, içteki gömleğin ya da kombinezonun üst kısmını gösterecek şekilde dekolteli ve kare yakalıydı. Şeffaf ya da mat keten yakalık, kombinezonun üzerine giyiliyordu. 1550 yılına doğru, bu parça, püsküllü büzme ipi ile bağlanıyordu. Ortaya çıkan büzgüler ve firfırlar, zamanla genişleyerek kırmalı yakayı oluşturdu. Bu kırmalı keten yaka, daha sonra 17. yüzyılın iğne işi dantellerine evrilen incelekli bir kesme ajur dantel olan *reticella*'dan yapılıyordu (Fogg, 2014: 50).

İngiltere ve Fransa 16. yüzyılın başlarında, üst ve eteğin ayrı kullanılması moda olduğunda, üst kıyafeti daha dar ve sıkı ve eteği daha büyük ve dolgun hale getirebilmek mümkün olmuştur (Waugh, 2000: 17).

Kıyafetlerde iki karakteristik parça bulunmaktaydı: Bodice ve fartingale; (bir çeşit korse ve sert malzemelerden oluşturulan tarlatan) Belin bir noktasında son bulan, sert, kenarları tellerle desteklenen kumaşla kaplı, neredeyse göğsü yok olana kadar sıkıştırıp, üst bedene geometrik bir form vermesini sağlayan bir giyim idi (Boucher, 1966: 227). Elizabeth silüetinin belki de en önemli parçası olan bodice, bu dönemde ilk kez görüldü (<https://www.dollhousebettie.com/pages/history-of3387-lingerie-part-vi-the-elizabethan-era>). Fartingale ise; çan şeklinde tahtadan yapılmış bir iç etektir (Boucher, 1966: 227).

2.3.1. Onaltıncı Yüzyıl Karakteristik Kadın İç Giyim Alışkanlıkları

2.3.1.1. Chemise/İç Elbise

Chemise'in bu dönemde birçok varyantı bulunmaktaydı. Kullanılan kumaş oldukça kalite ve yarı transparan olabiliyordu (MacKorkhill, 2015: 5-9). Chemisler bu dönemde genel olarak patiska veya Hollanda keteninden yapılır, ipek olanları özel zamanlar için kullanılırdı (Willet ve Cunnigton, 1992: 46). Hem erkek hem kadın için olanlar ağır parfümlenirdi (Parker,1861).

Resim 24. XVI. Yüzyıla ait Chemise İskoçya Kraliçesi Mary'e ait -1587, National Trust Collection, Coughton Court. (J. Arnold, Patterns of Fashion IV)

2.3.1.2. Drawers/Don

XVI. yüzyıldaki en önemli olay devrimci dini hareketlerin yarattığı reformlardır (Contini, 1965: 122). 16. yüzyılda bazı İtalya kadınları, drawers/don giyiyorlardı. Toledo'lu Eleanor (1522-1562) 1561 yılında bir çifte sahipti. Ve 50 yıl sonra Fransa Kraliçesi Maria de Medici adına birçok parça yapıldı (1573-1642). Kadınların drawers/don giymesi bazı tarafından kötü gözle bakılıyordu. Costume of Different Nations'a göre sadece Venedikli saraylı kadınların drawers/don giydiğini gösteriyor (<http://www.historyextra.com/lingerie> bbc history magazine,2016).

Diğer taraftan 1591-1595 yılları arasında tüm Avrupa kıtasının etrafına seyahat eden İngiliz beyefendisi Fynes Moryson, şehirli bakirelerin ve özellikle nazik kadınların, keten ve ipek breeches giydiklerini söylemektedir. Ayrıca sarayda erkeklerdeki gibi pembe gibi açık renklerde doublet ve breeches giydiklerini yazmaktadır (<http://www.historyextra.com/lingerie> bbc history magazine, 2016).

Frances and Joseph Gies'in, *Women of the Middle Ages* kitabına göre Margaret Paston gibi bazı kadınların yan eğer oturmaktan ziyade, yolculuk yaparken ata ayaklarını iki yana atarak oturmuştur. Herhangi bir at binen kadının iyi bir şekilde bildiği üzere, bir iç giyim olmadan ata binmesi acı verici olacaktır dolayısıyla bir iç dona ihtiyaç olduğunu ve giydiklerini belirten bir yorum yapmıştır (<http://rosaliegilbert.com/underpants.html> /2016).

1603 yılında öldüğünde Kraliçe Elizabeth'e cenazesinde' korse ve drawers/don giydirilmişti. Buna ek olarak 1587'de yapılan altı adet ince Hollanda kumaşından yapılan, parçaya sahip olduğuna dair bir referans vardır (<http://www.historyextra.com/lingerie> bbc history magazine, 2016).

İç don olan drawerslar, pamuk muslin, keten dokumasına yakın bir kumaş ile yapılmaktaydı (MacKorkhill, 2015: 9).

Resim 25. İtalyan Drawers Örneği (Willet ve Cunnigton, 1992: 44)

2.3.1.3. Korse

Üst giysiler daha sıkı hale geldi ve 1500-1590 yıllarında balina kemikleri kullanılarak ve sert destekler bulunanlar bodice/ stays'ler moda oldu. Daha önceleri stay veya a pair of bodice (çift üstlük) denirken zaman içinde korse adı ile yer değiştirmiştir. Bu tip korselere stays denme sebebi iki ayrı ayrı bölümden oluşarak iki ayrı yerden bağlanıyor olmasıydı (Shin, 2009: 68). Korsecilik Avrupa'nın Kuzeyinden başlayarak popüler oldu (MacKorkhil, 2015: 5).

Montaigne korseyi şöyle tanımlar; Göğsün altından karın kısmına kadar uzanan noktaya kadar bir tip kemer olarak tanımlar. Fransa'da birçok renkli ve cüretkâr türevi olan korse için isimler ortaya çıkardı. *Les mousquetaire* yani silahşor bunlardan biriydi. (Neret 2003:6-8) Göğsü tamamen sıkıştıran balina kemiklerinden bodice oldukça serttir ve gerçekten bir işkence aleti olarak tanımlanmaktadır. Yine Montaigne bir keresinde notlarında şöyle demiştir: “...İspanik bir vücuda sahip olmak için korse giyen kadınlara, cehennem acı çekmeleri için ne yapabilir?” (Boucher, 1966: 236).

Fransa Kraliçesi Marie Henriette, arkadaşı Madame Saint' George'a iç etek ve bodice dikmesi için bir terzi ayarlamasını ve Büyük Britanya'ya gelmesini yazmıştır (Boucher, 1966: 274).

Resim 26. 1562 yılına ait Eleanor Toledo'nun Cenazesinde Giydirilen Korsesi (Galleria Del Costume, http://www.museumsinfirence.com/musei/costume_gallery.html)

2.3.1.4. Waistcoat/Yelek

XVI. Yüzyılın ortasından itibaren kadın iç yelekleri; keten, ipek veya pazen kumaştan dikilmekteydi. Genellikle astarı kapitoneli yapılmaktaydı. İç yelekler çeşitli işlemler ile benzenmekteydi. İç yelekler bu dönem boyunca vücuda, dış giyime ek ısı sağlamak için kullanılmışlardır (Shin, 2009: 68).

2.3.1.5. Petticoat/İç etek

İngiltere'de birkaç petticoats birlikte, zamanın modasına uygun eteğin dış şeklini sağlayabilmek ve dış giyim tarzlarını desteklemek için birbirinin üzerine giyilebilirdi (Shin, 2009: 69). Petticoat genellikle bir noktadan çekilen bağcık ya da belden geçirilen bağcıklarla belde bağlanmaktaydı. Çeşitli malzemeler kullanılmış, *fryzado* denilen ince yünlü bir kumaştan ve bazen de *mockado* adı verilen kadife taklidi bir kumaş kullanılmıştır (Willet ve Cunnigton, 1992: 49).

Çoğu petticoats iç çamaşırı olarak tasarlanmıştır, ancak yoksul kadınlar etek yerine geçen, kumaş kaplı daha kalın petticoats giyebilirdi (Weber, 2005: 56).

2.3.1.6. Fartingale/Tarlatan

1545 yılında İspanyol *verdingale* yada *farthingale*, şekli konik şeklinde olup, kamış, teller veya balina kemiklerinden yapılan bir çeşit tarlatan diyebiliriz. Yünlü, satenli veya kadife kumaşlarla, şeftali, mor, koyu kırmızı gibi parlak renkler kullanılırdı (Willet ve Cunnigton, 1992: 50).

2.3.1.7. Bum Roll/Kalça Yastığı

Bele daha çok hacim vermek için 1580 yılında dış eteğin içine giyilen bir parçadır. Yarım ay şeklide olup, rulolar keten veya pamuklu kadifeden kaplanmaktadır. İçi pamuklarla doldurulur, bitim yerinden bel çevresinde bağlanmaktadır (Shin, 2009: 69).

2.4. Avrupa'da XVII. Yüzyıl Giyim Modası Ve İç Giyim

XVII. yüzyılda kadınlar halen feminen İspanyol etkisi altındaydı. Yavaş yavaş göğüsü açığa çıkaran daha düşük yakalı kıyafetler giyerek daha da kadınsı hale geldi. Daha sonra 17. yüzyılda kadınlar bele kadar inen seyyar kollu bodiceler giymişlerdir (Shin, 2009: 70). XVII. yüzyıl saray kıyafetinin formları, İmparatorluğun katı esnetilemez düzenlemeleri ve hiyerarşik dekorasyon kuralları çerçevesinde şekil almıştır. (Breward, 2003: 25).

Zarif kadınlar elbiseleriyle giydikleri iki eteğe üçüncüsünü eklemişlerdir. Önden açık, pileli, düğümlü kurdele, toka ile kalçada kabarıktır. Genellikle bu üçüncü etek, yere kadar uzanırdı. Bu üç eteğin biraz hayali isimleri vardı: Birincisi, iç kısımdaki kurdele ve nakışlarla süslenmiş giyenin sevdiği renkte dikilen, İkincisi *fripone jupe de parade et d'éclat* altın ve gümüşle ağır işli, üçüncü iç etek ise *la modeste* ya *la secrete* isimleri ile olarak adlandırılmıştır (Contini, 1965: 152-153).

2.4.1. XVII. Yüzyıl Karakteristik Kadın İç Giyim Alışkanlıkları

2.4.1.1. Chemise/İç Elbise

Kadın chemise bu dönemde basit ve yakası fırfırlı ve düşük yakalı ve pileli ve büzgü ipliyle çekip büzülerek ayarlanıyordu. Karpuz kollar kullanıldı ve dirsek altında, kıvrımlı, fırfırlı bant geçirilerek birleştirilmiştir (Shin, 2009: 65).

Elbisesinin altına bir kadın, yalnızca boyun ve kollarında görülen bu basit bir keten iç giysiyi giyiyordu. Shiftin bazen dekoratif fırfırları vardı. Petticoats/İç etek, eteğin altına, ona şekil vermek için giyildi (A History of Fashion and Costume Early America Paige Weber; 56).

2.4.1.2. Drawers/Don

Bu dönemde gördüğümüz drawerslar kemer bölgesinden kısa bir dikişle tutturularak ağa bölgesi açık olanlardır. Chenoune göre; evlenmemiş bayanlar için kapalı, evli bayanlar için açık olanlar giyilmekteydi. Yüzyılın ilerleyen yıllarına gelindiğinde, iç giyimin gözükmesi ahlaka aykırı sayılırdı. Çeyiz kadının kademeli tezahüratına ayrılmış gizli bir bahçe haline geldiğinden iç çamaşırı giderek sergileme ve kadınlık göstergesi haline getiriliyordu (Chenoune, 2005: 2).

2.4.1.3. Korse

Bu döneme ait korseler ağır balina kemikleri ile arkadan bağlanıyor, önden uzun balenlerle devam ediyordu. Dış giyim modası bu zamanda *decolletage* yani düşük kesim yaka modasından etkilenerek korse askısız bir hal aldı. 17. yüzyılın ortalarında arzu edilen kum saati bele ulaşma isteği kadınları hatta çocukları, ölümcül sebeplere neden olacak şekilde tehdit eder hale gelmiştir (Shin, 2009: 69). Yüzyılın sonuna doğru korse iki parça halini almış ve seyyar koları olan bir giyim haline gelmiştir (Willet ve Cunnigton, 1992: 63-64).

Resim 27. 1660 Yılına Ait Korse Örneği (Lynn, 2010)

2.4.1.4. Waistcoat/Yelek

Bu dönemde hala iç yelek olarak kullanılmakta olup zaman içinde çok değişikliğe uğramamıştır (Shin, 2009: 73).

2.4.1.5. Fartingale/Tarlatan

İspanya etkisinde olan fartingale bu dönemde daha hacimli hale geldi ve bum roll ile destekleniyordu. Ayrıca kesin olmamakla beraber bu dönemde eteğe daha hacimli bir görünüm kazandırmak için farthingale'in üstüne kat kat petticoatlar/iç etekler giyilmekteydi (Shin, 2009: 73).

2.5. Avrupa'da XVIII. Yüzyıl Aydınlanma Ve Endüstri Devri Yüzyıl Giyim Modası Ve İç Giyim

XVII. yüzyıl gerçek anlamda aydınlanma çağının başlangıcını olmuş, 18. yüzyılda doruk noktasına ulaşmıştır. Eleştirel düşüncenin başlangıcını ve endüktif felsefelerin yükselişini görüldü. Galilero, dünyanın güneşin etrafında dolaştığını ve Harvey'nin kan dolaşımını keşfetti. Her bilim alanında gelişmeler vardı ve yüzyılın sonlarına doğru dindar

hakimiyette bir azalma oldu. Siyasi ve kültürel açıdan bu dönemde Fransa ve XIV. Louis'in hâkimiyetinin çok büyük önemi olduğu bilinmektedir (Contini, 1965: 168-169).

1715'ten sonra, XIV. Louis dönemi kostümü değişim geçirdi. Arkası ve önü düz (yassı) ama kalça bölgesi iki yana doğru artarak genişleyen iki boyutlu silüet, ön plana çıkmaya başladı. 1720 dolaylarında plili, bol kesimli, dairesel kesimli tarlatan ya da çemberli jüponların birleştirilmesi sonucunda, aristokrat giyime yeni bir standart getiren Fransız tarzı elbise ortaya çıktı (Fogg, 2014: 99).

Louis XIV 'in ölümünden sonra, elbiseler daha da basitleşti ve aşırı süslemeden kurtuldu. Moda, Versailles için tasarlamış olduğu duvar halıları ile tanınan ressam Antoine Watteau'den etkilenmişti. Kadın kıyafetleri, İtalyan etkisiyle oluşan tiyatro geleneği ve Fransız etkisiyle türetilen bir kombinasyonu bir araya getirdi (Contini, 1965: 182).

Kadın elbiselerine dantel ve kurdelelerle süslenmiş korse her zaman dahildi. Geniş ve büyük derin yakanın ortasında tutturulmuş fiyonk, *partait contentement* olarak adlandırılmıştır. Korseler bir de kocaman etekler eklendi ve hacmini artırmak için kalçanın iki yanına takılan *panniers*ler her iki tarafa doğru genişletildi. Farklı renkte olan iç etekler çoğu zaman kurdela, firfir ve dantelli süslerle süslendi (Contini, 1965: 220).

Fransız Devrimi, Avrupa'nın büyük kısmının sosyal ve politik tarihinde bir dönüm noktası oldu. Benzer bir durum 18. yüzyıl giyimini de doğrudan etkilemiştir. Sahne değişir ve 18. yüzyılın ortalarında kıyafetler daha tarz bir görünüme dönüşür. Bu görünüm tamamen saraydaki değişimlerden kaynaklanmıyor, özellikle çeşitli ülkelerin sofistike fikirlerinin biraraya gelmesinden oluşan bir doruk noktasıdır. Bu fikirlerin en somut aktarımı Paris'li bir sanatçı olan St. Jean'in moda çizimleri yapmasıdır. Bu görünüm 1947 yılında Dior'un *New Look* kıyafet anlayışıyla aynı etkileyici etkiyi yaratmıştır (Brooke, 1958: 21). Bu dönemde Jean-Jacques Rousseu'nun doğal varlık kavramı, İngiliz çiçekli basma kumaşa, tüyler ve yapay çiçekler gibi doğal motif ve aksesuarlarla ve giderek azalan yapısal katılığa yansımaya başlamıştı (Fogg, 2014: 95).

XVIII. yüzyılın sonlarında ise jüponlar, korseler, büzgülü etekler, abartılı saç modelleriyle şapkalardan oluşan giyim yerini birdenbire ince uzun, dar belli, bedeni sıkıca saran ve hemen hiçbir iç giyim gerektirmeyen ince yünlü ya da pamukludan giysilere bıraktı. Sosyal farklılıkların ortadan kalmaya başlaması giyimde de sınıfsız bir

giyim anlayışına yol açtı. Gerçekten de bu dönemde pahalı ipek, saten gibi kumaşların kullanımını bir süre için resmen yasaklanmıştır. Bu basitleştirilmiş giyim biçimiyle kadınlar korselerini de bir süreliğine rafa kaldırdılar (Ayrall, 1993: 17).

Korseler, panniersler, peruklar, yüksek topuklular, pudralar, güzellik benleri ve kurdeleler gibi abartılı görünüme kavuşmak için kullanılan, modayla dayatılmaya çalışılan tüm zulümlere karşı savaş açıldı Bunlar, her ne pahasına olursa olsun imha edilecek aristokrasi zulmünün sembolü halini almıştır (Contini, 1965: 211).

Endüstri Devriminin ardından, dokuma, baskı ve boyama, dikiş, işleme teknolojilerinde hızlı ilerlemeler olur. Yüzyılın ikinci yarısında iplik eğirme ve pamuk çırçır makinesinin icadıyla pamuk fabrikaları yaygınlaşmıştır. 18. yüzyıl ile ilgili diğer bir değişim süreci iç çamaşırlarında yaşanmıştır. Bu yeni açılan pamuk fabrikaları, iç çamaşırını üretilmesine olanak sağlamıştır. Bununla birlikte kadınlar ilk kez insanlar için giyimi evde yapmak yerine dükkânlardan almaya başladılar (<https://en.wikipedia.org/wiki/Undergarment>,2015). Kadın için giyimleri tercihleri beyaz olup canlı renklerdeki, şeffaf iç elbiseler de kullanılmaktaydı (Galitz, 2013: 26).

Resim 28. 1780 Yıllarına ait Kadın İç Giyimlerine Örnek (<http://www.lacma.org>, 2017)

2.5.1. XVIII. Yüzyıl Karakteristik Kadın İç Giyim Alışkanlıkları

2.5.1.1. Chemise/İç Elbise

XVIII. yüzyılda chemise dizin altına kadar uzanmaktadır. İç giyim yaka bölümü omuzlara kadar açık ve yuvarlak ve çevresi dantel ile bezelidir. Uzun kollu olup, manşet çevresi dantel fırfırlı olabilmektedir. Kıyafetin içinden fırfırlı kol kısımları gözükmektedir. Yüzyılın ortasından itibaren bedene daha çok oturacak şekilde dikilmiştir. (Willet ve Cunnigton, 1992: 82).

İç giyimle ilgili yapılan en cesur ve görünür manifesto, Fransa Kraliçesi ve Avusturya arşidüşesi Marie Antoniette'in pamuk iç elbisesi, *chemie a la riene* ile olan görünüşüdür. 1783 yılında Elisabeth Vigee- Lebrun tarafından yapılan tablo, Antoniette portesinde yeni tarzıyla samimi bir görünüm sergiliyordu. Eğer *chemise a la reine* bir Fransız devriminden az önceki bir dönemde, bir kişisel kaprislerden arınma iması ise, zamanında yapılan bir jest. Naturalist Rossueau doğaya dönüş felsefesinin işlemesi ile ilgili Fransız kadınlara karşı mecazen ve gerçek anlamda nezaketli bir tavırdı (Martin ve Koda, 1993: 14).

Resim 29. Marie Antoniette'in Pamuk Chemie A La Riene İle Tablosu, Elisabeth Vigee- Lebrun, 1783
(Martin ve Koda, 1993: 13)

2.5.1.2. Habit Shirt/ İç Gömlek

Habit shirt (kısa iç gömlek) 18. yüzyıl boyunca giyilen kadınların at binerken giydikleri bir iç giyim parçasıdır. Yakası, yüksek ve kolalı, firfırlı yâda kırma dantel süslemelidir. Manşetlerde de aynı süslemeler kullanılmıştır. Habit-shirt bel kısmından uzayan bağcıklarla, bel etrafından sarılıp, sırtta bağlanıyordu. Habit-shirtler çok uzun süre moda olarak kalmamıştır (Shin, 2009: 76).

2.5.1.3. Petticoat/ İç Etek

Çağın kendine özgü değişimi bu çağda tercih edilen kıyafetlere de yansımıştır. Tüm formlarda inanılmaz derece mimari bir görünüş hakimdi. Petticoatun belinden, altın ve gümüş sırmalı püskülleri olan kordonetler geçirilmekteydi. İç astarı kapitone kaplanarak, kış aylarında da giyilebilmektedir. Kordonetlerin belin arkasında sıkıca bağlanması ile oluşan oluşan bu görüntüyü Brooke, kursağını şişiren bir güvercine benzetmiştir. (Brooke, 1958: 27-29).

2.5.1.4. Hoop/ Tarlatan

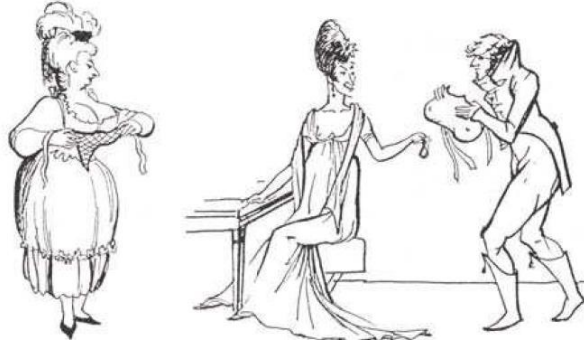
Kasnaklardan oluşan, hoop olarak adlandırılan tarlatan diyebileceğimiz iç etek, ilk kez 1700'lü yılların başında giyilmiştir. İlerleyen zamanlarda oval şeklinde olan hooplar yanlara doğru genişlemiş hatta çevresi yüzyılın ortasında 7,3 metreye kadar olduğunu görüyoruz. Sert bir görünüşe sahip olması için balina kemikleri, kamış veya ahşaplar kullanılmış, kasnakları örtmek için de keten veya pamuk kumaş kullanılmıştır.

2.5.1.5. Bustle/Kalça Yastığı

Çeşitli dolgu malzemeleriyle doldurulan ve kadınların kalçasını daha hacimli göstermesini sağlayan iç giyime verilen isimdir. Yüzyılın sonuna doğru büyük bir rulo şeklini almış bu haliyle bir yastığı anımsatmaktadır (Shin, 2009: 78). Moda tarihçisi Broke'un bahsettiği güvercin silüetini sağlayan parçalardan bir tanesi de bustledir.

2.5.1.6. False Bosom/Yapay Göğüs

False Bosomu yapay göğüs olarak tanımlayabiliriz. İşlev açısından günümüz destekli sütyenlerine benzemektedir. Kadınlar, göğüslerine daha gösterişli bir görüntü vermek için bal mumundan yapılan false bosomu 18. yüzyıl sonlarında kullanmışlardır. İçi kapitone astarlıdır. Arkasında bulunan bağcıklarla bedene bağlanabilmektedir (Hawthorne, 1992).

Resim 30. False Bosom hakkında yapılmış bir karikatür (Hawthorne, 1992)

Fransa’da imparatorluk dönemi modasında bedeni kın gibi saran dar elbiselerle, dekolteler popülerdi. Bu moda uymak isteyen kadınlar false-bosom kullanmış, ancak zaman zaman bu görünüm mizah konusu olmuştur. 1799’da İngiliz *The Times* gazetesi şöyle false-bosom hakkındaki yazısında: “*Takma memelerin en azından bir yararı var, moda meraklısı hanımlarımızı bir şey giymek zorunda bırakıyor*” yorumunu yapmıştır. Bu takma göğüsler kısa bir saltanattan sonra ortadan kalkmış, İngiltere’de Kraliçe Victoria döneminde tekrar geri dönmüştür (Ayrıl, 2006: 22).

2.5.1.7. Korse

Kadın modasının görüntüsü korse ile şekillenmekteydi. Korseler abartılı olmakla beraber, kalçalara doğru, formu kalp şekline benzer ve etek uçları peplum gibi dışa doğru kıvrımlıdır. Korse arkadan bağlanabilir olup, öndeki bağcıklarla bedeni zırh gibi sarar. Korse malzemesi olarak, Hollonda keteni ya da cambric² kumaş, bazen patiska kullanılmaktaydı. Kol ağzları sade bırakılabildiği gibi zengin dantellerle süslü olabilirdi. Yakalarda kırma dantel kullanılabilirdi (Brooke, 1958: 11-12).

Korselerin kesimi nerdeyse dümdüzdü. Ayrıca bağcıklar ile sıkıştırıldığında göğüslerin olduğundan yukarıda durmasını sağlıyor ve beden arkaya doğru çekiliyormuş gibi bir görünüş sergilemekteydi. Bunun yanı sıra sert görüntüsü için kullanılan malzemelerden dolayı ağır bir giysiydi. Korse giyildiğinde herhangi basit bir hareketi yapmak oldukça zordu. Giyen kişinin düzgün nefes almasını kısıtlıyordu. Bu bakımdan çok acımasız bir giyim çeşididir (Brooke, 1958: 63).

² Cambric: ince beyaz pamuklu/keten kumaş

Resim 31. 1770 İtalyan İpek Korse (The Metropolitan Museum of Art)

1742 yılında İngiliz, Orford 4.kontesi ve yazar Horace Walpole eğlenceli bir yazısında, yaşlı bir kadın olarak kıyafetlerinin giyip çıkarmasının zorluğundan bahsetmiştir:

“Kendimi soyamak çok garip, bir saat boyunca korsemi ve iç eteğimi çıkarmak ve tamamen çıplak kalabilmek için bir saat ayakta duruyorum” (Brooke, 1958: 83).

2.6. Avrupa’da XIX. Yüzyıl Giyim Modası Ve İç Giyim

XIX. yüzyılda Sanayi Devrimi günlük yaşamın neredeyse her yönünü etkiledi. Silahlar, mobilyalar, giyim eşyaları daha modernleşerek standart bir hale getirildi ve üretim yaygınlaştırıldı. Standardizasyon ve seri üretim, yaratıcılığı ve benzersizliği kısıtlamasına rağmen, istikrarlı tasarımlar, kitlesel pazarın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde gelişen ve geliştirilebilen güvenli ürünler sundu. Sanayi Devrimi, estetik ve işlevselleğin bir arada olabileceğini, sadeliğin de mükemmel olabileceği kanıtlamıştır. Makineleşmenin sonucu olarak, insanların kıyafetleri tamamen değişme uğruyorken, iç giyim ise kalıcı ve büyük bir değişim yaşıyordu (Anderson:152-153).

Tarihi açıdan önemli bir dönem olarak kabul edilen XIX. yüzyıl, Fransız devrimiyle başlar. Toplumun yeniden örgütlenmesi ve burjuvazinin yükselişi ile kıyafetler değişti ve

toplumun tüm sınıfları için benzer bir hale geldi. Ancak halen zengin ve fakirlerin arasında kullanılan malzeme ve işçilik açısından farklılıklar bulunmaktadır (Contini, 1965: 220).

1820'li yıllar itibariyle kadın elbiselerinde çok büyük bir değişim yaşandı. Bu değişimlerin en çok farkedilene ise, bel hattının neredeyse doğal pozisyonuna ulaşmasıdır. Etekler önden düz kesim arkadan toplanarak kuyruklu bir kesime sahipti (Rizolli,1980: 49).

Kadın hareketinin güç kazanmaya başlaması ve kadınların yaşamın çeşitli alanlarında özgürlük savaşı verme girişimleri moda da yansımıştır (Ayril, 1993: 23). Amerikalı Amelia Jenks Bloomer, artık bir işkence aleti haline gelen korsenin kaldırılması ve erkeklere has olarak bilinen pantolonun tanıtılması için çalışmalarda bulunmuştur. Bloomer Türk pantolonunu tarzında kıyafetlerin egzersiz için Avrupa tarz kıyafetlere uyarlanabileceğini savunmuş, bunun için Londra gitmiştir. Ancak yetkililer bunu görmekte yetersiz kalmıştır. Kadın hareketi burda kalmayıp devam etmiş ve 1890 yılında kadınlar elbiselerinin altına pantolon giyilerek bisiklete binmişlerdir. Kadın kıyafetlerindeki özgürlük ve kurtuluş tohumları böylelikle ekilmiştir (Contini, 1965: 231,261). XIX. yüzyıl kadınları ilk kez moda olanı giyememiş veya hayatlarının odak noktasını moda olarak belirlememişlerdir. Orta sınıf kadınlar kamusal alanda daha fazla yer edinmek ve üniversiteye devam etmek dışında, sosyal hayatta daha aktif bir rol sahibi olmayı arzusundaydılar. Amerika, İngiltere ve Avrupa kıtasındaki sağlık ve hijyen reformcuları, eğitimciler, feministler, doktorlar, sanatçılar, mimarlar, kadın kulüpleri, dansçılar, aktrisler, opera şarkıcıları, dini gruplar ve diğer birçok eğitimli insanların bulunduğu organizasyonların üyeleri olan kadın ve erkeklerden oluşan giyim reformunun destekçileri, kadın giyimini çağdaş bir stile dönüştürmek ve geliştirmek için çalışıyordu (Cunningham, 2003: 7-9).

İç çamaşırı reformu, özellikle Abba Goold Woolson'un çabalarıyla, Yeni İngiliz kadın kulüplerinin sayesinde gerçekleşmiştir. Yeni tasarım iç çamaşırı geliştirmeleri için teşvik ederken, ne giyilmesi gerektiğini açıkça ortaya koydular. Gerçekten de Woolson'un iç giyim reformu sağlıklı bir tablo çizmektedir (Cunningham, 2003: 82). Bu dönemde bazı hekimler Hem kadınlar hem de erkekler en azından kış aylarında, dış giysilerin altına iç giyim kullanılması için öneride bulunmaktaydılar.

2.6.1. Ondokuzuncu Yüzyıl Karakteristik Kadın İç Giyim Alışkanlıkları

2.6.1.1. Chemise/İç Elbise

İç elbiseler 19. yüzyılda kullanımı eskisine oranda daha azalmıştır. Boyları dize kadar önden açık, kare yakası ve kenarları muslin firfırlarla çevriliydi (Willet ve Cunnigton, 1992: 111). Genellikle pamuktan veya ketenden yapılmıştır (<http://chicostume.org/handouts/VictorianUnderwear.pdf>, 2014).

2.6.1.2. Drawers/Don

Gençlik günlerinde modanın lideri olan Kraliçe Victoria'nın uygunluk standartları o kadar katıydı ki, kısa sürede drawerslar tüm kadınlar arasında moda oldu. Kraliçe, her Viktorya kadınının gardırobunun temel unsuru haline gelmesini sağladı. ([Http://www.fashion-era.com/drawers-pants-combinations-knickers-fashion.htm](http://www.fashion-era.com/drawers-pants-combinations-knickers-fashion.htm), 2016)

Birçok kadın ağası tamamen açık bırakan donları kullanmışlardır. Bel kemerindeki bağcıklar ile kalçalarda bedene bağlanmaktadır. Bağcıklar bel kuşağının içindeki iliklerden geçirilip gergin bir şekilde çekilir, kişiye göre ayarlanabilmekteydi (Grimble, 2004: 73). Bazı kaynaklarda hijyenik sebeplerden dolayı donun ağa kısmının tamamen açık bırakıldığı yazmaktadır (Cunningham, 2003: 20). 19. Yüzyılda basılan bazı yayınlar drawers giyilmesi gerektiği ile ilgili yazılar yazılmıştır.

19. yüzyılın sonunda donun paça kısımları gittikçe genişlemiş ve diz kısmından paçalara kadar kat kat geniş firfırlarla süslenmekteydi. Genişliğini anlatmak açısından donun boyu 50 cm olduğunda 25 cm eninden firfırları bulabildiğini söyleyebiliriz. (<http://www.fashion-era.com/drawers-pants-combinations-knickers-fashion.htm>, 2016). Yine bu dönemde renkli donlar üretilmiş olsa da kadınlar tarafından hala renkli olanları tercih edilmekteydi (<http://www.localhistories.org>, 2016).

Resim 32. 19. Yüzyıla ait bir drawers örneği (The Metropolitan Museum of Art)

2.6.1.3. Pantaloons And Pantalettes/ Pantolon Donlar

XVI. yüzyılda pantolon, yaşlı, huysuz ve cimri pantalone karakterinin canlandırıldığı bir İtalyan tiyatro oyunu ile tanınmıştır. Oyuncunun roldeki ismi pantlone olup, uzun pantolon giyer zengin ve cimri bir ihtiyar rolünü oynar. Metoforik olarak pantolon, amacı uğruna her türlü kılığa giren anlamına gelmektedir.³ 18. yüzyıl İngiltere'sinde pantaloons olarak adlandırılmış, 19. yüzyılda boyu kısalmış ve pants olmuştur. İngilizcede pants, tüm bacağı kaplayan uzun don anlamına gelmektedir (<http://www.localhistories.org/underwear.html>,2016).

Dizin hemen altına kadar uzananları ve bütün bacağı kapatıp ayak bileklerine kadar gelenleri mevcuttu. Kadın pantolonları ten rengi ince jarse kumaştan yapılmıştır. Bu nedenle imparatorluk dönemi kadınları tablolarında iç çamaşırı giymiyor gibi görünürlerdi (<http://www.fashion-era.com/drawers-pants-combinations-knickers-fashion.htm>).

7 Kasım 1880 yılında Emniyet Müdürü Dubos'in yayınladığı Brumaire yıl XI. kararnamesine göre, cinsiyetine aykırı kıyafetleri giymek, gerekli formalitelere uymayan kadınlar bunun bir suç kabul edecek ve yargılanacaktı. Bu kararname, kadınların sadece sağlık açısından pantolon giymediklerini, başka amaçları olduğu düşünülerek

³ Dictionnaire de l'Academie Française, 1786, c.3, s. 1999

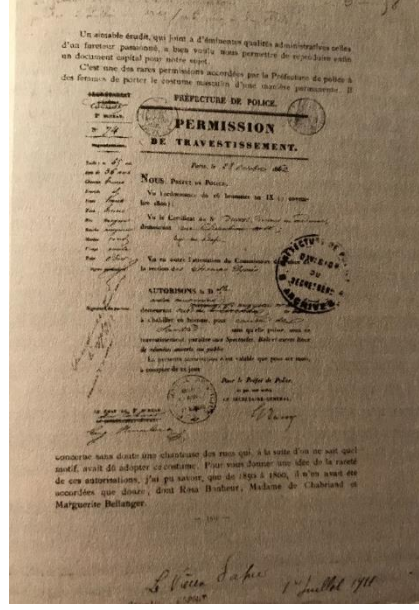

çıkartılmıştır. Giymek istediği takdir de ise, Emniyet Müdürlüğünden izin isteyecek, bu izinler yetkili bir sağlık görevlisinden onaylanan belgeler ile sağlanabilecek, aksi takdirde tutuklanacaklardır (Bard, 2010: 60,61). Pantolon meselesi uzun yıllar almış 20. yüzyılda pantolonun toplumsallaştırılması ve yaygınlaştırılmasında spor büyük rol oynamıştır.

Resim 33. 1851 Yılında İlk Pantaloon İle Görünüş (Courtesy Peters Collection, National Museum of History and Technology)

1890’da kadınların sosyal ve politik özgürlüklerini arzulaması sonuç vermiş, 1851 yılında Amelia Jenks Bloomer liderliğinde pantolon etekler giymeye başlanmıştır. Dantel ve bir fırfırla büzülen ve baldır hizasında eteklerin altına giyilen bol, Türk stili pantolon tasarımları, tarlatan tarzı iç eteklerin kullanılma ihtiyacını ortadan kaldırmıştır (Fogg, 2014: 193).

Resim 34. Paris Emniyet Müdürlüğü Arşivlerinde Bulunan Bir Kılık Değişirme (Pantolon Giyme) İzin Belgesi -1862 (Bard, 2010)

2.6.1.4. Crinoline/Tarlatan

Crinoline giyilmesi eşzamanlı olarak hem kolaylığı ve rahatlığı hem de stili savunan, 1850'lerin İngiltere'sinin kararsız tutumun temsilcisidir. Crinoline kayıtlarda, Viktorya Döneminin olumsuz, kısıtlayıcı, hegemonik, ataerkil ve kapitalist en kötü yanları ile temsil etmektedir. (Mitchell, 1862: 1)

Resim 35. Honoré Daumier, “De l’utilité de la crinoline pour frauder l’octroi,” lithograph on newsprint, *Le charivari*, 19 June 1857 tarihinde yayınlamış bir illüstrasyon (The Fine Arts Museums of San Francisco- <https://www.famsf.org>)

2.6.1.5. Bustle/Kalça Yastığı

Bustle, 19. yüzyılda kadın kıyafetlerine zarif bir görünüm verdiğine inanılan, belin arkasında bağlanan yastığa benzer bir giyim çeşidi moda olmuştur. Yüzyılın sonlarında kullanılmış olup ilerleyen zamanlarda popülerliğini kaybetmiştir (Gorsline, 1978).

Resim 36. Bustle Pad V&A Museum-Londra, Foto Kaynak: Çiğdem Ertikin, 2015

2.6.1.6. Korse

Korseye açılan savaşa rağmen, kum saati görünümünden vazgeçemeyen kadınlar tarafından kullanılmıştır. Çünkü korse sadece vücudu desteklemek ve şeklini daha iyi göstermekle kalmıyor, aynı zamanda giysileri aşınmaya karşı koruyor ve şekillerinin bozulmasını önliyordu. Bu nedenle korse bir kadının gardırobunun çok önemli bir parçası olduğu gibi sıklıkla müsrif bir biçimde süsleniyordu (Grimble, 2004: 53).

19. yüzyılda korseler makinelerde dikilmeye başlandı. Bu döneme kadar korseler tamamen el işçiliği ile hazırlanıyordu. Hatta bu dönemde kendi korsesini hazırlamak isteyenler için dergilerde makaleler yazılıyordu. (Ewings, 1972: 22).

1880’li yıllara gelindiğinde elbise reform hareketi çoğalmış, çok sıkı bağlanan korselerin verdiği acı ve organlara verdiği hasara karşı kampanya başlattı. Bu yıllarda Inez Gaches-Sarraute göğüslere zarar vermeyen, sağlıklı korseyi icat etti (<https://en.wikipedia.org/wiki/Undergarment>, 2015). 1884 yılında ise Dr. Jaeger

tarafından yün korseler üretilmiştir. Bu yün korseler kilo, hazımsızlık gibi şikayetlerde de tedavi yöntemi olarak kullanıldı (Ewings, 1972: 22).

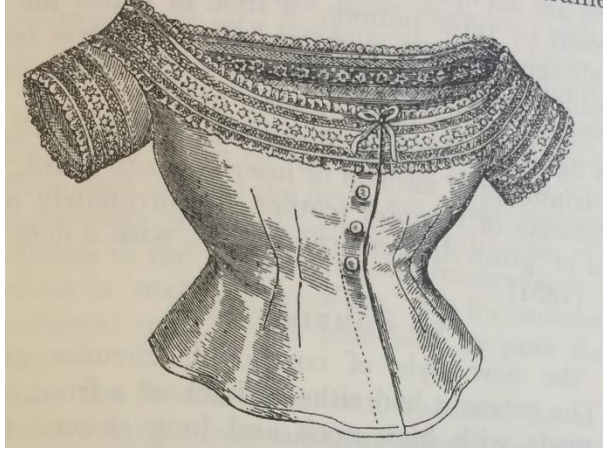
Resim 37. 19. Yüzyıla ait korse örneği V&A Museum Londra (Foto kaynak: Çiğdem Ertikin,2015)

Resim 38. 19. Yüzyıla ait korse örneği arka detayı (V&A Museum Londra)

2.6.1.7. Korse Koruyucu / Camisole

Camisole, korse koruyucu olarak kullanılmaktadır. Ayrıca çeşitli sert malzemeler kullanılan korsenin vücuda vereceği hasarı da önlemektedir. Camisolenin yakası dönem modasına uygun olarak dekolte ve omuzlara kadar açıktır. Koltuk altından eklenen kısa kolları bulunmaktadır. Bazılarının uzun kollu olduğu görülmekte olup, muhtemelen kışın giyilmekteydi.

Resim 39. Korse Koruyucu Örneği 1876 (Willet ve Cunnigton, 1992: 175)

İnceketen, pike veya mintan kumaştan yapılmaktadır. Farklı süslemeler kullanılmış olup, ne çeşit olacağı her kadının kendi zevkine bırakılmıştır (Grimble, 2004: 103).

2.6.1.8. Petticoat/İç Elbise

19. yüzyıl öncesinde iç etek olarak karşılaştığımız petticoat, bu dönemde tüm vücuda giyilen bir iç elbise halini almıştır. Bu haliyle *princess petticoat*, prenses iç elbise adını almıştır. Önü yukarıdan aşağıya kadar açık ve düğmelerle kapatılmaktadır. Günlük kullanım için olanlar, pamuk kumaş kullanılmış, patiska veya muslin kumaş gece kıyaflerinin altına giyilmiştir.

Resim 40. Princess Petticoat (<http://www.abitiantichi.it/storia/biancheria.html>,2017)

2.6.1.9. Combination/Tulum

Combinations, yün veya ipekten yapılmış bir tür mayo benzeri iç giyimdir (Cunningham, 2003: 84). Canlı pembe tonları veya krem renklerinde keten, ipek, merino, calico ve cambric veya nansuk gibi kumaşlardan üretilmiştir.

1880 yılında Dr. Jaeger'ın tamamen yünden yapılmış *all in one undergarment* yani herşey bir arada olan iç giyimleri önden chemise gibi açılabilirdi. Fıfır, kurdele, dantel ve çeşitli süsleme malzemeleri kullanılmıştır. (<http://www.fashion-era.com/drawers-pants-combinations-knickers-fashion.htm>, 2016).

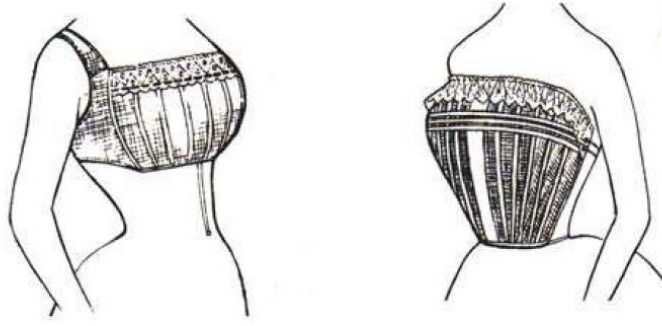

Resim 41. 19. Yüzyıl Sonuna Ait Bir Combination Örneği
(<http://www.metmuseum.org/art/collection/search>, 2017)

2.6.1.10. Bust Bodice/Göğüs Toparlayıcı

Bust-Bodice, göğüs destekleyici bir iç giysidir. İlk kez bu çamaşırları 1886 yılında görmekteyiz. 19. Yüzyılın sonlarında korseler göğüslerin altından başlayarak kalçalara kadar olan kısımda yer alırdı. Göğüsleri desteklemek için bu iç giyim kullanılmaktadır. Ayrıca korse giyilmeden de giyilmektedir. Çünkü kemik ve tel yaylar ile desteklenerek oluşturulmaktadır. (Bknz Resim 38) (Ewing, 1971: 78).

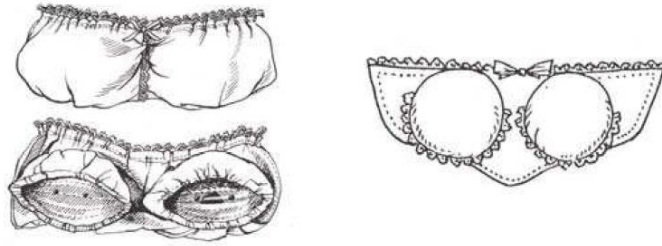

Resim 42. 1890 Yılına Ait Bust Bodice Örneği (Ewing, 1971)

2.6.1.11. False bosom/Yapay Göğüs

False-Bosom, modern sütyene en yakın olan iç giyimdir. Göğüs yuvalarının etrafından teller geçirilmiştir. Farklı ebatlarda olabilen bu giyimlerin, göğüs yuvalarının iç kısmında küçük cepler bulunmakta, bunların içinde pedler konulmaktaydı. Bu pedler, farklı bedenlerde farklı boyutlarda kullanılmaktaydı (Hawthorne, 1992).

Resim 43. 1880 yılına ait false bosom örneği (Hawthorne, 1992)

2.7. Avrupa'da Yirminci Yüzyıl Giyim Modası Ve İç Giyim

Savaş döneminde ilerleyen teknolojik, yeni buluşlar, kentleşme, iletişim olanaklarının artması, yenilikler sayesinde tekstil endüstrisinde de gelişmeler yaşanmış, yeni denemeler yapılmıştı. Paraşüt yelkeninden iç çamaşır ve tuhafiyeye reyonuna geçen naylon, bu konuda örneklerdir. Aşınmaması, kolay yıkanması ve örgüsünün sağlam olması bakımından, külotlu çoraplar ekonomikti. Arıca mayolar için kumaş yerine naylon kumaşlar kullanılarak, bu sayede çok çabuk kuruması sağlanmış ve pratik bir hale gelmiştir (Baudot, 2001: 141-142). Geleneksel toplumlarda bulunan giyim hiyerarşisi, İhtilalle birlikte ortadan kalkarken modanın demokratikleşmesi, yani herkesin istediğini giyebilme hürriyeti, moda olanın, demode olması sürecini pekiştirmiştir. Üst tabaka alt tabakalar tarafından taklit edilirken onlardan ayrılmak için daha yeni biçim ve tarz arayışlarına girmesi elbise tasarımcılığının rağbet gören bir meslek olmasını sağlamıştır

(Barbarosoğlu, 2013: 13). XIX. yüzyılın başlarında tasarımcılar Dünya’da haute couture elbise reformu konusunda çaba göstermişlerdir (Cunningham, 2003: 206). Bu tasarımcılarda biri olan Paul Poiret çok yenilikçi bir kadın terzisiydi. Onun tarafından giydirilen kadınlar sıkıca bağlanmış elbiselerin yarattığı nefes darlığı sebebiyle buhar ataklarına maruz kalmamış, özgürce yürümeyi öğrenmişlerdir. (Contini, 1965: 265-268).

Çizdiği etek modeli, beş-altı santimetre yere sarkıyordu, boyu göğsün altına kadardı ve kadınları korse yerine yüksek kemerler kullanmaları için cesaretlendiriyordu. İlk şaşkınlıktan sonra, bu stilin benimsenmesi için en az iki yıl geçecekti (Baudot, 2001: 40).

1907’de, Vionnet, Jacques Doucet (1853-1929) moda evi için çalışmaya başladı. Kadınların ağır iç giysilerinden kurtulmasını teşvik eden ütöpik giyim reformunun ideallerinden etkilenen Vionnet, korselerden arınmış modeller içeren bir koleksiyon tasarladı (Fogg, 2014: 247). Daha fazla sosyal özgürlük, daha fazla fiziksel hareket kabiliyeti gerektiriyordu ve 1908 dolaylarında “S” şekilli korsenin yerini ampir tarzını anımsatan daha yumuşak ve düz bir silüet aldı (Fogg, 2014: 205).

20. Yüzyıl Modern Kadın İç Giyim Örnekleri, Munsing Wear Marka Reklamı- 1933 (Nieder & Heimann, 20th Century Fashion: 100 Years Of Apparel Ads, 2016)

İlk iç giyim reklamı 1910’larda ortaya çıktı. Basılı ilk iç giyim reklamı 1911 yılında Amerika’da J. C. Leyendecker tarafından yağlı boya eseri The Kenosha Klosed Krotch, The Saturday Evening Post ‘da yayınlandı. Erken dönem iç giyim reklamları rahatlık ve dayanıklılığı vurguluyor, moda satış amaçlı kullanılmıyordu (<https://en.wikipedia.org/wiki/Undergarment>, 2014).

1912 yılında, Amerika'nın ilk profesyonel iç giyim tasarımcısı vardı. Fransız göçmeni Boudreaux'lu Lindsay Layneau firmasını kurdu. Şirket bir yıla kadar kapanmasına rağmen birçok anlamda önemli etkisi olmuştur. Boudreaux'lu Amerikan bir kadının bir şirket yürütebileceği fikri iç giyim endüstrisinde devrim gerçekleştirdi (<https://en.wikipedia.org/wiki/Undergarment>, 2014).

1913 yılında Newyork'lu Mary Phelps Jacob adlı kişi mendilleri kurdelelerle bağlayıp bir araya getirerek ilk modern sutyeni yarattı. Jacob sutyenleri arkadaşları ve ailesi için yapmaya başlamış ve bu yeni ürün ağızdan ağıza hızlıca yayılmıştı. 1914 yılında Jacob tasarımının patentini aldı ve Amerika genelinde pazarladı. Kadınlar önceki yıllarda sutyen benzeri parçalar kullanıyor olmasına rağmen Jacob başarılı bir şekilde pazarda var oldu ve kabul edildi (<https://en.wikipedia.org/wiki/Undergarment>, 2014).

Savaş, kadınların yaşama bakışlarını değiştirmişti. Erkeklerle birlikte çalışmışlar, o güne dek elde edemedikleri bu olanak sayesinde topluma yararlı bireyler olabileceklerini kanıtlamışlardı. Kısa bir süre sonra oy kullanma hakkını kazanacaklar ve kadın modasında erkeğe benzemek görüşü egemen olacaktı. Memeler düzleştirildi. Bedenin tümünü saran korseler gündeme geldi (Ayrar,1993: 26). 1910'da başlayan görünüm 1920'de *boyish*/erkeksi silüet ile tamamlanmıştır (Fields, 2007: 37).

Memelere belli bir biçim veren ve iki memeyi birbirinden ayrı taşıyan ilk fabrikasyon sutyen 1928'de yapıldı (Ayrar,1993: 31).

Neo klasik modellerle yeniden şekillenen kadın giyimi; sutyen, bel kuşağı ya da hafif korselerden yararlanmaya başladı. Koyu bir kürkün içine giyilen ipek kombinezonun oluşturduğu ince çizgiyi tamamlıyorlardı. Enlemesine ve sıkı jartiyerin yerini vücuda daha uygun olan jartiyer askıları aldı (Baudot, 2001: 98).

1940'lara kadar İngiltere'de kullanılan tek ölçü göğüs çevresiydi ve ancak 1939'da küçük, orta boy, tam gelişmiş, tam gelişmiş, geniş belli gibi ayırım yapılmaya başlandı (Ayrar,1993: 32).

Bugünkü anlamda modern kadın iç çamaşırı, 1946 yıllarında üretilmeye başlanmaktadır (Ayrar,1989). Nylon son derecene esnek ve sağlam olması nedeniyle gerek endüstri ve gerekse giyim dünyasında çok geniş bir kullanım alanı bumuştur. 1940'dan sonra ise naylon çorap ve iç giyimi üretiminde başlıca malzeme durumuna geldi (Dölen, 1992: 182). Yüzyılın ortasında Avrupa'da kadın iç çamaşırlarına naylon, saten gibi seksi özellikleri olan veya insanların fetiş duygularına hitap eden; tutması, okşaması güzel

kumaşlar girmeye başladı. Bu döneme kadar genel olarak fayda amacı doğrultusunda kullanılmı iç giyim artık estetik bir hal almıştır. Aynı yıllarda çamaşır, sinemaya da çok yansımış. Sophia Loren gibi, Marilyn Monroe gibi, Liz Taylor gibi ünlü sanatçılar, filmlerinde çamaşırlarını göstermeye başlamışlardır. Böylece çamaşır, 1930'lardaki içe dönük dönemini aşmaya, göz okşayıcı, kadını güzel gösterici bir mal haline gelmeye başlamıştır (Ayrar,1989).

Fransa'da 1930'lu yıllarda ücretli izin uygulamasına geçiş yapılmıştır. Bu uygulama ile yaz dönemlerinde deniz kıyısı olan bölgelere akın olmuştur. Bu doğrultuda plaj giyimi, yazlık yerlerde giyilebilecek daha rahat spor kıyafetleri ortaya çıkmıştır. Pantolondan, yüzücü mayosuna büyük mağazalar güzel bayanların uzun tatillerine hitap eden ürünler sunuyordu (Baudot, 2001: 65).

İkinci dünya savaşı sona ermesi yeni bir refah dönemini başlatmıştır. Bu dönemde Christian Dior'un giysi ve iç giyim reformu 1947'de, New Look/Yeni Görünümü, uzun süredir lüks ürün statüsündeki iç çamaşırını tekrar yükselişine sebep olmuştur. Göğüsler artık savaştaki gibi saklanmıyor, ipekle bağlanmış bir güvercin gibi duruyordu (Neret 2003: 14).

Resim 44. Paris,1948 Christian Dior Atölyesi,
New Look Tasarımları (Giroud,1987)

Resim 45. Fransa 1947 New Look İç Çamaşırını
Görünümü (Neret, 2002)

İç giyimle ilgili başka bir yenilik, Howard Hughes half-cup sutyeni tasarlamasıdır. Sinema yıldızı Jane Russell Hollywood'da bu sutyenin amblemi oldu. Bundan sonra iç giyim televizyonun o günkü tabiriyle gümüş ekranda zorla kabul edildi (Neret 2003: 14).

Kadın iç giyim belden ziyade artık göğüse dikkat çekmeye başladı. Bu on yıl içerisinde, Christian Dior'un New Look/yeni görünüşün sivri göğüs yuvalararı formundan esinlenerek, Wonderbra/Muhteşem sutyen adlı tasarımlar Hollywood sahnesinde görülmeye başlandı. Kadın donları daha renkli ve süslemeli bir hal aldı.

1950'lerde önce iç giyim halka gösterilemeyecek kadar basit ve beyaz parçalardan oluşuyordu. 1950'lere gelindiğinde iç giyim tek başına bir moda ögesi olarak tanıtılıp, baskılı ve renkli bir hal aldı. Üreticiler rayon, dacron, naylon ve spandex gibi kumaşla yeni denemeler yaptılar (Rushton, 2008: 2-5). 1950'li yılların diğer bir karakteristik özelliği de cinselliğin gündeme getirilmiş oluşudur (Barbarosoğlu, 2013: 170).

Yüzyılın ortasına gelindiğinde erkeksi bir görünüm ortaya çıkmıştır. Bu moda sebepleri olan, Twiggy adında ünlü mankenin payı çok büyüktür. Küçük bir erkek çocuğu gibi, göğüsleri düz, saçları kısadır. Bu moda ile kadınlar Twiggy'ye benzemek için göğüslerini ortaya çıkararak kıyafetler yerine, düzleştirilen kıyafetleri tercih ediyorlar. 1960'lar ve Twiggy modası ile kıyafetlerde çiçek desenleri görülüyor. İç çamaşırları ise yine bu dönem modasına paralel olup desenli hale gelmiştir.

1963 yılında wonderbra/muhteşem sutyen adıyla piyasaya sürülen göğüsleri büyütme için içine konulan pedleri olan icat yüzyılın değişimlerinden biridir. (<http://www.localhistories.org>, 2016). 70'li yılların en büyük yeniliği ve icadı ise tangadır (<http://www.localhistories.org>). 1950-1970 arasındaki dönemde moda herkes böyle giyindiği için giyilmesi gereken kıyafetler sunulurken; 1980'den sonra moda bir başkaldırının sembolüdür (Barbarosoğlu, 2013: 170). 1970'li ve 1980'li yıllarda iç giyim modası olarak zirve yaptı ve iç çamaşırı reklamları, en azından reklamlarda rahatlık ve dayanıklılık vurgusunu unutup, bunlara deniz giyimi de dahil olmak üzere, kadın seksapelliğini öne çıkararak satış yapmaya odaklanmıştır (<https://en.wikipedia.org/wiki/Undergarment>). Madonna tarafından giyilen iç çamaşırı bir manifesto niteliğindedir. Böylelikle iç çamaşırı artık kölelik sembolü değildi (Neret, 2003: 14). Çamaşır, artık bir moda ögesi olmuş, hemen hemen her mevsim değişen rengeyle, biçimiyle, kullanım tarzıyla bir araç olmuştur (Ayrar, 1989).

Resim 46. Jean Paul Gaultier Tasarımı Madonnanın Sahne Kıyafeti-1990
(<http://www.dailymail.co.uk/femail/article-2152786/Madonnas-cone-bustier-BACK-22-years-Jean-Paul-Gaultier-reinvents-iconic-design-MDNA-tour.html>, 2017)

2.7.1. Yirminci Yüzyıl Karakteristik Kadın İç Giyim Alışkanlıkları

2.7.1.1. Chemise/ İç Elbise

20. yüzyılın başlarında kare yaka pamuk ve ketenden kumaştan oluşan imparatorluk tarzı olan iç elbisele hala modaydı. Yavaş yavaş yerlerini combinationlara bırakıyorlardı (Shin, 2009: 91). Bu dönemde daha modernleşmiş olduğunu gözlemlediğimiz iç elbiselerin kıyafetlerinde kısılmasıyla diz üstüne kadar gelmiştir. Yarı transparan ipek veya saten kumaşlar kullanılmış, form olarak ise düz bir kesime sahiptir. İç elbiseleri farklı renkler ve süslemelerle görebilmekteyiz.

Resim 47. 1920 Yılına Ait Chemise Örneği (<http://www.metmuseum.org/art/collection/search>, 2017)

2.7.1.2. Korse

20. yüzyılda uzatılmış gibi görünen bir beden, dik duran omuzlar, zarif kalça ve göğüs hattı silüetini görüyoruz. Bu görünüme ait kadınları *Gibson Girls* olarak tanımlayabiliriz (<http://www.vam.ac.uk/content/articles/c/corsets-early-20th-century>, 2017). 19. yüzyılın ortalarında ve sonlarına kadar kum saati görünümüne ulaşmak bir arzu nesnesi idi (Shin, 2009: 91). Nieder; geçmişteki korselerle 20. yüzyılın korselerinin karşılaştırmasını yaparak “Bugünün korsesi en iyisidir, en iyi hijyenik olandı ve ustaca küçük ve güzelce üretilen bir parçadır” demektedir (Nieder, Heimann, 2016: 12).

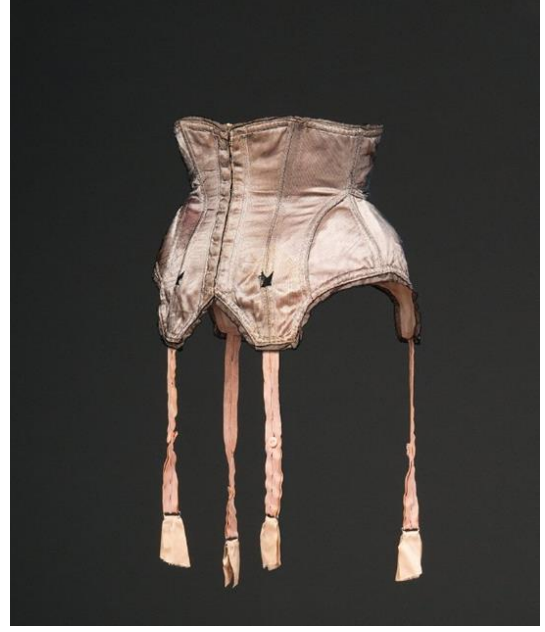
Resim 48. 20. Yüzyılın başlarına ait bir korse örneği, V&A Museum, Londra

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

20. yüzyılın ortalarından sonra elastik kumaşlardan ve plastik balenlerden oluşan korseleri görmekteyiz. Bunlar tüm bedeni kavıyor ve arzu edilen kum saati silüetine kavuşmayı sağlıyordu. Diğer bir korse çeşidi olan corselette ise beli şekillendirmek için üretilmiştir.

Resim 49. Fransız bir Korse Örneği
(<http://www.metmuseum.org/art/collection/search>, 2017)

Resim 50. 1950 yılına ait ipek bir Corsette
örneği (Fashion Institute of Design &
Merchandising Museum)

2.7.1.3. The Drawers/Knickers/ Don

*Flapper*⁴ dönemin en son modası knickerslardır. Drawers donların modern ismi olarak yorumlayabiliriz. Bu yeni form don, daha kısa olup, dış kıyafetlerle oldukça uyumlu olarak giyilebiliyordu. (Http://www.fashion-era.com/drawers-pants-combinations-knickers-fashion.htm,2016). İç giyimlerin genelinde hakim olan renk, pembe, fildişi yada şeftali renkleri idi 20. Yüzyılın başından itibaren rayon ve naylon kumaş üretiminde kullanılmıştır (<http://www.localhistories.org/underwear.html>, 2016).

2.7.1.4. Bust Bodice/ Göğüs Toparlayıcı

Bu dönemdeki bust bodice/ göğüs toparlayıcılar vücuda doğal bir görünüm vermek üzere tasarlanmıştır. Balen ve kontürleri vücut şekline göre bedene giyilmektedir. (Lynn, 2010: 182).

⁴ Flapper Dönemi: 1918-1929 yılları arasındaki dönem Caz Çağı yani Jazz Age diye adlandırılırken, o dönem jazz bir müzik türü olmaktan çok daha fazlası olmuştur. 1. Dünya Savaşı'ndan yorgun çıkan bir toplum için kaçış olan bu dönem, toplumun savaş öncesine kıyasla daha kural dışı bir dönemini anlatmaktadır.

Resim 51. Bust Bodice Örneği (Lynn,2010)

2.7.1.5. False Bosom/Yapay Göğüs

1900'lü yılların başında *amplifiers* olarak adlandırılan göğüs büyütücüler kullanıldı. Fırfırlı kısımlar ile tasarlanmış, göğüse gizli bir hacim verilmiştir. Diğer bir mrenke olan *Neene* göğüs büyücütü ise daha sert bir forma sahip olup 1905'te ortaya çıktı. Merkezde bağlı olan iki çay süzgeçine benzemektedir.

Resim 52. Göğüs Büyücütü Örneği erken dönem 20. Yüzyıl (Neret, 2002)

2.7.1.6. Sutyen

Sutyenler, iki göğüs yuvası parçadan oluşan, göğüsleri büyütme, küçültme, destekleme, gizleme giysinin düzgün gözükmelerini sağlamak için çeşitli form, renk, desenlerde olabilen bir kadın içgiyimidir(Tüm İç Giyim Sanayicileri Derneği, 2005).

1913 yılında Newyork'lu Mary Phelps Jacob adlı kişi mendilleri kurdelelerle bağlayıp bir araya getirerek ilk modern sutyeni yarattı. Jacob sutyenleri arkadaşları ve ailesi için yapmaya başlamış ve bu yeni ürün ağızdan ağıza hızlıca yayılmıştı. 1914 yılında Jacob tasarımının patentini aldı ve Amerika genelinde pazarladı (<https://en.wikipedia.org/wiki/Undergarment>, 2014).

Öztürkçe Sözlük, sutyen için herhangi bir yeni Türkçe sözcük önermemiştir. Türk Dil Kurumu Sözlüğü sutyeni göğüsleri dik tutmak için kullanılan, saten, dantel vb. kumaşlardan yapılan kadın iç çamaşırı” olarak tanımlamıştır. Günümüz rekabet ve tasarım şartlarını dikkate aldığımızda kesin bir tanım yapmak yanlış olabilir. Çünkü her geçen gün müşterilerin istekleri moda doğrultusunda değişiyor, üreticiler ise yeni teknoloji sayesinde farklı ürünler sunabilmektedir.

Askısız sutyen ilk kez 1938'de ortaya çıktıysa da 1950'lere pek tutulmadı. Balenli sutyenler savaştan hemen önce piyasaya sürüldü. Kauçuklu sutyenlerse yaklaşık on yıldır piyasadaydı (Ayrıl,1993: 32). 1963 yılında, destekli sutyenler, *wonderbra/ muhteşem sutyen* icat edildi (<http://www.localhistories.org>,2016).

2.7.1.7. Girdle/ Korse

Nylon son derecene esnek ve sağlam olması nedeniyle gerek endüstri ve gerekse giyim dünyasında çok geniş bir kullanım alanı buldu. 1940'dan sonra çorap ve iç giyimi üretiminde başlıca malzeme durumuna geldi (Dölen, 1992: 182). Girdle, nylon ve plastik balen kullanarak üretilen bir iç giyimdir. Korselere benzer amaçla tasarlanan ancak tasarımı açısından 20. yüzyıl modernliğini vurgulanmıştır. Elastik kumaş ve görünmez fermuarlığı bulunmaktaydı.

Girdle kilolu kadınlar için de önerilmekteydi. Böylelikle yeni reformla kadınlar eski usul korselerden kurtuldular. Kadınlar kemikler ve teller olmadan, sade ve tarz bir görüntüye sahip olan korseler giyebildiler (Cunningham, 2003: 91).

Resim 53. V&A Museum’da bulunan Fransız, 1950 Yılına Ait Bir Girdle Örneği, Londra Foto: Kaynak
Çiğdem Ertikin, 2015

3. BÖLÜM: TÜRK DEVLETLERİNDE GİYİM ve İÇ GİYİM TARİHİ

Türklerin ileri kültür seviyelerini tesbit etmemize esas kaynak olan yaşamlarıdır. Türklerin yaşadıkları evler, bu evlerin süslemesi, aydınlanması, ısınması, beslenmeleri, edebiyatı, giyim ve kuşamları olarak bu kültür incelenebilir. Ev eşyasının da Türk yaşantısı içinde önemli bir yeri olduğunu evlerin duvarlarının nakışlı duvar süslemeleri veya nakışlı çarşaf ve halılarla kaplandığı bilinmektedir. Yerlere halı, kilim, keçe, “kizi, kiviz” halı, kilim döşendiğinden, ipek kumaşın da döşek yüzü olarak, minderin = yapagut olarak kullanıldığından söz edilmektedir (Süslü, 2007: 3).

“Eski Türklerin kıyafetleri konusunda gravürler ve birtakım tarihi kalıntılardan bilgi edinilmiştir. Eski Türkler gerek göçebe hayatın gereği gerekse hayvancılıkla uğraşmalarından dolayı Orta Asya’da daha çok deriden yapılmış rahat kıyafetleri tercih etmişlerdir. Bir iç don, üste giyilen kaftan, çapan, şapan ya da çarpıt denilen bir çeşit hırka, ceket ya da palto ve ayağa giyilen çizme ve çarık bozkır kültürün dış giysileriydi. Kadınların giysileri ise şalvar, cepken ve ayakkabı ile başlıklardan oluşmuştur. Şalvar veya pantolon giymek rahatlık bakımından savaşçı kavimlere özgü bir giyimdi. Hunlardan itibaren atlı birliklerin kurulmasıyla, pantolon giyilmesi zorunlu olmuştur. Üzerine de kaftan ve şalvar giyilmiştir. Giysilerinin kumaşı seyahatte ve savaşta deriden, gündelik yaşamda kumaştan yapılmıştır. Yerleşik hayata geçişle birlikte dokuma giysiler giyilmiştir. Eski Türklerde ve Selçuklulardaki giyim tarzının birbirine benzediği yalnız Selçuklu kıyafetlerinde kadını erkekten ayıran en önemli unsurun baş kısmında olduğu görülmüştür” (Ögel, 1985: 9,101-103,113-116, 253-265).

“Eski Türklerde giyim eşyası olarak koyun, kuzu, sığır, tilki ve biraz ayı derisi ile koyun, keçi, deve yünü kullanılırdı. Bozkırın tipik elbisesi caket- pantolon idi. Çünkü süvari en rahat şekilde böyle giyinebilirdi. Başka kavimler kopça kullandıkları halde, Türkler düğme kullanırlar ve caketlerini, Çinliler ve Moğolların aksine sola açarlardı. Soğuk ve sıcak havalarda giyilen pelerinler kullanırlar, ayaklarına çizme, başlarına börk giyerlerdi. İleri gelen makam sahipleri, başlıklarının daha uzun ve gösterişli olmasından tanınırdı” (Kafesoğlu, 1986: 306-307).

Kök-Türklerin kullandığı kaftanlar, çakşır, çarık, çizme hemen hemen bütün Türk Devletlerinde kullanılmış olan bu tarz kıyafet Tanzimat ile terkedilmeye başlanmıştır (Barbarosoğlu, 2013: 97).

Geleneksel kadın iç giyimlerinin stil ve malzeme açısından incelendiğinde vücuda form kazandırma amacını taşımadığı, işlevsellik, sağlık ve birlikte kullanıldığı giysilere uyumun önemli unsurlar olduğu, sonuçlarına ulaşılmıştır (Çileroğlu, 2011).

Geleneksel kadın iç giyimlerini, genellikle pamuklu kumaşlardan oluşan gömlekler, uçkur ile toplanan, boyları değişiklik gösterse de tümü bol kesimli olan don ve şalvarlar, göğüslerin muhafazasını sağlaması amaçlanan ve illere göre farklı isimler alabilen yelekler oluşturmaktadır (Çileroğlu, 2011: 158).

3.1. Orta Asya Türk Devletlerinde Giyim ve İç Giyim

Türk giyim kuşamının geçmişi ile ilgili araştırmalar, giysileri saklama geleneğinin olmaması ve pek çok örneğin kaybolması nedeniyle kıyafet albümü ve kıyafet resimlemiş sanatçıların resimleri sayesinde yürütülmektedir (Görünür, 2010: 15).

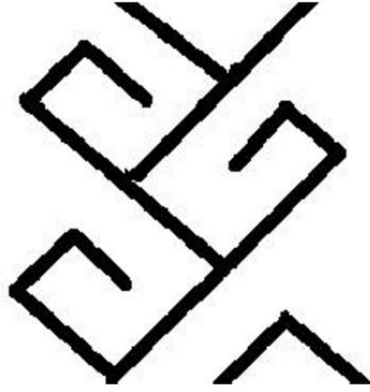
Büyük Hun devletinin kültürü dendiği zaman M.Ö. III. Asrın sonlarından başlayıp, M.S. III. Asrın sonlarına kadar devam eden beş asırlık bir kültür ve an'ane hatıra gelir (Ögel, 1988: 43).

Türklerin atası olarak kabul edilen Hunların da içinde bulunduğu Step Ulusları, dünya kıyafet repertuarına çok önemli katkılar sağlamışlardır. Her şeyden önce, onların sayesinde, günümüze kadar hala kullanılmakta olan pantolon, yayılma imkânı bulmuştur. Giydikleri cekete benzer, kısa üstlüklerin günümüz kabanlarına benzeyen türleriyle, bunlardan daha uzun olan kaftan da Hunların ve İskitler'in giyim dünyasına bir armağanı sayılır (Türkoğlu, 2002: 73).

Resim 54. İnsanlık Tarihinin Bilinen En Eski Pantolonu (<https://www.sciencenews.org/article/first-pants-worn-horse-riders-3000-years-ago>)

“Alman Arkeoloji Enstitüsü adına Çin’de arkeolojik kazı yapan arkeog Ulrike Beck ile arkeog Mayke Wagner, Çin’in Doğu Türkistan’da Sincan (Xinjiang) Uygur bölgesinde yapılan iki antik mezarda kısmi hasarlı, iyi korunmuş tarihin bilinen en eski yün pantolonları ile birlikte kırbaçlar, dizginler ve atkuyrukları bulundu. 40 yaşlarında savaşçı bir çoban olduğu düşünülen iki atlı göçebenin de pantolon giymişlerdi. Paçaları yırtmaçlı olan pantolonların bel kısmında üste oturması için kemere benzer kayışlara uygun yerler yapılmıştı” (Güneş, 2013). Business Insider’ın yayınladığı arkeolojik buluntu raporuna göre ilk pantolon yaklaşık 3000 yaşındadır (<https://www.sciencenews.org/article/first-pants-worn-horse-riders-3000-years-ago>). “Doğu Asya Araştırmaları Merkezi’nde Çin Dili ve Edebiyatı profesörü Victor Mair, Tarım Havzası’ndaki göçebelerin günümüzden 3400 yıl kadar önce at binmeye başladığını düşünüyor. Bu havza, pantolonların bulunduğu Sincan (Xinjiang) bölgesinde yer alıyor. Pantolonda dikkat çeken en önemli ayrıntı ise pantolonun sağ ve sol paçada, diz kapağına denk gelen kısmın hemen altında Türklerin kilim desenlerinden oba imlerine kadar pek çok eşyasının üstüne işlediği, kimi yerde koçboynuzu, kurt izi, kimi yerde eli belinde kadın olarak belirlenmiş hayat ağacına benzeyen bir desen vardı. (Bknz resim 57) Bugün halen Anadolu’nun pek çok yerinde rastlayabileceğimiz türden bu motif Türk dünyasında pek çok araştırmacının dikkatini çekti ve bu desen üstüne yorumlarını yaptılar” (Güneş, 2013).

Resim 55. Türk Motifi Örneği (Güneş, 2013)

Hoço, bir Uygur şehridir. Bu bölgede ise Maniheizme ait eserlerin bulunduğu bir saray vardı. Bu sarayda A. Von le Coq tarafından birçok Uygur yazma ve basma eserler bulunmuştur (Ögel,1988: 352). Öyle anlaşılıyor ki önceleri şehirde pek çok duvar resimleri varmış. Fakat bunlar sonradan çok büyük bir tahribata uğramış. Bazı bina ve eserler ise, mezar hırsızları ve hazine arayıcıları tarafından, araştırmacılar için istifade edilemeyecek derecede tahrip edilmiştir (Ögel, 1988: 353).

Resim 56. Hunlara Ait Noyun-Ula Buluntular (Türkoğlu, 2002)

Şalvar Türklerin tipik giyimi olup, savaşçı kavimlerin giyim tarzıdır. Bu giysiler kaftanın altına giyildiği için iç giyimi olarak adlandırılır. Türkler şalvar ve pantalona “Üm” derler (Süslü, 2007: 148). Şalvar; Üst kısmı bol büzgülü, paçaları ayrı ve genişçe dikilmiş üst dondur. Yün ve şaldan yapıldığı için şalvar adı verilmiştir. Aynı zamanda ipek ve

pamuklu bezen de yapılır. Kadınların şalvarları daha bol, erkeklerin ise daha dar olur. Beli uçkurlarla bağlanır. Potur; şekil olarak çakşıra benzemektedir. Çakşırdan farkı daha dar olmasıdır ve diz kapağından ayak bileğine kadar çok dar olarak devam eder (Süslü, 2007: 148).

Kaftan eski Türklerin de giyimidir. Göktürk heykellerinde ve Uygurlarda dize veya yere kadar uzanan beli kuşaklı, dik veya devrik yakalı kaftanlar görülür. Göktürk heykellerinin giyimi Anadolu Selçuklularına kaynak olmuştur. Göktürk devrinde Kırgız kadınları yün şayaktan veya Çin ipeklisinden kaftan giyerlerdi (Süslü, 2007: 144).

Tipik kadın kıyafeti üçetek'tir. Başta takka (fes, tepelik) üzerine çember bağlanır. İçlik üst giyeceğin altına giyilen dokumadan püsküllerle süslenmiş bir giysidir. Üçetek entari, ayak bileklerine kadar iner, bedenini iki yanı belden aşağı yırtmaçlıdır. Sarı kırmızı renkli kumaştan (kutnu) yapılır, astarı beyaz düz pamuk bezdir. Kaytan pamuktan veya ipekten olur. Şalvar, üçeteğin altına giyilir. Çizgili renk renk kadife ve ipekten yapılmıştır. İçi, don denilen renkli basma veya pazendir; ayak bileğine kadar gelir. Kuşak veya acem şalı, yünden çubuk desenli, bele sarılan bir çeşit kuşaktır, uçlarında bulunan (ipten) püsküllerle bağlanır. Üçetek, kadınların ata binmesini kolaylaştıran bir giysidir, üç eteğin önde bulunan iki ucu bele sokulur (İnancık, 2008: 285-286).

Von Le Coq'un Karahoça tomarı içindeki bir örnekte, kırmızı don giymiş bir kızın tasviri bulunmaktadır. Belki Hindistan'ın Ganj nehrine dini maksatlarla giyinip yıkanan Budistler gibi Doğu Türkistan'da mukaddes bir nehre girmek üzere hazırlanan bir kız olması muhtemeldir (Sevin, 1990: 11).

Lale motifi Türklerin pek eski zamanlardan beri kullandığı bir süstür. Laleleri yarım laleleri Karahoça resimlerim de de görüyoruz. Yeşil üç etekli elbiselerin kumaşı ya ipektir ya serase denilen bir nevi lamedir. Şal yakası, kısa kolları ve belinde ince bir kuşak vardır (Sevin, 1990: 38). Uygur metinlerinde böz, ipekli gibi değerli kumaşlar arasında zikolunur (Rachman, Böz: 590).

3.2. Büyük Selçuklu Devleti ve Anadolu Selçuklu Devletleri Giyim ve İç Giysileri

Türkler Malazgirt Savaşı ile Anadolu'ya geldiklerinde dokuma alanında derin bir bilgileri bulunmaktaydı. Anadolu Türkler Anadolu'ya gelirken dokumacılık alanındaki bilgi ve

kültürlerini de birlikte getirmişlerdir. Anadolu’da tarih öncesinden bu döneme kadar gelişmiş bir dokuma kültürü olan bu topraklar, Türklerin gelişiyle şekillenmiş ve büyük gelişmeler göstermiştir. (Dölen 1992: 3). Gezgin İbni Batuta Denizli’yi anlatırken “Burada dünyada eşi emsali olmayan altında işlemeli pamuklu elbiselikler dokunur, pamuğun iyi vasıflı oluşu ve kuvvetle eğirilmiş bulunuşu onun uzun süre dayanmasını sağlar” demektedir. Selçuklu sonrasında kurulan Osmanlı İmparatorluğunda dokuma en önemli endüstri haline gelmiştir (Raschman,: 589).

Pamuğun Anadolu’daki tarihi İ.Ö. 330 yılına kadar geriye gider. Ancak asıl gelişmelere XI. Yüzyılda Selçuklular ve XIV. Yüzyılda Osmanlılar döneminde ortaya çıkmıştır (Dölen 1992: 78).

Selçuklu kültürü ile Anadolu’ya taşınan giysilerin örnekleri seramik ve maden eserler üzerinde, taş kabartmalarda ve minyatürlerde yer alarak günümüze ulaşmış ve bilgilenmemizi sağlamıştır. Anadolu Selçuklu giysilerini tanıtmaya yönünden önemli kaynaktır. Minyatürler bize gösteriyor ki Selçuklu kadınlarının giysileri, gömlek, şalvar ve entariden oluşur. Şalvarlar bol paçalı, entariler uzun bol kollu, yakasız ve önden açıktır. Selçuklu kadınları bol entarilerini bellerine taktıkları kuşak ya da kemerlerle, dizkapağı ile topuk arasında bir boyda kullanmışlardır (Görünür, 2010: 12-13).

Don, Çakşır (ikisi de dize kadardır), potur (ağı dardır), zıpkazıvga (ağı körüklüdür) vb. ağı geniş olan şalvarlar, biçim olarak Türkler Anadolu’ya gelmeden önce de tanınıyordu. Bunun batı Anadolu’da çağımıza kadar görülen Zeybek donlarının kaynağı olabileceği düşünülmektedir (Türkoğlu, s.423).

Eski kaynaklarda, gömlekler ise çeşitli adlarla ancak günümüzdekilerle benzeşen sözcüklerle geçmektedir; göynek, köynek, içlik vs. Dede Korkut Hikâyelerinde “*göynek boğmakladı*” diye geçen ibare, gömleğin düğmelendiğini anlatmaktadır (Türkoğlu, 2002: 151).

Selçuklu devrinde, kadın ve erkeklerin cübbe gibi giysileri giydiklerini, üzerlerine giydikleri feracelerin eteklerinin uzun ve geniş, kollarının dar olduğunu, belindeki kemer uçlarının şalvarın içine sokulması ile yürümelerinin kolaylaştığını ve kemerlerin deriden veya kumaştan yapıldığını üzerlerinin çok süslü olduğunu belirtir (Süslü, 2007: 8).

Giyimi tamamlayan parçalardan biride Türklerde kemer şeklidir. Türkler, sosyal seviyelerine, özel zevklerine ve varlık derecelerine göre, çeşitli maddelerden yaptıkları kemer ve tokalarla giyimlerini tamamlarlardı. Tokalı kemerler altın, gümüş tunç ve yeşim taşından yapılırdı. (Süslü, 2007: 154-155).

Giyim-kuşamda kadın ve erkekleri birbirinden ayıran motifler farklıdır. Kadınlar zülüfleri ve takma uzun saçları, yüzlerindeki benler, sürmeli gözleri, allıkları ve kınalı elleri ile başlık çeşitlerinden yaşmak şekilleri, diademler ve alın ortasına konan kıymetli taşlar kendilerine özgü motiflerdir. Kaftan, mintan, elbise, hırka ve üç etekteki ortak yönler, yaka bordürü ve kollarda tiraz-bantların olmasıdır. Kaftanların sağdan sola kapanması bir özelliktir (Süslü, 2007: 187-188).

Görüldüğü gibi kadınların, giyim-kuşam yönünden erkeklerde pek farkı yoktur. Zaten sosyal yaşantı itibariyle de erkeklerle aynı konumda bulunuyorlardı. Ayrıca Halifenin elçisi İbnü'l Cevzi, Anadolu'da gördüğü Türkmen kadınlarının peçe takmadıklarını ve çok sağlıklı göründüklerini, bu arada bütün Türklerin Arap ve İranlılara benzemeyen kıyafetler taşıdıklarını belirtir (Cahen: 108).

Anadolu'da Selçuklu Anadolu'sunda, pamuk üretimi ve sanayii büyük gelişme kaydetti. Her önemli şehirde pamuk ve pamuklu satan pazarlar tespit etmekteyiz (Manakib, 1959: 23).

Türkler Anadolu'da iç giyim ürünlerinin tarihi gelişimine dair kanıtlar bulunmamaktadır. Kadınlar kendi dokudukları yumuşak ve yıkamaya elverişli kumaşlardan iç giyimlerini yapmışlardır (Tekel, 1990: 1).

3.3. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Giysileri ve İç Giyim

Osmanlı giyim geleneği, Orta Asya giyim kültürünün devamı niteliğindedir. Türkler yüzyıllar boyunca batıya doğru yönelişleri ve yer değiştirmeleri süresince giyim geleneklerini de birlikte taşımış, bu süreçte temel giyim unsurları geçtikleri bölgelerde yaygın hale gelmiştir (Görünür, 2010: 11). Türklerin Ana Yurtlarından getirdikleri giyim kuşamlarında, özellikle bazı alışılmış aksesuarlarda değişiklik yapılmadığı, bunları daha asırlarca kullandıkları gözlenmektedir (Türkoğlu, 2002: 142).

“Osmanlı’da giysi kişisel zevkten ve estetikten öte bir konudur. Giysiler, toplumun etiket kurallarının bir parçası ve toplumsal hiyerarşinin korunmasındaki temel unsurlardan biri olduğundan, hazırlanışına, tasarım zenginliğine, kumaşın cinsine ve süslemesine büyük önem verilmiştir” (Himam F. D., Ağustos).

“Osmanlıca ‘da elbise kelimesinin yansira kıyafet kelimesi de kullanılmıştır. Elbise manasına kullanılan kıyafet aynı zamanda kişinin ruh dünyasını yansıtan bir ayna olarak kabul edilmiştir (Barbarosoğlu, 2013: 12). Osmanlılarda giyim sosyal hayatta önemli bir rol oynamış, statüsü ve hayattaki rolünü ifade etmiştir. Giyilen kıyafetin renk ve formu anlam taşımakta olup, giyenin toplumdaki yerini göstermekteydi (Arıç, 2007).

Pamuklu kumaşların kıyafet haricinde birçok üründe kullanılmıştır. “Saraya eşya defterleri, ölmüş kimselerin mahkemece saptanan eşya listeleri (terekeler) ve gümrük ruzmançe kayıtları bunu açıkça ortaya koymaktadır. Sarıklarda ve kadın başlıklarında kullanılan tül ve tülbent çeşitlerinden, şalvar, kaftan, iç çamaşırı, yorgan, mendil ve yağlıklarından hamam peştamalı ve yastık ve minderlerden duvar ve kapı askı ve perdelerine kadar pek çok çeşitli eşya, pamuklu bez ve kumaşlardan yapılırdı. 1640 tarihli narh Defterinde 24 çeşit dülbend sayılmıştır” (İnancık, 2008: 77-78).

Dokumacılığın diğer önemli bir kolu da ipekçilikti. İpekçilik 14. yüzyıla kadar geriye gitmektedir. 16. yüzyılda İmparatorluğun genişlemesi ve refahın artmasına paralel olarak, devlet adamları ve halk arasında kaliteli ipektan dikilmiş elbiseler giyme modası da yayıldı. Başlangıçta ipekli kumaşlar Çin ve İran’dan satın alınmaktaydı. Yavuz Sultan Selim (1512-1520) devrine kadar Doğu ülkeleriyle Osmanlı İmparatorluğu arasındaki ticaret genellikle Acemler tarafından gerçekleştirilmekteydi (Önsoy, 1988: 8).

Türk giyimine dair bilgiye Fatih dönemine kadar yeterince ulaşamamaktayız. Görünür; (2010: 35) Türk kadınları genellikle giysileri saklamak yerine, kullanmaktan vazgeçtiklerinde, elbiseyi bozarak kumaşından çocuklara giysi ya da bohça, örtü yapmak için yeni fonksiyon üretmek anlayışı hakimdir. “Fatih döneminden sonraki Türk giyimi hakkındaki bilgiler ise yabancı gezgin ve ressamın eserleri ile Türk ressamlarının minyatürlerinden öğrenilmektedir. Hükümdarların ölümünden sonra giyimlerinin saklanması ile bu giysiler günümüze kadar ulaşabilmiştir” (Muratoğlu, 1994: 16) “Osmanlı İmparatorluğu’nda kıyafetlerin bilinçli olarak saklanmış olduğu tek yer saraydır. Topkapı Sarayı Müzesi’nde bulunan, padişahlar ve onların ailelerine ait

kıyafetler, vefatlarından sonra, kime ait olduğu belirtilerek hazineye aktarıldığı için günümüze kadar ulaşabilmiştir” (Görünür, 2010: 35).

“Osmanlıların kadın, erkek ve çocuk kıyafetlerinin arasında, ölçülerinden başka fark yoktur” (Tezcan, 2006: 225). Buna göre Topkapı Müzesinde bulunan ve Osmanlı Sarayı'nın Çocukları, Şehzadeler ve Hanım Sultanların Yaşamları, Giysileri (Tezcan: 2006) kitabından yer alan Sultan Vahdettin'e ait ince beyaz pamuklu kumaş dondan yola çıkarak Osmanlı iç giyimine dair fikir elde edebiliriz. (Bkz. Resim 59)

Terzi defterleri dönemin giysi özelliklerine ulaşabileceğimiz diğer bir kaynaktır. “Bu defterlerin en önemli özelliği saray kadınlarının terzilere olan, kumaş çeşitlerini, adlarını ve mühürlerini vermesi, dönemin kadın modasını, harem kadınlarının yaşantısını ve olaylarını yansıtmadır” (İpek, 2009: 64).

Resim 57. Sultan Vahdettin'inin Çocukluğuna Ait Don (Tezcan, Osmanlı Sarayının Çocukları: Şehzadeler ve Hanım Sultanların Yaşamları, Giysileri, 2006)

“Osmanlı döneminde kıyafetlerin kadın erkek ayrımı olmaksızın, 19. yüzyılın sonlarına kadar fazla değişiklik göstermeden, benzer öğelerde kullanıldığı, zamanla kesimlerinde küçük değişiklikler olduğu görülür” (Görünür, 2010: 15-16). Kadınlar giysilerini üç etek entari, kaftan, şalvar, önlük, cepken, yelek ve erkekler için de şalvar, potur, göynek-gömlek, yelek, kaftan, cepken, camadan olarak sınıflandırabiliriz. “Halk tabakasında,

gövdeye gömlek, mintan veya zıbın ve belden aşağısına don ve şalvar giyilirdi. Bunu üstüne önü yırtmaçlı ve kollu entari giyilip üstüne ve bele bir kuşak sarılırdı. Daha üstüne de rical ve zenginler kürklü ve işlemeli kaftan, orta sınıf cübbe ve yelek ve belden aşağıya darca baldırlı potur giyerdi” (Barbarosoğlu, 2013: 100).

“Hil’at; bir kaftan türü olmakla birlikte, genellikle hediye etmek maksadıyla kullanıldığından kaftan farklı bir işlevselliğe sahiptir. Saray doğunlarında, tebrik için gelen devlet ricaline padişah tarafınsan kürk ve hil’at hediye edildiği bilinmektedir” (Tezcan, 2006). 1764 yılında Büyük Prusya Kralı tarafından elçi Gregorovius, Sultan III. Mustafa’yı görme umuduyla İstanbul’a gönderilmiştir. Kendisine Kral’a göndermesi için hil’at hediye edilmiştir. Kaftan; genellikle hil’at için kullanılan bir tekstil malzemesi olan, altından dokuma bir kumaştan yapılmış (seraser), uzun kolları olan ve özel merasimler için yapılmış olduğunu gözükmektedir. Yakasız, önden açık olup yakasında altın dokuma bir bağcık ile bağlanıp, astarı pamuklu, deseni ise sade ancak şık geometrik desen detaylarıyla bezenmiştir. Gregorovius, hepsi pamuklu kumaş üstüne baskı desenli, şalvar, başlık ve bir çift bot satın aldığından bahsedilmektedir (Hadjianastasis, 2014: 130-132). (Bknz Resim 59) Ancak Kühnel’e göre, Gregorovius tüm bu parçaların hil’at’ın bir parçası olduğunu iddia etmiştir (Kühnel, 1952). Kitapta şalvar olarak bahsedilen parçanın şekil itibariyle dar olması sebebiyle iç don olması muhtemeldir.

Resim 58. Sultan III. Mustafa Tarafından Büyük Prusya Kralı'na Hediye Edilen Başlık, Bot, Şalvar
(Hadjianastasis, 2014)

Günümüze kadar ulaşan kıyafetler ve kaynaklardaki tasvirlerle göre kadınların ev giysilerinin alta şalvar, topuklara kadar uzanan göynekler, çeşitli biçimlerde entariler olduğunu gözlemleyebiliyoruz. “Şalvarların, dar, bol, diz boyundan bileğe kadar değişik uzunlukta olanları, paçaları dar ve bol olanları, bileğe göre düğmeyle ayarlanarak daralanları vardır. Ayrıca kalçın denilen, kumaştan dikilmiş, uzun çorap biçiminde olanlarına da rastlanır. Şalvarların belinde, 5 cm yüksekliğinde, içinden uçları işlemeli uçkurlar geçirilen uçkurluklar bulunur” (Tezcan, 1996: 18).

Pieter Coecke Van Aelst (1502-1550) Flaman bir ressam, heykeltıraş, gravürcü, mimar, kostüm ve dekor sanatçısı, tapiseri (tablo halı) dokumacısı olup, büyük bir olasılıkla Kanuni Sultan Süleyman zamanında Babıali'ye gelen Avusturya arşidükü Ferdinand'ın elçisi C. van Schepper'in maiyetinde bir kişiydi. Coecke notlarında, Kanunun kızı tasasız Raziye Sultan'dan;

“Beyaz bürümcük gömleğin üstünde üç sıra mücevherli sarkıntılar görünüyor. Üç etek tarzındaki kadın Türk usulü entarisinin önü ve yırtmaç kenarları bol mücevherle zerundud işlemeli. Dirseklere kadar inen kolların altından bürümcük gömleğin yenleri gözükmektedir.” diye bahsetmektedir (Sevin 1990: 82).

Özellikle 16. yüzyıl Osmanlı giysi tarihinin en gösterişli dönemidir. Bu yüzyılda Osmanlı ve Avrupa arasındaki ticari, siyasi ve kültürel ilişkiler oldukça yoğun bir şekilde devam etmiştir (Himam F. D., Ağustos). Türkler batıya doğru ilerledikçe giyim kültürü Balkanlarda da oldukça etkin olmuştur. Güney Doğu Anadolu'da Osmanlı etkisi yerleşmeden önce iki ayrı grup vardır ki bu gruplardan biri daha doğuda kalan, Bizans mirasçısı olan Ortodokslar yani Sırbistan ve doğusunda yer alan bölgede olanlar, diğer grup daha batıda olup Roma Katolik Kilise'ne bağlı Kuzey Arnavutluk, Hırvatistan, Macaristan gibi ülkelerdir. Bu ülkelerin giyim kültürü henüz Osmanlı topraklarına dahil olmadan ticaret yolu üzerinde yer almaları nedeniyle doğulu etkiler almıştır. Osmanlı hâkimiyetine geçtikten sonra buraya yerleşen Türkler ve Müslümanların etkisiyle giyim kültürü birleşmiş, buralarda da gömlek, şalvar, entari, hırka ve kaftan yüzyıllarca giyilmiştir (Scarce, 1987: 90,98).

Hatıralarını paylaşan bir başka yabancı ziyaretçi, III. Mehmed zamanında İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth'in saraya armağan olarak gönderdiği orgu kurmakla görevlendirilen Thomas Dallam; Harem Dairesindeki kızları “Kar gibi beyaz ve tülbent kadar ince olan şalvarların içinden kalçaları görüneni tül den kumaşının, bacaklarının yarısına kadar indiğini, üstlerine kırmızı, mavi renkte küçük cepkenler giydiklerini anlatmaktadır” (Tezcan, 98-99: 66)

Türk giyimi yüzyıllarca kesim özelliği açısından geleneksel anlayış ile devam etmiş, 17. yüzyıldan itibaren batıdan gelen etkilere paralel olarak, işleme teknikleri ve bazı süsleme özellikleri açısından etkilenmeye başlamıştır. Yüzyıllar boyunca, dokumaların enlerinin izin verdiği ölçüde, giysileri vücuda uydurarak biçmek yerine basit kesim tekniği

sürdürülmüştür. Kıymetli kumaşları ziyan etmeden kullanmak esas alınmış, buna rağmen kıyafetler göz oyalayan canlı parlak renkleri ve göze hoş görünen kumaş desenleri ile veya ustaca yapılmış işlemleri ile bir sanat eseri estetiği taşımıştır. Entari ve şalvarların yapımında kullanılan kumaşlardan bazıları kemha, seraser veya kadife iken 18. yüzyıldan itibaren desen kompozisyonları değişen hafif ipekliler kullanılmaya başlanmıştır (Görünür, 2010: 17). “XVIII. asır hanımlarında yazlık dahili kıyafetlerinde de ince bir üstlülle, içlik bulunurdu. Elbisenin göğüsten yukarı kısmından bürümcük gömleğinin katmerli yakası görünmekteydi” (Sevin, 1990: 101).

Bu dönemde üçetek entarilerin yansıra “ikietek” adı verilen önü kapalı olup yanları derin yırtmaçlı, şalvarla birlikte giyilen uzun etekli, etekleri bele toplanabilen bir tür ortaya çıkar. Avrupa giyim kültüründen etkiler alındıkça ortaya çıkan entari türlerinden biri de çan biçimindeki etekli, ön açıklığı göğüs altına kadar olup tamamen önden açık olmayan, takma kollu, yuvarlak yakalı, bele oturmayan, ancak üst kısmı daha uzun eteği bol, arkası kuyruklu, ön tarafına göre daha uzun tek parça entarilerdir. Bu entariler kadife ve atlastan yapılmış, dival tekniğinde sırma ile yoğun bitkisel motifli kompozisyonlarla işlenmiş olursa, “bindallı entari” adını almaktadır (Görünür, 2010: 23).

“18. yüzyılın başında saltanat süren Sultan III. Ahmet (1703-1730) bu yeni hareketi dikkatle takip eden yeniliklere açık bir kişiydi. Tarihimize Lale Devri olarak geçen bu dönem, Osmanlı sanatının da taze bir ruhla yeniden canlanması ve Batı'ya açılmasının başlangıcı kabul edilir” (Tezcan, <https://www.tarihtarih.com>,2013).

“Osmanlı'da Avrupa modasını ilk takip edenler saraya ve üst sınıfa mensup Müslüman kadınlar olmuştur. Dolayısıyla kıyafetteki değişim ilk önce sarayda başlıyor, sonra mali durumu iyi olan ailelerde, daha sonra da halkta görülüyordu” (Arıç, 2007). Batılı giyim maddi durumu iyi olan aileler tarafından yurtdışından getirilmiş ya yurtdışında yaşayan yakınları tarafından getirilmiş veya modeller baz alınarak diktirilmiştir.

Ekonomik ve askeri üstünlüğün ortadan kalktığı döneme denk gelen Tanzimat ve sonrasında dönemde oryantalist gezginlerin kalemine Osmanlı kadını da takılmıştır. XVIII. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda bulunmuş olan D'Ohsson Avrupalı kadınla Türk kadınına mukayese ederek tercihini Türk kadınından yana kullanır:

“Türk Kadını Avrupalı kadınların zihnine bir kâbus gibi yerleşen modanın esiri değildir. Türkiye’de hemen hemen daima aynı çeşit başlık aynı kumaşlardan yapılma, aynı biçim elbiseler kullanılır” (D’Ohsson, 1980: 99). Sonraki yıllarda bu durum değişecektir ve tartışmalara sebep olacaktır.

19. yüzyıl Osmanlı’sında, Miss Pardoe kıyafetlerdeki bu Avrupalı değişime şahit olan kişilerdendir. Onun ziyareti sırasında, moda dünyasındaki gelişmeyi etkileyen unsurlar; buharlı gemi seferlerinin 1830’da düzenli bir hal almış olmasıyla İstanbul’a Avrupa’dan gelen ziyaretçilerin artması ve Avrupa mallarının piyasada bolca bulunmasıdır. Bu bağlı olarak Osmanlı kadınları da Avrupa modasını yakından tanıma fırsatı bulmuşlardır (Görünür, 2010: 21).

Yabancı mamüllerin kullanılması Osmanlı İmparatorlu’nda 18. yüzyılda başlayan batılılaşmaya paralel olarak artış kaydetmiştir. Zira Avrupa tipi mobilya edinme, Batılılar gibi giyinme, Avrupa mamullerine, bu arada ipekli pazarını ele geçirmek amacıyla, kumaşlarının renk ve desen itibarıyla Şark zevkine uygun, fiyat bakımında da daha ucuz olmasına itina gösterdiler (Önsoy, 1988: 23).

Kadın kıyafetindeki çeşitlilik Tanzimat ile başlamış olmak ile birlikte kıyafet üzerindeki yoğun tartışmalar özellikle II. Meşrutiyet’ten sonra hız kazanmıştır. Tartışmaların iki önemli sebebi vardır: Avrupa modalarına uygun giyinmeğe başlayan kadınların kıyafetlerinin dine aykırı oluşu ve ekonomisi iflas etmiş bir İmparatorlukta Beyoğlu’ndaki mağazalar yoluyla paranın dışarıya çıkması. Kadın kıyafetlerinde kullanılmakta olan kumaş israfının engellenmesi yolundaki görüş Cumhuriyet’ten sonra da devam etmekle beraber kıyafetlerin dine aykırı oluşunun; Batılılaşma ve dolayısıyla modernleşmenin resmî ideoloji olarak benimsenmesinden dolayı tartışma konusu yapılmasına izin verilmiştir (Barbarosoğlu, 2013: 141).

Osmanlı’ya ait magazin basının başlaması 19. yüzyılın sonuna doğru, Medeniyet ile başlar. İçeriği yurtdışından getir (t)ilen ya da gayri-müslimlerden alınan, Figaro, Femina, *Lecturs Pour Tous* (Herkes İçin Okunacak Şeyler adlı Fransız popüler dergisi ki bu dergi İstanbul’da çok okunmuştu) gibi ünlü kadın moda dergileriyle Londra’daki Mapple ve Paris’teki Lafoyetten mağazalarının resimli dergilerinin, reklam kataloglarının (Çıkla, 2004: 92-93) ve gazetelerdeki ithal ürün ilanlarının son asır Osmanlı kentli yaşamını belirli kalıplar, ürünler, tarzlar ve kesimler bulunmaktadır.

Giyim alanında, yazılı basında yer alan reklamlar aracılığıyla üretim sektöründe olumlu etkiler yaratmıştır. Kadın dergileri, kataloglar, gazetelerde yer alan reklamlarda yeni çıkan ürünlerden kadınlar kolaylıkla haberdar olabiliyordu. Bu şekilde hem üretim hem de tüketim teşvik edilmekteydi. Bu açıdan basının yeri çok önemlidir (Orçan, 2014: 21).

1908-1909 yıllarında basılan Mehasin renkli basıma sahip ilk kadın dergisi olma ünvanına sahiptir. Kadınlara özel bu dergi, reklamı böyle yapmıştır:

“... Mükemmel bir moda gazetesi olacaktır. Her nüshada Avrupa'nın en meşhur moda gazetelerinden on parçayı müteceviz resimlerle iç çamaşırlarından en mutantan bir kostüme kadar resimleri arz olunacaktır” (Barbarosoğlu, 2013: 153).

Böylelikle güzelliğin tarifi Osmanlı kadınları tarafından değişmiştir. Güzellik sadece gazete ve dergilerde yer alan reklamlardaki Avrupai kadına ulaşmak olarak kabul görmüştür.

Batılılaşmanın görünürdeki yansımalarından olan kadın modasındaki değişim, geleneksel örtünme kalıplarının zorlanması kimi kez mizah basınının sivri eleştirilerine uğramıştır (Özdiş, 2010: 158). Bu devirde hanımlar Avrupa modasına göre o kadar süsleniyorlardı ki bazı kıskanç mizaçlı şarkıcılar, o zaman pek meşhur olan “Kalkın ey ehli vatan” marşının bestesine uydurarak:

“Feracesi mor martin

Üzeri türlü çiçek

Ayağında süslü potin

Gördüm ki uzaktan geliyor

Baktım uzaktan geliyor şemsiyesi ipek

Sandım saçaklı köpek”.

Diye hicvetmişlerdi (Nureddin, 1990: 129).

Bir diğer karakteristik nokta ise Avrupa giysilerinde cinsiyet ayrımının Osmanlı giysilerine oranla daha da belirgin olmasıdır. Örneğin giysi tarihinde *bifurcatedgarment* olarak ifade edilen giysiler arasına giren pantolon, Avrupa kadını için 19. yüzyılda *Bloomer* giysisi olarak bilinen giysi çıkana kadar giyilmesi imkânsız olan bir giysi olmuştur (Himam F. D., Ağustos). Oysaki bu özgürlüğe yeni kavuşan Avrupalı kadın aksine Türk kadını tarihi boyunca pantolon giyebilmişti.

Kadınların pazara çıkmaları ve dükkanlardan alışveriş yapmaları, daha çok Batılı tüketim kültürünün 19. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı toplumuna girmesiyle birlikte, ilk önce

İstanbul gibi büyük kentlerin belli semtlerinde ve caddelerinde görülmeye başlamıştır. Uzun bir süre zorunlu ihtiyaçların dışında kadının tek başına sokağa çıkması toplumca onaylanmamıştır. Bu kadınların üst ve alt sınıftan olup olmaması da önemli değildi (Orçan, 2014: 50).

1850’de Türkiye’de bulunan Anna Bowman *Doot In The Palaces of the Sultan* adlı kitabında moda konusundaki değişimi Abdülaziz’in Fransa seyahatine bağlar. Le Bon Marche’den sayısız ithal malı eşya almak için La Grande Rue’ye (Beyoğlu) alışverişe gelen Türk kadınlarının Türk yaşamında sessiz, bilinçsiz ama yinede çok şaşırtıcı bir devrim gerçekleştirdiklerini belirtir (Dood, 1903:389) (Germaner ve İnankur, 2002:177).

Tanzimat döneminde ilki 1829’da bir İngiliz askeri gemisinde yapılan ve devlet erkanının katıldığı baloların sıklaşması da kadın giysilerinin değişiminde etken olmuştur. Bu balolara yabancı diplomatların eşlerinin ve kızlarının dekolte tuvaletlerle katılmaları, 1856 da padişahın da ilk kez bir baloda görülmesi, Fransa kraliçesi Öjeni’nin 1868’de İstanbul’u ziyareti vesilesiyle bir batılı kadına gösterilen ilgi kadar onun görünüşü de, kadınların giysilerine yeni formüller aramalarına yönlendirmiştir. Misafir hükümdar eşlerini karşılamada padişahlarımızın (Abdülaziz, Abdülhamit, Mehmet Reşat, Vahdetin) onlara kollarını vererek saraya götürmeleri alışkanlığı eklenince ufuklar büsbütün genişlemiştir (Koloğlu, 1998: 14).

“Batılı üretim ve tüketim sisteminin Osmanlı üzerindeki etkisi ve ülkeye girişi genel olarak dört aşamada ele alınabilir. 1. Avrupalı devletlerle ticari anlaşmaların yapılması ve ithal ürünlerin girişi, 2. Yabancı sermayeli yatırımların başlaması, 3. Demiryollarının açılması ve stabilize karayoluyla bağlantıların sağlanmasına ulaşımında devrimsel gelişmelerin yaşanması, 4. Tarım alanında yeni üretim deneyimlerinin girmesi ve makineleşme eğilimlerinin artması” (Orçan, 2014: 72).

Osmanlı Devleti’nin son yüzyılı kadın kıyafetlerinin büyük değişiklikler gösterdiği, geleneksel giyim tarzından uzaklaşıp, tamamen ithal edilen bambaşka bir modanın etkisine girildiği bir dönemdir. Önce değişiklikler Avrupa giyim unsurlarından ve giysilerin detaylarından etkilenmekten ibaretken, 19. yüzyılın ortalarından itibaren geleksel ve Avrupalı giyim tarzı birbirine karışır (Görünür, 2010: 24). (Bkz Resim: 61) Resim 61’de Eskişehir yöresindeki gelin kıyafeti, geleneksel Türk kadınının giydiği gibi şalvardan ve üstten oluşmaktadır. Ancak süsleme, yaka olarak Avrupalı giyim modasından

örnekler taşımaktadır. Bunun yanında geleneksel Türk gelin kıyafeti kırmızı iken Avrupalıların kullandığı gibi beyaz renktir.

Emmeline Lott *Mısır ve İstanbul Haremindedeki Yaşam* adlı eserinde 19. yüzyılın ikinci yarısında İstanbul'da Avrupa ve doğu modalarının harmanlandığını belirtmiştir (1867). İstanbul, genel olarak her türlü uluslararası ilişkilere açıklığı nedeniyle, her zaman giyimdeki yeniliklerin ilk kez uygulandığı, bir tür moda merkezi gibi olmuştur. Modayı izleyenler artık şalvar giymiyor eskinin üç etekli entarileri Avrupalı bir giysiye dönüştürülüyor, ayaklara yüksek topuklu ayakkabılar giyiliyordu (Davis, 2006: 216).

Resim 59. Gelin Kıyafeti, Eskişehir, 20. Yüzyıl Başı (Görünür, 2010)

Enver Ziya Karal, giyim kuşam ve göreneklerdeki değişimin, Abdülmecit (1839-1861) döneminde başladığını, iç giyim, korse ve eldivenin bu dönemde Avrupa'dan ithal edilmeye başladığını ve bunların önce sarayda daha sonra da paşa ailelerine yayıldığını açık bir şekilde belirtmiştir (1951- 1964: 278-279).

İkinci Abdülhamit döneminde gerçekleşen değişimlerin öncekilerden farkını, Tanzimat öncesi ve sonrası devlet eliyle başlayan yenileşmenin bu dönemde aydın kesim tarafından kabul edilmesi olarak yorumlayabiliriz. Meşrutiyet dönemi, sosyal, kültürel, ekonomi, teknoloji ve bilgi seviyesinin Batı'dan ithal edildiği en yoğun dönemdir (Özer, 2006: 38). Avrupa tarzı giyimin kolayca yaygınlaşması bu kıyafetleri hazırlamak için her türlü malzemenin bulunuyor olması ile de ilişkilidir. Beyoğlu'nda Hristiyanların işlettiği pek

çok konfeksiyon mağazası bulunmakta ve terzi atölyeleri açılmaktadır. Bu mağazalarda Avrupa'dan getirilmiş olan kumaşlar, harçlar, eldiven, şemsiye gibi aksesuarlar, çoraplar, iç çamaşırları satılmaktadır (Görünür, 2010: 27). Farklı hayat tarzıyla bir noktada yüzleşmek isteyen Müslüman kesimin gideceği ilk yer, Hristiyan azınlıkların yaşadığı Batılı hayat tarzının büyük oranda hakim olduğu ve git gide canlanan Pera'dır (Özer, 2006: 23).

Resim 60. Kadınlar Mahsus Gazetesi Senakon? Marka Korse Reklamı – 22 Eylül 1904

19. yüzyılda dükkanlardan hazır giyim üretimi yapılan giyimleri almak mümkündü. (Görünür, 2010: 23). Batı kültürünün tanıtılmasında çoğunluk gayrimüslümün Pera'da yaşaması ve bu bölgede olana mağazaların çok büyük etkisi bulunmaktadır. (Özer, 2002:153).

Fiziksel olarak Batılı kadınına benzemeyen Türk kadınları, Avrupai bir görünüşe sahip olabilmek için korse giymişler, bu Türk kadınlarını zayıf görünmek adına yaptıkları bir işkence aletine dönüşmüştür. Bunun ciddiyetinin ve yaygınlaştığını farkedenden yazarlar, kadın gazete ve dergilerinde uzun zaman boyunca “korse meselesi” başlığı altında tartışma konusu olmuştur (Barbarosoğlu, 2013: 145). Türk kadını geleneksel kıyafetini çıkartıp korse giyerek Batılı kıyafetin “dik” liğine bürünmesi, kadınların doğrudan kendi başlarına aldıkları bir karar değildir. Kadınlar korseseden Abdülhamid'in bir sünnet

düğününde saraydaki kadınlara Avrupai korse giymelerini emretmesi vesilesiyle haberdar olmuşlardı (Barbarosoğlu, 2013: 153). Kadınlara Mahsus Gazetsinde yayınlanan reklamlar da korse satışına yönelik teşvik etmekteydi. Bu dönemde tüm Avrupa ve Osmanlı'da korsenin zararlarından bahsedilmekte olup, Gazetenin 22 Eylül 1904 sayısında Senakon marka korse reklamında; “Kadın vücudunu zarif bir şekle sokan ve iç organlara zarar vermeyen korse” olarak yayınlanmıştır. (Bknz. Resim 62)

Resim 61. Korse ve sütyen 20 yüzyıl başı Sadberk Hanım Müzesi Env. No. 9812/K 423, 9813/ K
(Görünür, 1999: 94)

3.3.1. Osmanlı İmparatorluğu Karakteristik Kadın İç Giyim Alışkanlıkları

3.3.1.1. İç Don

Tizer'in tanımına göre iç don "Bazı bölgelerde iç donu, diz bezi denen genelde diz kapağı uzunluğunda, yine el tezgahlarında dokunmuş, gelinlere helaiden dikilmiş içi astarlı, yöreye göre dattiri, tuman, çinti gibi isimler alan paçaları düz, fistolu veya tenteneli beli uçkurlu iç giysisidir" (1973: 7168).

Vücudu belden aşağı topuklara kadar örten ve bacaklar için iki paçası bulunan ve ten üstüne giyilen iç çamaşırına iç don ya da tuman da denilir (Koçu,1969: 93).

"Paçalara bağcık yerine ilik-düğme yapılanları, uçkur yerine de belden düğme ile tutturulanları veya uçkur kısmına lastik geçirilmiş olanları, yarım asırlık birer geçmişî olan türlerdir. Diz çakşırı giymeye mecbur olanların iç donları da yine beli uçkurlu ve ağ kesimi boldur. Fakat boyu diz kapağının üzerindedir. Diz kapağının üstünde kalan kısa erkek donları I. Dünya Savaşından sonra yayılmıştır. Saraylı kesimin iç donları bürümcük kumaştan kesilmiş ve üzerine *çintemani* denilen bir nakış yapılmıştır" (Ayhan, 2013).

Resim 62. Bursa (Dağ-Yörük) Yöresine ait Don Örneği- Yıl 1909

(Ayrıl Koleksiyonu Envanter no: Ayrıl-İÇ-002, Foto: Çiğdem Ertikin)

3.3.1.2. Göynek/ Gönlek/ İç Gömlek

Geleneksel Türk iç giyimin yegane parçalarından olan göynek direk tene giyilen bir giyim çeşididir. Terlemeyi önlemesi ve hareket özgürlüğü sağlaması amacıyla, genellikle krem

renkli, pamuk ve pamuk karışımı kumaşlar kullanılmıştır. Biçim olarak yakasız veya hakim yaka olup, erken dönemlerde iç gömlekleri topuklara kadar uzun olduğunu, sonrasında ise kısaldığını gözlemlemekteyiz.

Gömleğin dekoltesi oldukça açık bırakılan yakası, giyenin zenginlik derecesine uygun değerde bir mücevherle süslenebilmektedir. Göyneğin kol ağzına ve etek ucuna ipek iplikle tığ oyaları işlenmiş olan örnekleri görebilmekteyiz.

Koçu; (1965: 125). “Köküni “Gön” deri, ten anlamından gelen “gönlek” sözcüğü doğru olandır ve çıplak tene giyilen şey demektir” olarak açıklamaktadır.

Tizer (1973: 13) ise göyneği bu şekilde tanımlamaktadır: “Göyneğ, genellikle evlerde el dokuma bezlerden yaştan yaşa, mevkiye, mevsime göre değişiklik gösteren, gelinlere genellikle sevaiden dikilen bu günün fanilasını yerine giyilen üç enden ve boyu kalça hizasında olan sıfır yaka, oyuntusu açılmamış, bezli ve koltuklu, kendinden koltuklu, boşnak, dörtgen, gömlek gibi adı olan iç giysisidir”.

“Gömleğe iç entarisi de denilmektedir. Gömlek, iç çamaşırını yerine kullanılan bir giysidir. Günümüzde kullanılan gömlekle aynı adı taşısa da kullanım ve görüntü olarak hiçbir benzerlik taşımamaktadır. Şalvarın üzerine giyilen bu giysinin yapımında krem rengi, bürümcük ve bunu gibi hafif ipekli ve içini gösterecek şekilde ince kumaşlar kullanılmıştır. Oldukça sade ve düz hazırlanan bu giysilerin bol kolları ve etekleri üstüne giyilen giysilerin kenar kısımlarından görünmektedir” (Bilgen, 1999: 38).

Görünür (2005:353), gömlek konusundaki araştırmalarına kitabında yer vermiş ve “Önden açık entari, ince bir iç gömleği ve üzerine şalvar giyilmektedir. İç gömleği, çok ince şeffaf açık renk ipeklidir. Pamukla karıştırılarak dokunmuş gömleklilik dokumalar da vardır. 16. yüzyıldan itibaren ayak bileklerine kadar uzun olduğu günümüze gelen resimlerden ve belgelerden anlaşılmaktadır. 18.yüzyıl sonlarına kadar iç gömleğinin boyu uzun olup, 19.yüzyılda kısalmaya başlamıştır.” şeklinde bahsetmiştir.

“Türk halk giyiminde kullanılan göyneğler incelendiğinde, inceliği, hafifliği, teri emme özelliğine sahip olması ve en önemlisi esneme özelliği ile vücudun şeklini alması bakımından, göyneğlerin yapımında genellikle ipek, ipek pamuk veya ipek keten karışımı liflerden elde edilen bürümcük adı verilen dokumalar kullanılmıştır” (Koca & Vural, 2013).

Koçu (1969: 48) “Gömleklik bezlerin ipliğın kendi doğal rengi olan tatlı açık krem rengi olması gerektiğine dikkat çekerek, kadın bürümcüklerinde kafes adı verilen çubuklu dokumaların yapıldığını ve dört parmak enliğindeki bu çubukların genellikle kanarya sarısı, kiremit alı, mor, açık mavi renkli muhtelif genişlikte ipek çubuklar olduğunu ve bu kumaşların daha çok iç giyimde kullanıldığını belirtmiştir.” (Bkz. Resim 62)

Gömleğin Etekleri, kol ve yaka kenarları çeşitli işlemlerle bezenebilir. Genel olarak kemik rengi bürümcük kumaştan yapılmış olsada mor, sarı, yeşil gibi renklerde de olduğunu görebiliriz. Gölek yanlardan ve yaka kısmı dikilip, yaka kısmı giyenin isteyine göre ön açıklığının ayarlanması ve işlemesi için dikili bırakılır. (Bknz: Resim 62)

“Ayrıca keten, pamuk ve ipek ipliğinin karıştırılması ile dokunan bürümcük kumaşın iç çamaşırlarında kullanılması giysi fizyolojisi açısından önem taşımaktadır. Ketenin hava geçirgenliği, pamuğun ter emici özelliği, ipeğin hafifliği ile birleşerek sağlıklı bir kumaş türü oluşturması, bürümcük dokumaların ten üzerine giyilen ve özellikle iç çamaşırlarında kullanılan kumaş olmasında en önemli etkidir.” (Koca & Vural, 2013).

Montagu, Türkiye Mektupları (1717-1718) kitabında Türk kıyafetlerinden ve gömleklerden övgü ile bahsetmiştir: “Beni Türk giysileri ile görmeniz şaşarsınız. Ama yinede benim gibi sizde bu elbiselerin bana çok yakıştığını söylersiniz. Size de bir resim göndereceğim, ama yine de kıyafetimi tarif edeyim. Önce gayet geniş bir şalvarım var. Bu gayet ince gül pembesi, kenarı sırmalı kumaştan yapılmış bir şalvar, terlikler sıрма işlemeli beyaz deriden yapılmış. Şalvarın üstüne sarkan tül gömlek tamamen işlemeli. Gömleğin kolları kolun yarısına kadar iniyor ve çok geniş. Yakasını elmas bir düğme ilikliyor. Göğsün renk ve şekli gömlekten tamamen görünüyor” (Montagu,197?: 51).

Resim 63. Göynek Örneği (Cüneyt Ayral Koleksiyonu Envanter No: Ayral-İÇ-082, Foto: Çiğdem Ertikin)

Günlük gömleklerin dışında kişiyi nazardan, hastalıktan koruyan özel amaçlarla hazırlanmış gömlekler de bulunmaktadır. “Topkapı Sarayı Müzesi, padişah elbiseleri koleksiyonunda 87 adet tılsımlı gömlek, bir takma yaka, beş takke, on yazılı örtüden oluşan yaklaşık yüz civarında bir koleksiyon bulunmaktadır. Bu gömleklerin kişiyi hastalıklara, türlü kötülöklere karşı koruduğuna, hastalara şifa verdiğine, giyeni savaşta muzaffer kıldığına inanılırdı. Ayrıca gömleklerin yüzey düzenlemesi bir Kur’an sayfasının düzeni, bezemesi, sayfa kenarının tığları itibariyle büyük benzerlik göstermektedir” (Tezcan, 2011: 9).

“Şalvarın üzerine giyilen bu giysinın yapımında krem rengi bürümcük ve bunun gibi hafif ipekli ve içini gösterecek şekilde ince kumaşlar kullanılan göynek oldukça sade ve düz hazırlanan bu giysilerin bol kolları vardır ve etekleri, üstüne giyilen giysilerin kenar kısımlarından görünmektedir” (Davis, 2006: 188). Sevin (1990: 101) kıyafet tarihi ile ilgili önemli tasvirlerin bulunduğu, Onüç Asırlık Türk Kıyafet Tarihine Bir Bakış kitabında Le Costume Historique’den alınan resimdeki XVIII. yüzyılda, *Bahar Kıyafetiyle Bir Hanım*’ı; “Kuyruksuz kakımdan yapılan bu ince beyaz kürkün dirseklerinden üstüne kadar inen kollarının altından üç etek tarzındaki entarisinin kolları görünöyor. Entari mücevher veya sırma işlemeli. Ağız ağıza gül kaytan düğmelerle

tutturulan elbisenin arasından ve göğüsün üst kısmından bürümcük gömleği görünüyor” şeklinde tasvir etmektedir.

3.3.1.3. İç Yelek

“Geleneksel kadın iç giyimlerini, genellikle pamuklu kumaşlardan oluşan gömlekler, uçkur ile toplanan, boyları değişiklik gösterse de tümü bol kesimli olan don veya şalvarlar, göğüslerin muhafazasını sağlaması amaçlanan illere göre farklılık alabilen yelekler oluşturmaktadır” (Çileroğlu, 2011).

“Sütyen yerine kullanılan yelekler yuvarlak veya V yakalı, önü sık düğmeli, göğüs altına kadar inen boyda yapılmışlardır. Astarlı dikilen yelekler canfes kumaştan yapıldıklarım gibi patiska ve bürümcük adı verilen kumaşlardan da yapılmışlardır” (Çelik, 2013: 50).

Esirgenler (2001: 269), yelek yerine *delme* terimini kullanarak; “İç çamaşır olarak kadınların giydikleri, göğüslerin düzgün durması arkadan öne doğru iki tarafı uçkurlu, yuvarlak yakalı, kolsuz pazen veya humayundan yapılmış yelectedir” şeklinde bir tanımlama yapmaktadır. Çeşitli kaynaklarda yer alan iç yelekleri isimlerini, yöresel farklılıklar nedeniyle, *Dağlı-Delme*, *Sıkma-Delme*, *Cansıktı*, *Camedan* gibi terimlerle de görebilmekteyiz.

3.3.1.4. Göğüslük

Sarı (Sarı, 2017) Türk Gelenek ve Göreneklere kitabında; kırmızı ve yeşil renk ustufa kumaştan hazırlanan, bağcıkların dört ucundan boyuna ve bele arkaya bağlanan bir tür iç kıyafet olan göğüslükten söz etmektedir.

3.3.2. Cumhuriyet Dönemi Giyim ve İç Giyimi

Cumhuriyet Dönemi devrimleri, Tanzimat öncesine dayanan Tanzimat ve Meşrutiyet dönemleri boyunca yeni boyutlar kazanarak devam eden bir sürecin sonucudur (Özer, 2009: 443).

Kültürü medeniyetten ayırmayan Atatürk, Onuncu yıl nutkunda “Milli kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız...”⁵ Derken her alanda medenileşmeyi hedeflemiştir. O’na göre medeniyet, bilim ve teknikle birlikte yaşam biçimini dolayısıyla kıyafeti de içine almaktadır. Kıyafetteki değişim bunun bir parçasıdır.

Türklerin giyim-kuşam ve bu alandaki tüketim kalıpları, ilk defa çok açık ve daha kapsamlı bir biçimde, Cumhuriyet’le birlikte değişmiştir. Bu sadece sıradan bir değişim değil, daha bütüncü bir “uygarlık tercihi” olarak karşımıza çıkmaktadır (Orçan, 2014: 139). Giyim kuşamda, Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren uygulanmaya konulan inkılaplarla Türkiye’nin çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırılması hedeflenmişti. Bunun için eski ve işlevlerini yitirmiş kurumların terki kadar, toplumun dış görünümünün de değiştirilmesi önemliydi. Osmanlı Devleti’nden ulusal devlete geçişin tamamlanmak üzere olduğu ilk yıllarda kılık ve kıyafette değişikliklerle toplum, Batı tarzı kıyafetlerle Avrupalı bir görünüme kavuşacaktı. Mustafa Kemal Paşa bu konuda:

“Bazı yerlerde kadınlar görüyorum ki, başına bir bez veya bir peştamal veya buna benzer bir şeyler atarak yüzünü gözünü gizler ve yanından geçen erkeklere karşı ya arkasını çevirir veya yere oturarak yumulur. Bu davranışın mana ve anlamı nedir?”⁶

diye sorarak bütün alanlarda olduğu gibi dış görünüşte de çağdaş dünyanın gereklerini yerine getirme hedefini ortaya koymuştur.

Cumhuriyet ideolojisi ne Avrupalılar kadar açık kıyafetleri ne de Araplar kadar kapalı çarşaf türünden kıyafetleri tasvip etmektedir. Türk kadınlarının ölçülü sade, basit ve rahat kıyafetler giymesini önermektedir. Bu düşüncelerine karşılık, Mustafa Kemal Paşa, kadın kıyafeti konusunda kanuni bir düzenleme getirmemiş, kadınların kendi modalarını yaratacakları ve takip edecekleri kanaatindeydi. Ekonomik seviyesi yükselen kadınların çağın gereklerine uygun kıyafetleri ancak o zaman giyebileceği ve modayı takip

---

⁵ ASD, Cilt: II s.272

⁶ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri II, s.217

edebileceğini düşünür. Bu konudaki yenileşmeyi toplumsal gelişmenin akışına bırakmıştır (Dönmez, 1986: 193).

Cumhuriyet’le birlikte oluşturulan yasalara kadın konusunda Tanzimat uygulamalarının üzerine çıkmış, kadın-erkek eşitliğini getirecek tedbirler alınmıştır. Tanzimat’la başlayan ilk girişimlerde kadınların modern yaşamda daha aktif bir rol oynamaları yolundaki ilk adımlar atılmış, Cumhuriyet yönetimine devredilen bir miras bırakılmıştır (Özer, 2006, s. 233).

Cumhuriyet dönemini, Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinden ayıran en önemli özellik, geleneksel İslam-Osmanlı anlayışı yerine ona alternatif olarak ulus egemenliği ve bağımsızlık ilkesinin ön plana çıkmasıdır. Cumhuriyet’in kuruluş dönemindeki köklü değişimler, bu düşüncenin özlem olarak kalmak yerine, gerçeğe dönüşmesinin yollarını açan yapılması zor radikal değişimler ve devrimler olarak görülmüştür (Beyoğlu, 1999: 30,31).

Avrupa genelinde etekler daha darala darala adım atılmaz hale gelince dizlere kadar yanlara kadar yandan yırtmaçlı etekler çarşaf eteklerine de sirayet etti. Nihayet 1914’den itibaren etekler büsbütün kısaldı. Umumi Harb’de bütün dünyada umumi hayata iştirak eden süsten ziyade ihtiyaca uygun giyinmeye mecburdu (Sevin, 1990: 144). Kadınların çalışma hayatına atılmalarıyla birlikte eski giysileri yerine daha pratik ve rahat kullanımlı giysiler benimsenmiş, çarşaf ve peçe kullanımı giderek azalmıştır. İttihat ve Terakki Partisi, Türk Ocakları ile kadın kıyafetini düzenlemeye çalışmıştır (Kaplan, 1998: 180).

Türk kadınların hayatına giren diğer bir değişiklik ise Cumhuriyet’ke gelişen plaj kültürüne geçiş olmuştur. Bir zamanlar denizi kıyılardan ve sandallardan seyreden Türk kadını, önce çarşı hamamlarından deniz hamamlarına oradan da plajlara alışıacak ve çağa uygun olarak denizi ve kıyafetlerini benimsetmekte gecikmeyecektir (Burçak, 2000: 198). Deniz’e girme alışkanlığı 19. Yüzyılın ilk yıllarında başladığı söylene de çok yaygınlaşmadığı bir gerçektir. Deniz eğlencelerinde plaj kültürü, Avrupa’da da I. Dünya Savaşı’ndan sonra gelişecek, özellikle Fransa sahilleri dönem gazetelerinde yer alacaktır.⁷ İstanbullu okuyucular mecmualarda çıkan haberleri takip etmekte ve deniz kültürü ilie ilgili gelişmeleri izlemekteydiler. Cumhuriyet’in ilk yıllarında, kadınların kollarını ve

---

⁷ Avrupa’nın çeşitli yerlerinden Fransa plajlarını dolduran kalabalıkları gösteren fotoğraflar ve Avrupa’dan değişen deniz eğlenceleri konu edilmektedir. (Hâkimiyeti Milliye, 3 Ağustos 1927)

sırtını tümüyle, bacaklarını ise şort gibi kısmen açıkta bırakan giysiler moda olurken, kadın mayosundaki uzun paçalar ancak 1930'da kısılacaktır. Bu yıllarda ithal deniz mayosu reklamları gazetelerde yer alacaktır. 1930'lu yıllarla birlikte deniz kıyafetleri yeni modalardan esinlenecek, arkası açık ve fermuarlı mayolar yaygınlaşacaktır (Özer,2006: 418). Deniz giysilerinin giyilmesiyle, vücudunu göstermek durumunda kalan kadınlar, güzelliğine ve fiziğine dikkat etmek zorunda hissedecektir.

Devrin modayı değerlendirişi son cümlede vuzuha kavuşur. Türk kadını medeni ve modern bir moda uymak zorundadır. Bu zorunluluk Cumhuriyet kadınının tanımlanmasında daha net olarak ortaya konur: "Cumhuriyet devrinde yaşayan kadın bir cepheli kadın değildir. Bütün manası ile iş hayatından da kendini gösteren kadındır. Fikir kadını olduğu kadar süs kadınıdır" (İlyasoğlu ve İnel, (1849-1984) :73).

Ayral'ın (1990: 144) Türk kadınının iç giyim alışkanlıklarını incelediğinde çıkardığı sonuç; Türk kadınının uzun yıllar Orta Asya giyim kültürünü benimsediği ve memesiyle, bacağıyla pek uğraşmadan bol ve örtücü giysilere yöneldiği anlaşılıyor. Diğer sebeplere nazaran daha çok işlevsellik ön planda bulunuyor. Türkiye'nin, Cumhuriyet sonrası sanayileşme döneminde iç giyimin üretici yalnızca Sümerbank'tır (Ayral, 2006: 93).

Bugünkü Anadolu'nun sutyen tüketim grafiğine baktığımız zaman, iç giyimin bizim toplumumuzda, sarayda ve kentlerde var olduğunu ve Batı ile aynı çizgileri üç aşağı beş yukarı aynen sürdürdüğünü görüyoruz. İslam'ın örtünen kadını, haremde daha çok saç, toka ve kokular üzerine durmuş, elbisenin kumaşı daha önemli olmuştur. Kadının çağdaş bir görünüm kazanması ise Tanzimat Dönemi ile başlamış ama Cumhuriyet'le gerçekleşmiştir (Ayral, 1993: 41-42).

1930'larda Cumhuriyet hükümetinin ekonomik kalkınma programında ilk ele alınan tesisler, tekstil ve sanayi alanında olmuştur. Zafer Toprak'ın da belirttiği gibi, XIX. yüzyılda ilk fabrikalar, Avrupa'dan ithal olunan makineler ve çoğu Ermeni idareciler eliyle işletilen tesislerden ibaretti. Osmanlı döneminde ezici Avrupa Tekstil rekabeti karşısından, makine ve su kuvvetiyle işleyen Beykoz'daki Çuha fabrikası (1805) Türkiye'de ilk modern tekstil fabrikasıdır.

4. BÖLÜM: İÇ GİYİMİN MARKALAŞMA SÜRECİ

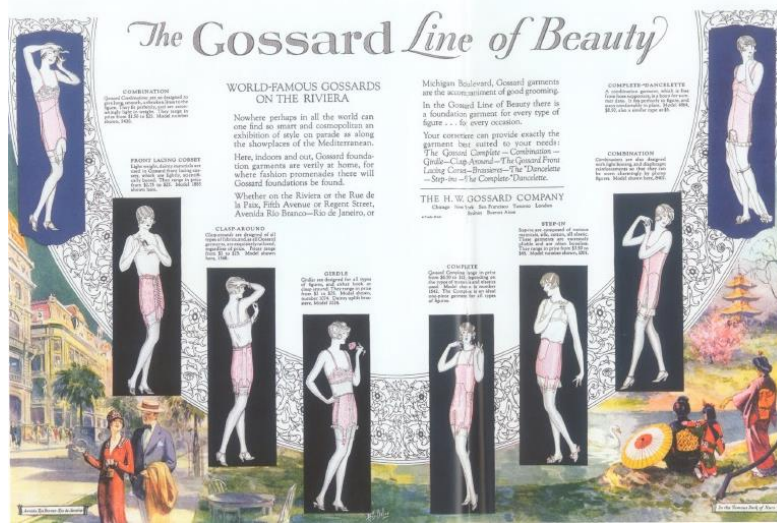
4.1. Avrupa’da İç Giyim Markalaşma Süreci

Modanın döngüsü, üretim- tüketim ilişkisiyle yakın ilişki içindedir. Bu sırada, henüz el tezgâhlarında devam eden dokumacılık ve diğer el üretimi her şey, “geleneksel” kavramı ile nitelendirilir. Gerek el sanatlarında gerekse geleneksel giysi üretim teknikleri ile giysi modellerinde endişe verici gelişmeler olur. Bu endişelerin akabinde gelişen, Arts&Crafts Hareketi ve 1890’da kurulan ‘Aesthetic Movement’ (Estetik Akım) hareketi, Avrupa’da tasarım okulları kurulmasına neden olur (Şahin, 2015: 26). Bu okullarda verilen eğitim, geleneksel olandan, moda olana geçiş için, geleneksel giyim ve tekstil sanatını yine geleneksel renk, desen, motif özellikleri ve teknikleri ile yeni tasarımlarda buluşturmayı amaçlamıştır (Arthur, 1980: 18-25).

Evde dokuma dönemlerinden, küçük çaplı işletmelere evde iç giyim üretiminden, teknolojinin gelişimi ve sanayi devrimi ile modern iç giyim üretimine geçiş olmuştur. Tarihe damgasını vuran ve 131 yıllık bir geçmişi olan uluslararası platformda üretim yapan Triumph markası dünya iç giyimine liderlik yapan firmalardan biridir. Günümüzde hala varlığını sürdüren marka, 1886 yılında bir ahırda altı adet dikiş makinesiyle işe başlamış, dört yıl içerisinde 150 kişilik çalışan kapasitesine sahip olmuştur. Korse ile bu işe başlamalarının sebebi; kurulduğu yıllar öncesine gidildiğinde korsenin en parlak dönemlerinden biri olmasıdır. Korsenin tarihinde de anlatıldığı gibi bu dönemde demir, kemik vb. malzemelerden ziyade kumaş ile korse dikimine başlanmıştır. 19. yüzyılda korselerin dikiş makineleriyle dikilmeye başlanması ile Spiesshofer ve Braun aileleri de bu yola baş koymuş ve *Spiesshofer & Braun* korse fabrikası kurulmuştur (<http://www.triumph.com/ca/en/26.html>).

Temel giyim alanında dünyanın en ünlü markalarından biri olan diğer bir marka, *Gossard* 1901 yılında Chicago’da Henry Willianson Gossard’ın kurduğu kaliteli giyim eşyası üreten bir firmadır. Bay Gossard yılda iki kez Chicago ile Paris arasında uzun yolculuklar yapar ve tasarımları için o güzelim Fransız ipeklerini, brokarlarını kendi elleriyle seçerdi. Kurduğu işi kısa sürede Amerika çapında yaygınlaştırmış ve ardından İngiltere’ye iç giyim ihraç etmeye başladı. H.W. Gossarda Şirketinin Londra Bürosu, 1921’de Regent Street’te açıldı. İlk satış kataloglarından her çeşit beden için türlü türlü korse ve sutyenler sergilenmekteydi. Kullanılan malzemeler ipek, brokar, koton, tıbbi ya da el yapımı lastik,

süet ve granit kumaş olarak adlandırdıkları gerçekten de taş gibi bir kumaştı (<http://www.gossard.com/About-Gossard/Heritage>).

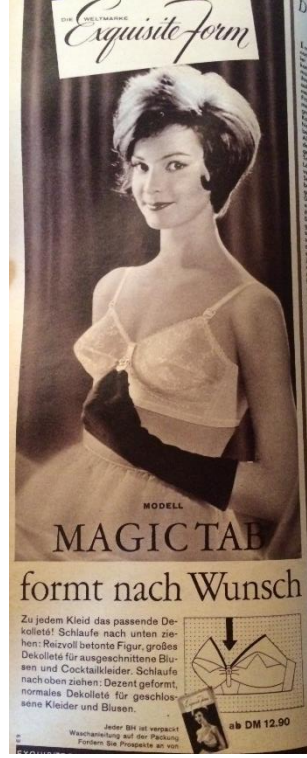

Resim 64. The Gossard Marka modern korse ve Girdle örnekleri (Nieder & Heimann, 20th Century Fashion: 100 Years Of Apparel Ads, 2016)

Gossard firması giyime bağlı olarak tasarımlarının yönünü değiştiriyor. 1900'lü yıllarda kadın modasında kıyafetlerin üst kısmı daha kapalı hale gelmiş, Gossard firması, korse ile sutyeni, jüponla sutyen veya kalçaları toparlayan bir korse ve sutyen olarak ikiye ayırmıştır. 1925'de İngiltere'deki ilk fabrikanın kurulmasından bir yıl sonra, Gossard "Gossard komple-on yedi saniye üzerinizde sloganıyla lanse ettiği bir korselet ile kauçuktan imal edilmiş inceltici bir korseler çıkardı. Ve aynı dönemde Gossard, o devrimci adımı atıp, korse bağcıklarını arkadan öne alarak bir gece içinde yüzlerce oda hizmetçisini işsiz bırakıverdi. Kadınların artık korselerini bağlamak için yardımcıya ihtiyaçları olamayacaktı (Ayril, 1993: 103).

Sutyeni kitlelere yayan, bunu bir satış malzemesi haline getiren, özel sipariş vermek zorunda kalmayacakları hazır mal olarak satmaya başlayan ilk firma ise Warner firmasıdır. Bunu da 1902'de yayınlanmış bir reklamından anlıyoruz. 1935'te Warner Bros Co. sutyenin *cup* bölgesi için ölçülendirme sistemi getirdi.1940'larda ekstra sünger kullanımı sutyenlere farklı şekiller verilmesini sağladı. 1948'de göğüs arası mesafe geniş tutularak fırfırlı sutyenler üretildi. 1950'lerde askısız elbiselerle kullanılmak üzere askısız sutyenlerde yapılmıştır. Bu yıllarda teenager'lar için ilk defa sutyen üretilmiş. Büstierde bu yıllarda kullanılmıştır (Tavman, 2004: 28 -30).

Kadın bedenini sınıflandırmayı düşünen ilk firma ise 1928 yılında çeşitli incelemelerden sonra beş ayrı kupa ayıran Avusturya'daki Berlei Korse Şirketidir. Bu araştırmalar tekrarlanarak iç giyimde ölçü kavramı ortaya çıkmıştır.

Resim 65. Wonder Bra Dergi Reklamı

1949-1959 sutyenin ve iç giyim diğer öğelerinin kişiliklerini kazandıkları yıllar olarak bilinir (Ayrar, 2006, s. 34). Bu yıllarda ki ünlü markalardan bir tanesi de *Chantelle* dir. Markasının sunduğu korse tasarımı, Lejaby'nın askısız sutyeni sunduğu zaman aralığıdır. 49-59 yılları aralığında iç giyim temel öğelerinden olan donlar da iyice çeşitlenmeye başlamış ve bugünün ilk bikini donlar (Belden değil kalçadan giyilen donlar) bu dönemde ortaya çıkmıştır.

Şirketin satış stratejisinin konfor olarak kullandığını söylemeyiz. Victoria Secret's her zaman konforundan ödün verecek olan kadın gruplarını hedef almaktadır. İç çamaşırını kendilerini seksi hissettirmesi, partnerlerini ise etkilemek için bu tür iç çamaşırını giyen genç kadın müşterilerdir (Chang vd. 2004: 9).

4.2. Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası İç Giyimde Markalaşma Süreci

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yasal zorunluluktan dolayı giyim ve kuşamda Batılılaşma süreci görülürken, 1950'den sonra şehirleşme olgusuna bağlı olarak, giyim kuşamda Batılılaşma doğal bir değişme trendine girmiş bulunmaktadır. Yasal bir zorunluluk olmaktan çıkmış, bir özeni ve moda haline dönüşmüştür. Deyim yerindeyse artık Batılılaşma halka mal olmaya başlamıştır (Orçan, 2014: 193).

Giyim kuşamdaki değişikliğin halka benimsetilmesinde Türk aydınlarının, basın ve özellikle mülki ve yerel idarelerin etkisi önem taşımıştır. Kılık-kıyafet inkılabına önce erkek kıyafetlerinden ve özellikle şapkadan başlanması, kadınlar arasında ise çağın gereği medeni kıyafetlerin yaygınlaşması için basın ve özellikle yönetimin çaba sarf ettiği görülmüştür (Çapa, 1996: 24). Şapka devrimi her ne kadar erkekleri hedef alarak yapılmış olsa da, kadınlar arasında önceye nazaran büyük bir hızla yayılacak ve yeni model ve tarzlar oluşturulan yeni moda kıyafetler gazetelerin kadın ve moda sayfalarında yerlerini alacaklardır (İkdam,1925: 10228).

Türk kadınının bir an evvel hürriyete kavuşmasında Hilal-i Ahmer gibi cemiyetler etkili olmuştur. Savaşlar döneminde muharebe meydanlarında yaralı askerlere bakmak için vazife alan Türk kadınları ilk defa olarak kendisinin yalnız bir süs ve eğlence vasıtası olmadığını ispatlamıştı. Mustafa Kemal Paşa nutuklarında kadınları cemiyetteki yerlerini almaya davet etmiş, İstiklal Madalyası alan kadınların listesi gazetelerde yer almıştı; Mustafa Kemal Paşa'nın eşi Latife Hanım'ın peçesiz olarak katıldığı yurt gezilerinde ata binmiş resimleri çıkmıştı. 1923 sonunda İstanbul'da tramvaylarda erkeklerle kadınları ayıran perde kaldırılmış, 1924 ve sonrasında dans salonlarında kadınlar boy göstermeye başlamış, 1926 uzun süren bir çalışmasından sonra Türk Medeni Kanun'u kabul edilmiştir (Özer, 2006: 238).

Yeni ve modern yaşam tarzı içerisinde, kadın güzel olmalı, modayı takip etmeli, sporla uğraşmalıydı. Bu çerçevede yeni bir yaşam tarzı çoğunlukla gazetelerin kadın veya aile sayfalarında yer alıyordu. Avrupa'da moda olan yelpazeler dahi mecmuaların sayfalarında Batıdaki gelişmeleri takip eden kadınların beğenisine sunuldu.⁸

---

⁸ Resimli İstanbul, 14 Eylül 1325/ 27.11.1909: 237

Farklılaşmanın en önemli yönü, basında yer alan çarpıcı reklamlar ve özellikle Beyoğlu vitrinlerinde sergilenen giyim ve dekorasyon alanında ithal mallar, caddelerin kalabalıklaşmasına sebep olmuştur. 19. yüzyıl gündelik hayatında görülen diğer bir yenilik ise, alışveriş yapmadan mağazaların vitrinlerini izlemektir. 19. yüzyıl gündelik hayatının bu yeni tipleri, zamanlarını geleneksel mekanların dışında geçirebilecek yeni bir mekan bulmuşlardır. Geleneksel Osmanlı insanı dolaştığı yer artık geleneksel mekanlar arasında sınırlı değil, birey olarak tarihinde ilk defa oldukça farklı bir gerçekle sokağa adımını atmış, gündelik hayat değişmeye başlamıştır (Işın, 1995: 99).

“Kaynakların verdiği bilgilere dayanarak Osmanlı İmparatorluğunda 15.yüzyıldan itibaren bazı usta isimleri ile firmaların öne çıktığı söylenebilir. 19.yüzyılda Batılılaşma hareketleriyle İstanbul Galata/Pera’ya yerleşen önemli firmalar, ülkemize de marka değerleriyle gelmişlerdir. Osmanlı padişahlarının kendi tuğralarının kullanma hakkını vererek bu firmalara yardımcı oldukları görülür. 15.yüzyılda kendiliğinden ortaya çıkan usta isimler ve markaları, 19.yüzyıldan sonra Batılı markaların gelişimiyle belirli yollardan geçerek kayıt altına alınmış ve tescil edilmişlerdir “(Tezcan, 2008; 139-191).

Batılı yaşam tarzına uygun, özellikle büyük şehirlerde, günün şartlarına göre büyük mağazalar vardı. Bunların en büyüğü İstanbul’da bulunurdu ve Osmanlı’da beri devam eden Boenmorché geleneğinin Cumhuriyet’in bu döneminde de devam ettiği görülmektedir. *Louvre* (bazem Luvr olarakta reklamlarda geçer), *Lions*, İstanbul *Bonmorché* (Bon Marché), *Karlman* (carlmann), *Baker* gibi büyük mağazalar Osmanlı’dan Cumhuriyet’e devreden köklü mağazalarıdır. Bunlar Paris, Berlin, Viyana gibi Avrupa’nın büyük kentlerinde açılmış olan mağazaların birer şubeleridir (Orçan, 2014:134). Tanzimat öncesinde İstanbul’dan Galata’ya başlayan bu iletişim giderek artmış ve Avrupa’ya özgü bir hayat üslubu ile tanışılmıştı (Özer, 2006: 33).

19. yüzyılın sonlarında Pera’ daki İstiklal Caddesi’ne yerleşen yabancı moda salonlarına uğramak da gündelik yaşamın bir parçası olmuştu. Bunun sebebi bu bölgenin aydınlatılmış caddelere ve alışveriş merkezlerine sahip olmasıdır. İstanbul’un varlıklı kadınları için yaşamlarında yeni bir hareket alanı açılmış, Avrupa’da olduğu gibi özellikle hali vakti iyi olan kadınların dış mekanda rahatlıkla kendilerini toplum içinde gösterebilecekleri bir ortam bulmuşlardır (Faroqhi, 2011: 276).

Resim 66. Maison Baker Pera Mağası Reklamı 1904 (Kadınlara Mahsus Gazetesi)

Avrupa'nın en ünlü mağazalarında satılan giyim eşyalarının kısa sürede Pera mağazalarında satışına başlanmaktaydı (Özer, 2006: 35). Karaköy Caddesi Galata'daki Tiring Mağazası Paris ve Londra ve diğer büyük Avrupa şehirlerinden tüm son ürünleri getirdiğini, biri karpuz kol ceket, etek ve çizmeli genç bir kadın, diğeri beli dar karpuz kol bir ceket giyen yaşlı kadınların resmedildiği reklam afişinde duyurmuştu.

Resim 67. Galata Tiring Mağazası Reklamı (<http://www.yeniakit.com.tr/foto-galeri/osmanli-doneminin-19-muazzam-reklamı-5014>)

XIX. yüzyılda basının yükselişi ile birlikte kadın nüfusu ithal moda, ev eşyaları gibi reklamların bombardımanına maruz kaldı. Kadın harcamalarını tetikleyen, *Hanımlara Mahsus Gazete*'si, genç ve orta yaşlı kadınlar, çocuklar ve küçük kızlar için Avrupa'nın en son moda kıyafetlerini, İngilizce veya Fransızca dergilerin illüstrasyonlarını yayınlamıştır (Boyar ve Fleet, 2016: 117).

İlanatlara asıl reklam havası veren gazete, 1840'da çıkan *Ceride-i Havadis*'tir. Bu gazetede, Fransa'dan ithal edilen ve Galata'da bir mağazada satıldığı duyurulan duvar kağıdı ile ilgili reklam yer alır. Bu reklam Türk gazetelerinde görülen ilk ticari reklam örneği olarak da kabul edilir. Bundan sonra, yine aynı gazete de çatal-kaşığı, dikiş makinesi, giyim-kuşam ürünleri, mobilya ve mefruşat reklamları görülmektedir (Orçan, 2014: 92). Konu modaya geldiğinde kadınlar Osmanlı basınında sınırlı kalmadı, *Weldons* ve *Fashions For All* gibi en yeni Fransız ve İngiliz dergilerini izledi (Nahid ve Süleyman 2004: 39).

İç çamaşırlarındaki Avrupa modası döneminin mecmuaları tarafından moda sayfalarında yayımlanır. “Her kadının her memlekette iç çamaşırına harici elbiseleri kadar ehemmiyet verir” başlığıyla verilen haberde, Avrupa'da iç çamaşırı terzilerinin çok para kazandığı belirtilmiş ve çizim resimlerle Paris'in en son moda iç çamaşırı numuneleri iktibas edilmiştir (Resimli Gazete,1339/1923).

Resim 68. Kadınlar Mahsus Gazetesi İç Giyim Reklamı 1904

19. yüzyılın son çeyreğinde tamamen Batılı özellikler taşıyan giysileri modanın merkezi Paris'e ısmarlayan saray kadınları, Paris'ten gelen model sayfaları üzerine, terzilere sipariş vermişlerdir (Özer, 2009: 337).

Avrupalı hayat tarzının taklit etme adına modanın yukarıdan aşağıya, Batılılaşmanın saraydan alt tabakalara doğru devam eden taklide dayalı giyim kuşam ve hayat tarzı cemiyet hayatına hakim olmuştu. Kıyafetler hızla Avrupa modalarını takip ederken saray halkının kıyafetleri büyük oranda doğrudan Paris'ten gelmekteydi. Paris'te hazırlatılarak İstanbul'a gönderilen kıyafetler hakkında İkinci Abdülhamit'in kızı Ayşe Sultan şunları yazmaktadır: “...Nasıl olur da bilmem, ölçülerimizi dahi almadan, Paris'ten gelen elbiseler bize tam gelirdi. Babamın fantezi yeleklerini, bütün gömlek ve çamaşırlarını Paris elçisi Salih Münir Paşa yaptırıp gönderirdi. Avrupa'dan gelen bu çamaşır ve yeleklerden pek genç işi bulduklarını oğullarına hediye ederdi.” (Osmanoğlu, 1986: 12)

20. yüzyılda Amerikan modası ve tarzı, ekonomik üstünlüğüne paralel olarak bütün dünyada kabul görmeye başlamıştır. Gücü elinde tutan modanın merkezi olma eğilimi günümüze kadar devam edecek bir anlayış olacaktır. Böylelikle bu moda şekillerinin İstanbul'a gelmesi çok gecikmemiştir. Özellikle Amerika'da gelişen sinema endüstrisi ve buna bağlı olarak dünyaca tanınmış sinema yıldızlarının giyim tarzları, taşıdıkları kıyafetler, plaj elbiseleri, başlıklar 1920'li yıllar boyunca ve sonrasında modayı oluşturan ve geliştiren hatta yönlendiren önemli bir kaynak teşkil etmiştir (Resimli Ay, 1930: 26-27).

İkinci Meşrutiyet'le başlayan Cumhuriyet döneminde devam eden magazin dergilerinde değişmeyen onu Avrupalı ve Amerikalı şarkıcı ve artistlerin hayat hikayelerinin, kıyafetlerinin ve günlük yaşamlarının anlatıldığı resimli hayat hikayeleridir. Ayrıca 1920'li yıllarda dünyanın güzellikleriyle meşhur namdar artistleri diye, birbirleriyle yarışarcasına şık ve güzelliklerini ifade eden resimler yayınlanmıştır (Büyük Gazete, 8).

Avrupalı gibi giyinmeye çalışan Osmanlı kadını için en büyük sorunlardan biri korselerdir. Avrupalı kadının alışkın olduğu bu moda, Osmanlı kadının hem vücut yapısına hem de gündelik hayattaki alışkanlıklarına uymayan bir giyim tarzıdır. Madeni balinalardan yapılan korselerin, bu giysiye yabancı Osmanlı kadını için sorun olabileceği, bu yüzden Osmanlıda üretilen balinasız “spor korseleri” kullanmalarını tavsiye eden yazılar, kadınlara yönelik gazete ve dergilerde sık sık tekrarlanmıştır (Fanny, 2006: 220).

Modaya getirilen bütün bu eleştirilere rağmen kadınların, Avrupa modalarına uymakta geri durmaması, Avrupa modalarını kabul etme konusunda genel bir kanının varlığı ve zihni bir alt yapının olduğundan bahsetmek mümkündür. Korse daha sonraki yıllarda Türk kadını tarafından oldukça kabul görecektir; bu kabulün arkasında toplumsal hayatta kendini göstermeye başlayan kadının yeni elbiseleri kendine yakıştırma isteğinin yarattığını söyleyebiliriz. Moda dergilerinden Süs'ün bu konuda son moda korse, elbise, terlik ve iskarpin gibi giyim eşyalarındaki yenilikleri okuyucularına sunmakta oldukça başarılı olduğu gözlenmektedir (Süs, 8 Kanunvevvel 1339 (08.12.1923)). Yeni moda korseler, derginin diğer sayfalarında da yer tutmuş ve yeni korseler o kadar zariftir ki elbiselerin altından görülmezler diye konulan resimlerle yeni moda tarzları oluşturulmuştur (Süs, 08.12.1923)⁹.

Kıyafetlerde yaşanan değişimlerden biri de geceleri giyilen kıyafetlerdir. Gece kıyafeti pijama, Osmanlı kültüründe pek bilinmez hatta pijama ile yatan görülse pantolonla yatıldığı sanılırdı. Entari, şehirli erkeklerin gece kıyafeti olarak uzun zaman giyilmiştir. Evde kalınan günlerde hiç üstten çıkartılmazdı. Fakat entari, hırka, takke yerini Batılılaşma ile birlikte Avrupai tarz gece elbiselerinde bırakmıştır¹⁰.

Türkiye'de Nylon Üretiminin başlaması; dönemin ekonomi politikası doğrultusunda Gemlik Sunğipek ve Viskoz Mamulleri Sanayii Müessesesini devralıp özelleştirmek ve yenilemek amacıyla 1957'de Sümerbank ve özel sektörün ortaklığı ile "Sun'i Elyaf A.Ş" kurulmuştur. Bu doğrultuda girişimlerde bulunan şirket gerekli dış finansmanın sağlanamaması üzerine Nylon iplik ithalatına başlanmıştır. Nylon ipliği üretecek fabrikanın 11 Eylül 1964 yılından işletmeye açılmıştır (Dölen, 1992: 190-191).

Türkiye'deki ilk sutyen üretimine ise 1952 yılında İstanbul'da başlamıştır. İç çamaşırların tamamı beyaz ve açık renklere düz dokuma ve şile bezi, basma, pazen gibi kumaşlardan yapılan uzun paçalı Anadolu kadını donu modellerinin hüküm sürdüğü bir dönem vardı. Tekstilimiz, saten dokuma, örme polyamid ve vücuda estetik sağlayan kullanışlı yeni kumaşlarla tanışır (Gökkaya).

---

⁹ Not: Müsamere veya raks elbisesi altına giyilebilecek hem gömlek hem pantolon tarzında vücudu saran elastiki özellikteki son moda korse giyinmiş kadın resimleri, Paris kıyafetlerinden modeller üzerinde kostümler, sabahlıklar, tayyörler, bulüzler, son moda fantezi terlik ve iskarpinler ayrı ayrı resmedilmiş.

¹⁰ Aksel, a.e, s. 117

İstanbul'un en eski iç giyim mağazalarının çoğunluğu Beyoğlu ve Tünel'de bulunmaktadır. 1967 yılında İstanbul Ticaret Odası Sanayicileri Adres Kitabında yer alan iç giyim firmaları, İzzet Lüks Tuhafiye Mağazası Külot ve kombinezon, Kelebek Korse, korse ve sütyen, Mediha Söyke iç çamaşırı, Çubuk Konfeksiyon sütyen, Emel Erol Apaydın külot, gecelik, kombinezon, İdeal Yako Hasan korse sütyen satışı yapmıştır. Bu firmalardan günümüze kadar ulaşan zamanında korseleri ile ünlenmiş olan 1936'da üretime başlayan Kelebek Korse'dir. 1930'larda Türkiye'de tekstil üretimi kısıtlı olduğundan korse üretenden firma da yoktur. İstiklal Caddesi'nde bulunan dükkânlar o yıllarda kendi makineleriyle ürettikleri malı satıyorlardı. Tabii üretim için yardımcı malzemeler gerekmektedir; bel lastiği, kumaş, korse lastiği, jartiyer vb. O dönemde korse lastikleri yurtdışından geliyor, ilk satışlarını bu malzemeler Kelebek Korse tarafından sağlanmaktadır. İlerleyen zamanlarda on yıla aşkın bir zaman sonra kendi ürettikleri korselerin satışına başlanmıştır.

Geleneksel giyim ürünlerine göre önemli bir farkındalık, konfeksiyon ve hazır giyim tarzında artık önemli kitleler hedef alınmaya başlamıştır. Hazır giyime yönelik ilk uluslararası yerli firma Vakko'yu görmekteyiz. Beymen (1971), Türk pazarına erkek hazır giyimiyle girdi. Koniteks Konfeksiyon, blue jeans ve diğer hazır konfeksiyon imalat ve satışı yapmak için 1976'da kuruldu (Orçan, 2014: 247).

	İmalât Nev'i
Sc. 76776/17261 İzzet Lüks Tuhafiye Mağazası Civan Acunbali Beyoğlu Tokatlıyan pasajı No: 8	-- Korse -- Sütyen -- Kilot -- Kombinezon
Sc. 77354/18144 Kelebek Korse Ticaret Ltd. Şti. Beyoğlu İstiklâl cad. No. 433 Tel.: 44 61 62	-- Korse -- Sütyen
Sc. 77604/18481 Mediha Söyke Sultanhamam Gürün han kat 7 No. 713 Tel.: 55 41 32	Kadın çamaşırı
Sc. 77898 Titiz Mağazası - Ali Titiz ve Ergun Titiz Kol. Şti. İstiklâl cad. 257/3 Güney Palas Tel.: 49 00 77	Kadın konfeksiyonu
Sc. 83058 Di - Ba Konfeksiyon - Tahir Taş Galatasaray Meşrutiyet cad. 15/6 Tel.: 44 96 56	Kadın iç çamaşırı
Sc. 86463 Yeni İdeal - Hadun Hasan Kadıköy İşkur pasajı 9/23 Tel.: 36 19 34	-- Korse -- Sütyen
Sc. 90136 Emel Erol Apaydın Cağaloğlu Yanık Saraylar Sok. Üğür İş Hanı No. 6	-- Kilot -- Gececik -- Kombinezon

Resim 69. 1967 Yılına Ait İstanbul'da Bulunan İç Giyim Markaları (İstanbul Ticaret Odası Sanayicileri Adres Kitab I 1967)

Türk kadınının ilk tanıdığı yabancı sutyen markası Alman Avusturya yapımı Triumph'dur. Böylesi bir pazarın oluşması üzerine Kom iç giyim fabrikası 1970'li yılların başında Amerika'nın Vaserette firmasından lisans almış ve Türkiye'nin ilk cup-size sutyenini üretmiştir (Ayrıl, 1993: 43).

“Türkiye teknik olarak doğru sutyen ile 1981 yılında resmen tanışmıştır. İthalatın serbest bırakılmasıyla ithal edilen ilk sutyen Warner's'dır. 1990'lı yıllara girildiğinde, askıların hazırlanmış tekniğinden, bone içlerine yerleştirilen özel yükseltici ve doldurucu yastıklara kadar, göğüsleri olduğundan büyük gösterme dönemi başlar. Birde iç giyimın öneminin artması ve kadınların içlerine ne giydiklerini göstermesi üzerine oturan konseptler bir akım halini aldı bu dönemde. 2000'li yıllar ise çok renkliliğe, yumuşak dantel, gipür, brode baskı, emprime boya baskı, pigment boya baskı, varak, sim, pul gibi birçok canlılık birlikte katıldı. Son olarak niteliği ve kullanım mükemmelliği nedeniyle kağıt baskıların egemenliği iç giyimi sardı. Taşlı aksesuarlarla da bütünleşen ürünler bir mücevher

özelliği taşıır hale geldi. Bunda, gittikçe aşığılara düşen pantolon ve etek bellerinin etkisi çok oldu ve olmaya devam ediyor” (Batal, 2004: 59)

Tüm İç Giyim Sanayiciler Derneğinin 2004 yılında yayınladığı rapora göre; “Türkiye’deki hazır giyim sektöründe iç giyim üretimi önemli bir yere sahiptir. Türkiye’nin 2004 yılı iç giyim ihracatının hazır giyim içindeki payı %35,9’dur. Türkiye’nin 2003 yılı itibariyle dünya toplam iç giyim ihracatında aldığı pay % 7,73; ithalatında aldığı pay ise % 0,15’tir. Bu rakamlar Türkiye’yi ihracat bakımından pazarın %17’sine hakim Çin ve Hong Konk’un ardından dünyanın 3. ülkesi yapmaktadır. Türkiye iç giyim ihracatını başta Almanya ve İngiltere gelmek üzere en çok AB ülkelerine yapmaktadır” (www.tigsad.com). 2017 yılı güncel olarak Tüm İç Giyim Sanayiciler Derneğinin 542 tane kayıtlı Türk iç giyim markası bulunmaktadır. 2004 yılında ilk kez yürürlüğe giren Turquality projesi, Dünyanın devlet destekli ilk ve tek markalaşma programıdır. Günümüzde gittikçe ağırlaşan rekabet koşulları ve değişen tüketim kalıpları uluslararası arenada yer almak isteyen şirketleri daha fazla katma değer ve daha fazla pazar payı anlamına gelen güçlü markalar yaratmaya teşvik etmektedir. Tüketicilerin gözünde bir marka referansı, Türk markaları açısından ise bir gelişim katalizörü olabilmesi amaçlanmış programda Penti firması program kapsamındaki tek iç giyim firmasıdır.

5. BÖLÜM: KATALOG

Fotoğraf 1. A. Cüneyt Ayrar Koleksiyonu Envanter No: Ayrar-İÇ-004, Bursa Yöresi Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin,01.02.2017

Katalog Örnek No: 1

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: Ayrar-İÇ-004

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 1930

Eserin Ölçüleri: Boy: 83 cm Bel: 140 cm Kalça: 180 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Keten

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Pesent tekniği

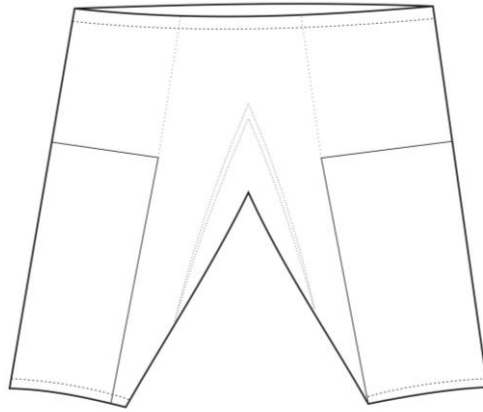
Eser Özelliği: Osmanlı'nın son döneminden ait bir don örneğidir. Beli uçkurla bağlanmaktadır. Diz altı boyundaki don krem rengi kaba ketenden dikilmiştir. Ağ kısmı ek bir parçanın ağanın ortasına dikilmesi ile oluşturulmuştur. Donun paçasının iki yanında

işlemeler bulunmaktadır. İşleme kare düzen içinde yerleştirilmiş dört çiçekten oluşmaktadır. Çiçekler çapraz konumda ikisi mor ve ikisi gri olup pesent tekniği ile işlenmiştir. Çiçeklerin etrafı siyah renk ipek iplikle işlenmiştir. Koleksiyoner Cüneyt Ayrıl'dan öğrendiğimiz üzere günümüzden 85 yıl öncesine Bursa Yörük (Dağ) Bölgesine ait bir dondur.

Fotoğraf 1.B. Cüneyt Ayrıl Koleksiyonu Envanter No: Ayrıl-İÇ-004, Bursa Yöresi Don İşleme Detayları

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Envanter No: Ayrıl-İÇ-004

Çizim 1.A Cüneyt Ayrıl Koleksiyonu Envanter No: Ayrıl-İÇ-004, Bursa Yöresi Don Teknik Çizim

Fotoğraf 2. A. Envanter No: U12-İÇ-001, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 2

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-001

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 66 cm Bel: 120 cm Kalça: 148 Cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: İpek/ Pamuk karışımı

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Antika işi

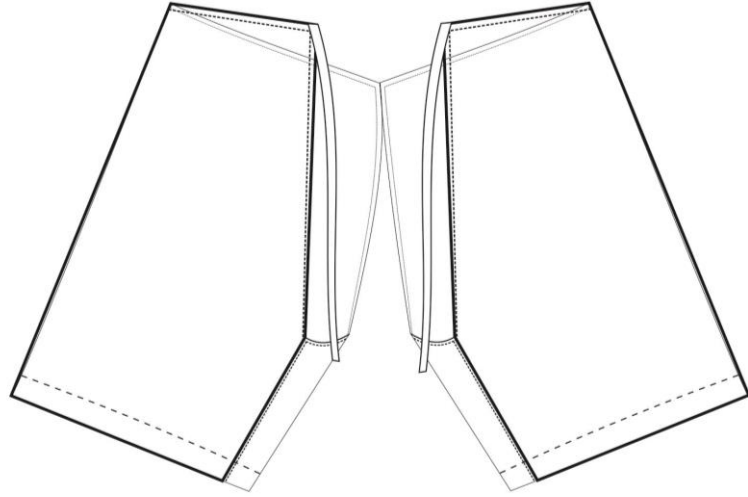
Eser Özelliği: İki don ve bir jüpon parçadan oluşan bir takıma ait bir iç giyimdir. İpek-pamuk karışımı bir kumaştan paçalı donun, paçaları arkadan ufak bir dikiş ile tutturulmuş olup ağa kısmı önden tamamen açıktır. Beli önde ince bağcıklarla bağlanmaktadır. Paçaları antika işi ile bastırılmış, yan dikişleri de antika işi ile birleştirilmiştir. Paçaların üstünde kalp şeklinde Fransız danteli kesilerek yerleştirilmiştir. Donun diğer kısımları el

dikişidir. Arka sağda “J ve A” harfleri işlenmiş olup, sahibinin isimlerinin baş harfleri olduğu düşünülmektedir.

Fotoğraf 2.B. Envanter No: U12-İÇ-001, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Süsleme Detayı

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Envanter No: U12-İÇ-001

Çizim 2. A. Envanter No: U12-İÇ-001, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 3.A.Şadiye Ulusoy Koleksiyonu Envanter No: U12-İÇ-002, İç Etek

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 3

Eserin Adı: Jupon/İç Etek

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-002

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. yüzyıl

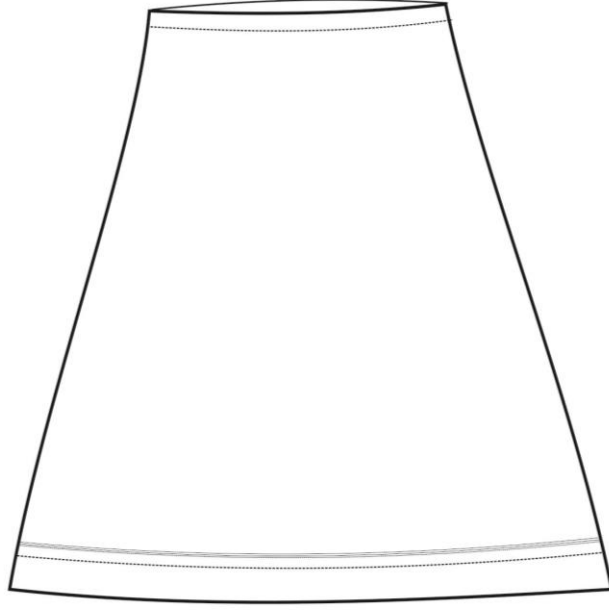
Eserin Ölçüleri: Boy:87 cm Bel:100 cm Kalça 56 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: İpek/Pamuk Karışımı

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Antika işi

Eser Özelliği: Takımın diğer bir parçası olan jüpon /iç etek ipek-pamuk karışımı bir kumaştan dikilmiştir. Bel kemeri antika işi ile tutturulmuştur. Kemerin altında dizi halinde Fransız dantelinden kesilerek yapılmış kalp şeklinde bezemeler bulunur. Kalplerin aralarında üçlü nervürler vardır. Ön kısmında daire içinde “J ve A” insialleri bulunmaktadır.

Envanter No: U12-İÇ-002

Çizim 3.A. Şadiye Ulusoy Koleksiyonu Envanter No: U12-İÇ-002, İç Etek

Fotoğraf 4.A. Envanter No: U12-İÇ-003,Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 4

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-003

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 57 cm Bel: 156 cm Kalça: 166 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: İpek –Saten, Dantel

Eserde Kullanılan Aksesuar: yok

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Sarma İşi

Eser Özelliği: İpek- Saten karışımı bir kumaştan yapılan don, bel kısmında arkadan ve önden ufak bir dikiş ile tutturulmuş olup ağası açıktır. Beline kendi kumaşından ince bir kemer geçirilmiştir. Donun arkasında sedef düğme bulunmaktadır. Paçalarının uçlarına tül geçmiş olup bu tül, rişölye işi ile tutturulmuştur. Paçaların birer köşesinde oval şekilde

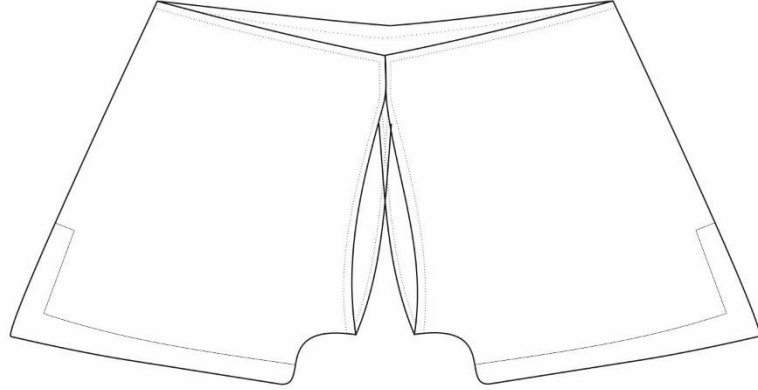

kesilmiş tüller üzerine sarma ile çiçek işlemleri vardır. Bu oval bezemelerden birbirine paralel olarak iki delik işi sırası uzanmaktadır.

Fotoğraf 4. B. Envanter No: U12-İÇ-003, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don İşleme Detayı

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Envanter No: U12-İÇ-003

Çizim 4.A. Envanter No: U12-İÇ-003, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 5. A. Envanter No: U12-İÇ-004, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin,01.06.2015

Katalog Örnek No: 5

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-004

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy:51 cm Bel: 156 cm Kalça: 156 cm

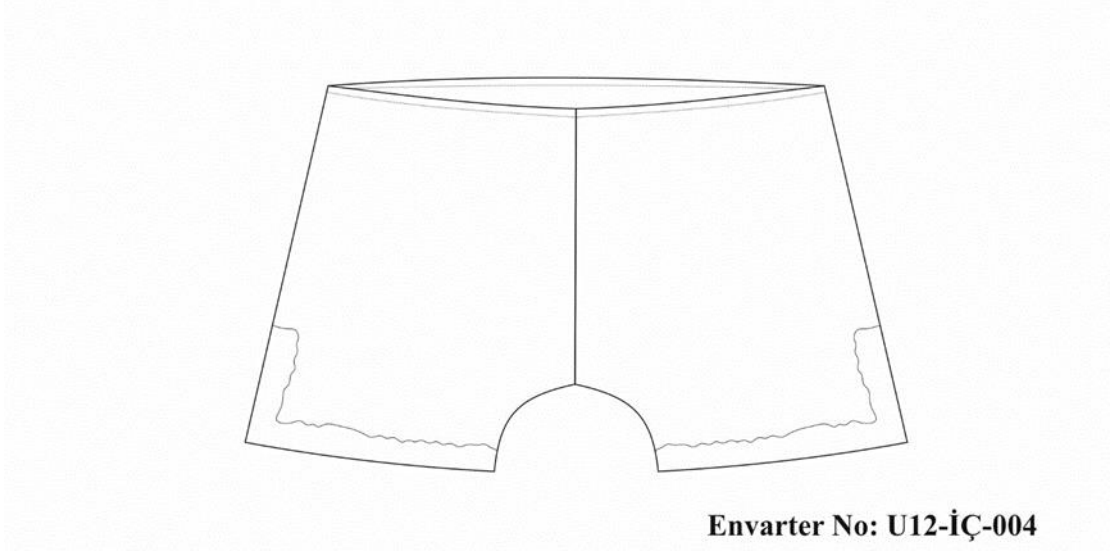
Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: İpek-Saten, Dantel

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Rişölye İşi

Eser Özelliği: İpek-saten karışımı kumaştan dikilmiş bir iç giyimdir. Paçaların iki yanı yırtmaçlı, ağı ise U şeklindedir. Bel kemeri yoktur ve kendinden dönmüştür. Paçaların uçlarına tül geçmiş olup, bu tül rişölye işi ile tutturulmuştur. Belde tam ortada insiali bulunmaktadır. Paçaların köşelerinde birer, oval şekilde kesilmiş, tül üzerine sarma

tekniki işlenmiş çiçekler vardır. Bu oval bezemelerden, birbirine paralel olarak uzanan iki delik işi sırası bulunmaktadır.

Çizim 5.A. Envanter No: U12-İÇ-004, Ŗadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 6. A. Envanter No: U12-İÇ-005, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 6

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-005

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. yüzyıl

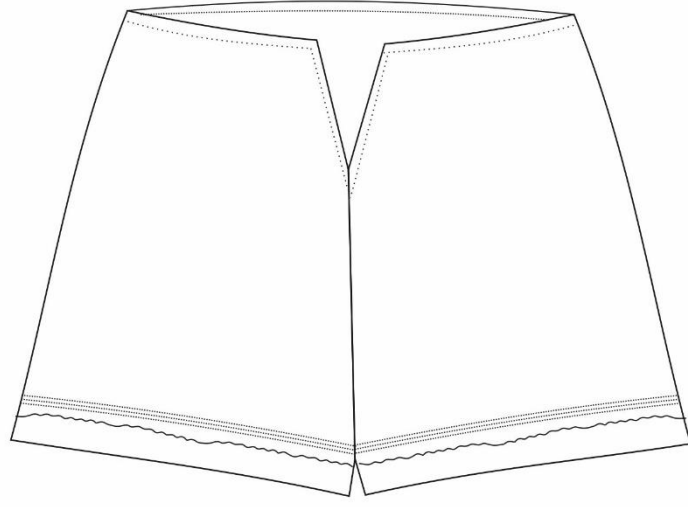
Eserin Ölçüleri: Boy: 56 cm Bel: 120 cm Kalça: 150 Cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Sarma işi

Eser Özelliği: Bel kemeri yoktur, kendi kumaşından dönmüştür. Bel bölgesi ön ortadan 10 cm açıklığı bulunmaktadır. Paçaların birer köşesinde oval şekilde kesilmiş tül üzerine sarma ile çiçek işlemesi vardır. Bu oval bezemelerden birbirine paralel olarak iki delik işi sırası uzanmaktadır.

Envarter No: U12-İÇ-005

Çizim 6.A. Envanter No: U12-İÇ-005, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 7. A. Envanter No: U12-İÇ-006, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Elbise

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 7

Eserin Adı: İç Elbise

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-006

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. yüzyıl

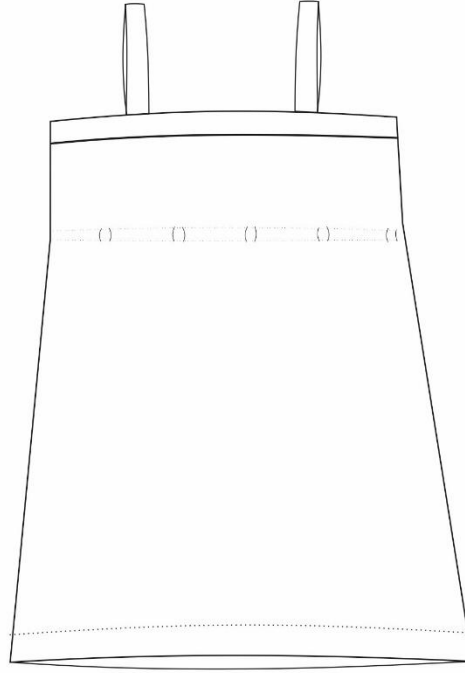
Eserin Ölçüleri: Boy:90 cm Göğüs:104 cm Bel:108 cm Kalça: 122 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: İpek-Saten, Tül

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Antika işi

Eser Özelliği: Askılı iç elbisenin askıları tül den oluşturulmuştur. Göğüs kısmının etrafını tül çevirilidir. Tül işi bedene rişölye ile tutturulmuştur. Etek baskısı antika işidir. Yan dikişiler el dikişidir. Kùlotların işinden karşılıklı önde iki adet oval şekilde kesilmiş tül üzerine sarma ile çiçek işleme si vardır. Baklava şeklinde sivri uçları yuvarlaklarla belirlenmiş bir çerçeve içinde “J ve A” insiali bulunmaktadır.

Envanter No: U12-İÇ-006

Çizim 7.A. . Envanter No: U12-İÇ-006, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Elbise Teknik Çizim

Fotoğraf 8.A. Envanter No: U12-İÇ-007Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Etek

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 8

Eserin Adı: Jüpon/İç Etek

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-007

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 71 cm Bel: 94 cm Kalça: 118 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk, Dantel

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:

Eser Özelliği: İnce kotondan dikilmiş jüpondur. Belinde bir ara danteli bulunmaktadır. Ara dantelin üstü tüldür. Belin ön ortasında ve iki etek ucunda birer melek figürü işlenmiştir. İşleme tersten yapılan gölge işinin arka yüze çıkan, makine dikişine benzer

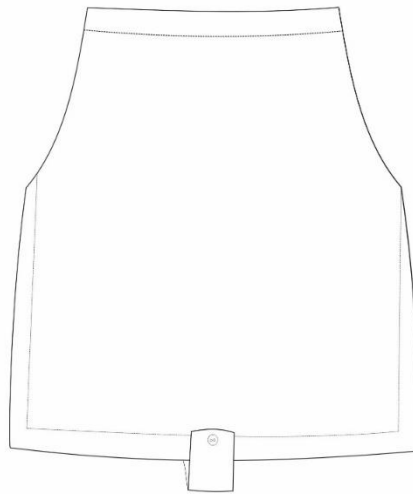

ve ters tarafı kullanılmıştır. Melek figürü bir çiçek dalından daire içine alınmış, iki tarafından borazan çiçekleri bulunmaktadır. Melek ağzında bir flüt tutup, kanatları belirgin bir şekilde işlenmiştir. Ağa kısmına aynı kumaştan iki katlı bir parça düğmelenmiştir. Bu geniş kesimli jüponun külot olarak da kullanıldığını düşündürür. Jüponun yanları etek ucundan kalça izasına kadar açık olup, etrafını ara danteli ve tül çevirir.

Fotoğraf 8.B. Envanter No: U12-İÇ-007, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Etek Süsleme Detay

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin,01.06.2015

Envanter No: U12-İÇ-007

Çizim 8.A. Envanter No: U12-İÇ-007, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Etek Teknik Çizim

Fotoğraf 9.A. Envanter No: Ayr-al-İÇ-012, Cüneyt Ayr-al Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Katalog Örnek No: 9

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: Ayr-al-İÇ-012

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 66 cm Bel: 72 cm Kalça: 122 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine dikişi

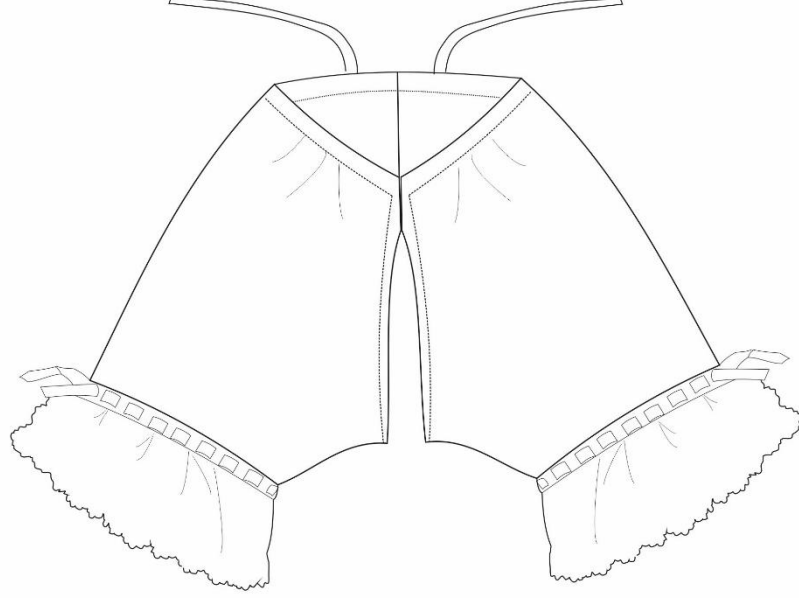
Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk

Eserde Kullanılan Aksesuar: Kurdele

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

Eser Özelliği: Arka bel kısmının ortasından geçirilen bağcıklar sıkılarak bel ayarı yapılmaktadır. Paçalar arkadan ve önden ufak bir dikiş ile tutturulmuş, beline kendi kumaşından ince bir kemer geçirilmiştir. Paçalarına uçlarına fistolu geniş fırfır geçirilmiştir. Bu parça pembe kurdele geçirilmiş bir hazır bantla paçalara tespit edilmiştir. İnce bel kemerinin altında sağ tarafta büyük harflerle “M ve B” harfleri beyaz ipek iplikle

sarma tekniđi ile iřlenmiřtir. Kullanan kiřinin isim ve soyisminin bař harfleri olduđu dűřünülmektedir.

Envarter No: Ayr-al-İÇ-012

Çizim 9.B. Envarter No: Ayr-al-İÇ-012, Cűneyt Ayr-al Koleksiyonuna Ait Don TeknikÇizimi

Fotoğraf 10.A. Envanter No: U12-İÇ-096, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 10

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-096

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 55cm Bel: 100 cm Kalça: 140 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk, Tül

Eserde Kullanılan Aksesuar: yok

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Sarma işi

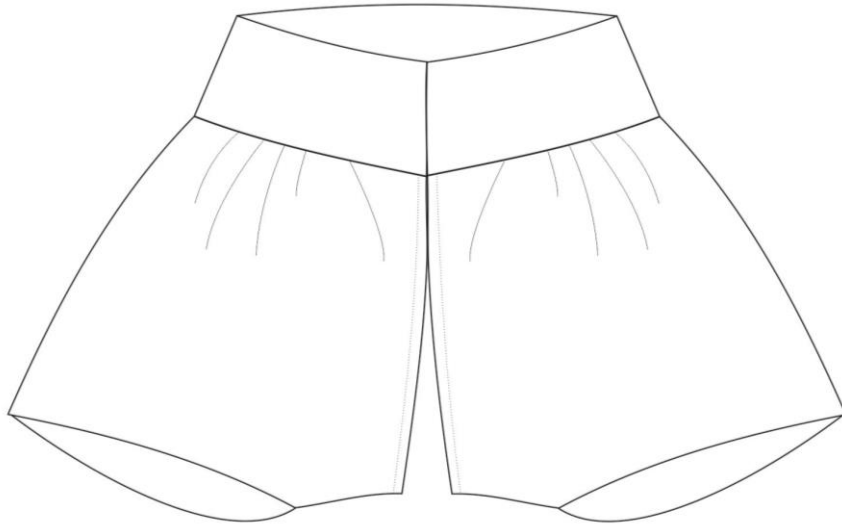
Eser Özelliği: Paçalar arkadan ve önden ufak bir dikiş ile tutturulmuş, beline kendi kumaşından kalın bir kemer geçirilmiştir. Geniş paçalarını tül geçirilerek paça bedenine yarım yuvarlaklarla dikilmiştir. Bu yarım yuvarlakların üstünde üçer adet tül geçirilmiş olup donu süslemektedir. Yuvarlakların konturları sarma işi ile küçük ve dal ve yaprak olarak çevrelenmiştir. Bel kemerinin altında sağ tarafta baklava şeklinde bir çerçevenin

içine büyük harfle “A ve S” insialı işlenmiştir. “A S” insialı taşıyan bir grup esere aittir. Bu A ve S insialı olan iç giyimlerin tamamı kullanmamış olup hasar görmemiştir. Bunlar göze alınarak çeyize ait bir grup parçanın kullanılmadan saklandığı varsayımını yapabiliriz.

Fotoğraf 10.B. Envanter No: U12-İÇ-096, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Süsleme Detay

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Envanter No: U12-İÇ-096

Çizim 10. A. Envanter No: U12-İÇ-096, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 11.A. Envanter No: U12-İÇ-012, Cüneyt Ayrar Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Katalog Örnek No: 11

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-012

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. Yüzyıl sonu 20. Yüzyıl başı

Eserin Ölçüleri: Boy: 81 cm Bel: 74 cm Kalça: 124 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk, dantel

Eserde Kullanılan Aksesuar: yok

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: yok

Eser Özelliği: Opal pamuklu kumaştan dikilmiştir. Ağa kısmı iki bacaktanda da açık bırakılmıştır. Beli kemerlidir, arkadan bağcıkla bağlanır. Paçalarına tasmayla koton dantel (hazır) geçirilmiştir. Paça uçları dilimlidir.

Envanter No: U12-İÇ-012

Çizim 11. A. Envanter No: U12-İÇ-012, Cüneyt Ayrar Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 12.A. Envanter No: U12-İÇ-013, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 12

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-013

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy:67 cm Bel: 80 cm Kalça:120 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

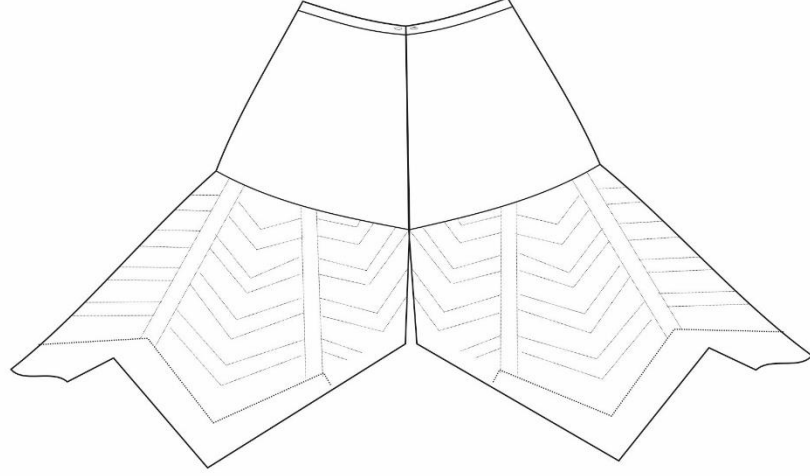
Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk, Dantel

Eserde Kullanılan Aksesuar:-

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: İnce opal kumaştan evaze etek kesimindedir. Ağa kısmı iki bacadan da tamamen açık bırakılmıştır. Önden tek düğme iliklenmektedir. Don yarıya kadar düz kumaştandır. Yarıdan sonra evaze şekilde genişleyerek, geniş sivri dilimlerle son bulur. Bu kısımda uçları aşağıya kadar sivri gelecek şekilde ara dantel kullanılmıştır. Ara dantel ince tül üzerine desenlidir. Paçaların kenarlarına da tül üzerine daha geniş bir dantel dikilmiştir. “Z ve M” insiali sarma tekniği ile işlenmiş olup kullanıcının isim ve soyisiminin baş harfleri olduğu düşünölmektedir.

Envarter No: U12-İÇ-013

Çizim 12.A. Envarter No: U12-İÇ-013, şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 13. Envanter No: U12-İÇ-013, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 13

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-014

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy:97 cm Bel: 86 cm Kalça:130 cm

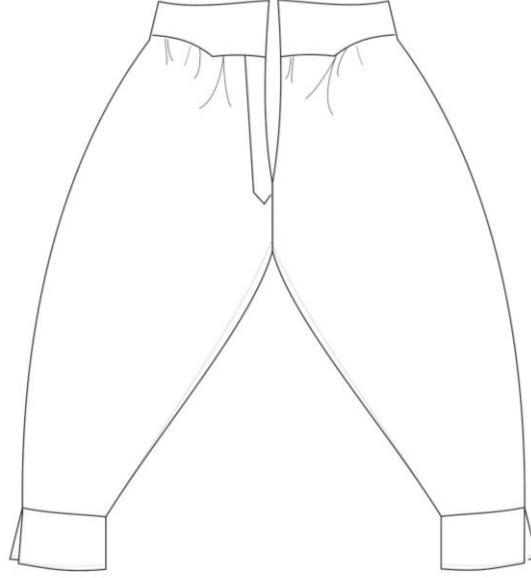
Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi, Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Sarma işi

Eser Özelliği: Patiskadan dikilmiş uzun paçalı bir dondur. Kemerini geniş, önü ağı uzunluğunda açıktır. Kemerinin sağ tarafında sarma olarak işlenmiş “W, E ve C” insialleri sarma tekniği ile işlenmiştir. İnsialler sap işi işlenmiş, çiçekli bir dal kaplar. Kemer arkada kendinden uzantılarla bağlanır. Bileğe kadar inen paçaları tasmalıdır.

Envanter No: U12-İÇ-014

Çizim 13.A. Envanter No: U12-İÇ-013, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 14.A. Envanter No: U12-İÇ-027, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 14

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-027

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 67 cm Bel: 88 cm Kalça:144 cm

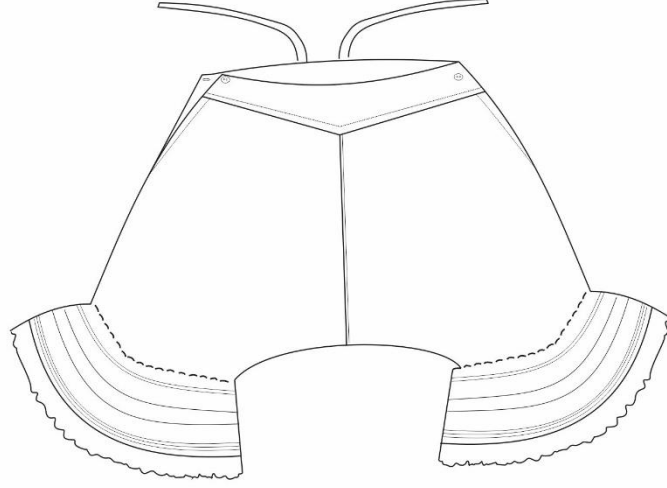
Eserin Dikiş Özelliği: Makine dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk

Eserde Kullanılan Aksesuar: Kurdele

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: Belden kemerli olup iki yanları 14 cm açık bırakılmıştır. Paçalar arasında yer alan ağası geniştir. Arka kemerde iki ayar bağcığı bulunmaktadır. Yanlar birer düğme ile kapanmaktadır. Paçaların ucuna geniş ve büzgülü olarak parçalar eklenmiştir. Nervürlü olup, bir sıra hazır ara danteli geçirilmiştir. Paçaların ucu hazır keten dantel ile çevrilidir. Paçanın başlangıcında bir hazır dantel içinden bir hazır kurdele geçer.

Envanter No: U12-İÇ-027

Çizim 14.A. Envanter No: U12-İÇ-027, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 15. A. Envanter No: U12-İÇ-032, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 15

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-032

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl başı

Eserin Ölçüleri: Boy:64 cm Bel: 88 cm Kalça: 128 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine dikişi

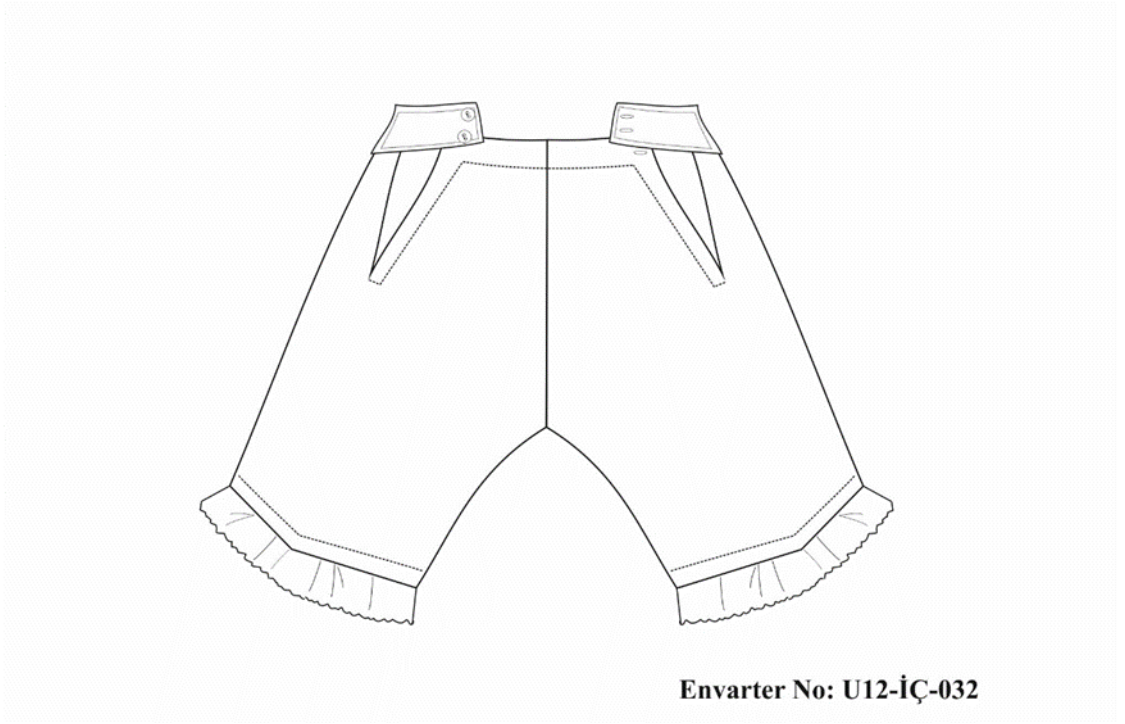
Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: Beli kemerli, paçaları geniş bir dondur. Kemer arkada iki yandan yırtmaçlı olarak dikilmiştir. Ve ikişer düğme ile kapanır.Kemerin altında orta dikiş üzerinde “M ve

F”harfleri okunmaktadır.Bu harfler küçük bir para üzerine dikilerek bedene dikilmiştir.Paçanın uçları büzgü ile bir tasmayla paçalara eklenmiştir.

Çizim 15.A. Envanter No: U12-İÇ-032, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 16. A. Envanter Nosu: U12-İÇ-047, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 16

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-047

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 69 cm Bel: 80 cm Kalça:160 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk

Eserde Kullanılan Aksesuar: Kurdele

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Ajur işi

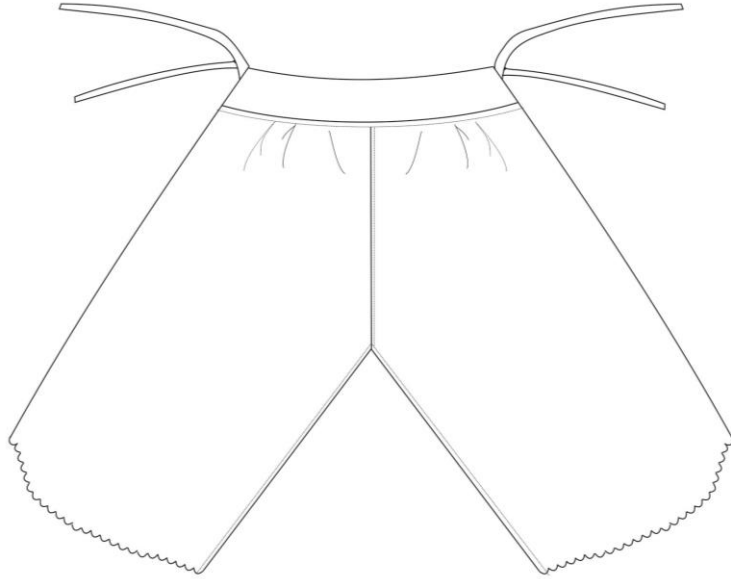
Eser Özelliği: Donun kumaşı pamuklu patiska kumaştandır. Paçaları geniş ve diz altı uzunluğundadır. İki yandan bağcıklarla bağlanır. Paçalar yuvarlak dilimli fisto ile bitirilmiştir. Fistoların üstünden sarı ipek bir kurdele geçirilip bağlanır. İki yanda kurdelelerin üstünde beyaz işe, ajurlu birer çiçek ve iki yana giden dal motifi işlenmiştir. Bel kemerinin arka ortasında büyük harf “A” harfi süslü bir şekilde işlenmiştir.

Fotoğraf 16.B. Envanter Nosu: U12-İÇ-047, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Süsleme Detayı

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Envanter No: U12-İÇ-047

Çizim 16.A. Envanter Nosu: U12-İÇ-047, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 17. A. Envanter Nosu: U12-İÇ-077, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 17

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-077

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy:40 cm Bel: 96 cm Kalça:104 cm

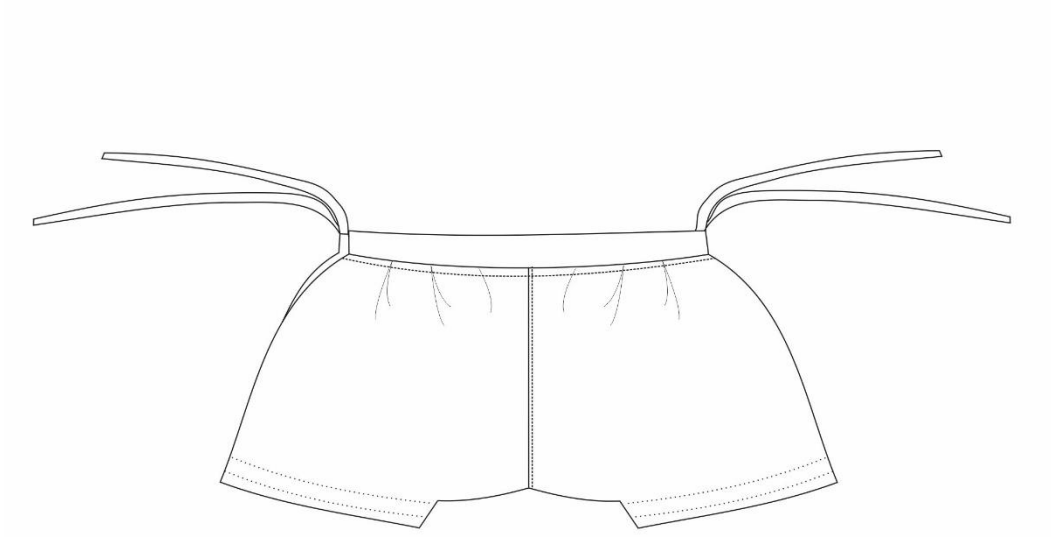
Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi, Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: Geniş bir ağ paçaların arasına eklenen bir parça ile sağlanmıştır. Paçalar kısa ve geniştir. Ağa genişliği ile aynı boydadır. Paçalarına kendi kumaşına işlenmiş ajurlu bir işleme geçirilmiştir.

Envarter No: U12-İÇ-077

Çizim 17.A. Envanter Nosu: U12-İÇ-077, şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 18.A. Envanter No: U12-İÇ-083 Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 18

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-083

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy:51 cm Bel: 84 cm Kalça: 156 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

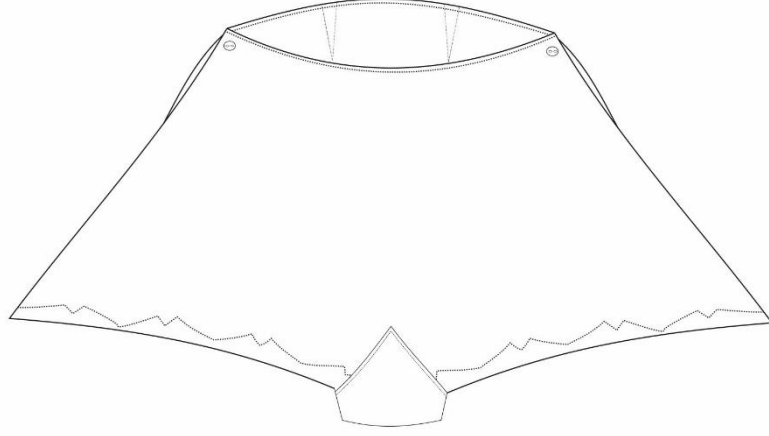
Eserde Kullanılan Malzeme: İpek

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Antika işi

Eser Özelliği: İnce pembe ipekten modern kesimli bir dondur. Bel kısmı kendi kumaşından dönmüş ve iki yanı birer düğme ile kapanmaktadır. Bel kısmı arkada yüksektir. İki ince pens ile bele oturtulmuştur. Paçaları geniş olup kısa şort kesimindedir. Paçaları kendi kumaşından kıvrılmış sivri hatlarla antika dikişi ile kapatılmıştır. Paçanın

iki yanında sap işi ile işlenmiş, sapların ucunda iki lale motifi ile aplike tekniği ile işlenmiştir. Çift katlı dar bir ağı bulunmaktadır.

Envanter No: U12-İÇ-083

Çizim 18.A. Envanter No: U12-İÇ-083 Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 19.A. Envanter No: U12-İÇ-084, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 19

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-084

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 38 cm Bel: 66 cm Kalça: 92 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: İpek-Saten, Dantel

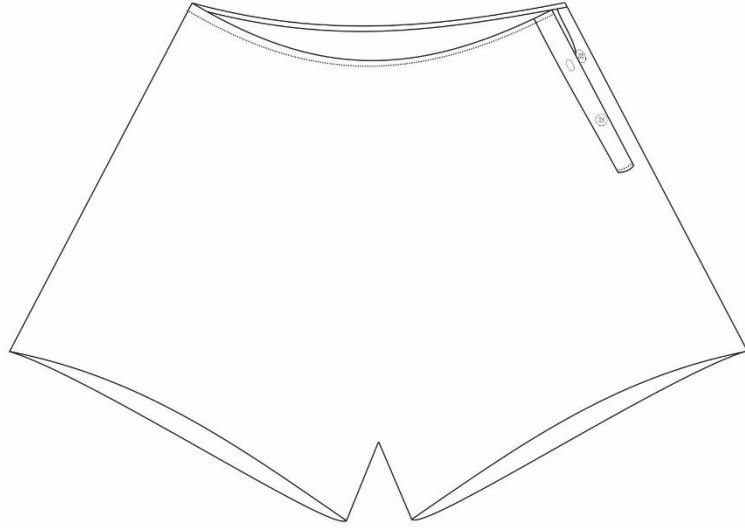
Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: Saten ipekten modern kesimli bir dondur. Bel kısmı kendinden dönmüştür. Yan açıklığı sol taraftan verilmiş olup ve bir yanı üçer düğme ile kapanır. Paçaları geniş olup kısa şort kesimdir. Paçaları Fransız danteli işlenmiştir.

Fotoğraf 19.B. Envanter No: U12-İÇ-084, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Süsleme Detayı

Envanter No: U12-İÇ-084

Çizim 19.A. Envanter No: U12-İÇ-084, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 20.A. Envanter No: U12-iÇ-090, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 20

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-iÇ-090

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 43 cm Bel: 76 cm Kalça: 85 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: İpek

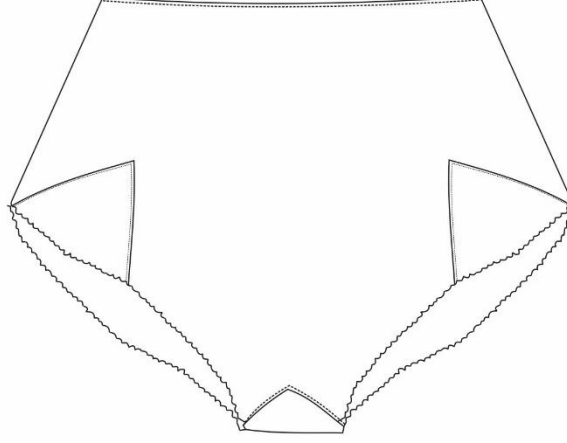
Eserde Kullanılan Aksesuar:-

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Sap işi

Eser Özelliği: Modern külot kesimindedir. İnce pembe ipektendir. Beli iki yanda birer ilik düğme ile kapanır. Paçalar dilimli fisto ile bitirilmiştir. İki yanda eklenen üçgen

işlenmiş şeklindeki parçalarla süslenmiştir. Parçaların üzeri sap işi ve gölge işinin tersi çevrilmesiyle oluşturulmuştur.

Envanter No: U12-iÇ-090

Çizim 20.A. Envanter No: U12-iÇ-090, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don Teknik

Fotoğraf 21. A. Envanter No: Ayrıl İÇ-025, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait İç Etek- Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Katalog Örnek No: 21

Eserin Adı: İç Etek- Don

Eserin Envanter Nosu: Ayrıl İÇ-025

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 35 cm Bel: 60 cm Kalça:70 cm

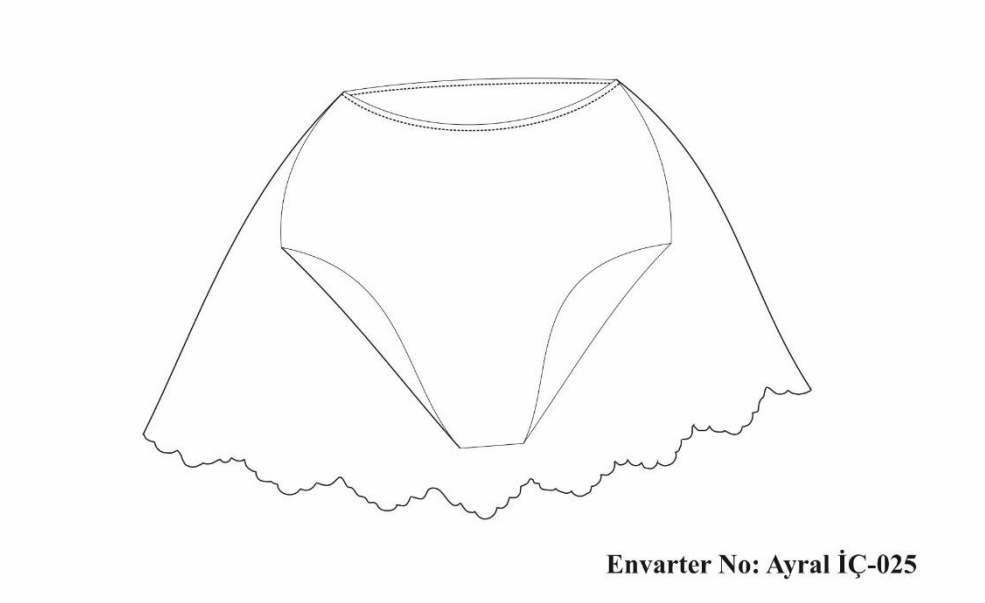
Eserin Dikiş Özelliği: Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Naylon, Dantel

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: “Made in France, Lejoby, 40 Nylon 40 beden” yazılı etekle külot birlikte kullanılmaktadır. Dantel eteğin içine naylondan külot dikilmiş ve ikisi birleştirilmiştir. Beli lastiklidir.

Envarter No: Ayrat İÇ-025

Çizim 21.A.Envanter No: Ayrat İÇ-025, Cüneyt Ayrat Koleksiyonuna Ait İÇ Etek- Don Teknik Çizim

Fotoğraf 22. A. Envanter No: Ayr-al-İÇ-022, Cüneyt Ayr-al Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Katalog Örnek No: 22

Eserin Adı: Jartiyer Bantlı Külod

Eserin Envanter Nosu: Ayr-al-İÇ-022

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 33 cm Bel: 76 cm Kalça: 96 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Naylon

Eserde Kullanılan Aksesuar:-

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

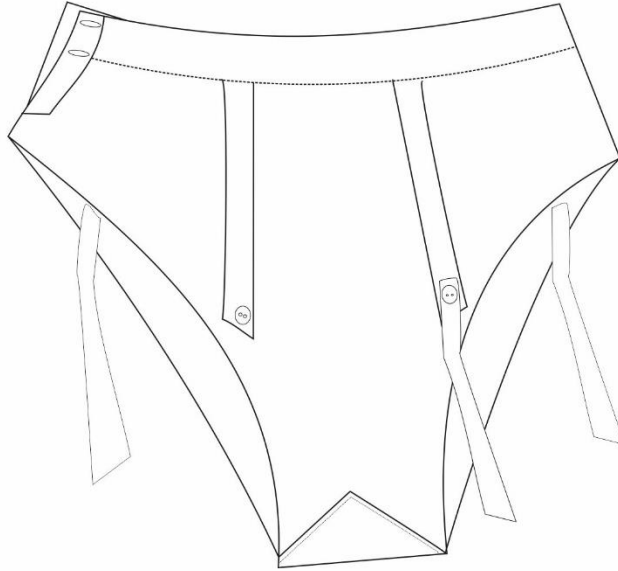
Eser Özelliği: Blutti Made, Modele Depose marka çamaşır olan jartiyerli külodun etiketinden 42 beden olduğu, naylon kumaştan üretildiği ve Fransız malı olduğu anlaşılır.

Açık pembe naylondan yapılmıştır. Paçaları kasıkta, beli lastiklidir. Aynı zamanda sol tarafta iki düğme ile kapanır. Kapanan kısmın içinde de yarı bir etiket yer almaktadır. Bele tespit edilmiş dört jartiyer bantında öndeki biri eksiktir.

Fotoğraf 22. B. Envanter No: Ayrıl-İÇ-022, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Envanter No: Ayrıl-İÇ-022

Çizim 22.A. Envanter No: Ayrıl-İÇ-022, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Don Teknik Çizim

Fotoğraf 23.A. U12-iÇ-090, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu (Takım)

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 23

Eserin Adı: Don ve İçlik Takım

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ104

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Üst: Boy: 52 cm Bel: 66 cm Göğüs: 95 cm

Alt: Boy: 78 cm Bel:88 cm Kalça:122 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk, Dantel

Eserde Kullanılan Aksesuar: Kurdele

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: Üst açıklama: açık mavi renkli ince pamukludan dikilmiş iç çamaşır takımı. Yakasız, geniş yuvarlak açıklığı olan kolsuz, önden açık bir üst giyimdir. Geniş yaka açıklığının altında kurdele geçirmek üzere hazırlanmış dikey açıklıklar bırakılmıştır. Bel kesiğinin alt tarafı volanlıdır. Yaka ve kol etrafı dantel ile çevrilidir. Ayrıca roba seviyesine kadar bedenün üst kısmı ara dantellerle süslüdür. Bu tür üstler korsenin altına giyilir. Eetek ucunda sol tarafta “M” insiali sarma tekniği ile işlenmiştir.

Takımın donu: Uzun paçaları bileğe kadar inen ağı geniş bir dondur. Bel açıklığının iki yanı bağcıklarla bağlanır. Paçaların uçları geniş dantellidir. Ve bu danteller esas parçaya kurdeleli bir bantla tespit edilmiştir.

Fotoğraf 23.B. U12-iÇ-090, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu Yaka Detay

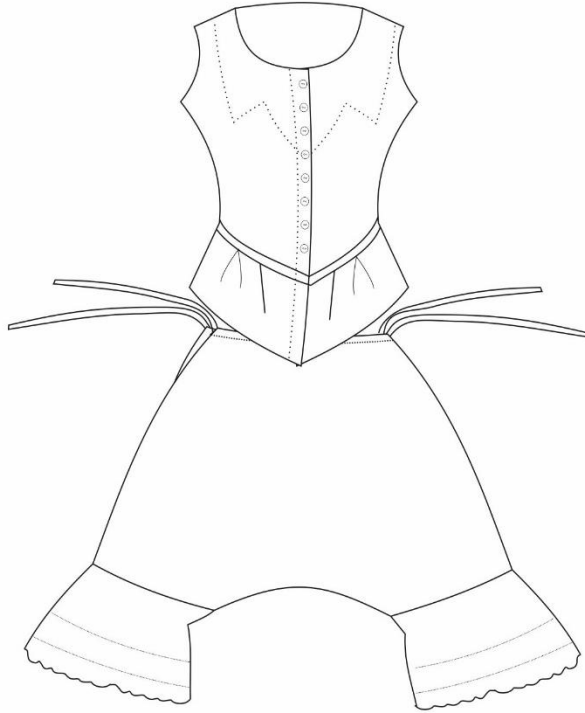
Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Fotoğraf 23.C. U12-iÇ-090, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Don

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Envarter No: U12-İC104

Çizim 23.A. U12-iÇ-090, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Takım Teknik Çizim

Fotoğraf 24.A. Envanter No: U12-İÇ-105, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 24

Eserin Adı: Korse Koruyucu

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-105

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 47 cm Bel: 60 cm Göğüs: 90 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk, Dantel

Eserde Kullanılan Aksesuar: Kurdele

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: Yakasız, geniş yuvarlak açıklığı olan kolsuz, önden açık bir üst giyimidir. Geniş yaka açıklığının altında kurdele geçirmek üzere hazırlanmış dikey açıklıklar bırakılmıştır. Bel kesiminin alt tarafı volanlıdır. Yaka ve kol etrafı iğne oyası ile çevreli olup, boşluklardan ise sarı ipek kordon geçmektedir. Roba kısmındaki ara danteller zikzak şeklinde yerleştirilmiştir. Ön bedende dokuz sıra nervür dikişi ve arkası kuplu kesim ile bedene oturtulmuştur. Bel kesiminin altından etek çevresinde ara iğne oyası dantel geçmektedir.

Fotoğraf 24.B. Envanter No: U12-İÇ-105, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu Detay

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Envanter No: U12-İÇ-105

Çizim 24.A. Envanter No: U12-İÇ-105, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu Teknik
Çizim

Fotoğraf 25. A. Envanter Nosu: U12-İÇ-107, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu
Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 25

Eserin Adı: Korse Koruyucu

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-107

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 36 cm Bel: 80 cm Göğüs: 85 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

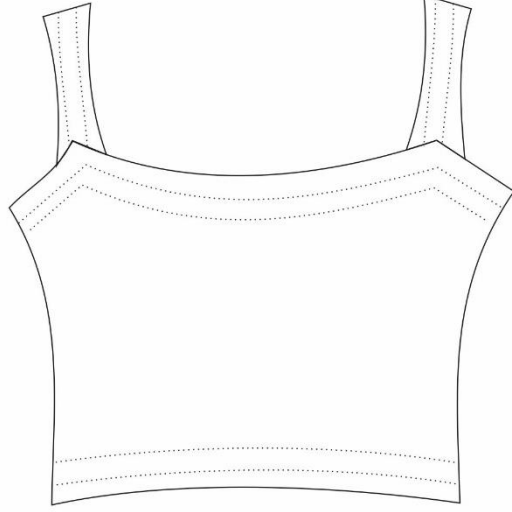
Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk, Dantel

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:

Eser Özelliği: Askılı bele kadar kısa olup, dantel ve kumaş karışımı bir iç giyimdir. Askıları, kare şeklindeki yaka açıklığının etrafı ve belin etek ucu kurdele geçirmek üzere

Trabzonlu dantelle çevrilidir. Beden nervürlü kumaştan sonra, ön ve arka ortasından sonra geniş dantellerle devam etmektedir. Danteller karelerin teşkil ettiği ağ zemin üzerine çiçek işlemelidir. Bu geniş dantelin ortasında bir hazır ara danteli yer alır.

Envanter No: U12-İÇ-107

Çizim 25.A. Envanter No: U12-İÇ-105, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu Teknik Çizim

Fotoğraf 26. A. Envanter No: Ayral-İÇ-096, Cüneyt Ayrall Koleksiyonuna Ait İÇ Giysi

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Katalog Örnek No: 26

Eserin Adı: Kombinezon üstü

Eserin Envanter Nosu: Ayrall-İÇ-096

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 45 cm Göğüs: 90

Eserin Dikiş Özelliği: Makine dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: %100 Naylon Kumaş

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: İnce ip askılı bele kadar kısa olup, önü likra dantel ve arkası polyester kumaş olan bir iç giyimdir. Kare şeklindeki yaka açıklığının önü ile etek ucu ince bir sıra dantelle farbelalıdır. Önden açık olup aralıklı olarak üç ince bağcıkla bağlanmaktadır. Barbara markalı iç giyimin etiketinden Paris üretimi ve 42 olduğu anlaşılır.

Fotoğraf 27.A. Envanter Nosu: U12-İÇ-108, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu
Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 27

Eserin Adı: Korse Koruyucu

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-108

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 45 cm Bel: 60 cm Göğüs: 85 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk, Dantel

Eserde Kullanılan Aksesuar:-

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

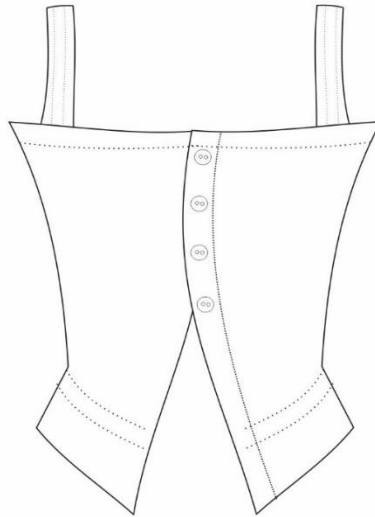
Eser Özelliği: Askılı bele kadar kısa olup, dantel ve pamuk kumaş karışımı korsenin içine giyilen bir iç giyimdir. Askıları, kare şeklindeki yaka açıklığının etrafı ve belin etek ucu dantelle çevrilidir. Önü beş ilik düğme ile kapanıp, kesimi kupludur. Yan dikişleri ara

dantelle kapanmıştır. Arkasında ve yanlarında zigzag olarak yerleştirilmiş üç ara dantel i giyimini süslemektedir.

Fotoğraf 27.B. Envanter Nosu: U12-İ-108, şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu Süsleme
Detayı Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Envanter No: U12-İ-108

Çizim 26.A. U12-İ-108, şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu Teknik izim

Fotoğraf 28.A. Envanter No: U12-İÇ-111 Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 28

Eserin Adı: Korse Koruyucu

Eserin Envanter Nosu:

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 30 cm Bel: 80 cm Göğüs: 80 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk, dantel

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

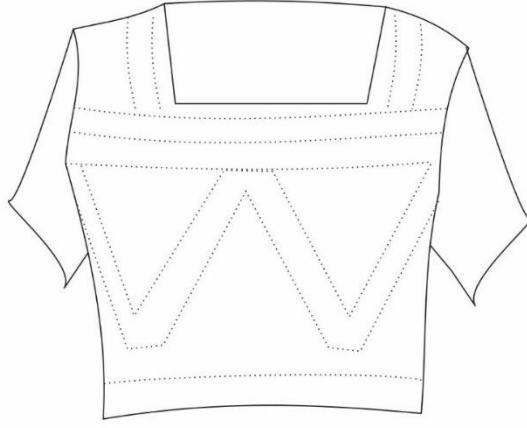
Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Beyaz iş

Eser Özelliği: Kısa kollu, uzunluğu bele kadar olup, dantel ve pamuk kumaş karışımı bir iç giyimdir. Kare şeklindeki yaka açıklığının etrafı ve belin etek ucu kurdele geçirmek üzere trabzonlu dantelle çevrilidir. Bedenin önünü zigzag yapan ara dantelleri süsler. Ara danteller ağ üzerine çiçek işlemelidir. Ön bedende sivri tepelikli ara dantellerinin boşluklarını beyaz iş süsler. Arka beden sekiz adet geniş nervüre sahiptir. Geniş bol kolları antika işi ile bedene tututulmuştur. Sol omuz açık olup bir düğme ile iliklenir. Omuzdan itibaren kollar aşağıya kadar açıktır. Bu açıklığın iki yanı ile kol ağzının üst kısmı ara danteli ile çevrilidir.

Fotoğraf 28.B. Envanter No: U12-İÇ-111 Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu Yan Görünüş

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Envanter No: U12-İÇ-111

Çizim 27.A Envanter No: U12-İÇ-111 Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Koruyucu Teknik Çizim

Fotoğraf 29.A. Envanter No: U12-İÇ-113, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Elbise

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 29

Eserin Adı: İç Elbise

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-113

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 73 cm Bel: 70 cm Göğüs: 85 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk, Dantel

Eserde Kullanılan Aksesuar:-

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

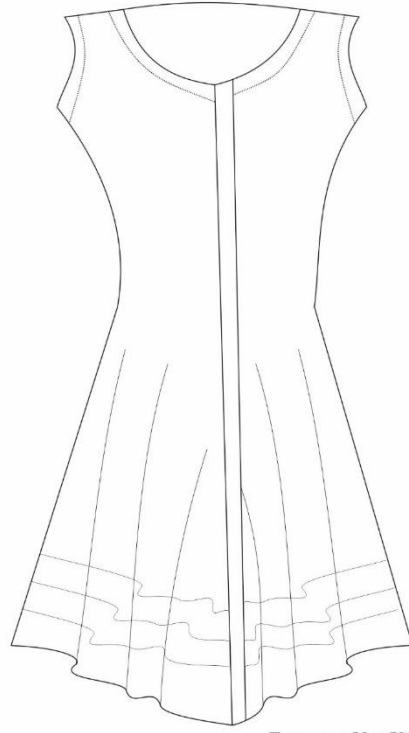
Eser Özelliği: İnce pamuklu kumaştan iç gömlektir ve dantellerle dikilmiştir. Yakası yuvarlak olup kolsuz ve önden açıktır. Ön açıklık 9 adet düğme ile iliklenmektedir. Ön

açıklığı gizli ilikli bir sistemle kapatılır. Etek ucu iki kat yatay pilelidir. Önde iki yanda kol altından aşağıya kadar inen ara dantel bedeni süsler. Arka roba kısmında ara dantelle iki çapraz şekil ve ikisinin arasındaki boşlukta bir yuvarlak yer alır. Bu süslemenin altında kurdele geçirmek üzere bir ara dantel vardır.

Fotoğraf 29.B. Envanter No: U12-İÇ-113, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Elbise Arkadan Görünüş

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Envarter No: U12-İÇ-113

Çizim 28.A. . Envanter No: U12-İÇ-113, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Elbise Teknik Çizim

Fotoğraf 30.A. Envanter No: U12-İÇ-115, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait İç Elbise

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 30

Eserin Adı: Don

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-115

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 66 cm Bel: 103 cm Göğüs: 100 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Beyaz iş

Eser Özelliği: İnce pamukludan dikilmiş ince askılı iç elbisedir. Göğüs üstünden düz olan açıklığın etrafını önce tül altında geniş bir ara dantel çevirir. Bedende ön kısmında antep işi beyaz iş vardır. Eteği genişçe kıvrılmış, baskısı antika olarak yapılmıştır.

Fotoğraf 31.A. Envanter No: Ayr-al-İÇ-053, Cüneyt Ayr-al Koleksiyonuna Ait Tulum Kombinezon

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Katalog Örnek No: 31

Eserin Adı: Tulum Kombinezon

Eserin Envanter Nosu: Ayr-al-İÇ-053

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 70 cm Bel: 90 cm Göğüs: 95 cm Kalça: 110 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El Dikişi, Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: İpek

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: İnce ipek satenden, uçuk pembe iç çamaşırı literatürüne İngilizcede *combinations* olarak girmiştir. Günümüz tulumuna benzer bir iç giyimdir. Üstü kombinezon şeklinde derin V yakalı, ince askılıdır. V yaka aynı renkten geniş hazır bir dantel ile belirlenmiştir. Aynı dantel kalp şeklinde göğüs altında da kullanılmıştır. Ve arkadan iki bağcıkla bağlanır. Alt kısmı geniş şort şeklinde olup paça uçları pileler ile genişletilmiş, çevresinden dantel geçmektedir. Ağa kısmı ilik düğme ile kapanmaktadır. Koleksiyonda daha sade birbenzeri bulunmaktadır.

Fotoğraf 31.B. Envanter No: Ayrıl-İÇ-053, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Tulum Kombinezon Paça Detay, Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Envanter No: Ayrıl-İÇ-053

Çizim 29.A. Envanter No: Ayrıl-İÇ-053, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Tulum Kombinezon Teknik Çizim

Fotoğraf 32. A. Envanter Nosu: Ayrıl-İÇ-070, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Gecelik

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Katalog Örnek No: 32

Eserin Adı: Gecelik

Eserin Envanter Nosu: Ayrıl-İÇ-070

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 140 cm Bel: 70 cm Göğüs: 90 cm Kalça: 85 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: İpek

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

Eser Özelliği: İnce şeffaf kumlu ipekten dikilmiş bir geceliktir. Kemik rengi olan gecelik yakasız uzun kollu, yere kadar uzun olup arkası boyundan bele kadar yırtmaçlıdır. Sol omuz üstü ile diyagonal olarak uzanmış bir hat üzerinde iki çiçek motifi applike edilmiştir.

Uzun kolları dar manşetlerle toplanmış olup, bol büzgüyle manşetin üstüne düşer. Kol manşetleri saten kumaştan oluo sedef düğmeler ile kapanmaktadır.

Fotoğraf 32. B. Envanter No: Ayr-al-İÇ-070, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Gecelik Sırt Detay, Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Fotoğraf 32.C. Envanter No: Ayr-al-İÇ-070, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Gecelik Detay, Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 201

Çizim 30. Envanter Nosu: Ayral-İÇ-070, Cüneyt Ayrar Koleksiyonuna Ait Gecelik

Teknik Çizim

Fotoğraf 33.A. Envanter No: U12-İÇ-131, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Kombinezon

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 33

Eserin Adı: Kombinezon

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-131

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 86 cm Bel: 80 cm Göğüs: 85 cm

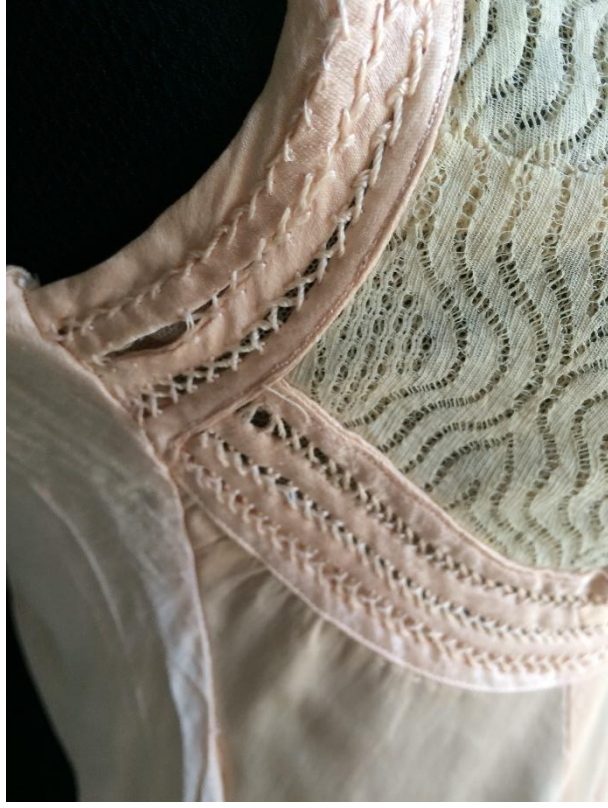
Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: İpek Saten

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

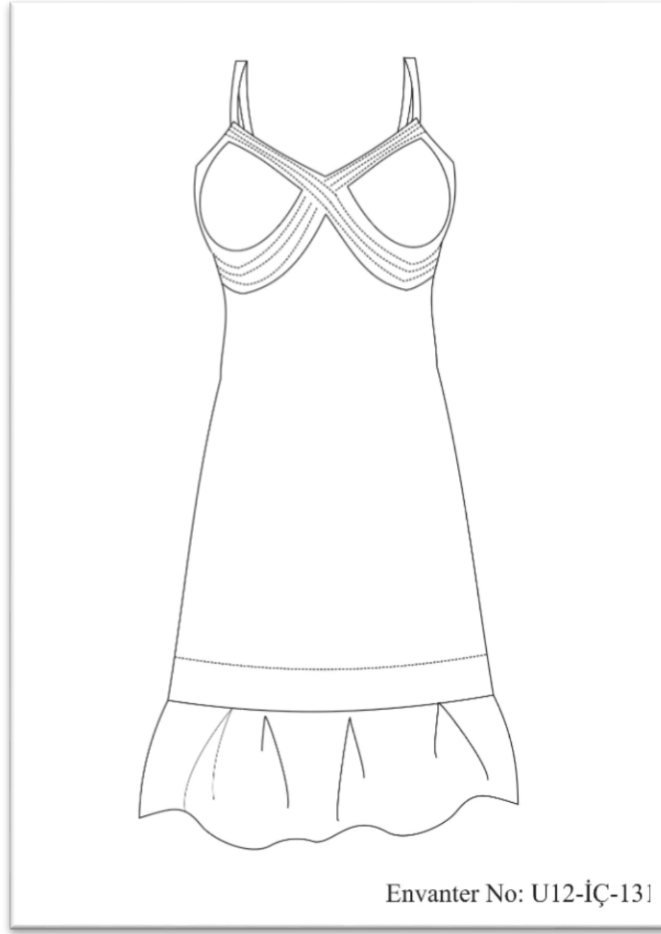
Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Antika işi

Eser Özelliği: İnce uçuk pembe atlastan ince askılı kominezondur. Göğüs yuvaları dantel olup yuvaların çevreleri giysinın kumaşından yapılmış antika ile bezeli bantlarla çerçevlenmiştir. Etek ucunda uçları yuvarlak fisto ile bitirilmiş farbela ile çevrilidir.

Fotoğraf 33.B. Envanter No: U12-İÇ-131, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Kombinezon Süsleme Detay

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Çizim 31. Envanter No: U12-İÇ-131, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Kombinezon Teknik Çizim

Fotoğraf 34.A. Envanter No: U12-İÇ-142, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Kombinezon

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Katalog Örnek No: 34

Eserin Adı: Kombinezon

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-142

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 95 cm Bel: 85 cm Göğüs:90 cm

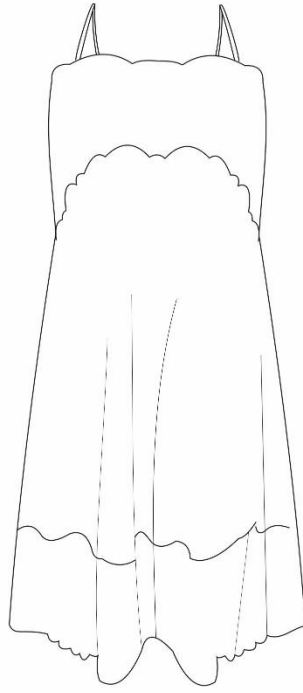
Eserin Dikiş Özelliği: Makine dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Naylon

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: Uçuk pembe naylon kumaştan dikilmiş ince askılı bir kombinezondur. Göğüsün üst tarafı tamamen dantel ile çevrilidir. Etek ucunu da aynı geniş dantel geçirilmiştir. Kombinezonun iki yanı dantel boyunca yırtmaçlıdır. Yırtmacın bir ucuna beyaz etiket üzerinde “Marcet Llinares, 6-Nylon,% 100 ” yazılıdır.

Envanter No: U12-İÇ-142

Çizim 32.A.Envanter No: U12-İÇ-142, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Kombinezon Teknik Çizim

Fotoğraf 35.A. Envanter Nosu: U12-İÇ-157, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Kombinezon

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Katalog Örnek No: 35

Eserin Adı: Kombinezon

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-157

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy:100 cm Bel: 70 cm Göğüs:85 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: İpek

Eserde Kullanılan Aksesuar:-

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: Delik İşi

Eser Özelliği: Uçuk pembe atlastan ince askılı, kuplu bedene oturan kesimde bir kombinezondur. Yaka çevresi önde ve arkada fistoludur. Göğüsün ortasında ve iki yanında delik işi işleme vardır. Delik işinin etrafını aplike ile işlenmiş yaprak ve çiçek çevirir. İşlemelerin arasında yer yer sarma tekniğinde çiçekeler vardır. Etek uçları fistoludur.

Fotoğraf 35.B. Envanter No: U12-İÇ-157, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Kombinezon

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Fotoğraf 36.A. Envanter No: U12-İÇ-168, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Katalog Örnek No: 36

Eserin Adı: Korse

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-168

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 45 cm Bel: 66 cm Göğüs: 66 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: İpek

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

Eser Özelliği: İpek kendinden desenli, balenli dik duran bir korsedir. Önden agraflarla kapanır. Arkadan kuşgözlerinden geçirilen bağcıklarla bağlanır. Göğsünün üstündeki dantel üzerinde kurdela geçecek bir bantla bedene tespit edilmiştir. Aynı bezeme korsenin etek ucunda da görülür. İçine iliştirilmiş etiketinde kırmızı “Mme Clemence Dapey, Pera Rue Glavany no: 2” yazılıdır.

Fotoğraf 36.B. Envanter No: U12-İÇ-168,
Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Detay

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Fotoğraf 36.C. Envanter No: U12-İÇ-168,
Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Detay

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Fotoğraf 37. A. Envanter Nosu: Ayral-İÇ-120, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Korse

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Katalog Örnek No: 37

Eserin Adı: Korse

Eserin Envanter Nosu: Ayrıl-İÇ-120

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 45 cm Bel: 60 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Likra saten, Dantel

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

Eser Özelliği: Yarım korse göğüs altından başlayarak bel ve kalça bölgesini toparlamak amacıyla kullanılır. Önden açık olup, kurdelenin yaptığı çaprazlarla kapanır. Önde iki balen, arkada iki yanda biri ortada olmak üzere beş balenlidir. İpek saten üzerine önde ve yanlarda dantel geçirilmiştir. Etek ucu geniş naylon dantel ile sonlanır. Balenlerin ucunda jartiyer bantları sarkar.

Fotoğraf 38.A. Envanter Nosu: U12-İÇ-169,Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Göğüs Toparlayıcı

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Katalog Örnek No: 38

Eserin Adı: Göğüs Toparlayıcı

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-169

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 42 cm Bel: 75 cm Göğüs: 85 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Saten İpek, İpek

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

Eser Özelliği: Sarı beyaz çizgili ince ipekliden dikilmiş yakasız ve kolsuz, göğüs toparlayıcı bir korsedir. İki önde ikisi arkada olmak üzere dört balenle dik durması sağlanır. Arkası tamamen açık olup biritlerden geçen kurdelelerle kapanır. Ayrıca sağ yanı koltuk altından bele kadar açık olup, plastik bir fermuarla kapanır. Açık sarı ipek astarlıdır. Fermuarı ve biyeleri yeni yapılmış izlenimi vermektedir.

Fotoğraf 38.B. Envanter Nosu: U12-İÇ-169, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Göğüs Toparlayıcı Sırt Görünüş

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Fotoğraf 39.A. Envanter Nosu: U12İÇ-245, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Göğüs Toparlayıcı

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Katalog Örnek No: 39

Eserin Adı: Göğüs toparlayıcı

Eserin Envanter Nosu: U12iç245

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. Yüzyıl sonu 20. Yüzyıl başı

Eserin Ölçüleri: Boy: 17 cm Göğüs:90 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi/Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: : İpek

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: Askısız, bele kadar pembe naylon kumaştan göğüsü toparlayıcı bir işlevi olan iç giyimdir. Yanlarında ikişer balen bulunur. Göğüs yuvaları dikiş ile belirtilmiş olup, yedişer pens ile göğüse ayarlanmıştır. Arkadan bedeni iki kere saracak uzunlukla bantlar tespit edilmiştir. Göğüs ayarımının başlangıcında pembe ve yeşil kurdelelerle yapılmış çiçek süsleme bulunur.

Fotoğraf 40.A. Envanter No: U12-İÇ-175, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Katalog Örnek No: 40

Eserin Adı: Korse

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-175

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl başı

Eserin Ölçüleri: Bel: 175 cm Kalça: 95 cm Boy: 40 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: İpek Atlas

Eserde Kullanılan Aksesuar:-

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

Eser Özelliği: Kalça toparlayıcı korse ve jartiyer, ipek atlastan damask tekniğinde desenlendirilmiş kumaştan dikilmiştir. Yandan aşağıya kadar açıktır. Açıklık ince bağcıklarla sık olarak bağlanmaktadır. Ön tarafta bel hizasında ve etek ucunda üçgen şeklinde tepeliği olan bir bezeme vardır. Bezemede beyaz ve yeşil kurdeleyle yapılmış ve yanyana dizilmiş yaprak çiçek dizisi ile süslüdür. Dört adet jartiyer bandı, birer düğme ile bedene tespit edilmiştir.

Fotoğraf 40.B. Envanter No: U12-İÇ-175,Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Süsleme Detay

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Fotoğraf 41.A. Envanter No: U12-İÇ-189, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Katalog Örnek No: 41

Eserin Adı: Korse

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-189

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 34 cm Bel: 80 cm Kalça: 100 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El Dikişi, Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Saten, Elastan

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: Siyah Saten likra lastikten dikilmiş ve belindeki etikette seri numarası ve beden numarası yazılıdır. “15369- La Gaine Christian Dior Gainest Gorges -44” yazıları

okunur. Kalça toparlayıcı korse ve jartiyerdir. Yandan etek üstüne kadar açıktır. Açıklık bir kopça ve metal fermuar ile kapanmaktadır. Fermuarın üzerinde de “Eclair” yazısı okunmaktadır. Dört adet jartiyer bandı, birer düğme ile bedene tespit edilmiştir.

Fotoğraf 41.B. Envanter No: U12-İÇ-189, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Etiket

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Fotoğraf 42.A. Envanter No: U12-İÇ-202, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Katalog Örnek No: 42

Eserin Adı: Korse

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-202

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 37 cm Bel: 55 cm Kalça:70 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Rayon Lastik, Naylon

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

Eser Özelliği: İçindeki etiketten mide toparlayıcı olduğu anlaşılan bel korsesidir. Beyaz üstüne sarı puantiyeli, çok kalın ve sıkı lastik ile ön kısmında ve arka kısmında rayon kumaş kullanılmıştır. Beli geniş lastikli olup, sağ taraftan metal, kısa fermuar ile kapanmaktadır. Beyaz üstüne sarı puantiyeli lastik çapraz olarak hem bir bezeme oluşturur hem de bastırma işlevi görür. Ağa kısmı çıkarılıp takılacak şekilde, kopalarla bedene tespit edilmiştir. Üzerinde iki etiket bulunmaktadır. Biri beyaz üzerine mavi ile BIB Nylon Size Large, diğer etikette; beyaz üzerine kırmızı renk büyük harflerle “INNER BELT TUMMY CONTROL” yazılır. Dört adet jartiyer bandı bulununmaktadır.

Fotoğraf 42.B. Envanter No: U12-İ-202, şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Etiketi

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Fotoğraf 43.A. Envanter Nosu: Ayral-İÇ-122, Cüneyt Ayrar Koleksiyonuna Ait Jartiyer

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Katalog Örnek No: 43

Eserin Adı: Jartiyer

Eserin Envanter Nosu: Ayrar-İÇ-122

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 31 cm Bel: 60 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Tül, Saten

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: Jartiyer, çift kat krem rengi tül den dikilmiştir. Üzeri aynı renk atlas kumaşla, çiçek ve yaprak deseni aplikelidir. Çorabı tutmak için dört adet uzun bantı bulunur. Arkada bel kısmında bulunan geniş lastik iki düğme ile ileklenir.

Fotoğraf 44.A. Envanter No: Ayr al-İÇ-100, Cüneyt Ayr al Koleksiyonuna Ait Korse,

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Katalog Örnek No: 44

Eserin Adı: Korse

Eserin Envanter Nosu: Ayr al-İÇ-100

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 75 cm Bel: 70 cm Göğüs: 90 cm Kalça:90 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Naylon

Eserde Kullanılan Aksesuar:-

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

Eser Özelliği: Etiketinde pembe üzerine mavi ile yazılmış Simone Perele Paris Depos Made in France -85” yazılıdır. Askılı bütün korse göğüs kısmı alttan balenli, bedeni de önde üç, yanlarda birer, arkada iki olmak üzere altı balenlidir. Bedeni çift kat dantelden dikilmiştir. Eteği aynı dantelden geniş farbelalıdır. Arkasında iki balen arasına geniş lastik geçirilmiştir. Burası dantel seviyesine açık olup aşağıya kadar kopça ile kapanmaktadır. Önde ve arkada ikişer adet jartiyer bandı bulunmaktadır.

Fotoğraf 44.B. Envanter No: Ayrıl-İÇ-100, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Korse Sırt Görünüşü,

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Fotoğraf 45.A. Envanter No: U12-İÇ-170, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Katalog Örnek No: 45

Eserin Adı: Korse

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-170

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl başları

Eserin Ölçüleri: Boy: 75 cm Bel: 70 cm Göğüs: 85 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk-Rayon Karışımı, Dantel

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

Eser Özelliği: Kalın ripli kendinden desenli açık pembe tonunda askılı, balenli bütün bir korsedir. Göğüs yuvalarında dantel kullanılmıştır. Geniş askıları önde ve arkada lastikten yapılmış ayar parçalarına sahiptir. Bir yanı boydan boya agrafla kapanmaktadır. Dört jartiyer bandı bulunmaktadır. İki iç etiketi olup bize oldukça hem yapıldığı yer hem malzeme hem özellik açısından geniş bilgi vermektedir. Her iki etiket beyaz üzerine mavi renkte yazılar olup, birinci etikette “MODART Where Style Begins, REG. US. PAT. OFF.”, ikinci etikette, BODY: %58 Cotton, % 42 Rayon, Bust” yazmaktadır.

Fotoğraf 45.B. Envanter No: U12-İÇ-170, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Kumaş Detayı, Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Fotoğraf 45.C. Envanter No: U12-İÇ-170, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Etiketi Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Çizim 33.A. Envanter No: U12-İÇ-170, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Korse Teknik Çizim

Fotoğraf 46.A. Envanter No: Ayral-İÇ-097, Cüneyt Ayrall Koleksiyonuna Ait Korse,

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Katalog Örnek No: 46

Eserin Adı: Büstiyer

Eserin Envanter No: Ayral-İÇ-097

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 45 cm Bel: 70 cm Göğüs 90 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk-Rayon Karışımı

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

Eser Özelliği: Beyaz elastiki kumaştan ince askılı büstiyerdir. Göğüs yuvaları mevcut olup, yuvaların altı ve ortasından geçen iek desenli kurdeleler ve S kıvrımlı ipek sutaşları ile benzenmiştir. Göğüs açıklığının ve etek ucunun etrafı koton dantel ile çevrilidir. Arkası tamamen açık olup, sık düğmeler ile iliklenmektedir. Siyah üzerine beyaz yazılar ile yazılmış etiketinde, Türkçesi Kızlar ve Kemanlar anlamına gelen, *Des Filles Et Des Violan, Made in France Paris* yazılıdır.

Fotoğraf 47.A. Envanter No: Ayrall-İÇ-95, Cüneyt Ayrall Koleksiyonuna Ait Sütyen,

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Katalog Örnek No: 47

Eserin Adı: Sütyen

Eserin Envanter Nosu: Ayrall-İÇ-95

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 19. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 32 cm Göğüs: 90 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El dikişi, Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk, Dantel

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: Pembe ince pamukludan dikilmiş sütyenin göğüs yuvaları dört parçalı tülден hazırlanmıştır. Arkası karşılıklı deliklerden geçen bağcıklarla kapanmaktadır. Sütyenin küloda bağlandığına işaret eden, ön alt ortasında ve arka açıklığının iki yanında iki ilik bulunmaktadır. İşçiliğinin kaba oluşu, sütyenin evde hazırlandığını düşündürür.

Fotoğraf 47.B. Envanter No: Ayrıl-İÇ-95, Cüneyt Ayrıl Koleksiyonuna Ait Sütyen Sırt Görünüş Detay,

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Fotoğraf 48.A. Envanter No: U12-İÇ-237, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Sütyen

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 48

Eserin Adı: Sütyen

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-237

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 35 cm Göğüs 80 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk, Lastik

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: Krem rengi çok parçalı arkası iki parça geniş lastikle kapanan ve bele kadar bedeni saran bir sütyendir. Modelin, çok parçalı oluşu ve kullanılan parçaların doğal malzemeden dikilmiş olması estetikten çok işlevselliği ön plana çıkarması sütyenin ilk örneklerinden biri olduğunu düşündürür. Beyaz üzerine mor ile yazılan etiketinde, “Dorothea Doctor Reg. ,Newyork City Us., Pat. Off olup, markanın Amerika Birleşik Devletleri Newyork City Patent ofisine kayıtlı olduğu anlaşılır.

Fotoğraf 48.B. Envanter No: U12-İÇ-237, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Sütyen Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Fotoğraf 49. A. Envanter No: U12-İÇ-224, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Büstiyer

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Katalog Örnek No: 49

Eserin Adı: Büstiyer

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-224

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 29 cm Göğüs 100 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Naylon, Elastan, Dakron Polyester Naylon

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: Ön bedeni beyaz dantelden ve arkası elastandan yapılmış bir büstiyerdir. Göğüs kısmının üst yarım yuvarlaklarına tel geçirilerek dik durması sağlanmıştır. Arkada elstana kısım yandan agraflarla kapanmaktadır. Etiket beyaz üzerine kırmızı büyük harflerle "LADY MARLENA- FIBER CONTENT ON REVERSE USA, 40 B, STYLE 705" yazılıdır. *Fiber Content On Reverse*, lif içermektedir anlamında bir etiket taşır.

İkinci etikette üretimde kullanılan malzemeler yazılmıştır. Rigid Fabric %100 Nylon, Elastic: Acetate, Dacron Polyester Nylon, Rubber Exclusive of Decoration/ Özel dekorasyona sahiptir yazılıdır.

Fotoğraf 49. B. Envanter No: U12-İÇ-224, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Büstiyer Etiket

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2015

Fotoğraf 50.A. Envanter No: U12-İÇ-241, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Sütyen

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Katalog Örnek No: 50

Eserin Adı: Sütyen

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-241

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 26 cm Göğüs:75 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El Dikişi, Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Pamuk, Dantel

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

Eser Özelliği: Uçuk pembe koton kendinden desenli kumaştan dikilmiş askılı sũtyendir. Yarıya kadar kumaş, ũst yarısı danteldir. Arkası ince ve iki agrafla kapanmaktadır. Askı ayarı bulunmadığından kullanıcı tarafından bedenine gũre ayar yapılmıştır.

Fotoğraf 51.A. Envanter No: U12-İÇ-245, şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Sũtyen

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Katalog Örnek No: 51

Eserin Adı: Sũtyen

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-245

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yũzyıl

Eserin Őlçũleri: Boy:25 cm Gũđũs: 90 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Tũl, Elastan, Polyester

Eserde Kullanılan Aksesuar:-

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

Eser Özelliği: Uçuk pembe polyester saten dikilmiş, yuvaralar birbirinden ayrıık, askıları ayarlıdır. Göğüs yuvalarının çevresinden yarıya kadar tül geçirilmiştir. Yuvaların altı kapitone edilmiş, üst kumaşı düz kendi kumaşı olup, sütyenin yuva uçları sivri kesimdedir. Etiketini beyaz üstüne kırmızı yazılarla Life Formfit -Made in USA yazılıdır.

Fotoğraf 52.A. Envanter No: Ayrıl-İÇ-123, Cüneyt Ayral Koleksiyonuna Ait Sütyen,

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2017

Katalog Örnek No: 52

Eserin Adı: Sütyen

Eserin Envanter Nosu: Ayrıl-İÇ-123

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Boy: 20 cm Göğüs: 75 cm

Eserin Dikiş Özelliği: Makine Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Saten

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği: -

Eser Özelliği: Uçuk pembe ipek atlastan dikilmiş sade bir sütyendir. Yuvaların içi boş bırakılmıştır. Bu sebeple Batı literatüründe Bare-Bra/Yok-Sütyen olarak geçmektedir. İnce askıları dikilmemiş sütyenin üst kısmından çerçeve bantlarına geçirilmiştir. Yegane süsü yuvaların altından geçen dikiş sıralarıdır. Üzerinde iç etiketi bulunmamakla beraber, koleksiyoner tarafından France Carroll yazılı etiketi takılmıştır.

Fotoğraf 53.A.Envanter No: U12-İÇ-277, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Mayo

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

Katalog Örnek No: 53

Eserin Adı: Mayo

Eserin Envanter Nosu: U12-İÇ-277

Eserin Bulunduğu Yer: İstanbul

Eserin Tarihi: 20. Yüzyıl

Eserin Ölçüleri: Bel:60 cm Kalça:85 cm Boy:70 cm Göğüs: 90 cm

Eserin Dikiş Özelliği: El Dikişi

Eserde Kullanılan Malzeme: Dore Kumaş

Eserde Kullanılan Aksesuar: -

Eserde Kullanılan İşleme Özelliği:-

Eser Özelliği: Dore dediğimiz ince sarı tel ile dokunmuş bir kumaştan dikilmiş tek parça bir mayodur. Elde dikilmiş olan mayonun içi pamuklu kumaşla astarlanmıştır. Ve penslerle bedene oturtulmuştur. İnce askılı vücuda oturmuş ve külot kısmının paçaları derin oyuktur. Arkası tamamen açık olup, tek agraf ve altın sarısı uzun bir fermuar ile kapatılmıştır.

Fotoğraf 53.B. Envanter No: U12-İÇ-277, Şadiye Ulusoy Koleksiyonuna Ait Mayo Sırt Görünüş

Kaynak: Foto. Çiğdem Ertikin, 2016

SONUÇ

Osmanlı iç giyimine dair bilgiye Fatih dönemime kadar yeterince ulaşamamaktayız. Türk kadınları genellikle giysileri saklamak yerine, kullanmaktan vazgeçtiklerinde, elbiseyi bozarak kumaşından çocuklara giysi ya da bohça, örtü yapmak için yeni fonksiyon üretmek anlayışı hakimdir. Fatih döneminden sonraki Türk giyimi hakkındaki bilgiler ise yabancı gezgin ve ressamın eserleri ile Türk ressamlarının minyatürlerinden öğrenilmektedir. Hükümdarların ölümünden sonra giyimlerinin saklanması ile bu giysiler günümüze kadar ulaşabilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda kıyafetlerin bilinçli olarak saklanmış olduğu tek yer saraydır. Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan, padişahlar ve onların ailelerine ait kıyafetler, vefatlarından sonra, kime ait olduğu belirtilerek hazineye aktarıldığı için günümüze kadar ulaşabilmiştir. 18. yüzyıldan sonra terzi defterleri dönemin giysi özelliklerine ulaşabileceğimiz diğer bir kaynaktır. Saray kadınlarının siparişlerini içeren bu defterler, kumaş çeşitlerini, adlarını ve mühürlerini vermesi, dönemin kadın modasını ve harem kadınlarının yaşantısını yansıtır.

19. yüzyılda Batılaşma dönemine girilmiş bu dönemle birlikte giyim-kuşamda gözlenebilir bir değişim yaşanmıştır. Bu değişimin yaşanması Osmanlı İmparatorluğunda yabancı mamüllerin kullanılmasının artışı, Avrupalı devletlerle ticari anlaşmaların yapılması, ithal ürünlerin girişi, yabancı sermayeli yatırımların başlaması, demiryollarının açılması ve stabilize karayoluyla bağlantıların sağlanmasına ulaşımında devrimsel gelişmelerin yaşanması ile ilgilidir. Avrupalı tarzın yaygınlaşmasındaki en büyük etken bu kıyafetleri dikmek için gereken tüm malzemelerin yurtdışından sağlanıyor olmasıdır. Bununla birlikte Beyoğlunda yabancı markalara ait mağazaların şubeleri, gayri-müslümlere ait mağaza ve terzi atölyeleri bulunmaktaydı. Bu mağazalarda Avrupa'dan getirilmiş olan kumaşlar, harçlar, eldiven, şemsiye gibi aksesuarlar, çoraplar, iç çamaşırları satılmaktadır. Boenmorché, Louvre (bazen Luvr olarakta reklamlarda geçer), Lions, Karlman (carlmann), Baker, Tiring gibi mağazalar Avrupa'da satılmaya başlandıktan sonra İstanbul'daki mağazalarda satışa sunulmaktaydı. İstanbul'un bilenen en eski yerli iç giyim mağazaları Beyoğlu ve Tünel'de bulunan, İzzet Lüks Tuhafiye Mağazası Külot ve kombinezon, Kelebek Korse, korse ve sütyen, Mediha Söyke iç çamaşırı, Çubuk Konfeksiyon sütyen, Emel Erol Apaydın külot, gecelik, kombinezon, İdeal Yako Hasan korse sütyen satışı yapan firmalardır.

İç giyim konusunda bilgi edinilebilecek kaynaklar oldukça sınırlı ve yetersizdir. Özellikle tek başına iç giyim konusunu ele alan birkaç tane Türkçe kaynak bulunmaktadır. Oysaki iç giyim ile birlikte giyim alışkanlıklarının değiştiğini ve bunun uğruna özgürlük hareketlerinin başladığını Avrupa tarihinde şahit olmaktayız. Türk toplumunun tarihi boyunca iç giyim kullandığını tasvirlerden gözlemleyebiliyoruz ancak örneklerine nadir rastlayabiliyoruz. Bunun gerekçesinin Türklerin inançları doğrultusunda, ayıp kavramı ile gizlediklerini varsayabiliriz. Günümüze ulaşamamasının diğer bir sebebinin, kumaşın çok değerli olduğu ve ziyan etmemek için başka amaçlarla tekrar tekrar kullanılmasıdır. Böylelikle arşiv amaçlı örnekler saklanamamıştır.

19. ve 20. yüzyıla ait iç giyimlerini incelediğimiz bu çalışmada incelenen örneklerden İstanbul ve çevresinde Batılılaşma ile değişen kadın iç giyimine ait bilgi sahibi olunabilmektedir. Batılılaşma ile Avrupa'dan gelen ya da örnek alınarak üretilen iç giyimlerin özelliklerini kavramak açısından, Avrupa'da iç giyim tarihsel gelişiminin araştırması yapılmıştır.

Mevcut örneklerden elde edilen bilgiler ile Osmanlıların Batılılaşma döneminde giydiği iç çamaşırların karşılaştırması yapılmıştır. Bu doğrultuda iç giyim örnekleri incelenerek ürün ve tarihsel açıdan sıralanarak, envanterleri çıkartılmıştır.

Bu araştırma sonucunda 19. ve 20. Yüzyılda Türk kadını tarafından giyilen iç giyimlerin Avrupa'da giyilenle tasarım, kumaş ve ölçü olarak birebir aynı olduğu gözlenmektedir.

İç giyim örnekleri incelendiğinde kullanılan form, kumaş, süsleme ve renk özellikleri olarak ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibi belirtilebilir.

Donları birkaç çeşit olarak gözlemlemekteyiz. Birincisi ağları tamamen veya kemer kısmına kadar açık bırakılan, bağcıklarla ayar yapılabilen donlardır. Bu tarz don kullanımını 19. yüzyıl ortasından 20. Yüzyıl başlarına kadar giyildiğini gözlemlenmektedir. Kullanılan kumaşlar; keten-ipek, ince tülbent ve kaba pamukludur. Renkleri beyaz ve kırık beyazdır. Kesimleri açısından farklılıklar göstermekte olup, bu özellikler dönemin getirdiği moda bağlı olarak değişmektedir. Dize kadar gelen ve diz altı bol kesim, kalçadan bollaşarak diz altında geniş fırfırlı olarak genelleme yapabiliriz. Süslemelerde antika işi, sarma, beyaz iş ve ajur gibi elde yapılmış işlemler kullanılmaktadır. Fırfırlı paçalarda kırma danteller kullanılmıştır. Paçalarda ara danteller

kullanılmıştır. Paçalara çeşitli renklerde kurdele geçirilmiş ve bu kurdele fiyonk olarak giyimin yan paçasında bağlanmaktadır. El dikişi ve makine dikişi ile dikilmiştir. Bazı çamaşırlarda kullanıcının isim ve soyadına ait olduğu düşünülen harfler bulunmaktadır. Genel durumlarında hasar bulmamakla beraber birçoğunun çeyiz için yapıldığı düşünülmektedir.

İkinci don çeşidi ise ağı kapalı olup belde yanlarda ya da arkada bağcıklarla veya düğmelerle bedene oturur. 20. yüzyıl başlarında giyildiği gözlenmektedir. İpek-keten ve pamuklu kumaşlardan dikilmiştir. Renkleri kırık beyaz ve beyazdır. Kesimleri açısından farklılıklar göstermektedir. Bol kesim ve dize kadar, paçası fırfırlı ve bileğe kadar uzun paçalı ve modern şorta benzeyen kısa olanları bulunmaktadır. Süslemelerde antika işi, sarma, beyaz iş ve ajur gibi elde yapılmış işlemler kullanılmaktadır. Fırfırlı paçalarda kırma danteller kullanılmıştır. Bu dantellere çeşitli renklerde kurdele geçirilmiş ve paçaların yanında bir fiyonk ile bağlanmıştır. El dikişi ve makine dikişi ile dikilmiştir. Bazı çamaşırlarda kullanıcının isim ve soyadına ait olduğu düşünülen harfler bulunmaktadır. Bu harflerden, çeyiz için yapıldığını düşünülmektedir.

Üçüncü bir don çeşidi ise daha modern olup tarihi 1930'lardan itibaren yüzyılın sonuna kadar giyilenlerdir. Şort formunda ve geniş kesim olup, yan açıklıklarda bulunan düğmeler ile kapanmaktadır. Kullanılan kumaşlar, ipek ve ipek satendir. Renkleri kırık beyaz ve açık pembe. Süslemelerinde, danteller ile birlikte, antika işi, sarma veya beyaz iş kullanılmıştır. El dikişi ile dikilmiştir. Bedene belden pensler ile oturtulmaktadır.

Yüzyıl sonuna doğru donlar kısalarak külot formunu almıştır. Külotlarda kullanılan renkler hala düz beyaz ve açık pembe. Makine dikişi ile dikilmiştir. Bunlar seri üretilen ürünlerdir. Bedene, belinde kemer içinden geçen lastik ile sabitlenir. Süslemeden uzaklaşan bu son tarz külotlarda, rayon, elastan ve naylon gibi sentetik kumaşlar kullanılmıştır.

İç elbiselerde kullanılan kumaş pamuklu kumaşlardır. Kesim olarak bele oturan veya düz boru kesim ve kolsuz olarak karşımıza çıkmaktadır. Kullanılan renkler beyazdır. Süslemelerde antika işi, sarma, beyaz iş ve ajur gibi elde yapılmış işlemler kullanılmaktadır. Ara danteller ile bezemeler yapılmıştır. El dikişi ve makine dikişi ile önden aşağıya kadar düğmeli olarak ya da önü kapalı, baştan giyilecek şekilde dikilmiştir.

Korse koruyucularda pamuklu kumaşlar kullanılmıştır. Geneline kullanılan renk beyaz, açık pembe ve açık mavidir. Kesimleri ya penslerle bele oturan ya da düz kesime sahiptir. Önden açıklığı aşağıya kadar düğme ile iliklenmekte olup, düz kesim olanlar baştan giyilecek şekilde kolsuz dikilmiştir. Süslemelerde antika işi, sarma, beyaz iş ve gibi elde yapılmış işlemler kullanılmaktadır. Süslemelerde ara danteller kullanılmıştır. El dikişi ve makine dikişi ile dikilmiştir. Bazı çamaşırlarda kullanıcının isim ve soyadına ait olduğu düşünülen harfler bulunmaktadır.

Kombinezonlarda kullanılan kumaşlar ipek ve ipek satendir. Kesim olarak diz üstünde, penslerle bele oturan ya da düz kesime sahiptirler. Tümü kolsuz ve ip askılıdır. İç giyimin renkleri, açık pembe, kırık beyaz, siyahtır. Süslemelerde antika işi, sarma, beyaz iş gibi elde yapılmış işlemler kullanılmaktadır. Süslemelerde ara danteller kullanılmıştır. El dikişi ve makine dikişi ile dikilmiştir.

Jüponlarda kullanılan kumaşlar ipek-kenen karışımı ve pamuklu kumaşlardır. Renkleri kırık beyaz ve açık pembedir. Belde yanlarda düğmeler ile iliklenmekte olup çan şeklinde bir kesime sahiptir. Süslemelerde antika işi, sarma iş gibi elde yapılmış işlemler kullanılmaktadır. İşleme motifleri genel olarak çiçek ve yaprak motiflerinden oluşmaktadır.

Gecelikte kullanılan kumaş için, ipek ve saten tercih edilmiştir. Rengi kırık beyazdır. Kesimi bele oturan ve etek kısmı dökümlü yere kadar uzanmaktadır. Uzun kolludur. Süslemelerinde satenle aplike edilmiş işleme bulunmaktadır. El dikişi ile dikilmiştir.

Göğüs toparlayıcıların kumaşları, ipek- saten karışımı ve ipek kumaşlardır. İki çeşit olarak gözlemleniyoruz. Birincisi vücuda şekil vermek için korse görevi gören, diğeri doğal vücut formunu sabitleyen görünümüdür. Renkleri kırık beyaz ve açık pembedir. Süslemeler nadirdir. El dikişi ile dikilmiştir.

Büstiyere, bu araştırma içinde tek örneğe yer verilmiştir. Büstiyerde beyaz renk kullanılmıştır. Kullanılan kumaşlar, dantel ve saten olup, sentetiktir. Süsleme ögesi olarak saten şeritler büstiyerin önünden geçirilmiştir. Makine dikişi olup seri üretim, hazır bir giyimdir. Markası Lady Marlene olup, bir Amerikan markasıdır. Büstiyerin kesim ve biçim itibarı ile 20. yüzyılın ortasından sonra üretildiğini gözlemliyoruz. Koleksiyonların genelindeki tüm büstiyerler şekil, kesim, kumaş olarak benzerdir.

Sütyenler koleksiyondan seçim yapılırken tarihsel olarak sınıflandırılarak seçilmiştir. Dönem farklılıkları olduğu gibi kesim, kumaş, renk ve süslemelerinde değişiklikler bulunmaktadır. Tarihsel olarak daha eski sütyen örnekleri ilkel izler taşır. Bele kadar gelen pamuklu kumaştan el dikişi ile dikilen sütyenlerin bedeninin ortasında iki göğüs yuvası geçirilerek elastik tül gibi malzemeden yapılmaktadır. Arkası tamamen açık olup kuşgözü deliklerden bağcıklarla bağlanabilir. Göğüs ve tüm bedeni toparlayan sütyenler bele kadar uzanmaktadır. Beden ayarı bedeninin arkasına yerleştirilen geniş lastiklerle yapılmaktadır. 20. yüzyıl ortalarına gelindiğinde iki göğüs yuvası ve arkaya uzanan ince şeritlerle ortada agraf ile kapanmaktadır. Göğüs yuvasının aldığı şekiller çeşitlilikler göstermektedir. 1947 itibari ile New Look akımı ile konik şekil alan göğüs hattı, sütyenlere de yansımıştır. Yüzyılın sonunda göğüs yuvalarına ait bir çerçeve ve içi boş/yok-sütyenlere rastlıyoruz. Kumaşlar 19. yüzyılda pamuklu ve sonrasında rayon, naylon gibi sentetik kumaşlardan üretilmiştir. Süsleme ögesi olarak dantel ve tül kullanılmıştır. Genel olarak makine dikişidir. 19. yüzyıl sonu örnekleri, ısmarlama ya da ev üretimi olup sonraki senelerde olanlar seri üretim, hazır giyimdir. Birçok farklı markaya rastlanmaktadır. Geneline bakıldığında Amerikan ve Fransız ithal marka parçalardır.

Korselerin dönem itibariyle ve teknolojik gelişmeler sayesinde birçok değişikliğe uğramış olduğu gözlemlenir. 19. yüzyılda ipek-saten kendinden desenli kumaşlardan oluşurken 20. yüzyıla gelindiğinde elastik, rayon, naylon gibi sentetik düz kumaşlardan üretilmektedir. Renk olarak düz kumaş olup, beyaz, siyah, bej renkte kumaşlar kullanılmıştır. Makine dikişi ile dikilmiştir. Süslemeler için dantel ve tül malzemeler kullanılmıştır. Korselerin geneli Amerika ve Paris'ten ithal edilen ürünlerdir. Koleksiyonun içinde 19. yüzyıla ait bir örnekte, İstanbul Pera'da yapılmış olduğunu "MME CLEMENCE DAPEY, PERA RUE GLAVANY NO:2" yazılı etiketinden anlaşılmaktadır.

Bu araştırma kapsamında, Türk kadınının iç giyim tercihini şu şekilde özetleyebiliriz; Renk tercihlerini genellikle açık ve desensiz kumaşlardan kullanmışlardır. İç giyimlerde ilk tercih pamuk, ipek, ipek-saten, keten-ipek karışımı kumaşlar olmuş, hazır giyimin yaygınlaşması ile yurtdışından getirilen parçalarda naylon, rayon ve elastan gibi sentetik malzemelerin kullanımı tercih edilmiştir. Süslemelerde sipariş edilen veya evde dikilen giyimlerde beyaz iş, sarma iş, ajur gibi el işlemlerinin kullanımı sıklıkla görülmektedir.

Yurtdışından sipariş ile ithal edilen ya da mağazalardan alınan sütyen, korse, büstiyer gibi parçalarda kadınlar marka tercihlerini özellikle Amerikan ve Fransız markalarından kullanmışlardır. Bu dönemde oldukça popüler olduğunu birçok parçada etiketi bulunmasından anlayabildiğimiz markalar, Dorethea Doctor, Arienne ve Suzane günümüzde hala varlıklarını sürdürmektedirler.

Öneriler

Araştırmada incelenen iç giyim örnekleri, 19. ve 20. yüzyıl dönemine ait kadınların yaşayışlarını ve zevklerini yansıtmaktadır. İncelenen örnekler tarihimizin en önemli bir zaman dilimine rastlamış olup, değişimin ne kadar keskin olduğunu göstermektedir. Ayrıca kaynaklarda az yer verilen kadın iç giyimi, bu araştırma ile kadınların gizli dünyasına ayna tutmaktadır.

Kültürel kimliğimizi yansıtan bu parçalar, sandıklarda ve uygun olmayan koşullarda saklanmaktadır.

Çoğunluğu pamuk gibi doğal liflerden oluşan bu parçaların yok olmaması için öncelikle iç giyimin utanılacak bir konu olmadığını topluma kabul ettirmemiz gerekmektedir. Daha sonra da özenle korunarak gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için mevcut müzelerde ya da yeni açılacak müzelerde yer bulunmaları sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Anderson, M. G. (1968). An Underwear For America Musing Wear. *Minnesota History*, 152-161.
- Apaydın, H. Y. (2011). *Tesettür*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Arıĝ, A. S. (2007). The Concise History Of Costume In Turks Kultura. *Narodov Priçernomoriya Dergisi*.
- Arthur, E. F. (1980). *Glasgow School of Embroideries, 1894-1920*. Glasgow: The Journal of the Decorative Arts Society.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt II*. (1952).
- Ayhan, F. (2013). Türk Giyim Kültüründe Pantolonun Gelişimi ve Dünya Giyim Kültürüne Etkisi. *Akademik Bakış Dergisi*, 1-13.
- Ayral, C. (1993). *The Sütyen*. İstanbul: 1001 Tane Yayınları.
- Ayral, C. (2006). *Sütyen; Geçmiş , Anıları Ve Öyküleri İle Cüneyt Ayral* . İstanbul: Büke Kitapları.
- Barbarosoĝlu, F. (2013). *Moda ve Zihiniyet*. İstanbul : İz Yayıncılık.
- Bard, C. (2010). *Pantolonun Politik Tarihi* . İstanbul : Sel Yayıncılık.
- Batal, B. (2004). Yaşamda Aktifleşen Kadın Ve İç Giyim Tarihi. *Hedef Dergisi*.
- Baudot, F. (2001). *Modanın Yüzyılı* . İstanbul: Güncel Yayıncılık.
- Beyoĝlu, S. (1999). Türk Devrim Tarihini Tanzimat Dönemi ile Başlatılması Gerekir . *Açılım*.
- Boucher. (1973).
- Boucher, F. (1966). *A History Of Costume In The West* . London: Thames And Hudson Ltd.
- Boyar , E., & Fleet, K. (2016). *Ottoman Women in Public Space*. Boston: Brill.

- Breward, C. (1995). *The Culture Of Fashion: A New History Of Fashionable Dress*. Manchester: Manchester University Press.
- Brooke, I. (1958). *Dress and undress : the restoration and eighteenth century*. Westport Connecticut: Greenwood Press Publisher.
- Burçak, E. (2000). *İstanbul'un Deniz Hamamları ve Plajları*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Büyük Gazete, (1927, Aralık)
- Chang, C. C., Lin, A., & Mak, C. (2004, Mayıs 28). The Silky Strategy Of Victoria's Secret.
- Chenoune, F. (2005). *Hidden Underneath: A History of Lingerie* . New York: Assouline.
- Contini, M. (1965). *Fashion From Ancient Egypt To The Present Day*. Newyork: Crescent Books.
- Cunningham, P. A. (2003). *Reforming women's fashion 1850-1920 politics ,health and art*. London: Kent State University Press.
- Çağlar Boyu Anadolu'da Kadın Sergisi Kataloğu No: B-1. (tarih yok). 133.
- Çapa, M. (1996, Haziran). Giyim Kuşamda Medeni Kıyafetlerin Benimsenmesi ve Trabzon Örneği. *Toplumsal Tarih*, 22-28.
- Çıkla, S. (2004). *Roman Ve Gerçeklik Bağlamında Kültür Değişmeleri Ve Servet-İ Fünûn Romanı*,. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çileroğlu, B. (2011). Geleneksel Türk Kadın İç Giyimlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, (s. 158-165). Makedonya.
- D'Ohhsson, M. (1980). *18. Yüzyıl Türkiyesinde Örf Ve Adetler*. Tercüman.
- Davis, F. (2006). *Osmanlı Hanımı 1718'den 1918'e Bir Toplumsal Tarih*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Deimel, A. (1939). *Sumerische Grammatik mit Übungen und zwei Anhänger Liste der gebrauchlichsten Keilschriftzeichen mit Urbilden und den Hauptbedeu*. Roma: Tungen.

- Dölen, E. (1992). *Tekstil Tarihi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Ellsworth, E. P. (1917). *Textiles And Costume Designs* . California: Nabu Press.
- Esirgenler, E. (2001). "Konya'da Eski Kadın Giyimleri" Y. *eni İpek Yolu Konya Kitabı IV (Özel Sayı)*, 269-272.
- Fanny, D. (2006). *Osmanlı Hanımı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Fatma, E. (2000). Türk Toplumlarında Pantolonun Gelişiminin İncelenmesine Tarihsel Bir Bakış. (69). İzmir: Konfeksiyon Teknik Dergisi.
- Fields, J. (1999). Fighting The Corsetless Evil': Shaping Corsets And Culture, 1900-1930. *Journal of Social History*, 355-384.
- Fields, J. (2007). *An Intimate Affair: Women, Lingerie, And Sexuality*. California: University Of California Press.
- Fogg, M. (2014). *Modanın Tüm Öyküsü* . İstanbul: Hayalperest Yayınevi .
- Fukai, A., Suoh, T., Iwagami, M., & Koga, R. (2002). *Fashion: A History From The 18th To The 20th Century*. London: Taschen.
- Galitz, K. C. (2013). *Francois Gérard The Portraiture, Scandal, And The Art of Power in Napoleonic France*. New York: The Metropolitan Museum Of Art.
- Gençtürk, G. S. (2003). Bir İletişim Biçimi Olarak Moda: Modus'un Sınırları. *İletişim: Araştırmaları*, 65-86.
- Germaner, S., & İnankur, Z. (1989). *Orientalism And Turkey*. İstanbul: Turkish Cultural Service Foundation.
- Giles, E. B. (1887). *History of The Art of Cutting in England*. Newyork: Kent & Co.
- Goldthorpe, C. (1988). *From Queen To Empress Victorian Dress 1837-1877*. Newyork: Metropolitan Museum Of Art.
- Gören, A. K. (1994, Ocak). Çağlar Boyu Anadolu'da Kadın Sergisi Açıldı". *Artist Plastik Sanatlar Dergisi*(26), 15-37. İstanbul.

- Görünür, L. (2010). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminden Kadın Giysileri Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonundan*. İstanbul: Mas Matbaacılık.
- Grimble, F. (2004). *Fashion Of The Gilded Age Volume Undergarments,Bodice,Skirts,Overskirts,Polonaises And Day Dresses 1877-1882*. San Francisco : Lavolta Press .
- Hadjianastasis, M. e. (2014). *Frontiers of the Ottoman Imagination: Studies in Honour of Rhoads Murphey*. Leiden: Brill.
- Hakko, C. (1983). *Moda Olgusu*. İstanbul: Vakko Yayınları.
- Hawthorne, R. (1992). *Bra: A private view* . London:: Souvenir Press Ltd.
- Himam, D. F., & Sipahioğlu, O. (2013). Kostüm Kitaplarında Osmanlı Giysileri Üzerine Bir Değerlendirme. *GSF Sanat dergisi* , 123-144.
- Himam, F. D. (Ağustos , 2013). 16. Yüzyıl Giysi Tarihi Yazımı Üzerine: Giysilerde Doğu-Batı Etkileşimi, Egzotizm ve Güç. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 91-116.
- İkdam, (1925, Eylül 27)
- İnancık, H. (2008). *Türkiye Tekstil Tarihi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İnsel, D., & İlyasoğlu, A. (1984). *Türkiye'de Dergiler ve Ansiklopediler 1849-1984'ün İçinde Kadın Dergilerinin Evrimi*. İstanbul: Gelişim Yayınları.
- İpek, S. (2009). Haremin Bayramlık Elbiseleri: Dikişçi Matmazel Kokona'nın Defteri. *Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi* , 64-78.
- İplikçioğlu, B. (1990). *Eskiçağ Tarihinin Anahatları* . İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları Fen-Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- İşin, E. (1995). *İstanbul'da Gündelik Hayat*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları .
- Kafesoğlu, İ. (1986). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul : Ötüken Nesriyat.
- Kaplan, L. (1998). *Cemiyetlerde Ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)*. Ankara : Atatürk Araştırma Merkezi.

- Kass, A. (2011, Mayıs 10). The 20th Century Of American Fashion: 1900 – 2000.
- Koca, E., & Vural, T. (2013). Türk Halk Giyim Kuşamında Kullanılan Göynekler. *VII.Uluslararası Türk Kültürü Sanatı ve Kültürel Mirası Koruma Sempozyumu Sanat Etkinlikleri* (s. 285-292). Bakü: Selçuk Üniversitesi Türk El Sanatları Araştırma ve Uygulama Merkezi Başkanlığı .
- Koçu, R. E. (1969). *Türk Giyim, Kuşam Ve Süslenme Sözlüğü*. Ankara: Sümerbank Yayınları.
- Koloğlu, O. (1993). *İslam'da Değişim*. İstanbul: Gür Yayınları.
- Louvre Museum. (2017). <http://www.louvre.fr/en/oeuvre-notices/statue-ebih-il-nu-banda> adresinden alındı
- Martin , R., & Koda, H. (1993). *Infra-Appreal*. Newyork: The Metropolitan of Art.
- Montagu, L. M. (197?). *Türkiye Mektupları (1717-1718)*. İstanbul : Tercüman 1001 Temel Eser Yayınları.
- Multiple Historicities” On The Island Of Crete: The Significance Of Minoan Archaeological Heritage In Everyday Life Esther Solomon University College London Submitted For The Degree Of Doctor of Philosophy (2007).
- Nahid , T., Şahabeddin , S., & Ercan, S. (2004). *Ben... Başka!* İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınlar.
- Neret, G. (2002). *1000 Dessous History Of Lingerie*. Cologne: Taschen.
- Nieder , A. A., & Heimann, J. (2016). *20th Century Fashion: 100 Years Of Apparel Ads*. America: Taschen.
- Nureddin, S. (1990). *Onüç Asırlık Türk Kıyafet Tarihine Bir Bakış* . Ankara : Kültür Bakanlığı.
- Nutz, B. (2013). Bras in the 15th Century? A Preliminary Report . *The North European Symposium for Archaeological Textiles XI.*, (s. 221-225). Rahden/Westf.
- Nutz, B. (2014). No Shame In Braiding 15th Century Fingerloop Braids From Lengberg Castle. *Estonian Journal Of Archaeology*, 116-134.

- Oskay, Ü. (2005). *İletişimin A B C' Si*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Osmanoğlu, A. (1986). *Babam Sultan Abdülhamit (Hatıralarım)*. Ankara: Selçuk Yayınları.
- Önsoy, R. (1988). *tanzimat dönemi osmanlı sanayii ve sanayileşme politikası* . İstanbul: iş bankası kültür yayınları .
- Parker, J. H. (1840). *A glossary of terms used in Grecian, Roman, Italian and Gothic Architecture*. London.
- Pendergast, S., & Pendergast, T. (2004). *Fashion, Costume, And Culture: Clothing, Headwear, Body Decorations, And Footwear Through The Ages*. London: U•X•L.
- Piponnier, F., & Mane, P. (1997). *Dress In The Middle Ages*. Yale: Yale University.
- Resimli Ay, (1930, Haziran)
- Resimli Gazete. (29, Eylül 1923).
- Resimli İstanbul*, (1909, Kasım 27)
- Rushton, S. (22 January 2008). A brief history of pants: Why men's smalls have always been a subject of concern. *The Independent (Extra)*, 2–5.
- Saint-Laurent, C. (1968). *The history of ladies underwear*. London: Michael Joseph.
- Sarı, İ. (2017). *Türk Gelenek ve Göreneklere: Bazı yerlerde "bayram şenliklerinin" yapıldığı salıncakların kurulduğu çeşitli oyunların ve atraksiyonların olduğu "şenlik alanları" vardır...* İstanbul: Noktaekitap.
- Scarce, J. (1987). *Women's Costume of The Near And Middle East*. London: Unwin Hyman .
- Scott, N. (1973). *The Daily Life of The Egyptians* . Newyork: The Metropolitan Museum Of Art.
- Scott, N. (1973). *The Daily Life of the Ancient Egyptians*. Newyork: The Metropolitan Museum of Art.
- Süs. (1921, Haziran 03)

- Süs. (1923, Aralık 08)
- Süslü, Ö. R. (2007). *Tasvirilere göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Şahin, Y. (2016, Ocak). 19. Yüzyıl Türk Kadın Giyiminde Avrupa Modasının Etkileri-Bedenle Yüzleşme. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 106-122.
- Taşcıoğlu, M. (1958). *Türk Osmanlı cemiyetinde kadının sosyal durumu ve kadın kıyafetleri*. Ankara: Akın Matbaası.
- Tavman, B. M. (2004, 15 Nisan- 15 Mayıs). Daha Şık, Daha Cazip. *Hedef In stanbul Tekstil ve Konf. hracatçı Birlikleri Aylık Dergi (Ek), (2)*, s. 26-32.
- Tekel, S. (1990). *İç Giyim* . Ankara : Dizgi Baskı.
- Tezcan, H. (2006). *Osmanlı Sarayının Çocukları: Şehzadeler ve Hanım Sultanların Yaşamları, Giysileri*. İstanbul: MAS Matbaacılık A.Ş.
- Tezcan, H. (2011). *Tılsımlı Gömlekler*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- The Metropolitan Museum of Art. (1971). *The Cloisters Apocalypse 14th facsmile* . Zurich: Concett and Huber .
- The Metropolitan Museum Of Art. (1980). *The Imperial Style: Fashions of The Hapsburg Era*. Newyork: The Metropolitan Museum of Art.
- Tizer, G. (1973). Türk Folklor Araştırmaları. *Cilt: 15*.
- Tüm İç Giyim Sanayicileri Derneği. (2005). *İç Giyim Sektörü Pazar Araştırması 2005*. İstanbul: İnkilap Kitapevi.
- Türkoğlu, S. (2002). *Tarih Boyunca Anadolu'da Giyim Kuşam*. İstanbul: Atılım Kağıt Ürünleri Ve Basım San.
- Ülkütaşır, M. Ş. (1957, Nisan). Eski Devirlerde Türk Kadın Giyimleri Ve Süsleri. *Türk Yurdu*, s. 771-772.
- Veblen. (1987). *Yalak Sınıfı teorisi feminizm, 19. yüzyıl klasiklerinden seçmeler* . İstanbul: afa.

Waugh , N. (2000). *Corsets And Crinolines*. Routledge: Theatre Arts Books.

Weber, P. (2005). *A History Of Fashion And Costume Early America*. Hong Kong: Bailey Publishing Associates Ltd.

ELEKTRONİK KAYNAKÇA

<http://chicostume.org/handouts/victorianunderwear.pdf> adresinden alındı (2014).

http://employees.oneonta.edu/farberas/ARTH/arth200/politics/greeks_other.html adresinden alındı (2016).

<http://earlychurchhistory.org/fashion/ancient-roman-undergarments> adresinden alındı (2016).

<https://www.nationalgallery.org.uk/> adresinden alındı (2014).

<http://rosaliegilbert.com/underpants.html> adresinden alındı (2016).

<http://whiteoakhistoricalociety.org/historical-library/the-late-middle-ages-early-renaissance/women-in-the-15th-century/> adresinden alındı (2017).

<http://www.arkeo-tr.com/khithon-%cf%87%ce%b9%cf%84%cf%8e%ce%bd.html> adresinden alındı (2017).

<http://www.biblicalarchaeology.org/daily/biblical-sites-places/biblical-archaeology-sites/minoan-frescoes-at-tel-kabri-2/> adresinden alındı (2016).

<http://www.fashion-era.com/drawers-pants-combinations-knickers-fashion.htm> adresinden alındı (2016).

<http://www.fashionintime.org/history-mens-undergarments-part-1> adresinden alındı (2016).

<http://www.gossard.com/about-gossard/heritage> adresinden alındı (2016).

<http://www.heraklion.gr/en/ourplace/archeological-museum/archeological-museum.html> adresinden alındı (2015).

<http://www.localhistories.org> adresinden alındı (2016).

<http://www.medievalhistories.com/medieval-lingerie> adresinden alındı (2016).

<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/241105?rpp=20&pg=4&ao=on&ft=br easts&pos=76> adresinden alındı (2017).

<http://www.smithsonianmag.com/arts-culture/qampa-archaeologist-unearths-600-year-old-bra-in-castle-5900805> adresinden alındı (2015).

<http://www.triumph.com/ca/en/26.html> adresinden alındı (2017).

<https://en.wikipedia.org/wiki/undergarment> adresinden alındı (2015).

<https://grammarpartyblog.com/2015.01.23/hair-shirt> adresinden alındı (2016).

<https://www.dollhousebettie.com/pages/history-of-lingerie-iii-rise-of-the-roman-courtesan> adresinden alındı (2017).

<https://www.dollhousebettie.com/pages/history-of-lingerie-part-vi-the-elizabethan-era> adresinden alındı (2017).

<https://www.dollhousebettie.com/pages/history-of-lingerie-part-v-the-renaissance> adresinden alındı (2017)

Güneş, S. (2013). Geleneksel Türk Giyim Kuşamına Tarihsel Bir Bakış Ve Alanya Yöresi Geleneksel Kıyafetleri. Academia.edu: <https://www.academia.edu/> adresinden alındı

Kenwright, S. (2010). Clothing Fit For A Late Roman Lady. http://www.comitatus.net/research_files/ClothingfitforaRomanLady4small.pdf adresinden alındı

Lorenzo, P. (2015). An Overview of Men's Clothing in Northern Italy c. 1420-1480. http://www.houseofpung.net/sca/15c_mens_italian.pdf adresinden alındı

Tezcan, H. (2013). Osmanlı Dokumacılığı. Tarih Tarih Yayınevi: <https://www.tarihtarih.com> adresinden alındı

ÖZGEÇMİŞ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü mezundur. Mezun olduktan sonra bir süre Milano'da yaşamış ve moda tasarım eğitimi almıştır. İstanbul'a yerleştikten sonra hazır giyim ve kişiye özel tasarım yapan firmalarda çalışmıştır. Şu an Nişantaşı Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarım bölümünde üç yıldır araştırma görevlisi pozisyonunda çalışmaktadır.